

**T. C.
BİTLİS EREN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI
YENİÇAĞ TARİHİ BİLİM DALI**

**73 NUMARALI MÜHİMME DEFTERİNİN TRANSKRİPSİYONU VE
DEĞERLENDİRMESİ (1-120)**

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Yunus KIRAYİT

BİTLİS - 2017

**T.C.
BİTLİS EREN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI
YENİÇAĞ TARİHİ BİLİM DALI**

**73 NUMARALI MÜHİMME DEFTERİNİN TRANSKRİPSİYONU VE
DEĞERLENDİRMESİ (1-120)**

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Yunus KIRAYİT

Danışman:

Prof. Dr. Mehmet DEMİRTAŞ

BİTLİS – 2017

**BİTLİS EREN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

TEZ ONAY SAYFASI

Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencilerinden 14510101101 Nolu Yunus KIRAYİT tarafından hazırlanan "73 Numaralı Mühimme Defteri'nin Transkripsiyonu ve Değerlendirmesi (1-120)" isimli tez çalışması, aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Tarih Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman :
(Prof. Dr. Mehmet DEMİRTAŞ)

Jüri Üyeleri :
(Prof. Dr. Mehmet DEMİRTAŞ)
(BEU, Tarih Anabilim Dalı)

(Yrd. Doç. Dr. Zülfiye KOÇAK)
(BEU, Tarih Anabilim Dalı)

(Yrd. Doç. Dr. Celal ÖNEY)
(Muş Alparslan Üni., Tarih Anabilim Dalı)

İmza

BEÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun 01.08.2017 tarih ve 3 sayılı kararıyla bu tezin kabulü onaylanmıştır.

01.08.2017
Yrd. Doç. Dr. Zülfiye KOÇAK
Enstitü Müdürü

BEYAN BELGESİ

**T.C.
BİTLİS EREN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE**

Enstitünüz Tarih Anabilim Dalına bağlı Yeniçağ Tarihi Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisiyim. Hazırlamış olduğum “73 Numaralı Mühimme Defteri’nin Transkripsiyonu Ve Değerlendirmesi (1-120)” konulu tezdeki bütün bilgilerin, akademik kurallara uygun olarak toplanıp sunulduğunu, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı ve kaynağını gösterdiğimi beyan ederim.

28/07/2017

Tezi Hazırlayan Öğrencinin

Adı ve Soyadı

Yunus KIRAYIT

İmzası

YAZIŞMA ADRESİ

Toki 4. Etap C-16 Kat:5 No: 23

Telefon: 05348768820

ÖN SÖZ

Oğuzların Kayı boyuna mensup Osmanlılar XII. yüzyılda Türkiye Selçukluları Sultanı Alaeddin Keykubad tarafından Bilecik'e bağlı Söğüt ve Domaniç taraflarına bir uç beyliği olarak yerleştirilmişti. Yerleştirildikleri bölgenin coğrafi konumu, Bizans'ın içinde bulunduğu iç karışıklıklar, Moğolların Anadolu'daki nüfuzunun giderek artması, Türkiye Selçuklularının zayıflaması, gaza anlayışının etkisi, vs. gibi nedenler Osmanlıların kısa sürede aşiretten beyliğe, beylikten devlete ve nihayet devletten dünyanın üç kıtasına yayılan bir imparatorluğa dönüşmesinin görünür nedenleriydi. Osmanlı Devleti hükümlerinin yaklaşık 600 yıl gibi çok uzun bir süreyi kapsamasının sadece askeri değil siyasi, hukuki, kültürel, iktisadi, coğrafi birçok etkeni vardı.

Osmanlı Devleti XV. yüzyıldan itibaren özellikle diplomasi alanında ilerlemeler kaydetmiş ve bu ilerlemelerin sonucunda yazılı kaynaklar oldukça artmıştı. Bu durumda alınan kararlar, verilen emirler, halktan gelen şikâyet mektupları, beylerden gelen arzlar, kadılarından gelen ilamların hepsi ayrı ayrı defterlere kaydedilerek arşivlerde saklanmaya başlanmıştı. Böylece günümüze kadar ulaşan muazzam tarihi kaynaklar arşivlerde muhafaza edilegelmiştir.

Arşivlerdeki kayıtlarda Divân-ı Hümayûn'da alınan siyasi, askeri, sosyal, içtimai vs. gibi birçok konunun kaydedildiği Mühimme Defterleri, tarih yazımı açısından çok büyük önem arz etmektedir. Mühimme Defterleri, Osmanlı Devleti'nde bürokrasi defter serileri içerisinde ilk sırada yer almaktadır. Üst düzey karar organı olan Divân-ı Hümayûn'a ait ferman suretlerini, ihtiva eden bu defterler dönemin bütün olaylarını aydınlatacak özelliğe sahiptir. Bu nedenden dolayı Mühimme Defterleri, Osmanlı tarihi ile ilgilenen pek çok araştırmacı tarafından kullanılmış ve bu defterlere dayalı farklı alanlarda çok sayıda araştırma ortaya konulmuştur.

Araştırmaya konu olan, 1594-1595 yıllarına ait 73 Numaralı Mühimme Defteri (1-120), devrinin siyasî, askerî, malî, sosyal, içtimai olayları hakkında önemli fikirler vermektedir.

İncelenen defter, III. Murad döneminin (1574-1595) son yılı ile III. Mehmet döneminin (1595-1603) ilk yılını kapsayan kayıtları içermektedir. Bu dönemde devlet en geniş sınırlara ulaşılmasına rağmen eski gücünü giderek kaybetmişti. Avusturya ve İran ile girişilen uzun ve yıpratıcı savaşlardan bir netice elde edilememesi, 1578-1590 yılları arasındaki savaşlardan sonra Anadoluya dönen tımarsız askerlerin eşkıyalık faaliyetleri, artan nüfus, devletin akçeleri devalüe edip aynı miktarda dağıtması, savaşlarda orduya tüfenk piyadesi olarak alınan ve savaştan sonra başıboş kalan levendlerin memleketlerine döndükten sonra eşkıyalık yapmaya başlaması gibi nedenler devletin eski gücünü kaybetme nedenlerindendi.

Bu çalışmanın ağırlığını, defterin transkripsiyonu ve tahlili oluşturmaktadır. Çalışmanın giriş kısmında Divân-ı Hümâyûn hakkında genel bir değerlendirme yapılmıştır. Üç bölümden oluşan çalışmamızın ilk bölümünde Mühimme Defterleri'nin genel bir değerlendirmesi yapılmıştır. İkinci bölümde, 73 Numaralı Mühimme Defteri'nin özellikleri ve muhtevası hakkında bilgiler verilmiştir. Üçüncü bölümde 73 Numaralı Mühimme Defteri'nin Transkripsiyonu ve hüküm özetleri yapılmıştır. Araştırmacıların kolayca istifade edebilmeleri için indeks ile kaynakça ilave edilmiştir. Ayrıca şu ana kadar hazırlanmış ve hazırlanmakta olan Mühimme Defterleri'nin listesi ve defterin fotokopisi ekler kısmına konulmuştur.

Bu çalışmada desteğini gördüğüm danışman hocam Prof. Dr. Mehmet DEMİRTAŞ'a ve çalışmanın hazırlanmasında gösterdiği ilgiden dolayı Yrd. Doç. Dr. Zülfıye KOÇAK'a ve hayatımın her alanında desteklerini esirgemeyen aileme teşekkür ederim.

Yunus KIRAYİT

Bitlis 2017

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	III
İÇİNDEKİLER.....	V
TABLO LİSTESİ.....	VI
KISALTMALAR.....	VII
ÖZET	VIII
ABSTRACT	IX
GİRİŞ.....	10

BİRİNCİ BÖLÜM

1. MÜHİMME DEFTERLERİ	18
1.1. Mühimme Defterleri'nin Tanımı	18
1.2. Mühimme Defterlerinin Muhteva Özellikleri.....	19
1.3. Mühimme Defterlerinin Tasnifi.....	21
1.4. Mühimme Defterlerinin Bürokratik ve Diplomatik Fonksiyonları.....	22

İKİNCİ BÖLÜM

2.1. 73. NUMARALI MÜHİMME DEFTERİNİN ÖZELLİKLERİ	27
2.1.1. Defterin Fiziki Durumu	27
2.1.2. Diplomatik ve Teknik Özellikler	28
2.1.3. Dil Özellikleri	30
2.1.4. Tarihler	30
2.2. DEFTERİN MUHTEVA ÖZELLİKLERİ.....	31
2.2.1. Eşkıyalık İle İlgili Hükümler	32
2.2.2. Sefer İle İlgili Hükümler.....	35
2.2.3. Zahir ve Erzak Temini İle İlgili Hükümler	38
2.2.4. Kassablar İle İlgili Hükümler	39
2.2.5. Diğer Hüküm Çeşitleri.....	41

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.1. 73. NUMARALI MÜHİMME DEFTERİNİN (1-120)TRANSKRİPSİYONU	47
3.2. 73. NUMARALI MÜHİMME DEFTERİNİN (1-120) HÜKÜM ÖZETLERİ.....	213
SONUÇ	302
KAYNAKÇA	304
İNDEKS	307
EKLER	316
1- 73 NUMARALI MÜHİMME DEFTERİNİN ORJİNAL METNİ (1-120).....	316
2- YAYINLANMIŞ, TEZ OLARAK HAZIRLANMIŞ VEYA HAZIRLANMAKTA OLAN MÜHİMME DEFTERLERİ	377

TABLO LİSTESİ

TABLO A.1- 73 NUMARALI MÜHİMME DEFTERİ (1-120) HÜKÜMLERİNİN GÖNDERİLDİĞİ KİŞİ VE MAKAM	43
TABLO A.2- 73 NUMARALI MÜHİMME DEFTERİNDE (1-120) GEÇEN YER ADLARI.....	291
TABLO A.3-73 NUMARALI MÜHİMME DEFTERİNDE (1-120) GEÇEN MÜSLÜMAN ADLARI.....	294
TABLO A.4- 73 NUMARALI MÜHİMME DEFTERİNDE (1-120) GEÇEN GAYR-İ MÜSLİM ADLARI.....	297
TABLO A.5- 73 NUMARALI MÜHİMME DEFTERİ’NİN (1-120) HÜKÜMLERİNDE GEÇEN OLAYLAR.....	298

KISALTMALAR

a.g.e.	: Adı geçen eser
a.g.m.	: Adı geçen makale
c.	: Cilt
DİA	: Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
H.	: Hicri
M.	: Miladi
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
vs.	: ve saire
ed.	: Editör
BOA	: Başbakanlık Osmanlı Arşivi
TTK	: Türk Tarih Kurumu
haz.	: Hazırlayan
(?)	: Okunması muhtemel kelimeler
(...)	: Okunamayan kelimeler
(silik)	: Silik olan kelimeler

ÖZET

73 NUMARALI MÜHİMME DEFTERİNİN TRANSKRİPSİYONU VE DEĞERLENDİRMESİ (1-120)

Mühimme Defterleri, Osmanlı Devleti'nde üst düzey karar organı olan Divân-ı Hümâyûn'a ait ferman suretlerinin toplanmasıyla oluşan defterlerdir. Mühimme Defterleri, Divân-ı Hümâyûn'da görüşülüp karara bağlanan önemli konuların yazılmasıyla ortaya çıktığından büyük önem arz etmektedir. Divân-ı Hümâyûn'a intikal eden siyasi, iktisadi, içtimai ve sosyal olayları aydınlatacak nitelikte pek çok bilgiyi bu defterlerde bulmak mümkündür. Transkripsiyon ve değerlendirmesini yaptığımız 73 Numaralı Mühimme Defteri, III. Murat döneminin (1574-1595) son yılı ile III. Mehmet döneminin (1595-1603) ilk yılını kapsamaktadır. Osmanlı Devleti'nin 1594-1595 yıllarında karşı karşıya kaldığı en büyük sorunlardan biri olan eşkıyalık faaliyetleri, defterin büyük bir bölümünü oluşturmaktadır. Ayrıca zahire temini, sefer, kasaplık, köprü tamiri, cami yapımı, sancakların birleştirilmesi, tayin, hassa çayırları gibi çeşitli konular da defterde geçmektedir. Çalışmamızda Divân-ı Hümâyûn ve Mühimme Defterleri hakkında genel bilgilerin yanı sıra incelenen defterin şekil ve muhteva özellikleri ile transkripsiyon ve değerlendirmesine yer verilmiştir. Çalışmanın sonunda indeks ve 73 numaralı Mühimme Defterinin fotokopisi yer almaktadır.

Anahtar kelimeler: Mühimme Defterleri, Divân-ı Hümâyûn, Mühimme, Eşkıyalık, Zahire

ABSTRACT

TRANSCRIPTION AND EVALUATION OF MUHIMME REGISTER NUMBER 73 (1-120)

Muhimme Registers are books that are formed by the collection of the ferman copies of the Divan-ı Humayun, the highest level decision-making body in the Ottoman State. Muhimme Registers are of great importance as it emerges through the writing of important issues that are discussed and reconciled in the Divan-ı Hümâyûn. It is possible to find a great deal of information in these books that will illuminate the political, economic, social and social events that passed to the Divan-ı Humayun. The Muhimme Register, number 73, which we have transcribed and evaluated, covers the first year of the Murat III period (1574-1595) and the Mehmet III period (1595-1603). The banditry activities, one of the biggest problems the Ottoman State faced in 1594-1595, constitute a large part of the book. In addition, the book covers various topics such as grain supply, voyage, butchery, bridge repair, mosque construction, joining of the banners, appointment, and sultan's income. In our study, besides general information about Divan-ı Humayun and Muhimme Registers, the book's shape and content features with transcription and evaluation of the book are also included. At the end of the work, the index and the photocopy of the Muhimme Register 73 are given.

Keywords: Muhimme Registers, Divan-ı Humayun, Muhimme, Banditry, Grain

GİRİŞ

Divan kelimesi Türkçe'ye, Arapça ve Farsça'dan geçmiştir. Kelimenin menşei Aramice'dir.¹ Divan kelimesi Arap medeniyetinde, özellikle Abbasiler ve Emeviler devrinde çok kullanıldığından kelimenin aslının Arapça olduğu düşünülmüştür. Emeviler devrinde müesseseleşmeye başlayan divan, Abbasiler ve Selçuklular zamanında tamamen organize bir sistem haline dönüşerek Osmanlı Devleti'nde gelişmiş bir teşkilat halini almıştı. Osmanlı Devleti'nde birçok farklı divan olup bunların içerisinde en önemlisi Divân-ı Hümâyûn idi. Divân-ı Hümâyûn'a "Padişah Divanı" da denilmekteydi.²

Osmanlı Devleti'nde Divân-ı Hümâyûn Orhan Gazi döneminde kurulmuştur. Daha sonraki zamanlarda devletin büyümesine paralel olarak üye sayısı artmış ve belirli bir düzen içerisinde gelişmiştir. Klasik yapısına kavuşması ve Divân-ı Hümâyûn adını alması muhtemelen Fatih Sultan Mehmed zamanına denk gelmektedir. Fatih Sultan Mehmed zamanına kadar divan toplantılarına padişah başkanlık ederken onun zamanında bu usul değişmiş ve divana vezir-i azamlar başkanlık yapmaya başlamıştır.³ Fatih Sultan Mehmed döneminde yapılan düzenlemelerden sonra padişah, toplantıları Kasr-ı Adl veya Kasr-ı Sultani denilen kafes arkasından izleyip toplantılardan sonra divan üyelerinin arza çıkma geleneği oluşturulmuştur.⁴ II. Bayezid ve Yavuz Sultan Selim dönemlerinde gelişmesini sürdüren Divân-ı Hümâyûn en gelişmiş şekline Kanuni Sultan Süleyman zamanında ulaşmıştır.⁵ Divân-ı Hümâyûn XV. ve XVI. asırlar boyunca dünyanın yönetildiği bir yerdir.⁶

¹Ahmet Mumcu, "Divân-ı Hümâyûn", *DİA*, c. IX, 1992, s. 430.

²Halil İnalcık, *Osmanlı'da Devlet, Hukuk, Adalet*, İstanbul, Eren Yay., 2000, s.46

³Bilgil ki, evvela vüzera ve ümeranın vezir-i azam başıdır. Cümlelerin ulusudur. Cümle umurun vekil-i mutlakıdır... Ve oturmada ve durmada ve mertebede vezir-i azam cümleden mukaddemdür. Bkz. Fatih Sultan Mehmed, *Atam Dedem Kanunu Kanunname-i Ali Osman*, (haz. Abdulkadir Özcan), İstanbul, Yitik Hazine Yayınları, 2013, s. 5.

⁴Ahmet Mumcu, *Divân-ı Hümâyûn*, Ankara, Phoenix Yayınları, 2017, s. 22.

⁵Recep Ahışhalı, *Osmanlı Devlet Teşkilatında Reisülküttablık (XVIII. Yüzyıl)*, İstanbul, Tatav Yay., 2001, s. 24-25.

⁶İlber Ortaylı, *Osmanlı Sarayında Hayat*, İzmir, Yitik Hazine Yay., 2008, s. 25.

Divân, Orhan Gazi zamanından Fatih Sultan Mehmed'in ilk devirlerine kadar her gün toplanırken,⁷ XVI. yüzyıldan itibaren haftada dört gün, XVII. yüzyılın ortalarından itibaren haftada iki gün, III. Ahmed zamanında ise haftada bir güne indirilmiştir. Daha sonraları görülen lüzum üzerine yeniden bir düzenleme yapılarak her hafta toplanması kararlaştırılmıştır.⁸

Osmanlı Devleti'nin ilk dönemlerinde Bursa ve Edirne başkent olduğu için Divân-ı Hümayûn toplantıları buralarda yapılmıştı. Padişah sefere çıktığında divan toplantıları ordugâhlarda yapılırdı. Padişahlar genellikle Pay-ı Tahtta oturdukları için divan toplantıları Topkapı Sarayı'nın ikinci avlusunda bulunan Kubbealtı'nda gerçekleştirilmekteydi.⁹ Ancak daha önceki dönemlerde divan toplantıları, Eski Divanhane'de yapılmıştı.¹⁰

XVII. yüzyılın ortalarından sonra vezir-i azamların Divân-ı Hümayûn'daki yetiklerinin artması ve 1650 yılından sonra kendilerine konak tahsis edilmesi vezir-i azam divanlarının önemlerini arttırmıştı. Bununla beraber Divân-ı Hümayûn bürokrasisinin reisülküttaplık kısmının vezir-i azamlık konağında hizmet etmeye başlamasıyla Divân-ı Hümayûn'un önemi giderek azaldı. XVII. yüzyılda "Paşa Kapısı" daha sonra ise "Bab-ı Ali" adıyla anılan bu merkez, zamanla daha kapsamlı bir hale dönüştürüldü.¹¹ Genel devlet meseleleri üyelerin iştiraki ile görüşülen konuların Bab-ı Ali'deki şura toplantılarına devredilmesi Divân-ı Hümayûn'un fonksiyonlarının daha da azalmasına neden oldu.¹²

XIX. yüzyılda Osmanlı teşkilatı önemli oranda değişikliklere uğradı. II. Mahmud zamanında Divân-ı Hümayûn kaldırılarak yerine Meclîs-i Hassı Vûkela kuruldu. Günümüzdekine benzer şekilde nezaretler kurularak nazırların yetkileri belirlendi. Bâb-ı Âli adı verilen hükümete, çalışmalarda yardımcı olması için çeşitli meclisler oluşturuldu.¹³ XIX. yüzyılda artık önemini tamamen yitiren Divân-ı Hümayûn, sadece elçilerin ağırlandığı, ulufe dağıtımının yapıldığı ve yeni tayin

⁷Yusuf Halaçoğlu, *XIV-XVII. Yüzyıllarda Osmanlılarda Devlet Teşkilâtı ve Sosyal Yapı*, Ankara, TTK Yay., 2014, s. 10.

⁸Yusuf Halaçoğlu, *Osmanlı Devlet Teşkilatı ve Sosyal Yapı*, Ankara, TTK Yay., 1996, s. 8.

⁹Mumcu, a.g.m., s. 431.

¹⁰İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Devleti'nin Merkez ve Bahriye Teşkilatı*, Ankara, TTK Yay. 1984, s. 8.

¹¹Mehmet İpşirli "Klasik Dönem Osmanlı Merkez Teşkilatı", *Osmanlı Devleti Tarihi*, (ed. Ekmeleddin İhsanoğlu), İstanbul, Zaman Yay., 1999, s. 188.

¹²Recep Ahışalı, "Divân-ı Hümayûn Teşkilatı" *Osmanlı*, c. VI, (ed. Güler Eren), Ankara, Yeni Türkiye Yay., 1999, s. 25.

¹³Mehmet Ali Ünal, *Osmanlı Müesseseleri Tarihi*, Isparta, 2005, s. 49.

edilen devlet görevlilerinin gelenek olarak padişaha arzlarının kabulü merasimlerinin yapıldığı bir kurumdan ibaret hale gelmişti.¹⁴

Osmanlı Devleti'nde Divân-ı Hümâyûn'dan başka, kapıkulu askerlerine maaşlarının ödenmesi ve elçi kabulü dolayısıyla yapılan “Galebe Divanı”, olağanüstü olarak padişah tahtını Babüssaade önüne kurdurarak yaptığı “Ayak Divânı”, vezir-i azam ve kadiaskerlerin katıldığı ve hukuki konuların görüşüldüğü “Cuma Divânı”, yine buna benzer mahiyette “Çarşamba Divânı” adıyla çeşitli divanlar da mevcuttu. Bu divanların yanı sıra, eyaletlerdeki “Beylerbeyi Divânı” ve “Sancak Şehzadeleri Divânı” adlarıyla başka divanlar da bulunmaktaydı.¹⁵ Ayrıca Divân-ı Hümâyûn'dan farklı olarak, kendisine bağlı bir bürokrasisi ve kalemleri olmayan Meclis-i Meşveret de olağanüstü durumlarda toplanan divanlardandı.¹⁶

Divân-ı Hümâyûn'da çıkan kararlar ve görülen işler “*Mühimme*”, “*Ahkâm*”, “*Ruus*”, “*Nâme*” ve “*Ahidnâme*” adlı defterlere kaydedilip padişah mührüyle mühürlenip “Defterhane”de korunurdu.¹⁷

Divân-ı Hümâyûn heyeti, sabah namazından sonra sıkı teşrifat kurallarına göre toplanırdı. Teşrifat kurallarına göre divanhaneye en son sadrazam gelir ve toplantı salonuna girerken diğer vezirler ve üyeler kendisini takip ederdi. Burada uyulması gereken kurallar “Kavanin-i Divaniyye” adı altında bir araya getirilmişti.¹⁸ Toplantının gündemi nişancının denetimindeki reisülküttâb tarafından hazırlanır, öncelik siyasi ve idari konulara verilirdi. Yüksek mahkeme şeklinde çalışan Divân-ı Hümâyûn'da padişahın onayına sunulması gerekmeyen işlerle ilgili hemen karar verilir ve hazırlanan karar müsveddelerinin temize geçirilmesi için Nişancı'ya gönderilirdi. Nişancı da padişah tuğrası çekilmiş olan fermanı hazırlar ve böylece siyasi, adli veya idari bir konuda padişah adına karar verilmiş olurdu.

Divân-ı Hümâyûn binasında sadrazamın oturduğu ve hükümdarın divan toplantılarını dinlediği Kasr-ı Adl penceresinin altındaki yere “Sedir” denilirdi. Bu sedirde teşrifat düzenine göre sadrazamın sağına rütbe sırasına göre kubbealtı

¹⁴Ahışhalı, a.g.m., s. 25.

¹⁵Ahmet Mumcu, a.g.e., s. 126-137.

¹⁶Mehmet V. Seyitdanlıoğlu, “Divan-ı Hümâyûn'dan Meclis-i Meb'usan'a Osmanlı İmparatorluğu'nda Yasama”, *Osmanlı* (ed. Güler Eren), Ankara, Yeni Türkiye Yay., 1999, s. 18.

¹⁷Yusuf Halaçoğlu, *XIV ve XVII. Yüzyıllarda Osmanlılarda Devlet Teşkilatı ve Sosyal Yapı*, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yay., 1991, s. 9.

¹⁸Fikret Sarıcaoğlu “Divanı-ı Hümayun'un Kronolojik Toplanma ve Merasim Günleri (1153-1210/1740-1795)”, *Osmanlı Araştırmaları*, İstanbul, 2007, s. 88.

vezirleri, soluna da kazaskerler otururdu. Defterdar sadrazamın sol ilerisinde, Nişancı da sağ ilerisinde yerini alırdı. Divân-ı Hümâyûn heyeti yerini aldıktan sonra reisülküttâb vezir-i azamın eteğini öper sol yanına telhis kesesini koyup tekrar etek öpüp yerine giderdi. Ardından divittar efendi fakir fukaraya dağıtılmak için para kesesini bırakır ve bundan sonra toplantı açılmış olurdu.

Klasik dönemde Divân-ı Hümâyûn'un başlıca üyeleri; Vezir-i Âzam, Kubbealtı Vezîrleri, Rumeli ve Anadolu Kazeskerleri, Nişancı, Rumeli ve Anadolu Defterdarları idi. Ayrıca İstanbul'da bulunduğu zamanlarda Rumeli Beylerbeyi de divana katılabilirdi. Divân-ı Hümâyûn toplantılarına, kaptan-ı derya ve vezirlik rütbesine sahip olursa yeniçeri ağası da katılabilirdi.¹⁹ Üye olmamakla birlikte reisülküttâb, tezkireciler, çavuşlar ve daha alt düzeyde çalışan görevliler de divan toplantılarına katılırlardı. Herhangi bir iş için İstanbul'da bulunan vezir rütbesindeki yöneticiler ve ma'zul beylerbeyler şayet davet edilirlse divana katılabilen diğer kişilerdi.²⁰

Vezir-i Azam; Osmanlı devlet idaresinde padişahтан sonraki en önemli makam olup vezirlerin başı, devletin en yetkili kişisi ve bütün işlerde padişahın vekiliydi.²¹ Padişahın mührü sadrazamda bulunurdu.²² Sadrazaman temel görevlerinden biri, zaman zaman başkentteki güvenlik önlemlerini ve pazar fiyatlarını teftiş ederek padişaha bildirmektir.²³ Ayrıca sadrazam, her hafta yeniçeri ağasını kabul eder, seferde beş tuğ taşırdı.²⁴ Sadrazam başkanlığında toplanan Divân-ı Hümâyûn'da, devlet erkânı ile yönetim konuları görüşölüp padişah adına karar verilirdi. Bu kararlar belirli günlerde padişahın huzuruna çıkılarak onaya sunulurdu.²⁵

Kubbealtı Vezirleri; Divân-ı Hümâyûn'da sadrazamdan sonra gelen en önemli kişilerdi. I. Murat döneminde vezir sayısı ikiye ve hatta sonradan üçe çıkarıldığından, birinci veziri diğerlerinden ayırmak için birincisine Vezir-i Âzam

¹⁹İsmali Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Devleti Teşkilatından Kapıkulu Ocakları I*, Ankara, 1943, s. 181.

²⁰Mehmet Ali Ünal, a.g.e., s. 54-56; Halaçoğlu, *Osmanlı Devlet Teşkilatı*, s. 11-20.

²¹Bilgil ki, evvela vüzera ve ümeranın vezir-i azam başıdır. Cümlelerin ulusudur. Cümle umurun vekili mutlakıdır. Ve malumun vekili derterdarumdur. Ve ol nazırıdır. Ve oturmada ve durmada ve mertebede vezir-i azam cümleden mukaddemdür. Bkz. Özcan, a.g.e., s. 5.

²²Ve mühr-i şerifüm veziria'zamda dursun. Bkz. Özcan, *Kanunname-i ali*, s. 5.

²³Halil İnalcık, *Osmanlı İmparaatorluğu Klâsik Çağ (1300-1600)*, çev. Ruşen Sezer, İstanbul, Yapı Kredi Yay., 2016.

²⁴Mustafa Alkan, "Osmanlı Devletinde Merkez Teşkilatı", *Osmanlı Teşkilat Tarihi El Kitabı*, (ed. Tufan Gündüz), Ankara, Grafiker Yay., 2012, s. 37.

²⁵Ve Dîvân-ı Hümâyûnumda ta'amda veziria'zam ile başdefterdar ve sair vüzera ile defterdarlar ve nişancı yir. Bkz. Özcan, *Kanunname-i ali*, s. 6.

unvanı verilmişti.²⁶ Kubbealtı vezirleri “vezir-i sani, vezir-i salis, vezir-i rabi, vezir-i hamis” diye adlandırılarak, hiyerarşik bir şekilde sıralandırılmışlardı. XVI. yüzyılın sonlarına doğru merkezdeki vezir sayısı artmışken Divân-ı Hümâyûn’un azalan önemine bağlı olarak Kubbealtı vezirlerinin sayısı ve önemi de azalmış²⁷ ve XVIII. yüzyılın ikinci çeyreğinden itibaren de Kubbealtı Veziri tayini yapılmamıştı.²⁸

Kazaskerlik; Osmanlı Devleti’ndeki askeri davalara bakan en önemli yargı organıydı. İlk defa I. Murad devrinde kurulan kazaskerlik makamı 1480 yılından sonra Rumeli ve Anadolu Kazaskerliği olarak ikiye ayrılmıştı. Teşrifatta Rumeli Kazaskeri Anadolu Kazaskerinden önce gelip bunlar vezirlerin arkasında yer alırlardı.²⁹ Kazaskerliğe mevleviyet denilen beş yüz akçalık kadılıklardan geçilirdi.³⁰ XVII. yüzyıla kadar vazife süreleri iki yıl olup daha sonraki süreçte bir yıla indirilmişti. Kazaskerler Şer-i Şerif ile ilgili dava hükümlerinde padişah adına tuğra çekebilirlerdi.³¹ Kazasker ayrıca ilmiye mensuplarının tayin, nakil ve azil işlemlerini de yapmaktaydı.³²

Nişancı; Osmanlı Devleti’nde padişahın tuğrasını çekmekle görevli kişi idi. Padişahın çıkardığı örfi kanunların hepsi nişancının elinden geçtiğinden³³ nişancıya, “Müfti-i Kanun” adı da verilmişti.³⁴ XVI. yüzyılın başlarına kadar ilmiye sınıfından seçilen nişancılar, bu yüzyılın başlarından itibaren bürokratlar arasından seçilmeye başlanmıştı. Divan Kalemi şefi olan reisülküttap ile defter emini, nişancının emri altında çalışan görevlilerdi. Nişancı, tahrir defterlerinde bulunan arazi kayıtlarını düzeltme ve değiştirme gibi işleri yapmakla da yükümlüydü.³⁵ Nişancı, Divân-ı Hümâyûn’da tek başına otururdu.³⁶ Elkafları ve mertebeleri ise defterdarlar ile

²⁶Uzunçarşılı, *Kapıkulu Ocakları*, s. 186.

²⁷Bülent Tanör, *Osmanlı-Türk Anayasal Gelişmeleri*, İstanbul, Yapı Kredi Yay., 2009, s. 64-74.

²⁸Mübahat Küçükoglu, “Arz”, *DİA*, c. III., 1991, s. 439.

²⁹“Ve bir cem’iyyet-i âli ve bir mecma’-ı ahâlî olsa ehl-i divâna ahardan âdem karışmasun. Evvelâ vüzerâ, anlardan sonra kadiaskerler sonra defterdarlar... Bkz. Özcan, *Kanunname-i ali*, s. 5.

³⁰Halaçoğlu, *Devlet Teşkilatı ve Sosyal Yapı*, s. 15.

³¹“Ve şer’-i şerif üzere da’avi hükmünü kadı’askerlerüm buyuruldusu ile yazalar. Bkz. Özcan, *Kanunname-i ali*, s. 9.

³²İlber Ortaylı, *Hukuk ve İdare Adamı Olarak Osmanlı Devleti’nde Kadı*, İstanbul, Kronik Yayınevi, 2016, s. 25.

³³İnalcık, *Devlet, Hukuk, Adalet*, s. 34.

³⁴Aybars Pamir, “Nişancı ve Hukuki Statüsü”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, c. LIX, S. 4, Ankara, 2010, s. 701.

³⁵Mehmet Zeki Pakalın, “Nişancı”, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, İstanbul, 1986, s. 697.

³⁶“Ve Divân-ı Hümâyûnumda sadrda oturmak vüzeranun ve kadı’askerlerün ve defterdarların ve nişancının yoludur. Evvala vüzerâ oturup, bir canibine kadı’askerler, anların altına defterdarlar oturlar. Ve ol canibe nişancı oturur. Bkz. Özcan, *Kanunname-i ali*, s. 6.

aynıydı.³⁷ Divan-ı Hümâyûn toplantılarında devletin örfî kanunlarını çok iyi bilen nişancı, gerekirse üyeleri ikaz edebilirdi.³⁸ XVI. yüzyıldan itibaren padişahın mektuplarının yazılması işi reisülküttaplara devredilince, nişancılar sadece tuğra çekmekle meşgul olmuşlardı. XVII. yüzyılın sonlarına doğru önemini yitiren Nişancılık, 1836’da kaldırılıp görevleri Defter Eminine devredilmişti.³⁹

Defterdar; Osmanlı Devleti’nde maliyenin başıydı. Başlangıçta sayısı bir iken, Fatih Sultan Mehmed döneminde Rumeli ve Anadolu Defterdarı olmak üzere ikiye çıkarılmıştı. Rumeli Defterdarı, Divân-ı Hümâyûn’a başdefterdar sıfatıyla katılırdı.⁴⁰ Hazinesinin bütün işlerinden sorumlu olan başdefterdar⁴¹ maliye kayıtlarını tutar, mali işlerin düzenini sağlar ve bazı mali konularda tuğralı hüküm verirdi.⁴² Başdefterdardan habersiz hazinede herhangi bir işlem yapılamazdı. Defterdar ayrıca kâtiplerin azillerinden de sorumluydu.⁴³ Her defterdar kendi dairesinden çıkan evrakın arkasını imzalardı.⁴⁴

Osmanlı Devleti’nde Divân-ı Hümâyûn’da alınan kararları yazmak, göndermek, saklamak gibi işleri gören ayrı bir bürokratik teşkilat mevcuttu. “*Divân-ı Hümâyûn Kalemleri*” denilen bu birimler beylikçi, tahvil, ruus, teşrifatçılık ve vakanüvüslük kalemlerinden ibaret olup şeflerine de reisülküttab denilmekteydi.⁴⁵

Beylikçi Kalemi: Divan kalemlerinden en önemlisi olan beylikçi kaleminin başında “Beylikçi” denilen bürokrat bulunmaktaydı. Beylikçi reisülküttabın başyardımcısı olup Divân-ı Hümâyûn bürokrasisinin işlerini onun adına yönetirdi. Devlet meseleleri Divân-ı Hümâyûn’dan Bab-ı Âli’ye geçince Beylikçi

³⁷Ve nişancının mertebesi eğer vizaret ve beğlerbeğlik ise defterdarlara tasaddur ider; ve sancak ile nişancı ise, defterdarlardan aşağı oturur. Elkabı defterdarlar elkabıdır. Mertebesi anlar mertebesidir. Bkz. Özcan, a.g.e., s. 6.

³⁸İsmail Hakkı Uzunçarşılı, “Gazi Orhan Bey Vakfiyesi”, *Belleten*, V (1941), s. 110.

³⁹Halaçoğlu, *Devlet Teşkilatı ve Sosyal Yapı*, s. 18.

⁴⁰Erol Özbilgen, *Bütün Yönleriyle Osmanlı Adab-ı Osmaniye*, İstanbul, İz Yayınevi, 2011, s. 116.

⁴¹Ve Hazineme dâhil ve hariç olan akça defterdarlarumun emri ile dâhil ve haric olsun. Bkz. Özcan, *Kanunname-i ali*, s. 18.

⁴²Mumcu, a.g.e., s. 30.

⁴³Ve baş defterdar cümle malumun nazırı olup, umur-ı âlem ana mufavvazdur. Anun izni olmadın bir akça ne dâhil ve ne haric-i hazine ola. Ve onun kadri Rumeli Beğlerbeğliği ile beraberdür. Ve cümle malum defterdarları malumun vekilleridür. Kabz u bastı anlara mufavvazdur. Ve cümle küttabun azl ü nasbı anlara mufavvazdur.” “Ve başdefterdarlarla umur-ı saltanatı vezir-i azam sair vüzera ile defterdarumla müşavere ideler. Anlardan gayri kimesne vakıf olmaya. Bkz. Özcan, *Kanunname-i ali*, s. 9.

⁴⁴Erhan Afyoncu, “Defterhane”, *DİA*, c. IX, 1994, s. 100-104.

⁴⁵Bilgin Aydın, *Osmanlı Bürokrasisinde Divân-ı Hümâyûn Defter Formlarının Ortaya çıkışı ve Gelişimi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2003; Halil İnalçık “Reis-ül Küttab”, *DİA*, c. VII, s. 671-683.

Kaleminin'nin önemi de arttı.⁴⁶ Beylikçi Kalem, karara bağlanan konuları tasnif etmek, kesinleşen kararları Mühimme Defterleri'ne kaydetmek ve kaydedilen kararların gerekli yerlere ve kalemlere ulaştırılmasını sağlamak ve uygulamaya girecek berat ve fermanları hazırlamakla görevliydi.⁴⁷ Beylikçi kalem ayrıca divan sicillerini de tutardı.⁴⁸ Beylikçi Kalem'i'nde; Mühimme, Mühimme Zeyli, Mühimme-i Mısır, Mühimme-i Mektum, Name-i Hümayûn, Atik Şikâyet, Mukavelename, Nefiy ve Kısas, Kalebend, İmtiyaz, Mukteza, Ahkâm, Şehbender, İzn-i Sefine, Kilise, Gayrimüslim Cemaatleri, Tekaüd, Tevcihat gibi defterler tutulurdu.⁴⁹

Tahvil Kalem: *Nişan* ya da *Kise Kalem* adı da verilen tahvil kalem, Divân-ı Hümayûn'dan gelen tahvil tezkerelerinin yazılmasını ve hazırlanmasını organize ederdi. Tahvil kaleminin şefi Tahvil Kessedârı'ydı.⁵⁰ Tahvil kaleminde vezirlik, beylerbeylik, mollalık derecesindeki kadılık beratları ile yüksek dereceli ulemanın atanma, bağışlanma ve sürülme gibi sicil ve özlük işleri görülürdü. Boşalmış olan tımar ve zeametlerin başkalarına devir teslim işlemleri de bu kalemin görevlerindendi.⁵¹

Ruus Kalem: Bu Kalem, Ruus-ı Hümayûn Kalem de denilmekteydi. Vezir, beylerbeyi ve tımar sahipleri hariç, Osmanlı Devleti'nde hazine ve evkaftan maaş alanların bütün maaş işlerine bu kalem bakardı. Vakıfların nezaret, tevliyet, kitabet ve imaretlerin tayinleri ruus kaleminden verilen ruus ile yapılmaktaydı.⁵² Oldukça kalabalık bir kadroya sahip olan Ruus Kalem'i'nde XVIII. yüzyılın ikinci yarısında 150 kişi çalışmaktaydı.⁵³

Amedi Kalem: Reisülküttab'ın özel kalemiydi. Bu kalemde Padişah'a sadrazam adına telhis ve takrirler yazılırdı. Antlaşmalar, sadrazam tarafından yabancı devlet başkanlarına gönderilen mektup müsveddeleri, elçi ve tüccarlara yazılan yazılar bu kalemde hazırlanırdı.⁵⁴ Reisülküttab'ın özel kalem müdürü olan Amedci bu kalemin başıydı. Amedci, Reisülkütâb'ın sadrazama, sadrazamın da padişaha

⁴⁶Mehmet İpşirli, "Beylikçi", *DİA*, c. VI, 1992 s. 78.

⁴⁷Mumcu, a.g.e., s. 49.

⁴⁸Halaçoğlu, *Devlet Teşkilatı ve Sosyal Yapı*, s. 20.

⁴⁹Özbilgen, a.g.e., s. 119-120.

⁵⁰Halaçoğlu, a.g.e., s. 20.

⁵¹Mumcu, a.g.e., s. 50; Özbilgen, a.g.e., s. 121.

⁵²Recep Ahıskalı, "Ruus", *DİA*, c. XXXV, s. 272.

⁵³Yetkin, a.g.m., s. 381.

⁵⁴Özbilgen, a.g.e., s.121; Halaçoğlu, a.g.e., s. 21.

göndereceği yazıları temize çekmekle görevliydi.⁵⁵ Bu kalemde çalışacak görevliler yabancı dil bilen dürüst kişiler arasından seçilirdi. Ayrıca tımar gelirlerinden alınması gereken rüsum bu kalem tarafından toplanır, tahsil karşılığında verilen belgenin üzerine “amed” (geldi) yazıldığı için bu kaleme “Amedi Kalemi” denilirdi.⁵⁶ Amedi Kalemi’nin önemi devletin yıkılışına kadar artarak devam etmişti.⁵⁷

Teşrifat Kalemi: Bu kalemin başı Divân-ı Hümayûn kâtiplerinden Teşrifati adındaki kişiydi. XVIII. yüzyılın başlarına kadar başdefterdara bağlı bir hazine kâtibi iken bu tarihten sonra sadrazama bağlanıp protokol işlerinden sorumlu tutulmuştu.⁵⁸ Gerek Divân-ı Hümayûn’da gerek Bab-ı Ali’de protokolü düzenlemekle görevliydi. Bu işlerden başka, vezir, beylerbeyi ve devlet erkânına ait olan rüsum ve harçlarının defterlerini tutup yevmi, mufassal ve müteferrik gibi defter kayıtlarının saklanma işini yapardı.⁵⁹

⁵⁵Necati Aktaş, “Amedci”, *DİA*, c. III, s. 12.

⁵⁶Özbilgen, a.g.e. s. 121.

⁵⁷Mehmet İpşirli, “Klasik Dönem Osmanlı Devlet Teşkilatı”, *Osmanlı Devleti Tarihi*, (ed. Ekmeleddin İhsanoğlu), İstanbul, Feza Gazetecilik, 1999, s. 183.

⁵⁸Filiz Karaca, “Teşrifat”, *DİA*, c. XL, 2011, s. 570.

⁵⁹Halaçoğlu, *Devlet Teşkilatı ve Sosyal Yapı*, s. 22.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. MÜHİMME DEFTERLERİ

1.1. Mühimme Defterleri'nin Tanımı

Mühimme Defterleri, Divân-ı Hümâyûn'un düzenli olarak yapıldığı zamanlarda Divân toplantılarında görüşülen siyasî, içtimaî, malî, örfî, idarî vs. gibi kararların kaydını içeren defterlerdi.⁶⁰ Bu defterlere “mühim” vak'alar kaydedildiği için “Mühimme Defteri” denilmiştir. Mühimme Defterleri, Osmanlı bürokratik düzeni içerisinde “Daire-i Sadâdet-i Uzmâ'da iradât-ı seniyye ile mabeyni hümâyûna takdim kılınan maruzata mahsus kalem”⁶¹ şeklinde de tarif edilmiştir. Mühimme Defteri ismi XVII. yüzyıldan sonra yaygınlaşmaya başlamıştır. Bu tarihten önce divan kayıtlarının yer aldığı defterlere “mîrî ahkâm defterleri” veya “ahkâm-ı mîrî” denilirdi. Divân-ı Hümâyûn'da görüşülen konular temize çekildikten ve yayınlandıktan sonra tarih sırasına göre bunların özet kayıtlarını ihtiva eden defterler tutulmaktaydı.⁶² Divân-ı Hümâyûn Sicilleri adı verilen bu defterler, içerdikleri çeşitli konulara göre tasnif edilmişlerdi.⁶³ Mühimme Defterleri, tasnif edilen bu defterler arasında değişik hükümlerin kaydedildiği başlıca defterlerdendi. Bundan dolayı Mühimme Defterleri, Divân-ı Hümâyûn'dan çıkan mühim emirlerin kaydedildiği defter serileri olduklarından, önemli olan iç ve dış konuları ihtiva ederlerdi. Osmanlı Devleti'nin en yüksek karar organı olan Divân-ı Hümâyûn'dan çıkan hükümleri içeren Mühimme Defterleri, hukuk tarihi açısından da önemlidir. Divân-ı Hümâyûn'da Mühimme Defterleri'nin yanı sıra Tahvil, Ruûs, Nâme gibi başka defterler de tutulmuştu.⁶⁴

Mühimme Defterleri'nde alınan kararlar ferman sureti niteliğindedir. Yüzyıllar boyunca birçok fermanın asıllarının kaybolmuş olması bu vesika grubunun değerini arttırmaktadır. Çünkü bu kayıtlar, artık mevcut olmayan asıllarının yerine

⁶⁰Uzunçarşılı, *Bahriye Teşkilatı*, s. 79.

⁶¹Mustafa Kılıç, “Osmanlı Tarihi Araştırmalarında Mühimme Defterlerinin Yeri ve 107 Numaralı Mühimme Defteri”, *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, c. VII / 2, Sivas 2003, s. 250.

⁶²Midhat Sertoğlu, *Osmanlı Tarih Lugatı*, İstanbul, Enderun Kitapevi, 1986, s. 88.

⁶³İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Devletinin Saray Teşkilatı*, Ankara, TTK Yay., 1998, s. 280.

⁶⁴*Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi*, (haz. Yusuf İhsan Genç, Hacı Osman Yıldırım, Nazım Yılmaz vd.), Başbakanlık Basımevi, İstanbul 2000, s. 37-100.

geçmektedir.⁶⁵ Divân-ı Hümâyûn’da alınan kararlar, padişahın onayından geçtikten sonra bir sıra dâhilinde, kronolojik bir şekilde Mühimme Defterleri’ne kaydedilmişlerdi. Reisülküttab’ın “Ehemmi Umûr”dan saydığı konuların yazıya aktarılması ile Mühimme Defterleri oluşmuştu.⁶⁶ Genel olarak Mühimme Defterleri’nde merkez ve taşra teşkilatı yapıları, bu yapıların çalışmaları, harp tarihi ve gayrimüslim cemaatlar ile ilgili meseleler, hac siyaseti, mukaddes beldeler idaresi ve ilmi faaliyetler gibi konularda bilgi bulmak mümkündür. Ayrıca Divân-ı Hümâyûn’dan taşra yöneticileri olan beylerbeyi, sancakbeyi, kadı ve yabancı devlet hükümdarlarına gönderilen mektupları içermektedir.⁶⁷ Zamanla idarî ve adlî konular ayrı defter serilerinde toplanmış, şikâyetler sonucu alınan kararlara dair hükümler için H.1059, M.1649-1650 yılından itibaren “şikâyet defterleri” tutulmaya başlanmış, devlet işleriyle ilgili olan konular ise Mühimme Defterleri’nde kalmaya devam etmişti.⁶⁸

Mühimme Defterleri, Osmanlı Devleti’nin merkez ve taşra teşkilatının idari yapısı ve çalışma usulü, devlet ile tebaa arasındaki münasebetleri, imar, iskân, iktisat, iç ve dış siyaset, isyanlar, askeri tarih ve yabancı devletlerle olan münasebetler gibi oldukça geniş konuları içermektedir. Divan’ın işleyişine bağlı olarak hazırlanmış olan Mühimme Defterleri’ndeki kayıtlar, yüksek karar organı olan bir kurumun belgeleri niteliği de taşıdıklarından hukuk tarihi açısından önemli birer kaynak niteliğindedirler.⁶⁹

1.2. Mühimme Defterlerinin Muhteva Özellikleri

XVI. yüzyılın ortalarından XX. yüzyılın ilk yıllarına ulaşan bir dönem içinde, küçük zaman dilimleri hariç ortalama 350 yıllık süreç içerisinde, hiçbir devlette bulunmayan kültür ve tarih zenginliğini ihtiva eden Mühimme Defterleri, Başbakanlık Osmanlı Arşivi’ndeki defter fonları arasında çok önemli bir yer tutmaktadır.⁷⁰

⁶⁵Geza David, “XVI. Yüzyılda Osmanlı-Habsburg Mücadelesinin Bir Kaynağı Olarak Mühimme Defterleri”, *Tarih Dergisi*, S. 53 (2011 /1), İstanbul, 2012, s. 296.

⁶⁶Kılıç, a.g.m., s. 251.

⁶⁷Suraiya Faroqhi, *Osmanlı Tarihi Nasıl İncelenir?*, (çev. Zeynep Altıok), Tarih Vakfı Yurt Yay., İstanbul, 2011, s.55

⁶⁸Mübahat S. Kütükoğlu, “Mühimme Defteri”, *DİA*, c. XXXI, İstanbul, 2006, s. 520-521.

⁶⁹Feridun M. Emecen, “Osmanlı Divanının Ana Defter Serileri: Ahkâm-ı Mirî, Ahkâm-ı Kuyûd-ı Mühimme ve Ahkâm Şikâyet”, *Türk Araştırmaları Literatür Dergisi*, c. III, S. 5, 2005, s. 107.

⁷⁰*Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi*, İstanbul, 2000, s. 7.

Mühimme Defterleri'nin muhteva bakımından önem ve değerlerini aşağıdaki başlıklarda toplamak mümkündür:⁷¹

- 1- Mühimme Defterleri, Osmanlı Devleti'nin merkez ve taşra teşkilatındaki idarî ve askeri organların yapısı, karşılıklı münasebetleri, çalışma tarzları ve fonksiyonları hakkında önemli birer kaynaktırlar. Bu defterlerdeki hükümlerin incelenmesiyle müesseselerin organizasyon, işleyiş ve hukukî prosedürleri anlaşılabilmektedir.
- 2- Komşu ülkeler ile Avrupa, Kuzey Afrika, Orta Doğu, Arabistan Yarımadası, Kafkaslar ve Rusya tarihleri açısından önemli bilgiler ihtiva etmektedirler.
- 3- Osmanlı Devleti'nin, gayr-i müslim reayası ile olan münasebetleri, azınlıklar hukuku, halkın sosyal ve ekonomik ihtiyaçlarının temini hususlarındaki yönetim politikası, ibadet ve âyin serbestiyeti, mabetlerin inşası gibi konular Mühimme Defterleri'nde sıkça geçmektedir.
- 4- Hac organizasyonları, Surre alayları ve mukaddes beldelere götürülen hizmetler, konu bakımından ayrı bir yer tutmaktadır.
- 5- Osmanlı kültür ve sanat faaliyetleri, imar ve iskân siyaseti, çevre ve belediye hizmetleri, sağlık ve eğitim işleri, geniş vakıf idarelerinin problemleri ve teftişleri bakımından da önemli birer kaynaktırlar.
- 6- Ordu Divânınca tutulan ve sayıları hayli fazla olan Mühimme Defterleri, askeri tarih, harp tarihi ve lojistik hizmetler tarihi yönünden de birinci elden kaynak niteliğindedirler.

Ayrıca Mühimme Defterleri'ni, hükümlerin çıktığı divanlara göre dört bölümde incelemek mümkündür.⁷²

- 1- Mühimme Defterleri: Padişahın başkentte bulunduğu sırada sadrazam tarafından idare edilen Divân-ı Hümayûn'da alınan kararların yazıldığı defterlerdi.
- 2- Rikab Mühimmesi: Sadrazamın başkentte bulunmadığı zamanlarda onun yerine vekâleten bakan Rikab Kaymakamı tarafından toplanılan divanda, alınan kararların yazıldığı defterlerdi.
- 3- Ordu Mühimmesi: Ordu ile birlikte sefere çıkan sadrazamın sefer sırasında topladığı divan toplantısında alınan kararların yazıldığı defterlerdi.

⁷¹Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi, s. 62.

⁷²Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi, s. 61.

4- Kaymakamlık Mühimmesi: Padişah ile sadrazamın birlikte iştirak ettikleri seferlerde, başkentte vekil olarak bırakılan kaymakam tarafından toplanan divanda alınan kararların yazıldığı defterlerdi.

1.3. Mühimme Defterlerinin Tasnifi

Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde H. 961-1333, M. 1553-1915 tarihleri arasında tutulmuş 419 adet Mühimme Defteri mevcuttur. Bilinen en eski tarihli Mühimme Defteri Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi'nde E.12321 numarada H. 951, M. 1544 tarihli defterdir. Başbakanlık Osmanlı Arşivi'ndeki defterlerin en eski tarihli olanı H. 961, M. 1553 en son tarihli olanı ise H. 1323, M.1905 tarihlidir. Ancak 1 ve 2 nolu Mühimme Defterleri, Ru'ûs defterleridir.⁷³ Bu yüzden Başbakanlık Osmanlı Arşivi'ndeki ilk Mühimme Defteri 3 nolu defter olup H. 966-968, M. 1558-1560 tarihlidir. Toplamda 266 adet Mühimme Defteri'nin kayıtlı olduğu bu seride bazı atlamalar olmakla beraber kronolojik bir sıra takip edilmiştir.

Osmanlı Arşivi'nde bulunan “989 Numaralı Divân-ı Hümayûn Defterleri Kataloğu”nda Mühimme Defterleri başlığı altında H. 961-1323, M. 1553-1905 tarihleri arasında tutulmuş 266 adet Mühimme Defteri vardır. Ayrıca mühimmeler arasında yer alması gerekirken sonradan bulunduğu için ayrı bir tasnif haline getirilen Mühimme Defterleri Zeyli başlığı altında H. 980-1195, M. 1572-1780 tarihleri arasında tutulmuş 17 adet Mühime Zeyli Defteri de vardır. Mühimme-i Asâkir Defterleri başlığı altında H. 1196-1328, M. 1781-1910 tarihleri arasında tutulmuş 68 adet Mühimme-i Asâkir Defteri bulunmaktadır. Mühimme-i Mektûme Defterleri başlığı altında ise H. 1203-1302, M. 1788-1885 tarihleri arasında tutulmuş 10 adet Mühimme-i Mektûme Defteri ve Mühimme-i Mısır Defterleri başlığı altında H. 1119-1333, M. 1785-1915 tarihleri arasında tutulmuş 15 adet Mühimme-i Mısır Defteri vardır. Bu defterlerden başka, “980 Numaralı Bâb-ı Âsafî Defterleri Kataloğu”nda Mühimme Defterleri başlığı altında H. 977-1252, M. 1570-1836 tarihleri arasında tutulmuş 43 adet Mühimme Defteri parçası, Mühimme-i Mektûme Defterleri başlığı altında H. 1223-1224, M. 1808-1809 tarihleri arasında tutulmuş 1 adet Mühimme-i Mektûme Defteri ve Mühimme-i Mısır Defterleri başlığı altında H.

⁷³Ru'ûs Defterleri: Divân-ı Hümayûn'un en önemli kalemlerinden olup, vezir, beylerbeyi, sancakbeyi, mevalî, timar ve zeâmet sahipleri dışındaki bütün hizmetliler ile hazine, evkâf ve gümrükten maaş alan her türlü devlet memurlarının tayin muamelelerinin yapıldığı ve bunlara dair kayıtların tutulduğu kalemdir. Bu çeşit devlet memurlarının tayin muamelesini gösteren kâğıda ruûs adı verilir ve bunlar bu kalemdede tutulan Ruûs Defterleri'ne kaydolunurdu. *Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi*, s. 77.

1122-1128, M. 1710-1716 tarihleri arasında tutulmuş 16 sayfalık 1 adet Mühimme-i Mısır Defteri parçası olmak üzere toplam 376 adet Mühimme Defteri ile fasiküllerden oluşan 44 adet Mühimme Defteri parçası bulunmaktadır.⁷⁴

Koleksiyon içinde olmakla beraber 266 ciltlik serinin tamamı da gerçek anlamda Mühimme değildir. Arada buyruldu ve tahvil hükmü defterleri de vardır. Ayrıca iki Mühimme Defteri Kâmil Kepeci tasnifine girmiştir. Bazı istisnalar dışında Mühimme Defterleri, kaleme alındıkları Sadrazam ve Reîsülküttâbın devrini belirten bir başlıkla başlayıp o defterin ihtiva ettiği hükümlerin tarihleri içinde bu makamlarda değişiklik olmuşsa tekrar yeni bir başlık atılmıştır.

1.4. Mühimme Defterlerinin Bürokratik ve Diplomatik Fonksiyonları

Osmanlı Divân-ı Hümâyûnu, arşiv diyebileceğimiz (hazîne-i evrak) defter hazinesi ile iç içe çalışmaktaydı. Bu yakınlaşmanın tabi bir sonucu olarak bürokratik işlem akışında hızlılığı görmek mümkündür. Yazışma kurallarına göre yetkililerin kanunlara uygun arzları ve beldelerin nizamına dair hükümler, Divân kalemi kâtiplerince mîrî işlerden sayılan cizye, avâriz, mukâtaa ile ilgili hükümler maliye kâtiplerince maliye defterlerine kaydedilmişti. Türkiye'deki arşivlerin temel kaynaklarını defterler oluşturmaktadır. Zira Osmanlı bürokrasisinde asıl olan defter sistemi idi. Defterlere genellikle görüşülüp karara bağlanan hususlar ya özet ya da aynı olarak kaydedilmiştir. Ayrıca Divân-ı Hümâyûn'da Padişah emri niteliğinde çıkarılan fermânların hepsi de çoğunlukla özetlenerek kaydedilmiştir.⁷⁵ Böylece Mühimme Defterleri'ndeki hükümler, Divân-ı Hümâyûn'un hangi konuları inceleyip karara bağladığını ve yetki alanlarının neler olduğunu tespit etmemizi sağlayan birincil kaynak düzeyindedir. Hükümlerin Mühimme Defterleri'ne aktarılış biçimlerinden kararın nasıl verildiğini, neye dayandırıldığını, karara esas teşkil etmesi gereken görüşme ya da inceleme aşamalarını anlamamız mümkün değildir. Hükümlerin arka planındaki bu belirsizliğin muhtemel nedeni kararın verilmesine esas olan evrakın dağınık ve karışık olması ve Divân-ı Hümâyûn'da zabıt tutulmamasıdır.⁷⁶ Mühimme Defterleri'ndeki kayıtların, muhatap makama gönderilen ferman veya beratların kopyaları olduğu bilinmekle beraber, bu defterler nâme, emir veya hüküm ile benzerlerinin tam metnini kapsamadığını, *elkab* ve öteki

⁷⁴BOA, s. 10-23.

⁷⁵Ahmet Mumcu, a.g.e., s. 61.

⁷⁶Uzunçarşılı, *Merkez ve Bahriye Teşkilatı*, s. 79.

formalite kısımları terk edilerek ya da kısaltılarak asıl konuyu ihtiva ettikleri aşikârdır.⁷⁷ Ferman, berat, nişan gibi Osmanlı diplomatik belgelerinde muayyen bir yazışma formülü tatbik edilmişti.

Buna göre bu belgeleri 10 kısımda incelemek mümkündür;

- 1- Davet
- 2- Tuğra (Padişah'ın Nişanı)
- 3- Ünvan ve Elkab
- 4- Muhatabın adı ve Elkabı
- 5- Dua
- 6- Nakil ve İblağ
- 7- Emir
- 8- Te'kid ve Tehdid
- 9- Tarih
- 10- Yer

Belgelerin en üstünde *Davet* formülü bulunurdu. Bu besmelenin kısaltılmışı olan (b) olabileceği gibi Allah lafzının kısaltılmışı olan *hüve* de olabilirdi. Ya da *Hüve'l-muğni*, *Hüve'l-ganiyyü'l-mü'min* veya *Bismillahirrahmanirrahim* şeklinde uzun ibareler de olabilmekteydi.

Davetten sonra *Nişan-ı Hümayûn*, *Tevki'* veya alamet olarak bilinen hükümdarın adının stilistik bir yazılışı olan *Tuğra* yer alırdı. Padişahın alameti olan Tuğra, Tuğrakeş veya Nişancı tarafından sanatkarâne bir şekilde çekilirdi. Tuğrayı yazmak bir sanat olup bu sanat Selçuklular zamanında da mevcuttu. Tuğra yazan özel yetişmiş kâtiplere Tuğrakeş denilirdi.

Davet ve *Tuğra* Mühimme Defterleri'nde yer almazdı. Çünkü Mühimme Defterleri'nde bulunan hükümler esas belgelerin suret ve müsveddeleri idi.

Ünvan ve *Elkap* bölümünde padişah, başka bir hükümdara mektup gönderecekse önce kendi elkab ve ünvanlarını kullanırdı. “*Ben ki Sultanü's-Selatin*,

⁷⁷M.Tayyib Gökbilgin, *Osmanlı Paleografya ve Diplomatik İlmi*, İstanbul, 1979, s. 105.

Burhanü'l-Hevakin, Tac-ı Bahş-ı Hüsrevan, Ruy-ı Zemin, Zıllullahi fi'l-Arzın ...” gibi cümlelerden sonra hâkim olduğu ülkeleri bir bir sayarak kendini tanıtır ve yüceltirdi. Mühimme Defterleri’nde suretleri kaydedilen ferman ve name-i hümayûnlarda Padişah’ın ünvan ve elkabına yer verilmez direkt muhatabın elkabına geçilir ve ardından muhatabın ünvanları yazılırdı. Mühimme Defterleri’nde çok az elkab kullanılmış olup “*Anadolu Beylerbeyine hüküm ki*” gibi hitab edilen kişinin rütbe ve mevki veya ismi yazılarak doğrudan konuya geçilirdi. Elkabdan sonra dua ve hayır cümlesi gelir burada da muhatabın mevkii ve sınıfına dikkat çekilirdi.⁷⁸

Muhatabın rütbe, mevki ve sınıfına göre elkablar değişmektedir. En sık kullanılan formüller, vezirler için “*edamallahu te’ala iclalehû*”, defterdarlar için “*damet me’aliyehû*”, şeyhülislam için “*edamallahu te’ala fezailühû*”, beylerbeyi için “*dame ikbalehû*”, kadılar için “*zîde fazlühû*”, şeyhler için “*meddallahu zilalehû*”, ağa, müteferrika, çavuş gibi rütbedekiler için de “*zîde mecdühû*”, “*dâme mecdühû*”, “*zîde kadruhû*” gibidir. Hristiyan hükümdarlar için ise en çok kullanılan formül “*hutimet avakıbuhi bi'l-hayr*” idi.⁷⁹

Buraya kadar olan kısım belgenin giriş kısmıdır. Giriş kısmından sonra asıl mevzuya geçilirdi. Burada birinci bölüm nakil ve iblağdır. Nakil ve iblağ kısmında bir olay anlatılmakta, hükmün yazılmasına sebep olan konu açıklanmaktadır. Kullanılan umumi formül “*tevki-i refi-i hümayûn vasıl olıcak malum ola ki*” şeklindedir. Ancak bazı Mühimme Defterleri’nde “*mektub gönderub*”, “*adem gönderub*” biçiminde doğrudan nakil kısmına geçilmektedir. Ya da “*bundan akdem taht-ı kazanuzda sefer-i hümayûn içün nüzül ihraç idesin deyü maliye tarafından mufasallen emr-i hümayûn gönderilmiş idi hâlâ nüzul ihracında ihmal üzere olduğun istima olunmağın mes’ul ve mu’ateb olmuşsuzdur*” denilerek hükmün yazılmasına sebep olan konu açıklanmakta ve sonrasında “*buyurdum ki*” denilerek emir kısmına geçilmektedir. Bundan sonra “*hükm-i şerifim ile dergâh-ı mu’allam çavuşlarından Muhammed Çavuş zide kadrihu vardukda*”⁸⁰ şeklinde fermânı getiren görevlinin ismi yazılmaktadır. Fakat Mühimme Defterleri’nde bu duruma az rastlanmaktadır. Çok defa “*buyurdum ki*” den sonra bir iki kelimelik boşluk bırakılarak “*hükm-i şerifim vardukda*” veya “*vüsul buldukda*” denilerek devam edilmektedir. Bunun

⁷⁸Kılıç, a.g.m., s. 254.

⁷⁹Gökbilgin, a.g.e., s. 68.

⁸⁰44 Numaralı Mühime Defteri, (haz. Mehmet Ali ÜNAL), İzmir 1995, s. 5. h. 26.

nedeni müsvedde ve suret yazılırken fermânı götürecek kişinin henüz belli olmamış olmasıdır. Hüküm temize çekilip ferman haline getirildikten sonra hükmü götürecek kişi belirlenip fermânda isminin yazıldığı anlaşılmaktadır. Nitekim Mühimme Defterleri’nde hükümlerin bazılarının üstüne “*dergâh-i âli çavuşlarından Süleyman Paşa’ya virildi*”, “*kethûdâsına virildi*”, “*dergâh-i âli kapıcılarından Mahmud’a virildi*” gibi ibarelere rastlanmaktadır ki bunlar fermanı götüren kişiler idi.

Nakil ve İblağ formülünden sonra “*buyurdum ki*” formülü ile başlayan kısım Emir kısmıdır. Burada ne yapılması, nasıl hareket edilmesi gerektiği muhataba iletilmektedir. Buna da umumiyetle “*asla te’hir ve terahi itmeyüb*” şeklinde girilmekte ve “*vusûl buldukda Erzurumun zü’amâ ve erbâb-ı tîmârlarıyla bir münâsib mahalde dernek idub anun gibi a’da cânibinden hareket olursa hüsn-ü tedbir ve tedârikle def’-i mazarrat a’dada mecd-u sa’i olub bâb-ı ikdâm ve ihtimâmda dakika fevt eylemeyesiz*”⁸¹ biçiminde gerekli yöntem gönderilen kişiye emr edilmektedir. Bundan sonra emir cümlesini takiben “*şöyle bilesiz*”, “*‘alamet-i şerife itimat kılasız*” gibi formüller ile *Te’kit* ve *Tehdit* rûknü işlenmiştir. Burada fermânda belirtilen emir üzerine hareket edilmesinin gerekliliği ve zorunluluğu belirtilmek istenmektedir. Emrin yerine getirilmesi için muhatap uyarılmakta “*bu hüküm-i şerifimi sairler kiyas itmeyüb*” ifadesiyle konunun önemi vurgulanmakta, şayet aynı konuyla ilgili daha önceden bir hüküm gitmişse “*bundan akdem birkaç def’a evamir-i şerife varid olub*” denilerek te’kid edilmektedir. Şayet emredilen hususlar yerine getirilmemişse konunun ehemmiyetine göre muhatap, “*eşedd-i ‘ikab ile mu’ateb olunacağı*” veya daha ağır bir ifade ile “*asla öZRünüz makbul olmaz*” ya da “*hakkınızdan gelinür bilmiş olasız*” şeklinde tehdit edilmektedir.

Mühimme Defterlerinde *te’kit* ve *tehdit* formülünden sonra *tarih* ve hükmün yazıldığı *yer* belirtilmektedir. Tarihlerin başında genelde “*tahrîren fî*” bazen de “*hurrire*” ibaresi yer almaktadır. Mühimme Defterleri’ndeki hüküm tarihlerinin yazılışı ilk dönemlerde başlık, tarih atılması sûretiyle olmuştur. Daha sonraki yıllarda bu usulden vazgeçilerek günler *evâil*, *evâhir* ve *evâsıt* tabirleri ile onarlı dilimler halinde ifade edilmeye başlanmıştır. Bu ayırım XVII. yüzyıl ortalarına yani Sultan İbrahim’in saltanat dönemine (1640-1648) rastlamaktadır. Bu döneme kadar

⁸¹Hüküm 156.

tarihler ayın tarihi ile birlikte haftanın günü de gösterilmek sûretiyle, başlık şeklinde üste yazılmıştır. Daha sonra başlık olarak tarih yazılması usulünden vazgeçilmiştir.

Mühimme Defterleri'ndeki hükümlerin, Divân toplantılarını takip eden günlerde kaleme alındığı muhakkaktır. Bundan dolayı tarihlerde bazen yanlışlıklar olabilmekteydi. Kâtipler içinde bulundukları günün tarihini atarken hataya çok fazla düşmezler iken geçmiş günlere ait kayıtları tutarken ay ve haftanın gününü sıklıkla karıştırmışlardır. Bu durum göz önüne alınarak aylar onarlı dilimlere bölünmüştür. Burada uygulanan tarih formülü “*tahriren fi evahir-i Recebi'l- mürecceb sene semane ve seb'in ve tis'a mie*” şeklindedir. Yer olarak da “*be makam-ı Kostantınıyye el-mahruse*”, “*be makam-ı Edirne el-mahruse*” şeklinde hüküm nerede yazılmışsa oranın adı zikredilmektedir. Şayet hüküm bu iki yerden ayrı, mesela seferde iken yazılmışsa bu defa “*ba sahra-yı Eski Budin*” ya da “*be yurd-ı Dimetoka*”⁸² gibi formüller kullanılmıştır.

⁸²Gökbilgin, a.g.e., s. 77-78.

İKİNCİ BÖLÜM

2.1. 73. NUMARALI MÜHİMME DEFTERİNİN ÖZELLİKLERİ

2.1.1. Defterin Fiziki Durumu

Başbakanlık Osmanlı Arşivi, 989 Numaralı “Divân-ı Hümyûn Defterleri Kataloğu”ndaki Mühimme Defterleri A.DVNS. MHM. d.073 şeklinde kayıtlı bulunan 73 numaralı defterin evsaf ve eşkâli şöyledir:

- 1- Defter, 23 cm x 29 cm ebadındadır.
- 2- Defter 590 sahife ve 297 varaktan oluşmaktadır.
- 3- Defter, ciltli ve Ebrulu’dur.
- 4- Defterin numaralama usulü, sayfa düzeni şeklindedir. Defterin son sayfası boş bırakılmıştır. Numaralandırılan kısım 297 sayfadır.
- 5- Defterin kâğıdı sarımtırak beyaz, kalınca, mukavemetli ve aharlanmış. Nev’i malum olmayıp, filigranı yoktur.
- 6- Defter, III. Murad (1574-1594) ve III. Mehmed (1595-1603) dönemleri içerisinde H. (1003-1004), M. (1594-1595) yılları arasındaki kayıtları içermektedir.
- 7- Defterde toplam 1296 hüküm bulunmaktadır. Bu hükümlerin gönderildiği yerlerin kayıtlarını ihtiva eden suret kayıtları da mevcuttur.
- 8- Yazı şekli olarak umumiyetle Divânî kırmasıdır. Yazı stili defterin tamamında fazla farklılık arz etmemektedir. Yazı okunabilir bir özellikte olmasına karşılık, bazı bölümler farklı kâtipler tarafından yazıldığı için bu durum okumakta güçlük oluşturmaktadır. Özellikle yer ve şahıs isimlerinin okunuşunda bazı güçlüklerle karşılaşmıştır. Metnin transkripsiyonunda, genel kabul gören mutedil bir usul gözetilmiştir. Başbakanlık Osmanlı Arşivi’nin yayınlamış olduğu defterlerdeki düzen örnek alınmıştır. Bu çerçevede, kelime ortasında ve sonlarında yer alan ayın harfi (‘), hemze ise (’) işareti ile gösterilmiştir. Okunamayan kelimelerin yerine (...) kullanılmıştır.

9- 73 numaralı Mühimme Defteri'ndeki hükümler devletin egemenliğinde olan batıda Balkanlardan doğuda Şirvan ve Tebriz'e güneyde Mekke'den Mısır'a hatta Trablusgarb'a ve Anadolu'dan Gürcistan'a kadar birçok yeri kapsamaktadır. Üsküb, İştib, Kratova, Mısır, İstanbul, Dimyat, İskenderiyye, Bağdad, Basra, Şehr-i Zol, Erzurum, Şirvan, Kars, Karaman, Batum, Menteşe, Tire, Sivas, Kanğırı, Diyarbekir, Yemen, Habeş, Haleb, Şam, Kıbrıs, Tarsus, Gümülcine, Ankara, Koçhisar, Yanbolu, Karaağaç, İnebahtı, Antalya, Gelibolu, Selanik, Edirne, Selimiye, Vize, Midye, Şiran, Keşab, Mora, Mizistre, Malkara, Maraş, Trablusgarb, Rodoscuk, Vardar, Drama, Tırğovişte, Sofya, Pirpele, Radovişte, Hamid, Teke, Eğirdir, Kefe, Trablusşam gibi birçok yer incelenen defterde geçmektedir.

10- Defterde çizilmiş,⁸³ tamamlanmamış⁸⁴ hükümlerin yanında iptal edilmiş numarasız hükümler⁸⁵ de mevcuttur.

2.1.2. Diplomatik ve Teknik Özellikler

Hükümler genellikle hükmün yollandığı makamlara ve gönderilen kişilere göre, “Trablusşam defterdârı Mehmed Efendiye hüküm ki”⁸⁶, “Zülkâdiriye beglerbegi Mahmûd Paşaya hüküm ki”⁸⁷ gibi hitap cümleleriyle başlamaktadır. Hükümlerin baş kısmına bakıldığında “hüküm ki” ifadesi en çok tekrarlanan ifade olmasına karşılık hitap kısmı bazen farklı şekilde de yapılmıştır. Hükümlerin hitap kısmında bazen; “Südde-i sa‘âdetimden Edirneye varınca yol üzerinde vâkı‘ olan kâdîlara hüküm ki”⁸⁸, “Tarsus sancağında olan kâdîlara hüküm ki”⁸⁹ şeklinde genel hitaplara da rastlanmaktadır. Hükümler kime yazılmışsa bulunduğu yeri ve görevi de zikredilmiştir. “Budun muhafazasında olan Vezir Mehmed Paşaya hüküm ki”⁹⁰, “Anadolu kâdisına ve kal‘ası muhafazasında olan Süleyman Subaşına hüküm ki”⁹¹ şeklinde sadece bir görevliye yazılan hükümler olduğu gibi, “Edirne kâdisına ve Bostancıbaşıya hüküm ki”⁹², “İskenderiyye ve Reşid ve Bulak ve Süveyş ve Yenbu‘

⁸³Hüküm 119.

⁸⁴Hüküm 73.

⁸⁵Sayfa 57.

⁸⁶Hüküm 71.

⁸⁷Hüküm 84.

⁸⁸Hüküm 164.

⁸⁹Hüküm 149.

⁹⁰Hüküm 1.

⁹¹Hüküm 10.

⁹²Hüküm 12.

iskeleleri emînlerine hüküm ki”⁹³ şeklinde birkaç görevliye ve bölgeye yazılan hükümler de bulunmaktadır.

Hükümlerin sol üst köşesine genellikle, “Ba-hatt-ı Pir Çelebi”⁹⁴, “Ba-hatt-ı Hamza Çelebi”⁹⁵ şeklinde hattatın ismi de yazılmıştır.

Hitap kısmından sonra hükmün yazılmasına sebep olan olayın anlatıldığı nakil-iblağ rükünü gelmektedir. Bu rükünde genellikle, “Tebriz kulları südde-i sa‘âdetime ‘arzuhal sunub”⁹⁶, “Tebriz mukata‘asında olan vezirim Hasan Paşa südde-i sa‘âdetime mektûb gönderub”⁹⁷ şeklinde Dîvân-ı Hümâyûn’a sunulan arz, arz-ı hâl veya mektupla yapılan şikâyetler bulunmaktadır.

Hükmün yazılmasına sebep olan olay özetlendikten sonra bu konuda verilen emrin anlatıldığı emir-hüküm rükünü gelmektedir. Bu rükün “buyurdum ki” ibaresiyle başlamaktadır. “Buyurdum ki vardukda onun gibi ehl-i fesâd ve eşkıyayı hüsn-ü tedbir ile ele götürüb serbest re‘âyâlara girdiklerinden hak sâhibleri mütevekkî ise ilzâr eyleyub bir def‘a şer‘le fasl olunmayub on beş yıl mürur etmeyen husûsların ta‘yin-i madde eyleyen hakları müvâcehelerinde şer‘le hak üzere teftiş ve tahassün eyleyub üzerlerine sâbit olan hukuku ba‘de’s-sübut hükm idub ashâbına alıverdikden sonra ehl-i fesâda ‘arza muhtaç olanları yazub ‘arz eyleyesin olmayanlar haklarında şer‘le lâzım geleni serbest münâsibdir ma‘rifetleriyle mahalinde icra etdirmen harice alub gereği bu minvâl ve bedel-i siyaset deyu akçelerin aldırmayub ehl-i fesâd olana ruhsat vermeyesin emrime muhalif ehl-i fesâda siyanet eyleyenleri yazub ‘arz eyleyesin”⁹⁸, “buyurdum ki vusûl buldukda ‘arz olunduğu üzere ise re‘âyânın selamlık nâmında ve sâyir vecihle hilâf-ı şer‘-i şerîf akçeleri alındığına aslâ rızay-ı şerîfim olmayub mezbûrlara min-ba‘d selamlık ve konaklık deyu bir akçe ve bir habbelerini aldırmayasız ve üzerlerine iyle icâb ider husûs sâbit ve zâhir olundu iyle deyu bir akçe ve bir habbelerini aldırmayasız ve şimdiye değin ol-vecihle aldıklarını ba‘de’s-sübut geru alıviresin ... geru zulm ve te‘addi iderler ise kayd-u bend ile südde-i sa‘âdetime gönderesiz ki muhkem haklarından geline ahz ve celb-i sebil ile himâyet olunmakdan ve hilâf-ı şer‘-i şerîf zulm ve te‘addiden ziyade hazer

⁹³Hüküm 21.

⁹⁴Hüküm 30.

⁹⁵Hüküm 60.

⁹⁶Hüküm 123.

⁹⁷Hüküm 63.

⁹⁸Hüküm 52.

eyleyesiz”⁹⁹ şeklinde nakil-iblağ bölümünde anlatılan olay genellikle emir-hüküm rûknünde tekrar edilmekte veya özet olarak verilmektedir.

2.1.3. Dil Özellikleri

Çalışmamıza konu olan defterin dil özellikleri ayrıca bir inceleme konusudur. Bu sebeple incelediğimiz defterin dil hususiyetleri hakkında kısaca bilgi verilecektir. Defterin dili; sade ve anlaşılır olmakla birlikte, günümüzde çok sık kullanılmayan kelimelere de rastlanmaktadır. Tarihler yazıyla ve Arapça yazılmıştır. O dönemde kullanılan bazı terim ve teknik isimler metinde bolca geçmektedir. Mesela; “emirü’l-ümerâi’l-kirâm”,¹⁰⁰ “kıdvetü’l-emâcid ve’l-ekârim”,¹⁰¹ “iftihârü’l-ümerâ ve’l-ekâbir”¹⁰² gibi örnekler görmek mümkündür. Hükümlerde Arapça, Farsça tamlama ve ifadelere yer verilmiştir. Örneğin, “fi’l-vâkı”,¹⁰³ “kesbü’ş-şer”,¹⁰⁴ “celilü’l-kadr”,¹⁰⁵ “kadime’l-esâmi”,¹⁰⁶ “fevtü’l-hadd”,¹⁰⁷ “bi’t-tamam”,¹⁰⁸ “ale’r-rahman”,¹⁰⁹ “ile’l-an”,¹¹⁰ “fevke’l-haddü’l-ğâye”,¹¹¹ “siretü’l-hüccet”,¹¹² “muhtarü’l-mehâmid ve’l-mekârim”,¹¹³ “inşallahu’l-e‘azz”¹¹⁴ gibi tamlamalar sıkça kullanılmıştır. Hattat farklılığı bazen hükümlerin okunmasını ve anlaşılmasını zorlaştırmaktadır. Defterde bazen aynı hüküm farklı kişilere de gönderilmiş ve bu durum hükmün altında “Bir sûreti Budun Beglerbegisine, Bir sûreti Temeşvar Beglerbegisine , Bir sûreti Bosna Beglerbegisine , Bir sûreti Anadolu Beglerbegisine ”¹¹⁵ şeklinde ifade edilmiştir.

2.1.4. Tarihler

Mühimme Defterleri’nde tarihler genel olarak XVII. yüzyıl ortalarına kadar ay ile beraber haftanın günleri de Arapça sıfatlarıyla başlık halinde hükümlerin üst kısmına yazılmıştır. XVII. yüzyılda ise Mühimme Defterleri’nin düzenlenme

⁹⁹Hüküm 110.

¹⁰⁰Hüküm 109.

¹⁰¹Hüküm 1.

¹⁰²Hüküm 238.

¹⁰³Hüküm 25.

¹⁰⁴Hüküm 44.

¹⁰⁵Hüküm 8.

¹⁰⁶Hüküm 12.

¹⁰⁷Hüküm 14.

¹⁰⁸Hüküm 29.

¹⁰⁹Hüküm 33.

¹¹⁰Hüküm 35.

¹¹¹Hüküm 43.

¹¹²Hüküm 45.

¹¹³Hüküm 218.

¹¹⁴Hüküm 268.

¹¹⁵Hüküm 1.

şekillerinde bazı değişiklikler görülmekle birlikte artık divânın müzakere günü veya ferman suretlerinin deftere geçirildiği günü gösteren tarih başlığı ortadan kalkmış ve yerini hükümlerin sonunda ayın 1-10. günleri için “evâ’il”, 11-20. günleri için “evâsıt” ve 21-30. günleri için “evâhir” ibareleri yer almaya başlamıştır. İncelediğimiz 73 numaralı Mühimme Defteri’nde tarihlerin yazılışı hükümlerin üst kısmında gün, ay ve Arapça yılın yazılması şeklindedir. Tarihlerde en üst kısımda günler “Yevmü’l-isneyn”,¹¹⁶ “Yevmü’l-Hams”,¹¹⁷ “Yevmü’l-ehad”,¹¹⁸ “Yevmü’l-Cum’a”¹¹⁹ şeklinde Arapça olarak yazılmıştır. Hükümlere tarih atıldığında Arapça günlerin hemen altına ve yine Arapça ifadelerle yazılmıştır. Her hükümde yıl ve ay belirtilmemiş, belirtildiği durumlarda ise tarihler Arapça olarak yazılmıştır.¹²⁰ Aylar genellikle kısaltılarak, “Ca, R, Ra, Z” şeklinde semboller ile kullanılmışlardır.¹²¹ Fakat ayların isimlerinin tam olarak yazıldığını da görmek mümkündür.¹²² Defterde kronolojik bir sıra takip edilmemiştir. Muhtemelen bu durum ciltlenme sırasında kâğıtların karışmasından kaynaklanmıştır.

2.2. DEFTERİN MUHTEVA ÖZELLİKLERİ

73 numaralı Mühimme Defteri III. Murad döneminin (1574-1595) son yılını ve III. Mehmed döneminin (1595-1603) ilk yılını kapsamaktadır. Genel hatlarıyla ifade etmek gerekirse 73 Numaralı Mühimme Defteri, dönemin askerî ve siyâsî meseleleri, ordunun sefere çıkması, asker tedariki, sefere çıkan askere yiyecek temini, İstanbul’a erzak ve et temini, bazı devlet görevlileri ve eşkıyanın halka zulümleri, halkın korunması, halka zulüm eden ve görevinde kusurlu davranan yöneticiler, kassablara yamak tayini, ölen devlet görevlilerinin terekeleri, yol ve köprü tamiri, cami yapımı, vakıfların durumu, Mekke-i Mükerrreme ve Medine-i Münevvere gibi kutsal mekânların durumu gibi konuları ihtiva etmektedir.

Defterde geçen hükümlerden yola çıkarak dönemin genel olayları hakkında fikir edinmek mümkündür. Osmanlı Devleti, XVI. yüzyılın son çeyreğinden XVII. yüzyılın başlarına kadar devam eden uzun ve yıpratıcı savaşırlara girişmiş fakat savaş sonunda iyi neticeler alamamıştır. Bu savaşlarda kullanılan tüfenkli piyadeler savaş

¹¹⁶Hüküm 10.

¹¹⁷Hüküm 49.

¹¹⁸Hüküm 82.

¹¹⁹Hüküm 203.

¹²⁰Hüküm 25, 30, 61, 75.

¹²¹Hüküm 61.

¹²²Hüküm 190.

bitiminde memleketlerine dönerek eşkıyalık yapmışlardır. Osmanlı Devleti fethettiği topraklarda iskân politikası uygulamış fakat XVI. yüzyılın sonlarında fetihlerin azalması artan nüfusun taşrada barınamamasına ve büyük şehirlere gitmesine neden olmuştur. Medreselerde okuyup iş bulamayan öğrencilerin suhte namıyla halka zulüm etmeleri de halkın çift ve çubuğunu bırakarak göç etmesine sebep olmuştur. Tüm bu sebepler ve savaşların Anadolu topraklarında cereyan etmesi bir tarım ülkesi olan Osmanlı’da halkın topraklarını terk ederek “çift bozan” durumuna düşmesine, can güvenliğinin kalmamasına, tarıma dayalı ekonominin bozulmasına ve artan nüfusun barınamamasına neden olmuştur. Nitekim Osmanlı Devleti’ni uzun süre uğraştıran Celali isyanları büyük bir kargaşalığa sebebiyet vermiş, adam öldürme ve malların yağmalanması sıradanlaşmıştır. Anadolu’nun çeşitli yerlerinde 1550’li yıllarda ferdi vakalar olarak ortaya çıkan Celali isyanları, XVI. yüzyılın son çeyreğinde yurdun büyük bölümünde etkili olmuştur. Eyaletlerin ehil ellerden çıkması, para ayarının bozulmasıyla iktisadi hayatın zorlaşması ve buna karşılık devletin vergi talepleri halkı zor duruma düşürmüştür. Çift-bozan reaya ile beraber de sosyal denge iyice bozulmuştur. Bu dönemde Anadolu’nun genelinde etkili olan Celali isyanları, halkın huzurunu kaçırmış ve kırsal kesimlerde yaşayanlar daha güvenli gördükleri mahallere göç etmişlerdir. Ekonomik buhran içerisindeki devlet, Celali sıkıntısı karşısında, zor durumda kalmış ve uzun yıllar bununla mücadele etmiştir. Osmanlı Devleti’nin Celali belasıyla uğraşmasını fırsat bilen Şah Abbas, Celalilere destek vererek 1603’te Tebriz’i ele geçirmiştir. Bununla yetinmeyip Nahçıvan ve Revan’ı almıştır. Bütün bu nedenler devletin eski gücünün kırılmasına neden olmuştur.

Defterde sık geçen konular ayrı başlıklar altında toplanmış olup beş bölümde incelenmiştir. Ayrıca hükümlerin muhatap makamları için tablo hazırlanmıştır.

2.2.1. Eşkîyalık İle İlgili Hükümler

İnsanlık tarihi boyunca zor kullanarak kişilerin mallarına el koyma, hayatlarına kastetme, onlara maddi ve manevi zarar verme ve bu işi özel bir teşkilat haline getirme eğilimine bozuk siyasi ve ekonomik şartların hüküm sürdüğü yerlerde oldukça sık rastlamak mümkündür. Batı’da olduğu gibi Doğu dünyasında da bu tür faaliyetler görülmüştür. Genel olarak soygun yapıp halkın malına ve canına kast eden, etrafı haraca kesen gruplar için İslam tarihinde “yol kesen” anlamında harrabe

veya kuttau‘t-tarik tabirleri kullanılmıştır.¹²³ Osmanlılar ise genel olarak bu faaliyetler için “kutta‘u‘t-tarik” tabirini kullanmanın yanında bu tip faaliyetlerde bulunanlara daha çok “şaki” ve bunun çoğulu olarak “eşkîya” demiştir. Osmanlı kaynaklarında ayrıca celal, eşirra, harami, haramzade, türedi, haydut kelimeleri de eşkîya karşılığında kullanılmıştır.

Eşkîyalık hareketleri Osmanlı Devleti’ni, özellikle XVI. yüzyılın sonlarından itibaren, en çok uğraştıran ve devlete en çok zarar veren meselelerdendir. İncelenen defterdeki hükümlerin yaklaşık üçte birini eşkîyalık olayları oluşturmaktadır. Bu hükümlerde genellikle halk ve görevliler durumu merkeze mektup ve muhızrlar göndererek bildirmiş, merkez de buna karşılık taşra görevlilerine hüküm yazarak eşkîyalık yapanların cezalandırılmasını ve bu iş için özel görevliler tayin edilmesini istemiştir. Yakalanan kişilere genellikle idam, kürek, sürgün, hapis vs. cezalar verilmiş ve halkın emniyeti sağlanmaya çalışılmıştır. Halkın güvenliğini sağlamaya çalışan devlet, halkın mağduriyeti söz konusuysa bu mağduriyetin giderilmesine öncelik vermiş halkın yağmalanan mal ve eşyasının geri verilmesini emretmiştir. Osmanlı Devleti hiçbir haksızlığa müsamaha göstermemiş eşkîyalık yapanların hakkından gelinmesi için her türlü tedbiri almıştır.

Eşkîyalık olaylarının sıkça geçtiği 73 numaralı Mühimme Defteri’nin içinden seçtiğimiz bazı örnekler şu şekildedir: “Rakka beglerbegisine ve Ruha kâdisına hüküm ki kazâ-i mezbûr ahâlisi sūdde-i sa‘âdetime ‘arzuḥâl idub kazâ-i mezbûrdan ‘Udcuoğlu Kasım ve karındaşı ‘Abdurrahman kendu halinde olmayub muttasıl subaşılar ve kethüdalar ve mütesellimler ve sâyir ehl-i ‘örf yanlarına varub Müslümanları hilâf-ı şer‘-i şerîf ğammaz idub akçelerini alub ve aldırub ziyade zulm ve te‘addi eyleyub bundan akdem mezkûr Kasım ve ‘Abdurrahman eğer ehl-i ‘örf ve kethüdalar ve mütesellimler yanlarına varub kimesnenin mesalihine karuşursak ve iltizama girersek sebb-i ashâb etmiş olalım deyub ol-vecihle sicil ve hüccet olunub mukaddemâ vech-i meşrûh üzere şart eyledikleri üzerlerine sâbit olub tekrar sicil ve hüccet olmuş iken mezburlar geru kendu hallerinde olmayub dâimâ Müslümanın vech-i meşrûh üzere hilâf-ı şer‘-i şerîf zulm ve te‘addi iderler eğer mezbûrların haklarından gelinmez ise cümle müzâd itmek zordur deyu i‘lâm itmeğin mezbûrlar ele getirilüb şer‘le haklarından gelinmek emr idub buyurdum ki vardukda mezbûr

¹²³Hüküm 114.

Kasım ve ‘Abdurrahman elbette ele götürüb dâhi vech-i meşrûh üzere Müslümanlara giru hilâf-ı şer‘-i şerîf zulm ve te‘addisi vâkı‘ ise şer‘le haklarından gelesiz muhtaç-ı ‘arz olanlardan ise muhkem habs idub ‘arz eyleyesiz ehl-i fesâda ahz ve ve hilafın sebebi ile himâyet olunmakdan ve hilâf-ı şer‘-i şerîf zulm ve te‘addisinde ziyade hazer eyleyesiz”¹²⁴ şeklinde eşkıyalık faaliyetleri ve buna karşı devletin alması gereken önlemler belirtilmiştir. Bu hükümlerde, bir takım eşkıyanın halka zulüm ettiği, mallarını gasp ettiği, yolcuların yollarını kestiği, yiyecek ve eşyalarını yağmaladıkları, bazılarının hane ve haremlerinin basıldığı anlatılmaktadır. Bu anlatımlar, bu dönemdeki toplumsal olayları genel olarak gözler önüne sermektedir.

Hükümlerde başıboş olarak tanımlanan eşkıya ve suhtelerin halkın mallarını gasp edip evlerini yağmaladıkları hatta masum insanları öldürdükleri de kaydedilmiştir. Eşkıyalığı meslek edinmiş ve bunu sürekli hale getirmiş olan kimselerin, vermiş oldukları zararlar anlatılmış ve bunların yakalanarak gerekli cezalarının verilmesi yöneticilerden istenmiştir. Hükümlerde genellikle, eşkıyaların isimleri açıkça belirtilmektedir. Bu tip faaliyetlere sekiz numaralı hüküm güzel bir örnek oluşturmaktadır. Bu hükümde durum “Kıbrıs beglerbegisine ve vâkı‘ olan kâdîlara hüküm ki Tarsus kâdîsı ‘Abdurrahman mektûb gönderub Tarsus ahâlîsi mahkemeye gelub kazâ-i mezbûr sâkinlerinden olan Sipah Halife ve ‘Alî ve Ahmed ve Menteşoğlu dimekle ma‘ruf kimesneler sûhte nâmında olub bunların evleri üzerine varub cem‘iyyet idub zekât ve sülûs verin deyu re‘âyâyâ rencide eylediklerinden mâ‘adâ ehl-i ‘iyallerin gelub fesâddan hali değillerdir men-u def‘ olmazlarsa cümlemiz terk-i diyar ideriz deyu tazallüm eylediklerini ‘arz ve i‘lam eyledüğü ecilden mezbûrların ref‘ olması emr idub buyurdum ki vardukda bu bâbda onat-ı vecihle mukayyed olub fermân-ı celîlü’l-kadrim mücebince sûhte nâmında olanları min-ba‘d kazâ-i mezbûreden men‘-u def‘ idub bir ferd kimesneye aslâ ve kat‘a meyl ve himâyet etmekden ziyade ihtiraz ve ihtiyat eyleyesin”¹²⁵ şeklinde ifade edilmiştir. Bu hükümde; Tarsus sakinlerinden Sipah Halife, Ali, Ahmed ve Menteşoğlu adındaki kişilerin suhte oldukları, reyanın evlerini basıp zekat ve sülûs verin diyerek onları rencide ettikleri, eşkıyalık yaptıkları anlaşılmaktadır. Ayrıca suhte namındaki bu kişiler def edilmezlerse halkın, vatanlarımızı terk ederiz diye

¹²⁴Hüküm 2.

¹²⁵Hüküm 8.

şikâyet ettikleri, bundan dolayı suhte adındaki kişilerin haklarından gelinmesi ve bir daha halka karışmamalarının sağlanması emredilmiştir.

Osmanlı Devleti'nin XVI. yüzyılın sonlarında ekonomik sorunları, İran ve Avusturya ile yaptığı uzun ve yıpratıcı savaşlar, merkezi otoritenin zayıflığı ve yöneticilerin ehil kişiler olmaması birçok sıkıntıyı beraberinde getirmişti. Bu sıkıntıların başında taşradaki yöneticilerin halka yaptıkları zulümler gelmektedir. Örneğin; “Eskişehir kâdîsına hüküm ki südde-i sa‘âdetime mektûb gönderub mukaddemâ Dergâh-ı Mu‘allam topçularından Kurd ‘Alî nâm şâki ba‘zı eşkıya ile Maksud nâm kimesnenin evin basub emvâl ve erzakın ğâret eylediği şer‘le sâbit olduğu südde-i sa‘âdetime ‘arz olundukda ‘ulufesi kat‘ olunub ve ğâret eylediği emvâl ve erzak ba‘de’s-sübut ashâbına alıvirilmek için hükm-ü hümâyûnum virilmeğin emvâl ve erzak ashâbına alıvirilub lâkin henüz hakkından gelinmeyub hakkından gelinmek bâbında hükm-ü hümâyûnum ricasına ‘arz eylediğin ecilden buyurdum ki vardukda te’hîr etmeyub mezbûrun hakkında şer‘le lâzım geleni icrâ idub hududullahı icrâ itmek ihtimâm eylesin”¹²⁶ şeklindeki hükümde Dergâh-ı Mualla topçularından olan Kurd Ali adındaki kişinin eşkıya ile beraber hareket ederek Maksud adındaki reayanın evini bastığı, mal ve erzakını yağmaladığı görülmektedir. Bu durum üzerine merkezi hükümet Kurd Ali'nin ulufesinin kesilmesini ve yağmaladığı mal ve erzakın Maksud'a geri verilmesini istemiştir.

Mühimme Defterleri, özellikle XVI. yüzyılın sonlarından XVII. yüzyılın ilk yıllarına kadar süren, Osmanlı Devleti'ni ziyadesiyle uğraştıran, ekonomik ve sosyal açıdan büyük zararlara neden olan Celali isyanlarının daha iyi anlaşılmasında araştırmacılara önemli detaylar sunan birinci elden kaynak niteliğindedirler. Bu açıdan bakıldığında incelenen defter ayrıca önem arz etmektedir.

2.2.2. Sefer İle İlgili Hükümler

Çalışmamıza konu olan 73 numaralı Mühimme Defteri'nin içinde yer alan hükümler arasında önemli bir yer tutan sefer ve asker konusu ayrı bir başlık halinde ele alınmıştır. Defterde seferlere dair birçok hüküm bulunmaktadır. Bu hükümlerin fazla olmasının nedeni, XVI. yüzyılın sonları olarak tarif edeceğimiz zaman diliminde Osmanlı Devleti'nin, Şark ve Garp hudutlarındaki karışıklıklar ve aynı zamanda birçok devletle mücadele halinde olmasıydı. Sefere dair hükümlerde

¹²⁶Hüküm 243.

genellikle sefere gidecek askerin toplanması, ordunun geçeceği yerlerde ne yapılması gerektiği, ordunun yiyecek, cephane, mühimmat gereçlerinin zamanında görev mahalline ulaştırılması gibi konular yer almaktadır. Örneğin; “Südde-i sa‘âdetimden Ruscuka varınca yol üzerinde olan kâdîlara hüküm ki hâlâ südde-i sa‘âdetimden baş defterdâr olan ifhârü’l-ümerâ-i ve’l-ekabir Seyyid Mehmed dâme ‘ulvehû sefer-i hümâyûna gitmek emr olmağla yanında işhaz-ı emîn olan bölük halkı ve âdemleriyle mu‘accelen çıkub gelmek üzeredir müşârü’n-ileyh ve yanında olan bölük halkına ve âdemlerine zahîre tedarîği mühimmâtdan olmağın her biriniz taht-ı kazânızdan kifâyet mikdârı zahîre ihzâr ve ikdâm eylemek emr idub buyurdum ki vardukda bu bâbda her biriniz bi’z-zât mukayyed olub müşârü’n-ileyhin ve yanında olan bölük halkının ve âdemlerinin mühimmi öküz kifâyet mikdârı zahîre ihrâc ve ihzâr eyleyesiz ki taht-ı kazânuza dâhil olduklarında narh üzere üzere akçe ile olub zahîre husûsunda müzâyaka çekmeyeler şöyleki ihmâl üzere olasız müdde‘i eylemekle bu bâbda şekk ve şikâyeti muteberdir tekâsül üzere olduğun i‘lâm eyleye münarsa olursa ana göre zahîre tedarîğinde ikdâm ve ihtimâm üzere olasız bu bahâne ile re‘âyâya zulm ve te‘addi olunmakdan beğâyet hazer edesiz ki kâdîlığınız olmağla iktifa olunmayub hakkınızdan gelinur ana göre tedârik idub re‘âyâya ta‘ciz etmeyesiz”¹²⁷ şeklindeki hükümde, Defterdar Seyyid Mehmed’in sefere gittiği ve yanında olan bölük ve adamlara zahire tedarik edilmesi açıkça belirtilmiş hatta zahire tedarik ederken halka zulüm etmekten kaçınılması istenmiştir. Örnek hükümde de görüldüğü gibi Osmanlı Devleti savaş alanına gidene kadar ordunun geçeceği yerlerdeki ahaliye zulüm edilmemesine özen göstermiş ve ahaliden istenilen zahirenin parasının ödenmesi karşılığında önceden belirlenen yerde hazır edilmesini istemiştir. Anlaşılan devlet en zor zamanlarda bile halkı korumuş ve onun zarara uğramaması için her koşulda gerekli tedbirleri almıştır.

Osmanlı Devleti bulunduğu coğrafyadan dolayı sınır güvenliğini oldukça önemsemiş ve sınır güvenliğini sağlamak için gerekli tedbirleri almıştır. Nitekim incelediğimiz defterin ilk hükmü bununla alakalıdır. Hükümde, Estergon Kalesi’nin düşmanlar tarafından ele geçirildiği, o tarafa Veli Ağa’nın emrinde elli adam gönderildiği, düşmanla mücadele ederek her türlü tedbirin alınmasının istendiği ve devletin devamı için düşmanın memlekete zarar vermesinin önüne geçilmesi emredilmiştir. Osmanlı Devleti, doğudaki sınırlara kâfirlerin müdahale etmesi

¹²⁷Hüküm 65.

üzerine Veziriazam Sinan Paşa'yı serdar olarak tayin etmiş ve sınır güvenliğini sağmalası için merkezde olan yeniçerileri onun emrine vermiştir.¹²⁸

Osmanlı Devleti XVI. yüzyılın sonlarında Ruslar ile de irili ufaklı mücadelelere girmiştir. Bu mücadeleler bazı kalelerin iki taraf arasında sürekli el değiştirmesine ve kalelerin tahrip olmasına neden olmuştur. Nitekim incelediğimiz defterin 198 numaralı hükmü buna güzel bir örnek teşkil etmektedir. Şöyleki: Azak serhaddine yakın olan Tire bölgesinde beş-altı yüz kadar Rus'un olduğu anlaşılmıştır. Bu durum üzerine buraya iki parça kadirğa yollanmıştır. İlkbaharda ise iki bin kadar Kazak bu kaleye saldırmış ve burada yaşayan bazı Müslümanları esir alarak bazısını öldürmüştür. Azak Kalesi'nin harebe olmaya yüz tutması ve 30-40 arşın kadar yıkılması üzerine Kefe beylerbeyi Hasan Paşa'ya emir gönderilmiş ve acilen tedbir alması istenmiştir. Bu durum kayıtlara şöyle geçmiştir: "Sâbika Kefe beglerbegisi Hasan Paşaya hüküm ki Azak kâdîsı Mevlânâ Hızır südde-i sa'âdetime mektûb gönderub kendüye kazâ-i mezbûr 'inayet olunub gelurken kazâ-i mezbûr halkından nice kimesnelere rast gelub liva-i Azak serhaddine karîb yerde Tire nâm mevzi'de bu ana değin beş altı yüz mikdârı Rus menhus keferesi var idi hâlâ vilayet-i Moskovdan elçilik ile İstanbulla giden kâfir Yaniç bin beş yüz mikdârı Rus Kazâğın dâhi getürmekle evvel baharda buzlar çözüldüğü hinde iki binden ziyade Kazâk gelub kal'anın üzerine hücum idub bi-'inayetullah-i te'alî kal'aya zarar iriştirmeyub lâkin sayd-ı mahide bulunan Müslümanların kimini esir ve kimini şehid etdiklerinden mâ'adâ kurrada dâhi zira'at ve hirasat üzere olanların ekserin esir itdiler deyu haber virdiler müşârü'n-ileyh bundan akdem asitâne-i sa'âdetimde iken Azak tarafının 'âdet-i kadime üzere muhafazasıçün iki pâre kâdirğanın gelmesi tedârik olundukda Azak kal'asının iki yıldan beru harabe-i müşrif olmuş iller zira' mikdârı divarı ve teftişden beru otuz kırk zira' mikdârı divarı dâhi harab olmağla zikr olunan kal'a divarlarının ta'mirine ve ol-diyarın muhafazasına senin içün kâdirdir deyu i'lam idub ol-bâbda emr-i şerîf virilmiş idi ol-bâbda virilen emr-i şerîf mücebince giru muhafazada olmak münâsib olduğun 'arz etmeğin buyurdum ki vusûl buldukda dayıma basîret ve ittibah üzere olub vilayet-i mezbûreyi a'day-ı haksar tarafından hıfz ve hirasat idub ve kal'a-i mezbûrenin ta'mir ve termimi her ne vecihle mümkün ise ber-vech-i istihkâm ta'mir eyleyub ve bi'l-cümle Devlet-i 'Alîyyeme müte'allik

¹²⁸Hüküm 141.

olan hüde-matda bezl-i makdûr eyleyesin ve lâzımı'l-'arz olan husûsları 'ale't-tevali 'arz ve i'lamdan hali olmayasın”.

2.2.3. Zahir ve Erzak Temini İle İlgili Hükümler

Osmanlı Devleti'nde iaşe denildiğinde, İstanbul merkezli taşımacılık akla gelmektedir. Zahir sevkiyatı ile ilgili her türlü karar, İstanbul'un ihtiyaçları göz önünde tutularak alınmakta, zahir üretimi yapan her kaza, ihtiyaç fazlasını öncelikli olarak İstanbul'a nakletmek zorundaydı. İstanbul'un kendisine yetebilen bir şehir olmaması, Ortaçağın kısıtlı ulaşım imkânları ve üretim zorluğu, İstanbul'un iaşesinin temini meselesinin kuruluşan yıkılışa kadar güncelliğini hiç kaybetmemesine neden oldu. İstanbul'a iaşenin yetersiz gelmesi ya da gelmemesi durumunun yarattığı en büyük etki, kıtlıktı.

Kıtlık, doğal şartlara bağlı olarak ne zaman, nerede ve hangi şartlarda ortaya çıkacağı önceden bilinemediği ve ölümcül neticeler verdiği için aynı zamanda bir afet olarak değerlendirilir. Kıtlıklar, siyasî ve sosyal olaylarla yakından ilgilidir. Herhangi bir bölgenin büyük güçlerin çatışma alanı içerisinde kalması, orduların güzergâhı üzerinde bulunan yerleşme yerlerinde, bir çatışma anında veya ordunun bölgeden geçişi sırasında kıtlık olayları yaşanabilmekteydi. Eşkîyalık faaliyetleri, iç isyanlar ve herhangi bir nedenle toplum içerisinde yaşanan iç huzursuzluk olayları sırasında da insanlar bir müddet ziraî üretim faaliyetlerini askıya alabilir, bölgeyi terk edebilir veya ekili alanlar tahrip edilebilirdi. Bu tür olayların arkasından da kıtlıklar yaşanmaktaydı. Osmanlı Devleti bahsedilen bu olumsuzlukları XVI. yüzyılın sonunda sıkça yaşamış ve bu durum özellikle İstanbul'da büyük zorluklara neden olmuştur.

Osmanlı Devleti'nde zahir ve erzak sıkıntısı çeken yerlere erzak gönderilmesi önemli konuların başında gelmekteydi. Özellikle İstanbul, Medine, Eflak ve Boğdan gibi yerlere erzak gönderilmesi için hükümler yazılmıştır. Genellikle erzak yönünden Osmanlı Devleti'ne bağlı en büyük tahıl ambarlarından olan Mısır Eyaleti, devletin erzak yükünü çekmiştir. İstanbul'da et, yağ, şeker, hububat kıtlığı olduğunda Mısır'dan bu ürünlerin temin edildiğini görmekteyiz. Zira; “İskenderiyye ve Baf beglerine hüküm ki matbah-ı ‘âmiremde şeker kılleti üzere olub müzâyaka olmağın mahrûse-i Mısırdan bir gemi şeker-i mahrûse-i İstanbula gelecek i'lam olunmağın siz kâdîrgâlarınız ile 'ale't-ta'cil varub zikr olunan gemi-i

mezbûrede bulursunuz açıkda olan şeker her kimin ise kabz olunub gemilerinize tahmil etdirub matbah-ı ‘âmireme getirülmek emr idub buyurdum ki vardukda bir an ve bir sa‘at te’hîr ve tevkif etmeyub gemileriniz ile ‘ale’t-ta‘cil varub zikr olunan gemi-i karşılayub açıkda olan şeker kabz idub dâhi emrim üzere gemilerinize tahmil idub südde-i sa‘âdetime gönderesiz ve ne mikdâr şeker kabz etduğünüz aldığınızı gemi reisinden mühürlü temessük alub bile getüresiz” şeklindeki 67 numaralı hüküm duruma örnektir. Bu hükümde saray mutfağında şeker kıtlığının olduğu ve Mısır’dan bir gemi şekerin İstanbul’a acilen gönderilmesi istenmiştir.

İstanbul’un zahire ihtiyacı için devletin çeşitli yerlerinden zahire temin edilmiştir. Bazen temin edilen zahireler merkeze ulaşmamış ve durumun önlenmesi için hükümler yazılmıştır. İncelediğimiz defterin 168 numaralı hükmü buna örnektir. Bu hükümde; Ereğli iskelesine gelen zahire gemilerinin çoğunun İstanbul’a gitmeyip başka yere gittiği ve Mehmed Çavuş’un Ereğli’ye zahire yüklü olarak gelen gemileri bizzat teftiş ederek başka yere gitmesine izin vermeyip İstanbul’a göndermeye dikkat etmesi istenmiştir¹²⁹.

Osmanlı Devleti sadece İstanbul’un zahire temini için değil yurdun başka yerlerinde kıtlık ortaya çıktığında bunun için de ciddi önlemler almıştır. İncelediğimiz defterin 19 numaralı hükmünde Medine’de erzak kıtlığının olduğu belirtilmiştir. Mısır’daki vakıflar tarafından Medine’ye gönderilen erzak ve yiyeceklerin eksik gönderilmesinden dolayı Medine’de kıtlık çıktığı belirtilmiştir. Osmanlı Devleti büyük önem verdiği Medine ve Mekke gibi kutsal yerlerin erzak kıtlığı çekmemesi için hassa anbarından buraya erzak göndermiştir.¹³⁰

2.2.4. Kassablar İle İlgili Hükümler

Türklerin tarihin en eski zamanlarından itibaren yaşadıkları bozkır hayatı ve atlı göçebe kültürlerinden dolayı hayvancılık başlıca uğraşları, et ise en önemli besin kaynakları olmuştur. Arapça olan kasap kelimesinin anlamı hayvan kesme işini devamlı surette yapan, bunu meslek edinen kimsedir. Hayvancılıkla geçinen bozkır toplumlarında herkes kendi hayvanını kesebildiği için kasaplık meslek olarak yerleşik düzene geçmeden önce ortaya çıkmamıştır. İslamiyet ile birlikte kasaplık mesleğinin kuralları, özellikle sağlıkla ilgili olanları, Kuran-ı Kerim ve sünnetle

¹²⁹Hüküm 168.

¹³⁰Hüküm 19.

belirlenmiştir. Kasaplığın sağlık şartlarına uygun yürütülmesini denetleyen muhtesiplik görevi, Osmanlı döneminde de devam etmiştir.

İncelediğimiz defterde kasapların genellikle zımmi olduğu görülmektedir. Kasaplığın Osmanlı zamanındaki öneminin en büyük etkenlerinden biri de temel besin kaynağı olan ete duyulan ihtiyaçtan ileri gelmektedir. Örneğin; “Bursa kâdısına hüküm ki mahrûse-i İstanbulda koyun emîni Mehmed Çavuş Dergâh-ı Mu‘allama mühürlü tezkere gönderub bundan akdem mahrûse-i Burusadan İstanbulda yeniçeri meydanına yevmi otuz koyun virmek için Burusadan bir kasab yazılıb her senede yüz bin akçe virmek fermân olunmağın Yervand nâm kasab ile’l-an vech-i meşrûh üzere kasablık işleyub olanca sermayesini bi’t-tamâm harç idub hâlâ medyun olub kasablığa iktidarı kalmamağla Burusadan dört beş yük akçe cem‘ olunub mezbûr kasab Yervanda vireler veyâhud kendüler tarafından aher kasab göndereler deyu hükm-ü hümâyûnum bâlâsına bildirmeni buyurdum ki vardukda bu bâbda ‘arz olunduğu üzere ‘amel idub yeniçeri meydanına et bâbında müzâyakaya ba‘is olur husûsda ihtiyat eyleyesin”¹³¹ şeklindeki hükümde, İstanbul’da bulunan yeniçeri meydanı için 30 koyun istenmekte bu koyunların temini için her yıl yüz bin akçe verildiği ve Bursa’dan dört-beş yük akçenin toplanarak Yervand adındaki kişiye veya başka kişilere verilerek et kıtlığının çıkmaması için dikkat etmeleri emredilmiştir. Yahudilerin de yamaklık yapmasına izin verildiği “Yahudiler dâhi yamak ta‘yin oluna deyu”¹³² şeklinde bir hüküm de mevcuttur.

Osmanlı Devleti’nde, kasaplık işi çok önemsenmiş hatta kasapların yamakları bile devlet tarafından tayin edimiştir. Örneğin; “Yenişehir kâdısına hüküm ki İstanbulda koyun emîni Mehmed Çavuş Dergâh-ı Mu‘allama mühürlü tezkere gönderub mahrûse-i İstanbul kassâblarından Karamanlu Serkis mezbûre gelub kazâ-i mezbûrdan ‘Acem Şeyhzâde ve Odabaşı Kuyumcu nâm kimesneler ve Dimitraki Kuyumcuyu ve Karaca Evren nâm karyeden Divane Hüseyin nâm kimesneler merhum yamak ta‘yin olunmağın mahrûse-i İstanbula gelub yamaklık hizmetini etmek bâbında hükm-ü hümâyûnum rica eyledüğün bildirmeni buyurdum ki vardukda mezbûrları getürdüb İstanbula gönderesin ki ta‘yin olundukları üzere yamaklık hizmetini ideler”¹³³ şeklindeki hükümde, İstanbul kasaplarından

¹³¹Hüküm 35.

¹³²Hüküm 274.

¹³³Hüküm 69.

Karamanlu Serkis'in yanına Acem Şehzade, Odabaşı Kuyumcu ve Divane Hüseyin adındaki kişilerin yamak olarak tayin edildiği görülmektedir.

2.2.5. Diğer Hüküm Çeşitleri

Çalışmamıza konu olan 73 numaralı Mühimme Defteri'nde, hacıların güvenliği, Mısır Hazinesi, cami yapımı, cülus-u hümayûn, suyollarının tamiri, hassa çayırıları, yol-köprü tamiri gibi farklı konular ile ilgili hükümler bulunmaktadır. Mesela; "Sarikavak kâdisına hüküm ki südde-i sa'âdetime mektûb gönderub kazâ-i mezbûre tabi' Moloc ve Bağçecik ve Kubadlı ve Nasrullah nâm karyeler ahâlîsi meclis-i şer'a gelub mezbûrlar karyeler kurbunda vâkı' nehr-i 'azim Göksu üzerinde Kesikköprü demekle ma'rûf olan köprü harabe olmuştur ebna-i sebil mürur-u 'uburlarında külli müzâyaka geçub geçerken nice âdemler ve civar suya ğark olub ta'mir ve termim-i kemâl-i mertebe muhtac olub bir yüke karîb akçe lâzım olmağın ahâlî-i karye fakirü'l-hal olub ta'ahhüdüne kâdir kimesne olmayub cümle fukarâ gelub cem' olub köprü harab olmağla mürur idemeyub yine da'vet idub nehr-i 'azim tuğyan etdikde ebnâ-i sebilden köprüye nice kimesneler ğark olub meyitleri karyelerine çıkarmak ehl-i 'örf tâyifesi karyeleriniz kurbunda bulundu deyu habs idub mal ve matalların aldıklarından mâ'adâ nice dürlü işkence idub dayıma bu makule zulm ve te'addiden hâli olmadıkları ecilden her biri hâlâ yer-u vatan etmişlerdir deyu zikr olan köprü-i karye mezbûr ahâlîsi kendu mallarından harab olan yerleri istihdâm idub ta'mir ve termim idub mürur ve 'ubur iden ayende ve revende asude-i hal olalar mukâbelesinde 'öşr rüsumu edâ etdiklerinden sonra mirliva ve beglerbegi subaşıları üzerlerine gelub tekalif-i 'örfiye ve selamlık ve ğayri nesne teklîf olunmamak üzere müte'ahhid oldukları 'arz eyledüğü ecilden vech-i meşrûh üzere 'öşr ve rüsumları virdüklerinde sonra tekalif-i teklîf olunmamak emr idub buyurdum ki"¹³⁴ şeklindeki hükümde yıkılan köprünün tamir edilmesi emredilmiştir.

Cami yapımına önem veren Osmanlı Devleti halkın cemaatle namaz kılabilimleri için kasaba ve köylerde cami yapmak isteyenlere izin vermiştir. Nitekim incelediğimiz defterde, "Gence vilâyetinde olan kâdîlara hüküm ki vilayet-i mezbûrenin ba'zı yerlerinde cami' ve mescid olmamağla Müslümanlar cema'at ile namaz kılmak müyesser olmayub vilayet-i mezbûrede cami' ve mescide ihtiyaç olan kasabat ve kurralarda ashâb-ı hayratdan cami' ve mescid bina etmek isteyenlere

¹³⁴Hüküm 102.

kimesne mani‘ olmamak emr idub buyurdum ki vusûl buldukda vilayet-i mezbûrede cami‘ ve mescide ihtiyaç olan mahallerde ashâb-ı hayrat kendu malları ile cami‘ ve mescid bina etmek istedikde kimesnenin mülküne ve vakfına şer‘an zarar lâzım gelmesi şer‘-i şerîfe muhalif mani‘ olanları men‘ ve def‘ eylesin”¹³⁵ şeklinde cami yapımına dair hüküm mevcuttur.

Osmanlı Devleti’nin tahıl ambarı olan Mısır ayrıca zengin bir hazineye de sahipti. “Mısır beglerbegisi hüküm ki Mısır hazinesi ber-vech-i isti‘câl südde-i sa‘âdetime gönderilmek mühimmâtdan olmağın gönderilmesine emr idub buyurdum ki dergâhı mu‘allam çavuşlarından Ahmed Çavuş zîde kadrehû vardukda bi’z-zât gereği gibi mukayyed olub Mısır hazinesini ber-vech-i isti‘câl kaldurub dâhi yarar âdemler koşub emîn ve salim Dergâh-ı Mu‘allama irsâl ve isâl etdirilmek bâbında dakîka fevt etmeyub kemâl-i takayyüd ile mukayyed olub ihmâl ve müsâheleden ve ‘avk ve te’hîrden beğâyet ihzâr eylesiz”¹³⁶ şeklinde Mısır beylerbeyine gönderilen emirde Mısır Hazinesi’nin mevcut şekliyle acilen merkeze gönderilmesi istenmiştir.

İncelediğimiz defterin 111 numaralı hükmünde Osmanlı Devleti’nin, “devam-ı devlet-i ebed peyvendime mahsus du‘acılar” şeklinde tarif edilen ve devletin devamı ve sonsuzluğa ulaşması için dua eden duacılarının olduğunu ve devletin bu duacıları himaye ettiğini görmekteyiz. Bu sınıfa dâhil olan Mısır’daki Şeyh Ali Kudsi ve müridlerinin ulufe ve erzaklarının her ay eksiksiz verilmesinin merkezdem emredilmiş olması devletin bu sınıfa önem verdiğini göstermektedir.¹³⁷

Osmanlı Devleti zamanında sosyal ve ilmi bir kurum olan camilere önem verilmiş, tamir ve ihtiyaçlarının teminine özen gösterilmiştir. İncelediğimiz defterin 112 numaralı hükmünde, ulemanın Mısır’daki Beniyyi’l-Ezher adındaki camide haftada iki gece sabaha kadar ibadet ettikleri caminin kandili için zeytinyağna ihtiyaç duyulduğu belirtilmiştir. Bunun üzerine Beniyyi’l-Ezher camisinin kandilinin giderleri için vakıf kurulması emredilmiş ve ulemanın ibadetlerine devam etmesi için Mısır beylerbeyi görevlendirilmiştir.¹³⁸

¹³⁵Hüküm 3.

¹³⁶Hüküm 18.

¹³⁷Hüküm 111.

¹³⁸Hüküm 112.

Tablo A.1- 73 Numaralı Mühimme Defteri (1-120) Hükümlerinin Gönderildiği Kişi ve Makam

Kişi ve Makam	Hükümler
Beylerbeyi	1, 2, 5, 8, 13, 15, 17, 18, 19, 20, 23, 29, 30, 31, 32, 44, 46, 49, 50, 53, 55, 56, 59, 62, 63, 72, 75, 78, 84, 85, 87, 88, 91, 92, 94, 95, 103, 111, 112, 116, 121, 125, 126, 127, 128, 129, 133, 134, 136, 139, 141, 147, 148, 151, 156, 157, 186, 188, 189, 192, 204, 208, 215, 216, 218, 219, 222, 224, 230, 236, 245, 247, 248, 249, 257, 267, 275
Kadı	2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 14, 16, 23, 24, 26, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 37, 38, 39, 40, 41, 44, 47, 48, 51, 52, 53, 54, 60, 64, 65, 66, 68, 69, 70, 74, 75, 76, 77, 81, 82, 83, 86, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 101, 102, 103, 104, 106, 107, 108, 109, 110, 113, 114, 115, 117, 118, 119, 120, 124, 125, 126, 128, 129, 130, 135, 136, 137, 138, 140, 141, 142, 147, 148, 149, 150, 152, 153, 154, 155, 159, 160, 162, 163, 164, 166, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 177, 178, 179, 180, 181, 190, 191, 193, 194, 195, 197, 199, 200, 201, 202, 203, 205, 207, 211, 217, 218, 219, 220, 221, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 237, 238, 241, 242,

	243, 244, 245, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 267, 271, 272, 273, 275, 276, 277
Kişiler	25, 26, 27, 42, 43, 45, 50, 61, 79, 80, 100?, 105, 123, 131, 132, 143, 144, 145, 165, 168, 172, 176, 181, 182, 183, 184, 185, 187, 196, 198, 209, 213, 214, 258, 266, 268, 270, 273, 274
Subaşı	10
Defterdar	15, 24, 29, 32, 57, 59, 71, 90, 103, 122, 125, 126, 127, 161, 210, 225, 236, 267
Emin	21
Nazır	22
Bostancıbaşı	12
Kapudan Paşa (Kaptan Paşa)	36
Sancakbegi (Sancak Beyi)	53, 58, 177, 219, 220, 222, 224, 269
Beg (Bey)	60, 67, 73, 83, 89, 97, 114, 115, 140, 146, 158, 203, 212, 217, 234, 235, 246, 250, 252, 253, 256, 263

Müfettiş	60, 230, 267
Mal Defterdarı	81
Yeniçeri Ağası	98
Kapudan (Kaptan)	126, 128
Muhafaza Begleri	126, 128
Dizdar	126, 128, 129, 167, 197
Ğurebay-ı Yemin Ağası	160
Yayabaşı	166
Çavuş	169, 238
Kılarcıbaşı	206
Matbah Emni	206
Kullar Ağaları	223
Ğaziler	223
Kaymakam	226
Kul Tayifesi Ağası	229

İhtiyarlar	229
Hâkim	239
Şeyhü'l-Harem	240

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.1. 73. NUMARALI MÜHİMME DEFTERİNİN (1-120)TRANSKRİPSİYONU

[1]

Hüküm 1

Sâbıka Karaman beglerbegisi olan Bostancı ‘Alî Paşaya hüküm ki bundan akdem serdar zafer şi‘arım ... mikdâr-ı ‘asker zafer

Budun muhafazasında olan Vezir Mehmed Paşaya hüküm ki ol-câniblerde küffar-ı duzah kararın ‘azim hareket bi-bereketleri olub elden Kal‘a-i Estergon üzerine müstevli olub ‘asakir-i İslâm zaferay-ı müddet Kal‘a-i Estergon ve ol-câniblerde olan ‘asakir-i İslâma ziyade imdad ve mu‘âvenet lâzım olduğu ‘arz olunmağın sefer-i zaferan varub kapu kullarında ve ‘azimet elli adam ol-cânibde vâsıl olmayan ‘asakir-i İslâmda fi-mu‘accelen Budun cânibine sürmek için Dergâh-ı Mu‘allam kapucubaşlarından kıdvetü’l-ematicid ve’l-ekarim Veli Ağa dâme mecdehû ta‘yin olunub irsâl olunmuşdur buyurdum ki vardukda sen dâhi kemâl-i tayakkuz ve intibah üzere olub yanında mevcut olan ‘asakir-i zaferü’l-... ile ve müşârü’n-ileyh kapucubaşım sürüb getürdüğü ‘asakir zafer-i measirim ile vech-i münâsib görölüb mahall-i iktizâ eyledüğüne göre dâhi makrun-u a‘dada envâ‘-ı ikdâm ve ihtimâm alınub din-i mübin ve devlet-i ebedi karinime müte‘allik ve sâir ve cumhur-u umurda envâ‘-ı mesa‘i-i cümleniz zuhûra getürmeyub memâlik-i mahrûseme zarar ve güzend erişdirilmekden hazer eyleyesiz ve bi’l-cümle tedârik ve tedbir ve ikdâm ve sa‘i malakelamda bir vecihle ihtimâm itmek gerekdir ki küffarü’l-eyyam hazamalah etmemek i‘lamin bir vecihle haklarında külli ... memâlik-i mahrûseme zarar ve güzend erişdirmeğe mecalleri olmaya kapum kulları ve sâir bir kılaanım neferatının mevacibleri için külli hazair ve zehâyir tedârik olunub ‘ale’l-ittifakdan ve’l-tevabi irsâl olunmak üzeredir ana göre ‘asakir-i mezkûrum din-i mübin ve uğur-u hümayûn sa‘âdet-i karinime müte‘allik olur deyu bezl-i makdur eyleyeler müşârü’n-ileyh Veli Ağa dâme mecdehû ile lâzıme’l-ahz ‘arz eyleyesüz

Bir sûreti Budun Beglerbegisine

Bir sûreti Temeşvar Beglerbegisine

Bir sûreti Bosna Beglerbegisine

Bir sûreti Anadolu Beglerbegisine

Bir sûreti Karaman Beglerbegisine

Bir sûreti Haleb Beglerbegisine

Bir sûreti Rakka Beglerbegisine

[2]

Hüküm 2

Ba-hatt-ı Pir Çelebî

Rakka beglerbegisine ve Ruha kâdisına hüküm ki kazâ-i mezbûr ahâlisi südde-i sa'âdetime 'arzuâh idub kazâ-i mezbûrdan 'Udcuoğlu Kasım ve karındaşı 'Abdurrahman kendu halinde olmayub muttasıl subaşılar ve kethüdalar ve mütesellimler ve sâyir ehl-i 'örf yanlarına varub Müslümanları hilâf-ı şer'-i şerîf ğammaz idub akçelerini alub ve aldırub ziyade zulm ve te'addi eyleyub bundan akdem mezkûr Kasım ve 'Abdurrahman eğer ehl-i 'örf ve kethüdalar ve mütesellimler yanlarına varub kimesnenin mesalihine karuşursak ve iltizama girersek sebb-i ashâb etmiş olalım deyub ol-vecihle sicil ve hüccet olunub mukaddemâ vech-i meşrûh üzere şart eyledikleri üzerlerine sâbit olub tekrar sicil ve hüccet olmuş iken mezburlar geru kendu hallerinde olmayub dâimâ Müslümanın vech-i meşrûh üzere hilâf-ı şer'-i şerîf zulm ve te'addi iderler eğer mezbûrların haklarından gelinmez ise cümle müzâd itmek zordur deyu i'lâm itmeğin mezbûrlar ele getirilüb şer'le haklarından gelinmek emr idub buyurdum ki vardukda mezbûr Kasım ve 'Abdurrahman elbette ele götürüb dâhi vech-i meşrûh üzere Müslümanlara giru hilâf-ı şer'-i şerîf zulm ve te'addisi vâkı' ise şer'le haklarından gelesiz muhtaç-ı 'arz olanlardan ise muhkem habs idub 'arz eyleyesiz ehl-i fesâda ahz ve ve hilafın sebebi ile himâyet olunmakdan ve hilâf-ı şer'-i şerîf zulm ve te'addisinde ziyade hazer eyleyesiz

[2]

Hüküm 3

Ba-hatt-ı Pir Çelebî

Lâzım gelen yerlerde ashâb-ı hayrat mescidler bina eyleyesiz

Gence vilâyetinde olan kâdîlara hüküm ki vilayet-i mezbûrenin ba'zı yerlerinde cami' ve mescid olmamağla Müslümanlar cema'at ile namaz kılmak müyesser olmayub vilayet-i mezbûrede cami' ve mescide ihtiyaç olan kasabat ve kurralarda ashâb-ı hayratdan cami' ve mescid bina etmek isteyenlere kimesne mani' olmamak emr idub buyurdum ki vusûl buldukda vilayet-i mezbûrede cami' ve mescide ihtiyaç olan mahallerde ashâb-ı hayrat kendu malları ile cami' ve mescid bina etmek istedikde kimesnenin mülküne ve vakfına şer'an zarar lâzım gelmesi şer'-i şerîfe muhalif mani' olanları men' ve def' eyleyesin

[3]

Hüküm 4

Ba-hatt-ı Hasan Efendi

Ayazmend ve Berğama ve Edremid ve Soma kâdîlarına hüküm ki

Midillu sancağı beyi Murad Bey dâme 'izzehu sudde-i sa'âdetime mektûb gönderub şidmdiyе değin zikr olunan kâdîlıklarda vâkı' olan mücrimler livay-ı mezbûr beyi olanlara verile gelmişdir deyu evvelki üzere kendüye dâhi verilmek ricasına 'arz etmeğın buyurdum ki vusûl buldukda onun gibi kendu kazânızda ehl-i fesâd ve şena'at zuhûr idub fesâd ve şena'atleri kesb-i şer'ü's-şerîf sâbit ve zâhir olub şer'le celb ve siyasete veyâ kat'-ı müstehak olduklarından ol-makûleleri sûret-i sicilleri ile asitâne-i sa'âdete 'arz etmeğın küreğе konulmak fermân olundukda mîr müşârü'n-ileyhe teslîm eyleyesin ammâ 'umum-u teftiş memnu bu bahâne ile teftişi 'amm eylemekden ve fesâd ve şena'ati zuhûr iden ehl-i fesâd celb ve ahz sebebi ile himâyet olunmakdan ve kendu hallerinde olanları bi-günah rencide remide olunmakdan ziyade hazer eyleyesin

[3]

Hüküm 5

Bosna beglerbegisine hüküm ki hâliyâ ol vilayetin hıfz ve hiraseti ve zabt-u rabtı bâbında ve himâyet-i saltanata ikdâm ve ihtimâm eylemek mühimmat-ı din-u devletden olub ol-diyarın ahvalin iktizâ etdikce südde-i sa'âdetime 'arz ve i'lâm eylemek ehemmi mühimmden olmağın husûs-u mezkûrede kemâl-i mertebe takayyüd üzere olmak emr idub buyurdum ki vardukda ol-serhadlarda küffar-ı haksar tarafından ... hareket vâkı' olub beglerbegilüğüne müte'allik olan yerlerden bir mahale hazer ve güzend irişdirilmek ihtimâli olursa şimdiden her husûsa kemâl-i takayyüd ile mukayyed olub vilayet-i mezkûrenin hıfz-u hiraseti ve re'âyâ ve berâyânın siyanet ve himâyeti bâbında ziyade dikkat ve ihtimâm eyleyub beglerbegilüğüne tabi' olan sancak beglerine mukaddemce mektûb gönderub a'da-i bederlerinin muzirretlerinin def' ve ref'-i husûsunda hüsn-ü tedbir ve tedârik idub iktizâ iderse münâsib gördüğün mahalde cem'iyet eyleyub memâlik-i mahrûsemnden bir mahale zarar ve güzend irişdirmemek bâbında bezl-i makdur ... na-mahsur eyleyesiz ve beglerbegiliğine müte'allik olan ümerâyâ dâhi birer hüküm-ü şerîfîm gönderilmişdir ana göre meccal ve vakti ile lâzım olduğu mahale da'vet eyleyub mühimmat-ı din-u devlet kemâl-i ... edâ etmeğın mecd-u sa'i olası şöyleki ihmâl ve olunmakla olunmakla memâlik-i mahrûsemnden bir mahali zarar irişe külli mes'ul ve mu'ateb olmanız mukarrerdir ana göre basîret ve intibah üzere sen ve lâzımü'l-'arz olan ahâlî 'ale't-tevali 'arz ve i'lâmında hâli olmayasız ve hazane-i 'âmiremin teksir ve tevkiri husûsunda dâhi sa'i ve ihtimâm mühimmatdan olmakdan defterdâra dâhi ba-mülk? tahsili bâbında onat tenbih ve te'kîd idub vakt-u zamânı ile hazane-i 'âmiremin teksiri bâbında envâ'-ı mesa'i cemilenüz zuhûra getüresin

[4]

Hüküm 6

Larende kâdisına hüküm ki Dergâh-ı Mu'allam yeniçerilerinden üç nefer yeniçeri ile bir nefer 'acemi oğlanı taht-ı kazâsında katl olunmağla maktullerin ele getirülmeleriçün ağalara i'lâm itmekle emr-i şerîfîm sâdır olmuştur tâyife-i mezbûre bölükbaşlarından olan Mustafâ Bölükbaşı vardukda bu bâbda bi'z-zât mukayyed

olub mezbûr yeniçerilerim ile ‘acemi oğlanını katl iden kimler ise ıskad idub ğıybet idenlerin şer‘le buldurması lâzım olan kefillerine buldurub getürdüb bir def‘a şer‘le görölüb fasl olmuş değil ise onat-ı vecihle kemâl-i dikkat ve ehemmi-i birle teftiş ve tafahhüs idub göresiz katilleri zâhir olub katl eyledikleri üzerlerine sâbit olub cihet haklarından hüccet-i şer‘iye virildikten sonra şer‘le haklarında lâzım geleni icrâ idub yerine koyasız

[4]

Hüküm 7

Ba-hatt-ı Hamid Çelebî

Larende kâdîsına hüküm ki taht-ı kazânda Dergâh-ı Mu‘allam yeniçerilerinden üç nefer yeniçeri ile bir nefer ‘acemi oğlanı katl olunub bu husûs için Dergâh-ı Mu‘allam yeniçerileri ağası olan ittimarü’l-ümerâ-i ve’l-ekâbir Hasan dâme ‘ülvehu mühürlü mektûb virmeğin müşârü’n-ileyhin mühürlü mektûbu mücebince ‘amel olunmak emr idub buyurdum ki vardukda bu bâbda yeniçerilerim ağası tarafından virilen mektûb mücebince ‘amel idub ana muğayir kimesneye te‘allül ve ğadr etdirmeyub şer‘le lâzım geleni icrâ eyleyesiz hilâf-ı şer‘-i şerîf zulm ve te‘addiden ziyade hazer eyleyesin

[4]

Hüküm 8

Ba-hatt-ı Pir Efendi

Kıbrıs beglerbegisine ve vâkı‘ olan kâdîlara hüküm ki Tarsus kâdîsı ‘Abdurrahman mektûb gönderub Tarsus ahâlîsi mahkemeye gelub kazâ-i mezbûr sâkinlerinden olan Sipah Halife ve ‘Alî ve Ahmed ve Menteşoğlu dimekle ma‘ruf kimesneler sûhte nâmında olub bunların evleri üzerine varub cem‘iyyet idub zekât ve sülüs verin deyu re‘âyâyâ rencide eylediklerinden mâ‘adâ ehl-i ‘iyallerin gelub fesâddan hali değillerdir men-u def‘ olmazlarsa cümlemiz terk-i diyar ideriz deyu tazallüm eylediklerini ‘arz ve i‘lam eyledüğü ecilden mezbûrların ref‘ olması emr idub buyurdum ki vardukda bu bâbda onat-ı vecihle mukayyed olub fermân-ı

celilü'l-kadrim mücebince sûhte nâmında olanları min-ba'd kazâ-i mezbûreden men'-u def' idub bir ferd kimesneye aslâ ve kat'a meyl ve himâyet etmekden ziyade ihtiraz ve ihtiyat eyleyesin

[4]

Hüküm 9

Ba-hatt-ı Pir Efendi

Kesriye ve Vidin kâdîlarına hüküm ki sen ki Vidin kâdîsısın mektûb gönderub Vidin sakinlerinden Durmuşoğlu Halilin ba'zı kıta'ü't-tarik ve ehl-i fesâd evler basub âdemler katl ve esbâb-ı ğâret idub mezbûrlardan Hızır nâm kimesne ahz olunub ve Kurhil? nâm karyeden Rıdvan 'Arab başımızdur deyu ikrar idub şer'a da'vet olundukda ağası olan Mehmed nâm kimesneden taleb olundukda getüreyim deyu cevap idub mahal olub şer'a da'vet olundukda itâ'at etmeyub vilayet ahâlîsinden cemm-i ğafir mezbûr 'Arab Rıdvanın şekâvet üzere olduğu ... ittihad haber virdüğün i'lâm eylemen mezbûr 'Arab ma'ıyyeti olan mezkûr Mehmedin şer'le taleb olunub ... ve 'ibad iderse mukayyed (eksik) asitâne-i sa'âdetime göndermen emr olmuşdur buyurdum ki vardukda emrim üzere mezbûr Mehmedden şâki-i mezbûru taleb idüb getürdüb hakk-ı da'va idub ... hak üzere meclis-i şer'a ihzâr idub bir def'a şer'le görünmeyub on beş ... (eksik) hak üzere görmesi şer'le ... olan hukuk-u ashab ... (eksik) şer'le hakkında lâzım gelen icrâ eyleyub (eksik) Mehmed kibir ve hilâf-ı şer' 'ibâd idub virmekte te'allül ider ise ... (eksik) asitâne-i sa'âdetime gönderesun ve gönderdiğün adama

[5]

Hüküm 10

Yevmü'l -isneyn

Fî 7 Zi'l-hicce sene miete ve elf

Anadolu kâdîsına ve kal'ası muhafazasında olan Süleyman Subaşına hüküm ki taht-ı kazanızda Dergâh-ı Mu'allam yeniçerilerinden üç nefer yeniçeriler Papa Yorgi nâm zimmînin evin basub sanduğun kırub dört yüz altunun ve yüz yetmiş

ğuruşun alub zulm ve hayf etmişler bu husûs için Dergâh-ı Mu‘allam yeniçerileri ağası Hasan Ağa mühürlü mektûb virub mûcebince ‘amel olunmak emr idub buyurdum ki vardukda müşârü’n-ileyh ağa tarafından virilen mühürlü mektûb mûcebince ‘amel idub hilâfete cevaz göstermeyub ve ‘inad ve muhalefet etdirmeyub şer‘le lâzım geleni icrâ idub hilâf-ı şer‘-i şerîf zulm ve te‘addiden ziyade hazer eyleyesiz

[5]

Hüküm 11

Gelibolu kâdîsına hüküm ki merhûm Sultan Süleyman Han ‘ale’r-rahman ve’l-rıdvânın mahmiyye-i İstanbulda vâkı‘ olan evkafının mütevellisi Ahmed südde-i sa‘âdetime mektûb gönderub mahmiyye-i mezbûrdan vâkı‘ olan ‘imaretlerinin fodılası mühimmâtı için buğday lâzım olmağın mersûm müşârü’n-ileyhin evkatından taht-ı kazânda İçili mukata‘asının ‘öşr-ü mahsulünden mübâşirleri Halil Çavuş ve Hüsrev Çavuş ve Mehmed nâm kimesneler yerlerinden birkaç ruzi üzerine buğday alınub götürmekçün Ekinlik Adasından İstiraki? nâm reis gemisi ile ve vakf-ı cânibinden ta‘yin olunan âdem ile seri‘an irsâli lâzım olduğun bildurub isti‘câl olunmak ve henüz geçen buğdaydan bir mikdâr parasını içine kadurub mühürleyub buğday ile ma‘an gönderilmek bâbında mezbûreye emr-i şerîfim rica etmeğın buyurdum ki vardukda ‘imaret-i mezbûrenin fodıla mühimmâtıçün mu‘ata‘a-i mezbûrenin ‘öşr husulünden zikr olunan mübâşirleri yerlerinden terh-i ruzi? üzere alınan buğdayı külliyetlu kilesiyle vakf-ı cânibinden ta‘yin olunan kimesne mübaşeretiyle kil etdirub zikr olunan İstiraki? nâm reisin gemisine tahmil mikdârı tahmil itdirub ve eklendirmeyub seri‘an mahmiyye-i İstanbula irsâl ve isâle ihtimâm idub ve tahmil olunan buğdaydan numune için bir mikdârın bir desti içine kadurub mühürleyub mezkûrlar ile ma‘an gönderesiz ki buğday kabz olunurken natık oluna ve zikr olunan buğdayı tahmilde te’hîr olunmayub irsâl eyleyesin ki vakt-u zamânı ile gelub teslîm oluna bu bâbda ihmâl ve müsâheleden ve ‘avk-u te’hîre hazer üzere olasız şöyle bilesin

[6]

Hüküm 12

Edirne kâdîsına ve Bostancıbaşıya hüküm ki sarây-ı ‘âmirem ta‘mirine irsâl olunan kıldetü’l-emacid ve’l-ekarim kapucubaşı Mustafâ Ağa zîde mecdehû südde-i sa‘âdetime mektûb gönderub sarây-ı ‘amire-i mezbûre mühimmâtından suyolları yoklandıkda kadime’l-esâmiden sarây-ı mezbûreye ta‘yin olunub cârî olan mîrî lüle suyun ekseri ihzârlara icrâ olunub sarây-ı ‘amire-i mezbûrede suyolu killet olduğundan ğayrı suyolları dâhi harab olmuşiken hâlâ küll-i meblağ harç olunub ta‘mir olmağın min-ba’d cârî olduğu üzere mîrî lüle sarây-ı ‘amireye cârî olub aherin icrâ idub hıyanet iden su yolcuların haklarından gelinmek bâbında hükm-ü hümâyûnum bâlâsına ‘arz etmeğın buyurdum ki vardukda bu bâbda kadimden olunduğu üzere ‘amel idub kadimden olunagelen muğayir iş iden su yolcuların haklarından gelesiz

[6]

(Numarasız hüküm iptal edilmiştir)

[6]

Hüküm 13

Mısır belerbegisine hüküm ki Dârü’s-sa‘âdetim ağası Mustafâ dâme ‘ulüvvühû Dergâh-ı Mu‘allama mektûb gönderub mahrûse-i mezbûrede vâkı‘ deşîşe-i şerîfe evkafının karyeleri kadimden himâyet olunagelmiş iken ol-câ nibde olan kâşifler ve dividdarlar vakfın karyelerinin üzerlerine konub fukarâya külli teklîfler idub Tulbalar gönderub zulm ve te‘addi eyledikleri mukaddemâ südde-i sa‘âdetime ‘arz olundukda men‘ ve def‘ olmakçün hükm-ü şerîf gönderilub geru men‘ olunmadıkları i‘lâm idub iki seneden beru zikr olunan kâşifler ve dividdarlarım def‘a gelub ve talebe nâmına evkat-ı mezbûreden alub zulm ve te‘addi etmekle yerlu yerinden teftiş ve tefahhus olub bi- kusûr aldırılmak bâbında hükm-ü hümâyûnum ricasına ‘arz eylesin buyurdum ki vusûl buldukda zikr olunan kâşifler ve dividdarlar bu ana gelince hilâf-ı şer‘-i şerîf ve muğâyir-i şart vâkıf-ı evkaf-ı mezbûre karyelerinden ne mikdâr nesne almışlar ise bî-kusûr alıverub mezbûzların min-ba’d hilâf-ı şer‘-i şerîf zulm ve te‘addi etdirmeyub hilâf-ı şart vâkıf kimesnenin

nesne aldırmayasız bu def'a dâhi islemeyub 'inad ve muhalefet idenlerin isimleri ve resimleriyle yazub südde-i sa'âdetime 'arz eylesin ki muhkem haklarından geline

[7]

Hüküm 14

Pir Efendi

'Abdurrahman Beg sakin oldu ... hünkâr-ı te'alî sarf olub himâyet ederler ile mezbûrları 'ulufelerin kat' olunur mühri içün hat oluna

Medine-i Larende ... Aksarây kâdîsına hüküm ki Aksarây sancağı begi 'Abdurrahman Begin südde-i sa'âdetime fevtü'l-hadd kal'aya şikâyetçileri gelmekle sâkin olduğu evleri ve sâyir esbâbı mühürlenub mîrî içün olunmak emrim olmuştur lâkin mezbûrun sakin olduğu sipâhî oğlanı ve yeniçeri tâifesinden ba'zı kimesneler mezbûr 'Abdurrahmanın himâyet idub ele vermedikleri istimâ' olunmağla anın gibi zulmiye himâyet idub rızay-ı hümayûnuma muğâyir vaz' idenlerin 'alakalarını kat' olunmasın emr idub buyurdum ki hükm-ü şerîfim mezbûr 'Abdurrahmanın sâkin olduğu evlerini ve esbâbını a'yân-ı vilâyet ma'rifetiyle mühürleyib kimesne nesne telef etdirmeyub hıfz etdiresin sonradan ne vecihle emr-i şerîfim sâdır olursa ana göre 'amel idesin ve kapum kullarından ve yeniçeriy-i mezbûre himâyet eden var ise ism-u resimleriyle yazıb bildiresin ki 'ulufeleri kat' olunub sâyir müceb-i 'ibret olasız

[7]

Hüküm 15

Ba-hatt-ı Hamza Çelebî mücerred buyurulmuştur

Tebriz beglerbegisine ve defterdârına hüküm ki bundan akdem vezirim Ca'fer Paşa der-sa'âdetime 'arz gönderub Tebriz muhafazasına gelur şatt-ı cârî üstünde Sa'idabad ve Safnah dimekle ma'rûf mahalden kal'aya gelince vâkı' olan çayır-ı mîrîye mahsus olub bundan akdem Kızılbaşlar ve baş zamânında dâhi hâssa çayırlardan olmağın hâlâ Tebrizde olan kul tâyifesinin atları çayırılanmasına bundan mahal ber-olmayub samanları olub kul tâyifesi anların mahall-i mezbûrda çayırlayub

bir vecihle mahall-i mezbûre muhtaç oldukları ecilden min-ba'd maliye? tarafından fûruht olunmayub vilâyet defterinde vech-i meşrûh üzere hâssa çayır bağlayub Tebrizin kul tâyifesine mahsus olub defterdârdan ve ğayriden bir ferd dahi ve ta'arruz eylememek bâbında emr-i şerîfim ricasına i'lâm eyledikde vech-i meşrûh üzere Tebriz Kal'asında at satan kul tâyifesine mahsus olmak emr olunub bu bâbda olan emr mûcebince 'amel idub zikr olunan mahal vech-ü münâsib görüldüğü üzere Tebriz ... olub at satan kul tâyifesine mahsus olur vilâyet defterlerine dâhi vech-i meşrûh üzere mukayyed olunub min-ba' defterdârlardan ve ğayriden bir ferd dahl-ü ta'arruz eylemeye deyu merhum ve mefsurlar babam Hüdevendigâr tabe serahu zamânında emr-i şerîf verilub hâlâ tecdid olunmak bâbında 'inayet rica eyledükleri ecilden buyurdum ki vusûl buldukda mukaddemâ verilen emr-i şerîf mûcebince 'amel idub hilâfına cevaz göstermeyesin bu husûsun tebdil ve ta'biri eyleyesin emr-i şerîf virilmiş değildir

[8]

Hüküm 16

Ba-hatt-ı Pir Efendi

Siroz ve Nevrekep kâdîlarına hüküm ki tahtı kazânuzda sakın olan 'atîk ve cedîd celeblerin zimmetlerine tahrîr olunan koyundan ve baki kalan akçeden koyun emîni ve koyun nâibinin temessükleri olmayanlardan bî-kusûr tahsil idub haklaştırmak emr idub buyurdum ki vardukda bu husûsa bi'z-zât gereği gibi mukeyyed olub taht-ı kazânızda sakın olan 'atîk ve cedîd celeblerde tahrîr olunan koyundan ve baki kalan akçeden ne mikdâr koyun ve baki akçe kalmış ise koyun emîni ve koyun nâibinin temessükleri olmayan celeblerden bî-kusûr tahsil itdirub zimmetlerinde bir akçe ve bir habbe baki kodurmayub haklaşdurasız husûs-u mezbûr mühimmâtandır ihmâl ve müsâheleden ve 'avk ve te'hîrden beğâyet hazer idesiz

[8]

Hüküm 17

Ba-hatt-ı Hazret-i Efendi

Mısır beglerbegine hüküm ki bundan akdem Mısırdaki deşişe nâzırı olan Kabil fevt oldukda yüz bin mikdârı filorisi kalub ve mîrîye ‘aid ve raci’ iken bir akçe ve bir habbe dâhil-i hazine olmayub ve bu ana gelince teftiş ve tefahhus dâhi olunmayub kethüdası olan ‘Abdi ve kâtibi ‘Osman ve hazinedarı Mehmed ve İsmâ‘il nâm ‘abd memlûkü ekl-i beli’ eyledikleri i‘lam olunmağın imdi mezbûrlar her kande ise ele getirilub dâhi Dergâh-ı Mu‘allam çavuşlarından Ahmed Çavuş ile südde-i sa‘âdetime göndermesin emr idub buyurdum ki vardukda bi’z-zât mukayyed olub mezbûrun kethüdası olan ‘Abdiyi ve Katib ‘Osmanı ve hazinedâr Mehmedi ve İsmâ‘ili ele getürüb dâhi müşârü’n-ileyh çavuşum ile südde-i sa‘âdetime gönderesiz

[8]

Hüküm 18

Ba-hatt-ı Hamza Efendi

Mısır beglerbegisi hüküm ki Mısır hazinesi ber-vech-i isti‘câl südde-i sa‘âdetime gönderilmek mühimmâtdan olmağın gönderilmesine emr idub buyurdum ki dergâhı mu‘allam çavuşlarından Ahmed Çavuş zîde kadrehû vardukda bi’z-zât gereği gibi mukayyed olub Mısır hazinesini ber-vech-i isti‘câl kaldurub dâhi yarar âdemler koşub emîn ve salim Dergâh-ı Mu‘allama irsâl ve isâl etdirilmek bâbında dakîka fevt etmeyub kemâl-i takayyüd ile mukayyed olub ihmâl ve müsâheleden ve ‘avk ve te’hîrden beğâyet ihzâr eylesesiz

[9]

Hüküm 19

Mısır beglerbegisine hüküm ki Medine-i Münevvere Şeyhü’l-Haremi Dergâh-ı Mu‘allama kazâyâ defterin gönderub Medine-i Münevverede mücavirin için Mısır cânibinden irsâl olunan cerayalar müfredat defteriyle ihrâc olunmağla nice kimesneler filan fevt olmuşdur deyu nicesinin cerayasına mani’ olmağla mücavirinin cerayaları noksan üzere geldüğünden gayrı Medinede erzak killeti ve müzâyakaya ba‘is olmağla min-ba‘d Medine-i Münevvereden müfredat defteri gönderilmeyub hâlâ ne mikdâr erdeb ise zayid ve noksan olmayub icmal defteri mücebince anbâr-ı

hâssadan irsâl olunmak bâbında hükm-ü hümayûnum bâlâsına ‘arz eylemen buyurdum ki vardukda min-ba‘d bu bâbda Şeyhü’l-Haram kibelül-hac irsâl eyledüğü defter mücebince ‘amel itdurub hilâfına cevaz gösterilmekden ihtiyat eylesin

[9]

Hüküm 20

Mısır beglerbegisine hüküm ki Medine-i Münevvere Şeyhü’l-Haremi ‘Ömer Dergâh-ı Mu‘allama kazâya defterin gönderub müşârü’n-ileyh Mısıra vardukda Harem-i Şerîf-i Nebeviye müte‘allik cemi‘an umur ve mesalihi mu‘accelen tedârik olunub hayrat-ı celîlimden müşârü’n-ileyh ile irsâl eyledüğüm kisve-i mübareke ve altun ve kanadil ve şeme‘danlar ve buhurlar ve Ravza-i Mutahharaya döşenecek kaliler ve sâir irsâl olunan hayratım ve nukuş-u müte‘allik levâzım ve Şeyhü’l-Haram müşârü’n-ileyhin kendünün eskal ve ahmaliyle ve âdemlerinin esbâb ve levâzımı için hâssa-i hariceden kifâyet mikdârı develer tedârik olub mu‘accelen cümlesin tahmil itdirulub bender-i Süveyşe irsâl olunub ve yarar âdemler koşub yolda hazer ve güzend irişdirilmeyub ve bender-i Süveyşde yarar gemiciler ve kürekçiler ile ve cemi‘an harç ve levâzımı ise bir kâdîrga tedârik idub bender-i Yenbu‘a isâl etmek bâbında hükm-ü hümayûnum bâlâsına ‘arz eylesin buyurdum ki vardukda bu bâbda kadimden olunduğu üzere ‘amel idub müşârü’n-ileyhime cemi‘an irsâl olunan hayırlar ve sâir zikr olunan levâzım ile mürettebs ve mükemmel vech-i meşrûh üzere mîri gemiler ile mu‘accelen irsâl eyleyub eklendirmekden ihtiyat eylesiz

[9]

Hüküm 21

İskenderiyye ve Reşid ve Bulak ve Süveyş ve Yenbu‘ iskeleleri emînlerine hüküm ki Medine-i Münevvere Şeyhü’l-Haremi ‘Ömer Dergâh-ı Mu‘allama kazâya defterin gönderub müşârü’n-ileyh iskelelere vâsıl oldukda yanında olan eğer mîri ve eğer kendünün esbâb ve eskaline gümrük diye dahl olunmayub ve cümlesine lâzım olan kira ve deve ve sâir levâzım cümleden mukaddem tedârik olunub mu‘accelen irsâl olunmak bâbında hükm-ü hümayûnum bâlâsına ‘arz eylemen buyurdum ki vardukda bu bâbda her biriniz müstakilen mukayyed olub vech-i meşrûh üzere

yanında olan eğer mîrin ve eğer kendünün esbâb ve eskaline gümrük için dahl itmeyub ve cümlesine lâzım olan kira ve deve ve sâir levâzımı cümleden mukaddem tedârik idub mu‘accelen irsâl idub ihmâl ve müsâheleden ve bi’l-cümlelerin kullarından ğayrisine hazer eyleyesiz

[9]

Hüküm 22

Deşişe-i Şerîfe nâzırına hüküm ki Medine-i Münevvere Şeyhü’l-Haremi Dergâh-ı Mu‘allama kazâya defterin gönderub Sultan Kaytbay Evkafından Mısırdan Medine-i Münevvere fukarâsına irsâl olunan buğdayın kirasın her senede üç yüz filori noksan üzere irsâl olunub Medine-i Münevverede olan üç kıt’a bağçelerinden tekmlil oluna deyu havâle olunub lâkin zikr olunan bağçelerin mahsulü ancak elli filori olub ol-dâhi sâir hayrata sarf olunub bi’t-tamâm kiralar vâsıl olmamağın fukarâya ğadr olur deyu cümle kiraları Medine-i Münevvereye irsâl olunmak bâbında hükm-ü hümayûnum bâlâsına ‘arz eylemen buyurdum ki vardukda bu bâbda kadimden olunduğu üzere ‘amel idub kadimden olanları muğâyir iş eyleyesin

[10]

Hüküm 23

Ba-hatt-ı Pir Çelebî

Diyarbakir beglerbegisine ve kâdîsına hüküm ki Tebriz kulları südde-i sa‘âdetime ‘arzuhal sunub mukaddemâ Diyarbakir beglerbegisi olub katl olunan İbrahim Beg beglerbegi iken Tebriz kullarının ‘ulufeleri Diyarbakir hazinesine havâle olunub otuz yük mikdârı akçe cem‘ idub Tebrize müteveccih olmak üzere iken mezbûr İbrahim Beg piyale kethüdasın gönderub Eğil begi Ca‘fer Beg ve karındaşı Ğazanfer Beg âdemleri ile ve Millü ‘Alî Beg ‘aşireti ile ve Nasır Beg ve Veli Beg penc eşkıya ile üzerlerine varub Tebriz ağalarından sol bölük ağası Haydarı ve Van kulları ağası Mustafâyı ve Diyarbakirin nakibü’l-eşrafını on altı nefer âdemiyle katl idub tahsil eyledikderi akçeyi ve defterini ve temessukat ve sâir esbâblarının ğâret ve yağmâ idub ziyade fesâd eyledikleri i‘lâm olunmağın

buyurdum ki vardukda bu bâbda ihzârı lâzım olanları meclis-i şer‘a ihzâr idub it‘abını? madde idub da‘vay-ı hak idenler ile beraber idub bir def‘a şer‘le fasl olmuş değilse hak üzere tesbit idub göresiz ‘arz olunduğu üzere mezbûrların vech-i meşrûh üzere zulm ve te‘addileri ve nar-u şena‘atleri kesbü’ş-şer‘ sâbit olur ise ba‘de’s-sübut müteveccih olan haklarını ashâbına bî-kusûr alıverdikden sonra cem‘ olunan otuz yük akçeyi ol-vâkî‘ zayi‘ etişler ise şer‘le müteveccih olanlardan tahsil ve tedârik etdiresin dâhi ne vecihle tedârik idub tahsil eyledüğün ve emr-i şerîfim ne vecihle yerine vardığı mufassal ve meşrûh yazub ‘arz eylesin ki sonra emrim ne vecihle olur ise mücebince ‘amel oluna

[10]

Hüküm 24

Ba-hatt-ı Pir Çelebî

Tebriz kâdîsına ve defterdârına hüküm ki sâbıkâ Tebriz beglerbegisi olan Hızır dâme ikbâlehû re‘âyâya ve kul tâyifesine ziyade zulm ve te‘addi olunduğu istimâ‘ olunmağla hâlâ Tebriz beglerbegisi ile vezirim olan Hasan Paşa Tebrize varmadın muma ileyh Hızır gitmeyib ve eğer gitmiş ise dâhi geru mahall-i hâdiseye varmak emr idub buyurdum ki vardukda müşârü’n-ileyh Hasan Paşa edamallah-u te‘ala iclâlehû Tebrize varub muma ileyhın kul tâyifesiyle ve re‘âyâ ile şer‘le da‘vaları görölüb Tebrize gitmeyub ve gitmiş bulunursa dâhi Tebrize varub da‘vaları görölüb şer‘le lâzım gelen icrâ oluna emr-i şerîfime muhâlefet ta‘allül ve hazer etmek ihtimâli olmaya

[11]

Hüküm 25

Yevmü’l-isneyn

Fî 21 (Z) Zi’l-hicce sene sülüs ve elf

Ba-hatt-ı Pir Efendi

Tebrizden Hasan Paşaya hüküm ki Tebriz eyaletinden ba'zı ümerâya sancak verilüb lakin yanında bir iki âdemisi olmayub ve nicesi beş altı aydan ve bir yıldan beru sancağına varmayub serhad hali kalmışdır deyu i'lâm olunmağın ol-makûle begler yoklanub sancakları ahire 'arz olunmak emr idub buyurdum ki vardukda bu husûsa bi'z-zât mukayyed olub eyalet-i Tebrizde fi'l-vâkı' ata ve dona ve hizmetkâra kâdir olmayub ve bir yıldan beru sancağına varmayub ve bi'l-cümle sancak 'uhdesinden gelmeyen sancak beglerine verilen sancakların ata ve dona ve hizmetkârlara kâdir yarar ve kapusu mükemmel ve müstehak mazul beglere ve ağalara 'arz eylesin

Bir sûreti Gence beglerbegine

Bir sûreti Şirvan beglerbegine

Bir sûreti Revan beglerbegine

Bir sûreti Şemahi beglerbegine

[11]

Hüküm 26

Ba-hatt-ı Pir Çelebî

Tebrizde Hasan Paşaya ve Tebriz kâdîsına hüküm ki Tebrizde vâkı' havâss-ı hümayûn re'âyâsı südde-i sa'âdetime 'arzuhal sunub sâbika Tebriz beglerbegisi olan Hızır Paşa ve âdemleri birer bahâne idub her karyeden biner ve bin beş yüzer ğuruşların hilâf-ı şer'-i şerîf olub zulm ve te'addi eyledikleri i'lâm olunmağın buyurdum ki vardukda fi'l-vâkı' müşârü'n-ileyh ve âdemleri re'âyâdan hilâf-ı şer' ve kanundan vech-i meşrûh üzere ğuruşları aldıkları vâkı' ise ba'de's-sübut hilâf-ı şer' ve kanun aldıkları bî-kusûr sâhiblerine alıveresin fima-ba'd re'âyâya zulm ve te'addi etdirmeyesin re'âyâya hilâf-ı şer' ve kanun zulm ve te'addi idenleri ism-u resimleriyle yazub 'arz eylesin ki muhkem haklarından geline

Kars Begi

[12]

Hüküm 27

Dârü's-sa'âde ağası Mustafâ Ağaya hüküm ki Mekke-i Mükerreme ve Medine-i Münevverede sâkin olub bender-i Ciddeden vezayife mutasarrıf olan 'ulema ve suleha ve ğayriler tarafından rikab-ı kâmiyabıma 'arzuâıl sunub bender-i mezbûr emînleri ikide birde tebdil olunmağla müstehak oldukları vazifeleri bi't-tamâm virilmeyub nice meblağların zayı' olmağın Haremeyn-i Şerîfeyn Evkafına nâzır olduğı gibi bender-i Ciddeye dâhi nâzır olman bâbında 'inayet rica eyledikleri ecilden hatt-ı hümayûn-u sa'âdet makrûnumla bender-i Ciddeye dâhi sen nâzır olmak emr idub buyurdum ki emr-i celîlü'l-kadrim mücebince min-ba'd bender-i Ciddeye sen hasbî nâzır olub bender-i mezbûre de senin tarafından mu'temedü'n-'aleyh emîn ve müstakim kimesne kayım-mekam ta'yin eyleyub umur-u nezâretde ihtimâm eylesin

[12]

Hüküm 28

Edirne kâdîsına hüküm ki Dergâh-ı Mu'allam çavuşlarından olub mahrûse-i İstanbulun suyolu nâzırı olan Ahmed Çavuş südde-i sa'âdetime mektûb gönderub hâlâ mahrûse-i Edirne'de vâkı' olan mîri suyolu için ta'mir ve termim etmek için südde-i sa'âdetimden su yolcuları bölükbaşlarından Mustafâ Bölükbaşı ta'yin olunub keraste ve hizmetkâr lâzım ise ana göre lâzım olan vuku'u üzere 'arz olunmak için emr-i hümayûnum virmek ricasına 'arz eylemen buyurdum ki vardukda mezkûr Mustafâ Bölükbaşıyla ol-cânibde vâkı' olan mîri suyolunun üzerine varılub keraste mi ve hizmetkâr mı lâzımdır her ne lâzım ise tahmin-i sahiha ile tahmin olunub vuku'u üzere 'arz eylesin ki sonra emr-i celîlü'l-kadrim ne vecihle sâdır olur ise mücebi ile 'amel oluna

[12]

Hüküm 29

Mısır beglerbegi ve defterdârına ve kâdisına ve Şeyhü'l-Hareme hüküm ki Hazret-i Resul-ü Ekrem Sallallah-ü 'Aleyh-i Vesellemin Ravza-i Mutahharalarına ba'zı ashâb-ı hayrat nezir akçe virub hâliyâ yedi bin mikdârı filori cem' olub mahfûz iden sâbika Mısır beglerbegisi Ahmed Paşa alub ba'zı misafire sarf eyleyub meblâğ-ı mezbûr telef olunduğu istimâ' olundu imdi zikr olunan meblağ her ne masrafa sarf olunmuş ise yerlu yerinden teftiş olunub bi't-tamâm ve'l-ikmal cem' ve tahsil olunduktan sonra yine yerine konulmak fermânım olmuşdur buyurdum ki vardukda bu husûs sâyire kıyas etmeyub fermân-ı kazâ cereyanım mûcebince meblağ-ı mezbûr her ne masrafa sarf olunmuş ise yerlu yerinde teftiş ve tefahhüs eyleyub dâhi bi't-tamâm cem' ve tahsil eyledikten sonra 'ayni ile Ravza-i Mutahharada olan hazineye gönderesiz husûs-u mezbûr mühimmât-ı umur-u din-u devletdendir şöyleki bu bâbda 'özü ve bahâne beyan idub cevaba mutasaddi olası beyan olunacak 'özüünüz makbûl-ü hümayûnum olmayub mu'ateb olursuz ana göre mukayyed olub bâb-ı ikdâm ve ihtimâmda dakîka fevt etmeyesüz

[13]

Hüküm 30

Yevmü'l-isneyn

Fî 15 (Z) Zi'l-hicce sene sülüs

Ba-hatt-ı Pir Çelebî

Kars beglerbegisine ve Kars kâdisına hüküm ki Kars kulları südde-i sa'âdetime 'arzuhal sunub gelen beglerbegiler siz Göri kal'asına gitmediniz ve sâbık beglerbegi 'Alî dâme ikbâlehûyu kal'aya komadınız sancak begi ve alay begi ve zü'amânın ve kul tâifesinin haklarından gelmek için emr-i şerîfim vardır deyu bunları dâima rencide eylediklerin i'lâm eyledikleri ecilden mukaddemâ mezbûrlar için verilen hükümlere min-ba' i'tibar olunmayub mezbûrlar ol-makûle rencide olunmayub men' olunmak emr idub buyurdum ki vardukda mezbûrlar için sâbika verilen hükümlere min-ba'd i'tibar etmeyub ol-vecihle gerek sen ve gayriler mezkûrun kul tâifesini rencide ve remide etmeyesiz ve bu hükm-ü hümayûnum sicill-i mahfûza kayd etdirub mûcebince 'amel eyleyesiz

[13]

Hüküm 31

Ba-hatt-ı Pir Efendi

Kıbrıs beglerbegine ve Silifke kâdisına hüküm ki Kıbrıs yeniçerilerinden olan taht-ı kazânızda mütemekkin olan Mehmed oğlu Mıstık nâm kimesne şerir ve şâki olub hâşâ ‘ulemanın dinine şetm idub ve ğammaz olub nice def’a ferağat içün talak-ı selaseye şart idub te’dîb dâhi olunmuş iken yine ferağat itmeyub yine vech-i meşrûh üzere şirret ve şekâvet ve fesâddan hâli olmaduğun sicil olduğu i’lâm olunmağın buyurdum ki vardukda mezbûrun ihzâr idub muhkem tenbîh ve te’kîd eyleyesiz ki kendu halinde olub vech-i meşrûh üzere şirret ve şeka ve fesâda mübâşeret etmeye min-ba’d memnu’ ve mütenebbih olmaz ise ahvalin sûret-i sicili ile asitâne-i sa’âdetime ‘arz eyleyesiz dirliği kat’ oluna ve kendünün hakkından geline ammâ hak üzere olub bu bahâne ile hilâf-ı vâkı’ kaziyye i’lâm etmekden hazer eyleyesiz

[13]

Hüküm 32

Mısır beglerbegisine ve kâdisına ve defterdârına hüküm ki hâliyâ Medine-i Münevvere şerefellah-u te‘alada Şeyhü’l-Harem olan kıdvetü’l-emâcid ve’l-ekârim ‘Ömer zîde mecdehû asitâne-i sa’âdetimden ol-cânibe müteveccih ve revane olmuştur imdi Medine-i Münevvereye müte‘allik husûslara her ne mikdâr evâmir-i şerîfe verilmiş ise mücebince ‘amel olunub hilâf-ı bir vaz’-ı sudur eylemeye deyu fermân-ı kazâ cereyânım sâdır olmuştur buyurdum ki müşârü’n-ileyh ol-cânibe vardukda Medine-i Münevvereye müte‘allik olan evâmir-i şerîfe ile ‘amel eyleyub ‘inad ve muhalefet ve hilâfı bir vaz’ etmekden beğâyet hazer eyleyesiz devlet-darin ve sa’âdet-i menzilin hüdemat-ı Haremeyn-i Şerîfeyndir sâire mübâşir olunmaları ol-bâbda kemâl-i takayyüd ile mukayyed olub verilen evâmir-i şerîfenin mefhumuyla ‘amel olasız

[14]

Hüküm 33

Ba-hatt-ı Hamza Efendi

Filibe kâdîsına hüküm ki mersûm ve meftûr pederim Sultan Süleyman Han ‘ale’r-rahman ve’l-resulünün? evkafın mütevellisi Ahmed südde-i sa‘âdetime mektûb gönderub vâkıf-ı mezbûrun mahrûse-i İstanbulda vâkı‘ ‘imaretine sade yağ lâzım olub mahrûse-i mezbûrede tedariğe mecal olmağın taht-ı kazânızda bulunan yerlerden vakfın akçesi ile yüz elli kantar mikdârı sade yağ tedârik olunmak için vakf-ı mezbûrun mu‘temedi olan pilaye ta‘yin olunduğun bildurub emr-i hümayûnum ricasına ‘arz idüğü ecilden buyurdum ki vusûl buldukda taht-ı kazânda bulunan yerlerden vakf-ı mezbûr mühimmâtı için yüz elli kantar mikdârı sade yağ vakfın akçesiyle narh-ı cârî üzere mezbûr bulunan yerlerde piyaleye cem‘ ve tahsil etdirub ammâ bu bahâne ile kimesneyi tazyik itdirmekden ihtiyat eyleyesiz

[14]

Hüküm 34

Bir sûreti dâhi mahmiyye-i Filibeden mahrûse-i İstanbula gelince yol üzerinde vâkı‘ olan kâdîlara hüküm ki merhum ve mefkur pederim Sultan Süleymanın mahrûse-i mezbûrede vâkı‘ ‘imareti mühimmâtı için cem‘ ve tahmil olunan sadeyağ mahrûse-i mezbûreye geldikde menâzil ve merâhilde kimesneye nasb itdurmemeniz emrim olmuştur buyurdum ki vusûl buldukda bu bâbda her biriniz bi’z-zât mukayyed olub vakf-ı mezbûr için cem‘ ve tahmil olunan sadeyağ emrim üzere menâzil ve merâhilde kimesneye dahl-u ta‘arruz etdirmeyesiz

[14]

Hüküm 35

Bursa kâdîsına hüküm ki mahrûse-i İstanbulda koyun emîni Mehmed Çavuş Dergâh-ı Mu‘allama mühürlü tezkere gönderub bundan akdem mahrûse-i Burusadan İstanbulda yeniçeri meydanına yevmi otuz koyun virmek için Burusadan bir kasab yazılıb her senede yüz bin akçe virmek fermân olunmağın Yervand nâm kasab ile’l-

an vech-i meşrûh üzere kasablık işleyub olanca sermayesini bi't-tamâm harç idub hâlâ medyun olub kasablığa iktidarı kalmamağla Burusadan dört beş yük akçe cem' olunub mezbûr kasab Yervanda vireler veyâhud kendüler tarafından aher kasab göndereler deyu hükm-ü hümayûnum bâlâsına bildirmeni buyurdum ki vardukda bu bâbda 'arz olunduğu üzere 'amel idub yeniçeri meydanına et bâbında müzâyakaya ba'is olur husûsda ihtiyat eyleyesin

[15]

Hüküm 36

Ba-hatt-ı hazret-i efendi

Kapudan paşaya hüküm ki Boğazkesen ve Yenice kal'aları dizdarları ve kethüda ve sâir neferâtının Kocaeli sancağında mutasarrıf oldukları tîmârlarını vilâyet-i muharriri ifrazdır deyu kendu oğluna ve aher kimesnelere verub kendulere kalan tîmârları bi-hâsıl olub ziyade ğadr eyledüğü i'lâm olunmağın vilâyet-i muharririnin tevzî'ine i'tibar olunmayub üslub-u sâbık üzere zabt etdirmen fermânım olmuşdur buyurdum ki vardukda zikr olunan Boğazkesen ve Yenice kal'aları dizdarları ve kethüda ve sâir neferâtının tîmârların alub sâbık üzere iken beratları mûcebince zabt ve tasarruf etdirub hin-i tahrirde vilâyet-i kâtib bize virmişdir denile min-ba' dahl-ü ta'arruz etdirmeyesiz

Bir sûreti

Pudan? Paşaya Kilitbahr kal'asına vech-i meşrûh üzere hüküm yazıla

[15]

Hüküm 37

Ba-hatt-ı hazret-i paşa

Ustrumca kâdisına hüküm ki seyyidetü'l-... ... 'Ayşe Sultan dâmet 'ismetuha südde-i sa'âdetime tezkere gönderub veziria'zam iken vefat eden babası Rüstem Paşa Evkafından taht-ı kazânda Dolyan nâm mahalde yılda bir kerre dernek ve cem'iiyet olub efratdan bâzâra götürdükleri meta'dan yük başına defterde dörder akçe resm-i

bac vakfa hâsıl yazılıb kadimden ol-vecihle ele gelub hâlâ yeniçeri tâifesi on ve on beş nefer olub ve sipah tâifesinden dâhi birkaç? kimesneler bâzâra gelen her yükden on ve on ikişer akçe almağla vakfa ğadr olur deyu i'lâm olunmağın bu bâbda yeniçerilerim ağası tarafından mühürlü mektûb verilmişdir buyurdum ki vardukda bu bâbda yeniçerilerim ağası tarafından verilen mektûb mûcebince 'amel idub dâhi tenbîh ve te'kid eyleyesiz ki bâzâra meta' getürenlerin yüklerinden bir akçe ve bir habbe almayalar şöyleki islemeyub geru ol-vecihle zulm ve te'addi iderler ise ism-u resimleriyle yazub 'arz eyleyesiz ki sonra emrim ne vecihle olur ise mûcebince 'amel oluna

[16]

Hüküm 38

Ba-hatt-ı Pir Efendi

Gelibolu kâdîsına hüküm ki sâbıkâ Mekke-i Mükەرreme kâdîsı olub merhum ceddim Sultan Süleyman Han tabe serahu evkafı nâzırı olan Mevlânâ 'Abdurrezak zîdet fezalehû südde-i sa'âdetime mektûb gönderub evkaf-ı mezbûre mütevellisi kendüye varub evkafı mezbûre 'imaretince pirinç olmayub ve bâzârda dâhi bulunmayub bu ana gelince gemiler dâhi gelmeyub pirinç lâzımdır kâdî ve iskele emîni mani' olurlar deyu emr-i şerîf ricasına 'arz etmeğın buyurdum ki vardukda muma ileyh mütevellî âdem gönderub 'imaret-i mezbûre mühimmi içün akçe ile narh-ı ruzi üzere pirinç almak istedikde siz ve emînler mani' olmayub ve haricden kimesneyi dahl-ü ta'arruz etdirmeyesiz ammâ bu bahâne ile Mısır gemileriyle İstanbula gelecek pirinci bozdurmayub ve hilâf-ı emr-i şerîf küffar-ı haksara alub gitmekden ziyade hazer eyleyesiz

[16]

Hüküm 39

... ağası mektûbu mûcebince

Edirne ve İpsala kâdîlarına hüküm ki Dergâh-ı Mu'allam yeniçerilerinden yirmi beşinci bölükden Mehmed nâm yeniçeri fevt olub mahrûse-i Edirne vâkı'

olan mumcuların üzerinde hayli akçesi kalub ve Kara Şa‘ban demekle ma‘rûf kimesnede dâhi iki cariyesi kalub hâlâ zikr olunan akçeyi ve cariyeleri alub kabz idub südde-i sa‘âdetime göndermen için südde-i sa‘âdetimde yeniçerilerim ağası olan kıdvetü’l-emâcid ve’l-ekârim Hasan dâme ‘ulvehû tarafından mektûb ile medine-i mezbûrede Mehmed nâm yeniçeriye irsâl olunmuşdur buyurdum ki vusûl buldukda müteveffây-ı mezbûrun kazâ-i Edirne vâkı‘ olan mumcularda ne mikdâr akçesi var ise mezkûr Kara Şa‘banda olan iki cariyesiyle mezkûr yeniçeri Mehmede teslîm idub ber-vech-i isti‘câl südde-i sa‘âdetime irsâl ve isâl eylesin ihmâl ve müsâhele sebebi ile mezkûrun akçesi ve cariyeleri telef olmakdan beğâyet hazer idesiz

[16]

Hüküm 40

İstanbul kâdısına hüküm ki Dergâh-ı Mu‘allama sûret-i sicil gönderub Edirnekapusu kasablarından Todori veled Yorgi ve Niyaki veled Dimitri ve Yurğani veled Dimitri nâm zımmîler şer‘-i şerîfe gelub sarây-ı ‘âmirem ve yeniçeriler meydanına virdikleri koyun etlerinden ğayri ‘umumen evkaf-ı selatin ve ğayrilere virdikleri etlerin beher vukıyyesine altışar akçe ta‘yin olunub bu bâbda ellerinde emr-i şerîfim variken mahrûse-i mezbûrede Şehzâde Sultan Mehmed tabe serahu mütevellisi ta‘yin olunan narhdan aşağı dörder akçe virmek istediğini bildirdiklerin emr-i şerîfim mücebince altışar akçe virmek hükm olunduğun bildürdüğü ecilden buyurdum ki vardukda bu bâbda emr-i şerîfim mücebince verilen hüccet mücebince ‘amel itdurub şer‘-i şerîf ve emr-i münifime muğâyir kimesneye iş etdirmeyesin Şimdiler gibi? ve min-ba‘d virdikleri etlerin vukıyyesi altışar akçe olmak üzere bî-kusûr bahası üzere veresin

[17]

Hüküm 41

Ba-hatt-ı Pir Efendi

Bursa ve Kefe kâdîlarına hüküm ki

Sancağ-ı hümayûnda sekbanbaşı olub hâlâ Dergâh-ı Mu'allam müteferrikalarından Mahmûda hüküm ki Burusa ve Biga ve Karesi sancaklarından zuhûr iden ehl-i fesâd Mısır beglerbegisinin ve sâyir ekâbirin varub mandıralarına iltica ve tahassün etmekle ele girmeyub şer'le haklarından gelinmemekle günden güne fesâd ve şena'atleri ziyade olduğu i'lâm olunmağın imdi ol-makûle ehl-i fesâd her kande olursa olsun ahz olunub dâhi şer'le haklarından gelinmek emr idub buyurdum ki vusûl buldukda bu husûs için Sinan Çavuşoğluna dâhi emr verilmiştir anın gibi ehl-i fesâd zuhûr iderse her kande olursa olsun mezbûr Sinan Çavuşoğlu ile haberleşub dâhi bay-ı tarik-i gân ele götürüb muhtaç-ı 'arz olalar ise habs idub 'arz idesin değıller ise şer'le haklarından gelesiz ammâ mukayyed olub 'arz ve ta'sir ile kendü hallerinde olanlara zulm ve te'addi ahz-u celb sebebi ile ehl-i fesâda himâyet olunmakdan beğâyet ihzâr idub cadde-i şer'den 'udül ve iğrak? eylemeyesiz

[17]

Hüküm 42

Ba-hatt-ı Pir Efendi

Sâbıka Basranın mal defterdârı olub hâlâ Hüdavendigâr ve Karesi ve Biga sancaklarının muhafazasına me'mur olan Mehmede ve Karacalar kâdısı Molla Şemseddine hüküm ki sen ki defterdârsın mektûb gönderub zikr olunan sancaklarda zuhûr iden ehl-i fesâd ve eşkıyanın şer'le haklarından gelinmek fermân olunub lâkin elviye-i mezbûrda vâkı' olan kâdılar ekseri kürekçi ile asitâne-i sa'âdete gidmeyub nâibler ise tama'-ı hamllarından kâdılar yerinde değildir deyu ehl-i fesâdın ahvalini görmeyub ta'allül idub müstakim bir müfettiş ta'yin olunmak lâzımdır ve sen ki Karacalar kâdısı Şemseddinsin senin için müstakimdir deyu müfettiş ta'yin olunmak ricasına 'arz etmeğın imdi bu husûsa müfettiş ta'yin olunmuşundur zikr olunan sancaklardan anın gibi ehl-i fesâd zuhûr iderse şer'-i şerîfe da'vet idub itâ'at-ı şer' ele getüresin emr idub buyurdum ki vusûl buldukda bi'z-zât gereğı gibi mukayyed olub elviye-i mezbûrede ehl-i fesâd ve eşkıya zuhûr etdikde şer'-i şerîfe da'vet idub itâ'at-ı şer' itmeyenleri ele götürüb dâhi da'vay-ı hak idenlerle beraber idub bir def'a şer'le fasl olmayub üzerinde on senesi mürur etmeyen husûslarını tamâm-ı hak üzere teftiş idub şer'le müteveccih olan hukuku ashâbına bî-kusûr alıverdıklarında muhtaç-ı 'arz olanları habs idub 'arz eylesin değıller ise ehl-i fesâda himâyet itmeyub

haklarından gelesiz ammâ ‘umum-u teftiş merfu‘dur muhalif nâmına iş üzerine çıkub mukaddemâ? ve meccalen re‘âyâdan bir nesne alınmaya ana ve hin-i teftişde hakk-ı cedîde tabi‘ olub ğarz ve ta‘assub ile kendü hallerinde olanlara zulm ve te‘addi olunub ve ahz-u celb sebeb ile ehl-i fesâda himâyet olunmakdan beğâyet ihzâr idub basîret ve intibah üzere olasın

[18]

Hüküm 43

Ba-hatt-ı ...

Mufasssal gönderib hak üzere edâ ola

Aksarây sancağı begi ‘Abdurrahman Bege hüküm ki

Eyyüb eyaleti kâdîsı südde-i sa‘âdetime mektûb gönderub senin için re‘âyâyâ ve berâyâyâ fevke’l-haddü’l-ğâye zulm ve te‘addi eylemişdir deyu i‘lâm eylediği paye-i serir sa‘âdet kâdîya ‘arz olundukda hakk-ı fukarâ alınur bilub icrây-ı hak olunmak için sür‘at ve isti‘câl üzere südde-i sa‘âdetime gelmen emr idub buyurdum ki Dergâh-ı Mu‘allam kapucularından vardukda aslâ te’hîr ve terâhî etmeyub fermân-ı celîlü’l-kadrim mücebince mezbûrun kapucularım ise südde-i sa‘âdetime gelmesine senden şikâyet idub taleb-i hak idenler ile müvâcehe olub şer‘le üzerine sâbit olan hakları alivereler böyle bilesin

[18]

Hüküm 44

Gence ve Kars beglerbegisine ve Kars ve kâdîlarına hüküm ki sâbık Kars beglerbegisi olub sonradan Revan beglerbegiliği verilen ‘Alî Paşanın zulm ve te‘addisi hilâf-ı ziyade olmakla Kars kal‘asında olan Müslümanlara zulm ve te‘addi ideyor kal‘a kapusun kapadub kendünü içeri komamağla muma ileyh aher kal‘adan toplar getirüb kal‘ayı topa tutub Müslümanlardan nice kimesneyi helak etdiğinden ğayrı kal‘anın bir tarafını ve bir minareyi yıkub ve nice mesacid ve müberratı ihrak ve nehb-u ğâret idub ve yanında olan eşkıyaya bunların ehl-u ‘iyalini ve mal-ı menalini size verdim ğâret eyleyin deyu iğva etmekle Müslümanların ehl-ü ‘iyalleri

çekdürüb zulm eylediğinden dâhi nicesunun esbâbı fesâd ve şena'ate mütesaddi olduğu Karaman beglerbegisi 'arz eylediği paye-i serir mevcut ise hâssadan 'arz olundukda şer'le ne lâzım gelirse 'arz oluna deyu hatt-ı hümayûn-u şevket makrûnumla fermân-ı 'alîşânım sâdır olmağla husûs-u mezbûru muma ileyhın asitâne-i sa'âdetime gelen şekvacılar şeyhü'l-İslâm ve müftiü'l-enam edemallahu te'ala meyamin-i fezalehudan istifta eyledikleri tafsîl-i mezbûr vâkı' olıcak bilâ te'hîr katli lâzım gelur deyu müfti-i müşârü'n-ileyh kendü yed-i hattıyla cevap yazdu tekrar paye-i serir 'adâlet pınarına 'arz olundukda şer'le ne lâzım gelursa tahmil oluna deyu hatt-ı hümayûn-u 'izzet makrûnumla fermân-ı 'alîşânım sâdır olmuştur buyurdum ki hükm-ü şerîfimle vardukda muma ileyhi ta'yin-i madde iden müdde'iyeleriyle meclis-i şer'a ihzâr idub ol-vakitde sonra şer'le tazmin etdüğün deyu emr-i şerîfim şu vecihle yerine varduğu bir def'a seninle fasl olunan haklarını hak üzere ba'is-i esbâb görüle muma ileyh vech-i meşrûh üzere kal'aya hazer eylediği kesbü's-şer'a sâbit ve zâhir olur ise fermân-ı şerîfim mûcebince şer'le tazmin etdiresin ve kesbü's-şer' hak sâbit olanların dâhi şer'le müteseccid? olan haklarını aldurasın ve ne vecihle emr-i şerîfim yerine varduğın mufasssal ve meşrûh yazub bildiresin

[19]

Hüküm 45

Ba-hatt-ı Pir Efendi

... .. oğlu Mehmed Bege emr-i şerîf ...

Mekke-i Mükerreme Şerîfi Seyyid Hasan ibn Ebi Nevi hazretlerine nâme-i hümayûn hâlâ Hüccac-ı vezirü'l-emâsil hıfz-u hirasetde ve mühimmât-ı Harameyn-i Şerîfeynin incah ve temşiyetinde vücûda gelen mesa'i-i mebrureniz müstelzem zuhûr-u 'inayat-ı mülûkânemiz olmağın hakkınızda merahim-i 'alîyye-i hüsvânemiz zuhûra gelub halk-ı Kahire müzât ... hil'at sûretü'l-hüccet 'inayet olunub i'lam ve isâli için Mısırın muhafaza beglerinden kıdvetü'l-emâcid ve'l-ekram ile aher? Mehmed dâme 'izzuhu ta'yin olunmuştur gerekdir ki nâme-i hümayûn sa'âdet makrûnumuzla vusûl buldukda irsâl olunan hil'at mûcebül-'azimetden kemâl-i iclâl ile giyub kadimden asitâne-i sa'âdete 'unvanımıza olan sadakat-i

ihlâsının mukaddemâ şeyh? min-ba‘ dâhi hüccâcın refah-ı hâl ve selamet-i baline müte‘allik umur-u cumhurdan mücerred ve say olmakdan hâli olmayasın

[19]

Hüküm 46

Ba-hatt-ı hümayûn salıvirulsün

Kıbrıs beglerbegine hüküm ki hâlâ Şam kâdîsı olan Mevlânâ-i Müslihiddin ... fezalim Dergâh-ı Mu‘allama mektûb gönderub mukaddemâ Aksarây kâdîsı olan Mehmed ba‘zı husûsa isnad olunmamağla cezîre-i Kıbrısa gönderilub akşamdan gelürsün ol-mahale uğradığında bi-ğarz Müslümanlar gelub kâdî-i mezkûrun isnad emlak? husûsunda cizye olmayub kendu halinde bir pirdir deyu şahâdet etdiklerinden ğarz idub ve ‘ulemadan nice eşraf rica etmeğin ‘alema-i ... harami? i‘aneten? mezbûr cezîre-i Kıbrısa salıverilmek bâbında fermân-ı ‘alîşânım sâdır olmuştur buyurdum ki mezbûru fermân-ı celîlü’l-kadrim üzere cezîreden salıverilsin ammâ muhkem tenbîh ve te’kîd eylesesin ki min-ba‘d husûmet itdüğü vilayete varmayub ve sâyir ba‘zı kimesneye zulm ve te‘addi eyledüğü yine varmayub ve ... beşi? Kıbrısa sürgün etdirmeni ba‘is olduğun deyu bir vecihle dâhi ve te‘addi eylemeyub kendu halinde ola şöyleki emrime muhalefet geru ol cezîre varub yine ol tarafın ahâlîsine tecavüz ve te‘addi etdüğü i‘lam oluna veyâhud bir kimesne gelub şikâyet ile kat‘a meccal virilmeyub siyaset olunur ana göre i‘lam eyleyub dâhi cezîre-i Kıbrısa ıtlak eylesesin

[20]

Hüküm 47

Ba-hatt-ı Hamza Efendi

Şeyhanlu kâdîsına hüküm ki südde-i sa‘âdetime mektûb gönderub kazâ-i mezbûr ahâlîsi meclis-i şer‘a gelub hâlâ mirliva ve zü‘amâ ve erbâb-ı tîmâr sefer-i hümayûnuma gitmekle ba‘zı ehl-i fesâd ve eşkıya zuhûr idub ahâlî-i vilayetin evlerin basub emvâl ve eşyaların ğâret idub te‘addi ve fesâd üzere oldukların bildurub anun gibi ehl-i fesâd zuhûr etdüğün re‘âyânın mu‘âvenetleri ile men‘ ve def‘ olunmak bâbında hükm-ü hümayûnum rica eylediklerin ‘arz eyledüğün ecilden buyurdum ki

vardukda anun gibi taht-ı kazânda ehl-i fesâd olub fesâd ve şena‘atde bulunub müdde‘ileri da‘vay-ı hak idub ta‘yin-i madde eylediklerinde ... mu‘âvenetleriyle meclis-i şer‘a ihzâr idub bir def‘a şer‘le fasl olmayub on beş yıl devr etmeyen husûsların hak üzere teftiş idub göresiz ‘arz olunduğu üzere üzerlerine kesbü’ş-şer‘ fesâd ve şena‘atleri sâbit ve zâhir olanların muhtaç-ı ‘arz olanlardan değil ise habs idub ‘arz eyleyesiz olmayanlar haklarında şer‘le lâzım geleni icrâ eyleyesiz şer‘-i şerîfe muhâlif kimesneye iş etdiresin ammâ hak üzere olub tezvir ve telbisden ve celb-u ahz olunmağla ehl-i fesâda himâyet olunmakdan ziyade hazer eyleyesin

[20]

Hüküm 48

Yeniçeri ağası (silik)

Pınarhisar kâdîsına hüküm ki Dergâh-ı Mu‘allam yeniçerilerinden ‘Alî nâm yeniçeri taht-ı kazânda vefat etmeğin muhalefatı zabtı için ağaların mektûbu ile mukaddemâ yoldaşı irsâl olundukda cümle emvâl ve erzakını hatununa vasiyyet eylemişdir deyu Dergâh-ı Mu‘allam yeniçerilerinden Durmuş ve Hasan nâmındaki yeniçeriler mani‘ olub varan kimesneye dahl etdirmeyub ve müteveffanın vasiyyeti meşru‘ olunduğuna fetvay-ı şerîfe olmağın müteveffây-ı mezbûrun muhalefatı zabtı için Dergâh-ı Mu‘allam yeniçerilerinden ağaların mektûbuyla sefer-i yeniçeri irsâl olunub müteveffanın muhalefatından tahsil olunan mal-ı mezbûrundan sulh olunmak emrim olmuşdur buyurdum ki vusûl buldukda müteveffây-ı mezbûrun emvâl ve erzakı ağası mektûbu mücebince mezbûre fûruht etdirub ve tahsil olunan nukudu dörder kise idub mu‘alefat defteri ile mühürleyub mezbûre teslîm idub mufassal ve meşrûh yazub südde-i sa‘âdetime ‘arz eyleyesin şöyleki mezbûr müteveffadan da‘vay-ı hak idersen zuhûr iderse ağaları mektûbu mücebince südde-i sa‘âdete gönderesin ki ahvalleri şer‘le göreyim

[21]

Hüküm 49

Yevmü’l-Hams

Fî 4 Zi'l-hicce sene sülûs ve elf

Ba-tashîh hazret-i Şamil Paşa

Ba-hatt-ı Pir Efendi

Hasan Çavuşa buyurulmuşdur

Kars beglerbegisine hüküm ki vilayet-i Karsda olan kıla'ın neferatı na-mevcut olub ba'zıları dâhi fevt olub neferat ahvâli gözetmek lâzımdır deyu i'lâm olunmağın görülmesini emr idub buyurdum ki vardukda vilayet-i Karsda olan kıla'ın ağalarını ve kethüdalarını getürdub neferatdan mevcud ve na-mevcut kimlerdir mezbûr çavuşum mübaşeretiyle herbirini yoklayub mevcud olanları başka ve na-mevcut olanları başka ve fevt olub gedikleri hali kalanları başka defter idub mühürleyub bir sûretin mezbûr çavuşumla südde-i sa'âdetime gönderesin ammâ mukayyed olub na-mevcut olanlardan mevcud yazmakdan ve bu bahâne ile ahz ve celb olunmakdan hazer eylesesin ammâ bu hükm-ü hümâyûnum mücebince toblama bahânesiyle neferden bir akçe ve bir habbe alınmakdan hazer eylesesin sonra mu'ateb olursun ana göre mukayyed olasın

Bir sûreti Tuman beglerbegisine

Bir sûreti Göri beglerbegisine

Bir sûreti Özi beglerbegisine

Bir sûreti Tiflis beglerbegisine

Mahmûd Ağaya buyurulmuşdur bir sûreti Gence beglerbegine

Mahmûd Ağaya buyurulmuşdur bir sûreti Revan beglerbegine

Bir sûreti Ahışa beglerbegine

Hacı 'Alî Çavuşa buyurulmuşdur bir sûreti Sivas beglerbegine

Müşârü'n-ileyhe buyurulmuşdur bir sûreti Batum beglerbegine

Müşârü'n-ileyhe buyurulmuşdur Hacı 'Alî Çavuşa verilmiştir

Bir sûreti Erzurum beglerbegine

Mahmûd Ağaya buyurulmuşdur bir sûreti Tebriz beglerbegine

Bir sûreti

[21]

Hüküm 50

Ba-hatt-ı hümayûn

... begine ve Tatbe? kâdîsına hüküm ki sen ki kâdîsın mektûb

Budun muhafazasında olan Vezir Mehmed Paşaya ve Budun beglerbegisine hüküm ki Rûmili beglerbegisi ile vezir olan Hasan Paşa ve sâbika Budun beglerbegi Ahmed ve Hatvan? begi Arslan ile mektûb gönderub serhad emekdarlarından ‘Alî Odabaşı nâm kimesne yarar olub nice def’a kâfirler ile döğüşüb uğur-u hümayûnumda esir olmuştur deyu Budun muhafazasında olan Ferdi Serden? Hüsam? begi oğlu Ahmedin mezra‘asında olan Tasor? nâm kâfir-i mezbûr ki halâs-ı müte‘ammid olmağla mezbûrun kâfirin yerine bir aher kâfir tedârik olunub mezbûr ‘Anur? halâs anun ‘Alî Odabaşıya verilmek ricasına ‘arz eyledikleri ecilden virsun deyu hatt-ı hümayûnum sâdır olmuştur buyurdum ki mezbûr ‘Anurun? yerine mîriden yarar bir tedârik idub verub mezbûr ‘Anuru? fermân-ı hümayûnum üzere halâs-ı müte‘ammidin mezkûr odabaşa teslim idesin ta‘allül ve nizâ‘ olmayasız

[22]

Hüküm 51

Ba-hatt-ı Pir Çelebî

Adala kâdîsına hüküm ki südde-i sa‘âdetime mektûb gönderub bundan akdem liva-i Saruhanda katl-i nüfus idub cezîre-i Kıbrısa sürülmesi fermân olunan Kör Çakır dimekle ma‘rûf ehl-i fesâd emr-i şerîfime muhalefet idub ğaybet eyleyub kazâ-i mezbûre gelub fukarâya hilâf-ı şer‘-i şerîf zulm ve te‘addi eyleyub Müslümanlara sizde akçe vardır deyu ... idub Mehmed nâm kimesnenin hilâf-ı şer‘ evin basub ‘avratında muhkem darb idub ve Musa nâm kimesnenin emvâl ve esbâbını ğâret idub ve ‘Alî nâm kimesnenin dâhi evin basub habs idub hilâf-ı şer‘-i şerîf kaç bin akçesin alub ve Basır nâm kimesnenin bir ‘arabın katl idub ve Hüseyin kimesnenin dâhi evin basub ve Hakkı nâm sipâhînin dâhi evin basub habs idub fukarâya hilâf-ı şer‘-i şerîf zulm ve te‘addisinin nihayeti olmayub ve kararla getürülüb şer‘-i şerîfe da‘vet olundukda itâ‘at itmeyub ‘isyan üzere olub icrây-ı ahkâm-ı şer‘ olunmağa mecal

olmamağın kesbü’ş-şer‘ hakk-ı fukarâ alunub mukaddemâ fermân olunduğu üzere cezîre-i mezbûreye götürdülüb fukarâ asude-i hal olmak için emr-i şerîf ricasına ‘arz etmeğın şer‘le fukarânın hakkı alıverilub emr-i sâbık mûcebince ‘amel olunmak emr idub buyurdum ki vardukda mezbûru ihzâr idub ğaybet ider ise şer‘le buldurması lâzım olan kefillerine buldurub da‘vay-ı hak idub ta‘yin-i madde idenler ile beraber idub bir def‘a şer‘le fasl olunmuş olmayub on beş yıl mürur etmiş değil ise hak üzere teftiş idub göresin ‘arz olunduğu üzere mezbûrun fesâd ve şena‘ati ve zulm ve te‘addisi vâkı‘ ise ba‘de’s-sübut Müslümanların haklarını hükm idub bî-kusûr alıverdikden sonra emr-i sâbık mûcebince ‘amel eylesin

[22]

Hüküm 52

Ba-hatt-ı Hamza Efendi

Liva-i Karahisar-ı Sâhibde olan kâdîlara hüküm ki livai mezbûr beginin kayım-makamı ‘Ömer südde-i sa‘âdetime mektûb gönderub livai mezbûrdan ehl-i fesâd ve eşkıyalarla götürmek murad olundukda Dergâh-ı Mu‘allam çavuşlarının ze‘amet ve tîmârları karyelerine ve bi’l-cümle serbest tîmârlara tahassün idub ele virilmemekle yevmen fe-yevmen fesâd ve şena‘atleri ezdiyad üzeredir deyu bildirmeğın ehl-i fesâd kande ise ele getürülüb şer‘le ahvalleri emr idub buyurdum ki vardukda onun gibi ehl-i fesâd ve eşkıyayı hüsn-ü tedbir ile ele getürüb serbest re‘âyâlara girdiklerinden hak sâhibleri mütevekkî ise ihzâr eyleyub bir def‘a şer‘le fasl olunmayub on beş yıl mürur etmeyen husûsların ta‘yin-i madde eyleyen hakları müvâcehelerinde şer‘le hak üzere teftiş ve tahassün eyleyub üzerlerine sâbit olan hukuku ba‘de’s-sübut hükm idub ashâbına alıverdikden sonra ehl-i fesâda ‘arza muhtaç olanları yazub ‘arz eylesin olmayanlar haklarında şer‘le lâzım geleni serbest münâsibdir ma‘rifetleriyle mahalinde icra etdirmen harice alub gereği bu minvâl ve bedel-i siyaset deyu akçelerin aldırmayub ehl-i fesâd olan a ruhsat virmeyesin emrime muhalif ehl-i fesâda siyanet eyleyenleri yazub ‘arz eylesin

[23]

Hüküm 53

Ba-hatt-ı Pir Efendi

Vilayet-i Anadolu'da olan beglerbegilere ve sancak begilerine ve kâdîlara hüküm ki ehl-i fesâd ve eşkıyadan olan Ferruh Beg demekle ma'rûf kimesne fukarâyâ hilâf-ı şer'-i şerîf zulm ve te'addi üzere olmağın siz ki beglerbegiler ve sancakbegileri ve kâdîlarsız lâzım gelur ise il eri ile ele götürülüb Dergâh-ı Mu'allama götürmeğe Dergâh-ı Mu'allam kapucularından kıdvetü'l-emasil ve'l-ekarim Aydın ve Hürrem zîde kadrehûma ta'yin olunub irsâl olunmuşdur buyurdum ki vardukda mezbûr Ferruh her kağınızın taht-ı hükümetinde bulunur ise mezbûr kapuculara âdemler koşub lâzım olur ise il eriyle ve bi'l-cümle her ne vecihle mümkün ise ele getürdüb elimde emrim vardır diye 'inad iderse i'tibar etmeyub muhkem habs idub mezkûr kapucularına teslim eyleyesiz ki südde-i sa'âdetime getüreler ammâ bu bâbda kemâl-i takayyüd ile mukayyed olub bir tarikle 'inayet etdirilmekte ve ahz-u celbisi ile himâyet olunmaktan ziyade hazer eyleyesiz

[23]

Hüküm 54

Ba-hatt-ı hazret-i efendi

Rûmilinde vâkı' olan kâdîlara hüküm ki bundan akdem Dergâh-ı Mu'allam yeniçerilerinden kırk dokuzuncu cema'atden yevmi sekiz akçe 'ulufeye mutasarrıf olan Mıstık Bikar nâm yeniçeri Selanikde vâkı' Ayasofya Mahallesinde sâkin olan Hoca Seferin oğlu Ahmedî katl idub Selanik kâdîsı Mevlânâ 'Abdurrahim zîdet fezalehûhun huzurunda şer'le görüldüğün mezbûr yeniçeri mezkûr Ahmedî katl eylediği sâbit ve zâhir olub hüccet-i şer'iyeye virildiği ecilden mezbûr Mıstık Bikar yeniçerinin 'ulufesi kat' olunub yeniçerilikden ref' olunduğuna iftirahü'l-ümerây-ı ve'l-ekâbir yeniçerilerim ağası Hasan dâme 'ulüvvühû mektûb virmeğın her kağınızın taht-ı kazâsında bulunur ise şer'le hakkından gelinmesini emr idub buyurdum ki vusûl buldukda gereği gibi mukayyed olub her kağınızın taht-ı kazâsında bulunursa hüsn-ü tedbir ve tedârikle ele getürüb dâhi da'vay-ı hak ider var ise ba'de's-sübut müteveccih olan hukuku ashâbına bî-kusûr alıverildikten sonra

yeniçerilerim deyu aslâ ve kat'a sözüne 'amel etmeyub şer'le gereği gibi hakkından gelesiz hak (silik) olub ahz ve celb-i sebeb ile ehl-i fesâda hamîyyet olunmakdan beğâyet ihtiraz eylesesiz

[23]

Hüküm 55

Ba-hatt-ı hazret-i efendi

Mısır beglerbegisine hüküm ki ba'zı umur-u mühimme içün Dergâh-ı Mu'allam çavuşlarından İbrahim Çavuş Yemen cânibine gönderilmiştir ol-cânibe vardukda eklendirilmeyub olageldüğü üzere vâkı' olan mesalihi görüb dâhi ber-vech-i isti'câl göndermen emr idub buyurdum ki vusûl buldukda emrim üzere mezbûr İbrahim Çavuşun vâkı' olan mesalihin olageldüğü üzere görüb ber-vech-i isti'câl mahall-i me'mura isâl ve irsâl eylesesiz husûs-u mezbûr mühimmâtındandır ihmâl ve müsâheleden hazer eylesesiz

Bir sûreti dâhi Mekke-i Mükerreme Şerîfine

Bir sûreti İskenderiyye ve Süveyş ve Cidde ve sâyir benderlere vâkı' olan sancak beglerine ve emînlerine

[24]

Hüküm 56

Bosna beglerbegisine hüküm ki hâlâ Budun serhadinde küffâr-ı haksârın hareket-i bi-bereketleri olub Bosna serhadlerinde dâhi zarar kasdına hareketleri olmak ihtimâlleri olmağın sen kemâl-i takayyüz ve intibah üzere olub beglerbegilige müte'allik cemi'an ümerâ ve zü'amâ ve erbâb-ı tîmâr ile alat-ı harb ve kıtal ve edebat-ı ceng ve cidal ile hâzır olub her cânibe nâzır olmak emr idub buyurdum ki vardukda emr-i celîlü'l-kadrim mücebince şimdiden beglerbegilikde müte'allik cemi'an ümerâ ve zü'amâ ve erbâb-ı tîmâr ile müzeyyen ve mükemmel cem'îyyetde olub dâhi tamâm basîret-i intibah ile ser cânibe nâzır olub anun gibi bir cânibden küffâr-ı haksârın hareket-i bi-bereketleri olursa mu'accelen erişub gereği gibi haklarından gelub din-i Mübin ve uğur-u hümayûn sa'âdet-i karinime müte'allik

cumhur-u umurda envâ‘-ı mesa‘i-i cemiliniz zuhûra getüresiz dâimâ kemâl-i tayakkuz ve intibah üzere olub el-‘iyaz-ü billahi te‘ala memâlik-i mahrûse zarar ve güzend erişdirilmekten ziyade hazer eylesiz

[24]

Hüküm 57

Bosna defterdârına hüküm ki sâbika Bosna defterdârları teksir ve tevfir-i hazayinde ihtimâm üzere olmamağla ol-cânilerde kıla‘ neferâtının mevâcibleri zamânında virilmedüğü i‘lam olunmağın sen kemâl-i intibah ile beglerbegiligi ile hüsn-ü ittifak ve ittihad idub dâhi teksir ve tevfir hazayinde envâ‘-ı ikdâm idub kıla‘ neferâtının mevâciblerinden eğer güzeşte ve eğer hâlâ işleyen mevâcibleri bi’t-tamâm virilmek emr idub buyurdum ki vardukda emr-i celîlü’l-kadrim üzere beglerbegi ile hüsn-ü ittifak ve ittihad üzere olub dâhi teksir ve tevfir hazayinde envâ‘-ı ikdâm ve ihtimâm eylemekle kıla‘ neferâtının mevâciblerinden eğer güzeşte ve eğer hâlâ işleyen mevâcibleri bi’t-tamâm verub müzâyaka çekdirmekden ziyade hazer eylesiz ve bi’l-cümle defterdârlarının cumhur-u umurda tamâm basîret ve intibah üzere olub teksir ve tevfir-i hazayinde envâ‘-ı mesa‘i-i meşkure zuhûra getüresiz

[24]

Hüküm 58

Bosnada olan sancak beglerine hüküm ki Budun serhatinde küffâr-ı haksârın hareket-i bi-bereketleri olub Bosna serhadlerine dâhi zarar kasdına hareketleri ihtimâli olmağın dâimâ her biriniz sancağınıza müte‘allik cemi‘an zü‘amâ ve erbâbı tîmâr ve neferat ile müretteb ve mükemmel olub ve beglerbeginiz cânilerine nâzır olub senin mektûb ve âdem gönderdikde vech-ü münâsib gördüğü üzere din-i Mübin ve uğur-u hümayûn sa‘âdet karinime müte‘allik umurda her biriniz bezl-i makdur etmek emr idub buyurdum ki vardukda emr-i celîlü’l-kadrim üzere her biriniz sancağınıza müte‘allik cemi‘an zü‘amâ ve erbâb-ı tîmâr ve kıla‘ neferatıyla müretteb mükemmel olub ve beglerbegiligi cânilerine nâzır olub dâhi senin mektûb ve âdem

gönderdiğün mu‘accelen varub vech-i münâsib görüldüğü üzere hizmetde ve yoldaşlıkda bulunasız

[25]

Hüküm 59

Diyarbakir beglerbegisine ve defterdârına hüküm ki bundan akdem defa‘âten ile evâmîr-i şerîfe gönderilub vilayet-i Diyarbakirin ‘atîk ve cedîd mukata‘at mahsulünden ve ‘avarız akçesinden vâfir ve müstevfî mal tahsil idub dâhi ber-vech-i isti‘câl asitâne-i sa‘âdetime irsâl ve isâl eyleyesiz deyu fermânım olmuş iken ile‘l-an bir eseri zâhir olmamağla mes‘ul ve mu‘ateb olmuşsuzdur imdi bu bâbda Maliye tarafından mufasssal emr-i şerîfim verilub fermân-ı sâbık mücebince ber-vech-i isti‘câl vâfir ve müstevfa mal tahsil idub dâhi asitâne-i sa‘âdetim tarafına irsâl ve isâl eylemenüz fermânım olmuşdur buyurdum ki vardukda fermân-ı celîlül’l-kadrim mücebince vilayet-i mezbûrenin ‘atîk ve cedîd mukata‘atı mahsulünden ve bakayasından ve ‘avarız akçesinden mu‘accelen tahsil-i fermân olunan malı cem‘ ve tahsil eyleyub dâhi yarar ve mu‘temedü’n-aleyh âdemlerinüz ile ve ... ve muhatara olan mahallerde kifâyet mikdârı hisar erenleri teftiş? iş bu mah-ı zi‘l-hiccenin yirmisine değin hazane-i ‘âmireme teslîm etdiresin şöyleki bu def‘a dâhi emr-i şerîfim varduğu gibi mukayyed olmayıb tarih-i mezbûre değin zikr olunan malı dahl-i hazine eyleyub ‘avk ve te’hîrinüz sebebi ile kul mevâcibine irişmeye aslâ beyan olunacak ‘özüünüz kabul olunmaz ki ‘azl ile konulmayub envâ‘-ı hakaret ve ‘ikaba müstehak olursuz ana göre basîret ve intibah üzere olub bâb-ı ikdâm ve ihtimâmda dakîka fevt etmeyesiz

[25]

Hüküm 60

Bu selh hükm buyurulmuşdur

Ba-hatt-ı Hamza Çelebî

Kastamonu begine ve kâdîsına ve müfettişine hüküm ki bundan akdem südde-i sa‘âdetime mektûb ve ahâlî-i vilayet mahza? gönderub sâbıka Kastamonu

kal'asında dizdar olan Kubad kal'a-i mezbûre müstahfızlarından ve re'âyâdan hayli kimesnelere zulm ve te'addisi olmağla teftiş olunub zuhûr iden hukuk ashâbına etdirilub? vuku'u üzere 'arz idesin deyu fermân olunmağla emr-i şerîfim mûcebince teftiş olunub hukuk-u nasdan ba'zı alınub ve ba'zı dâhi alınmak üzere iken fîrar idub fukarâdan nice kimesnelerin hakkı kalmışdır mezkûr ehl-i fesâd ve şerir ve şâki ve müzevvir ve ehl-i fasık olub şer'-i şerîfe muhalif if'al ve emvalinin şehabeti yokdur hazer-i 'amdır üzerimizden izâlesi lâzımdır deyu 'arz olunması rica eyledüklerin bildürdükleri ecilden nefer beled? olmak fermânım olub mezkûr bâ-yı tarik-i gân ele getürülüb dâhi ol yerden 'alakası kat' idub yarar âdemlere koşub Burusaya sürgün eyleyesin ve böyle koşub gönderdügün âdemlere muhkem tenbîh eyleyesin yolunda onat-ı vecihle takayyüd olub ğasb etdirilmesi ihtimâli olmaya deyu mersûm ve mefkûrla babam hüdavendigâr tab-ı serahu zamânında emr-i şerîf verilub tecdid olunmak bâbında 'inayet-i rica eylemeniz buyurdum ki vardukda ne sûretde emr-i şerîf verilmek değil ise mukaddemâ vech-i meşrûh üzere verilen emr-i şerîf mûcebince 'amel idub hilâfına cevâz göstermeyesiz

[26]

Hüküm 61

Yevmü'l-isneyn

Fî 29 (ZA) Zil-ka'de sene sülûs ve elf

Hüseyine hüküm ki hâliya bu cânibde aslâ mîri şeker kalmayub ziyade müzâyaka olmağın Mısır tarafından gelen mîri şeker ber-vech-i isti'câl asitâne-i sa'âdetime göndermen emrim olmuştur buyurdum ki vusûl buldukda aslâ te'hîr ve terâhi etmeyub bâ-yı vech-i gân Mısır tarafından gelen mîri şeker emrim üzere ber-vech-i isti'câl bu cânibe gönderesin husûs-u mezbûrede ziyade müzâyaka vardır bu zamâna ve sâir zamâna kıyas etmeyub gereği gibi mukayyed olasın

[26]

Hüküm 62

Tebriz beglerbegisine hüküm ki sütte-i sa'âdetime mektûb gönderub inşallah-u te'ala Tebrize vardıktan sonra sâyir beglerbegiler ve ümerâyyla cem'iiyet

lâzım olursa beglerbegiler eyaletlerine müte‘allik ümerâ ve zü‘amâ ve erbâb-ı tîmâr ile senin yanına gelub vech-ü münâsib gördüğün üzere uğur-u hümâyûnumda hizmetde bulunalar deyu ahkâm-ı şerîfim virilmek bâlâsına ‘arz eyledüğün ecilden vech-i meşrûh üzere beglerbegide müstakîlen ahkâm-ı şerîfe verilmiştir buyurdum ki vardukda kemâl-i takayyüd ve intibah üzere olub anun gibi cem‘iyyet lâzım gelursa beglerbegine mektûb ve âdem gönderub yanına getürdüb dâhi vech ve münâsib gördüğün üzere hüsnü ittifak ve ittihad ile uğur-u hümâyûnuma müte‘allik cumhur-u umurdan bezl-i makdûr eyleyesiz

[26]

Hüküm 63

Kars beglerbegisine hüküm ki Tebriz mukata‘asında olan vezirim Hasan Paşa südde-i sa‘âdetime mektûb gönderub kendüsü Tebriz cânibine müteveccih olub ol-cânibe vardukda serhadd-i mezbûrda bir hizmet-i hümâyûnum vâkı‘ oldukda ol tarafda olan beglerbegiler lâzım olan mahalde kendü ile cem‘iyyet idub edây-ı hizmet-i vahidde? varmağa? mümkün memleket eylemen bir vecihle ehemmi mühimmiât-ı umurdandır deyu ‘arz eyledüğü ecilden buyurdum ki vusûl buldukda anun gibi müşârü’n-ileyh ol-cânibe vardukda serhad-i manzûrda bir âdemim vâkı‘ olub müşârü’n-ileyh tarafından âdem vardukda bir an ve bir sa‘at te’hîr ve tevkif etmeyub eyaletine müte‘allik olan zü‘amâ ve ümerâ ve erbâb-ı tîmâr ile müşârü’n-ileyhin yanına varub vech-i münâsib gördüğü üzere hizmete yoldaşlıkda bulunanın husûs-u mezbûr mühimmiât-ı umur-u din-u devletdir ana göre mukayyed olasız ihmâl-i müsâheleden hazer idesiz vesselam

Bir sûreti Revan beglerbegisine yazılmışdır

Bir sûreti Van beglerbegisine yazılmışdır

[27]

Hüküm 64

Ba-hatt-ı hazret-i efendi

Üslub-u sâbık üzere kâme-kân defter tahsil olunub gemiler getüresin deyu buyruldu

Amasya kâdisına hüküm ki mektûb gönderub sülüs ve elf tarihinde vâkı‘ Boğdan ve Eflak cânibine zahîre isâli lâzım gelmekle Vilayet-i Rumda altı binden aşığı tîmârı olanlar tarih-i mezbûrda vâkı‘ sefere gitmeyub binde iki kile arpa ve iki kile dakik virmek üzere seferden kalub her birinin tîmârları mahsulünden tahsil ve Samsun iskelesinden gemilere tahmil olunub her gemiye bir nefer sipâhî konulub İbrail iskelesine dâhil olub kâdîya teslîm etmek fermân olmuşiken bir mikdârı fermân olunduğu üzere tahsil ve gemiye tahmil olundu lakin ... tebdîl olmağla bedel-i husûs ref‘ olunmuşdur deyu fermân olunan zahîrenin tahsil ve tahmiline sipah tâyifesi ‘înad ve muhalefet idub üslub-u sâbık üzere ‘amel olunmak bâbında emr-i şerîf ricasına ‘arz eylediğin ecilden buyurdum ki vardukda bu bâbda mukaddemâ irsâl olunan fermân-ı şerîf mücebince ‘amel olunub husûs-u mezbûr ‘avk ve te’hîr olunmayub fermân olunduğu üzere zikr olunan zahîre tahsil ve gemiye tahmil etdirilub fermân-ı celîlü’l-kadrim muktezasınca mu‘accelen mahall-i me’mura irsâl ve isâl eyleyesiz husûs-u mezbûr mühimmât-ı umurdandır ‘avk ve te’hîr ve ihmâl ve müsâheleden ziyade hazer eyleyesiz emrime muhalefet idenlerin ism-u resimleri vakir variken yazulmalarıyla yazub ‘arz eyleyesin ki tîmârları alıb ahire verilub kendülerin haklarından geline

[27]

Hüküm 65

Akçeleriyle ihzâr olunması

Ba-hatt-ı Pir Efendi

Südde-i sa‘âdetimden Ruscuka varınca yol üzerinde olan kâdîlara hüküm ki hâlâ südde-i sa‘âdetimden baş defterdâr olan ifhârü’l-ümerâ-i ve’l-ekabir Seyyid Mehmed dâme ‘ulvehû sefer-i hümayûna gitmek emr olmağla yanında işhaz-ı emîn olan bölük halkı ve âdemleriyle mu‘accelen çıkub gelmek üzeredir müşârü’n-ileyh ve yanında olan bölük halkına ve âdemlerine zahîre tedarîği mühimmâtından olmağın her biriniz taht-ı kazânızdan kifâyet mikdârı zahîre ihzâr ve ikdâm eylemek emr idub buyurdum ki vardukda bu bâbda her biriniz bi’z-zât mukayyed olub müşârü’n-

ileyhin ve yanında olan bölük halkının ve âdemlerinin mühimmi öküz kifâyet mikdârı zahîre ihrâc ve ihzâr eyleyesiz ki taht-ı kazânuza dâhil olduklarında narh üzere üzere akçe ile olub zahîre husûsunda müzâyaka çekmeyeler şöyleki ihmâl üzere olası müdde‘i eylemekle bu bâbda şekk ve şikâyeti muteberdir tekâsül üzere olduğun i‘lâm eyleye münarsa olursa ana göre zahîre tedarîğinde ikdâm ve ihtimâm üzere olası bu bahâne ile re‘âyâyâ zulm ve te‘addi olunmakdan beğâyet hazer edesiz ki kâdîlığınız olmağla iktifa olunmayub hakkınızdan gelinur ana göre tedârik idub re‘âyâyâ ta‘ciz etmeyesiz

[28]

Hüküm 66

Ba-hatt-ı Pir Çelebî

Bilecik kâdîsına hüküm ki Tulba? kâdîsı Mevlânâ Mustafâ zîde fazlehu südde-i sa‘âdetime mektûb gönderub Çingene tâifesinden Mehmed bin ‘Abdullah ve Pive? veled Tavacı nâm Çingene şerir ve şâki olub mezkûr Mehmed başına dülbend sarmıyor lâkin Mezhebderoğlu? ‘avretin tefrik ider ve dört nefer kimesnenin hilâf-ı şer‘-i şerîf ‘avratlarının ellerinden olub ve mezbûr Pive? dâhi ziyade eşkıyadan olub eceli ile fevt olan Tavacı nâm babası için bulduğu kimesnelere yabuşub şirret eyleyub ol-vecihle ba‘zı kimesnelerin evlerin basub esbâbını ğaret idub dâimâ işleri tezdîr ve telbisdîr ellerinden Müslümanlar ‘aciz kalmışdır deyu ğasb etmeğın buyurum ki vardukda mezburlardan da‘vay-ı hak idub ta‘yin-i mal iderler ise ihzâr idub ğıybet iderler ise şer‘le buldurması lâzım olan kefillerine buldurub götürdüb bir def‘a şer‘le fasl olmuş olmayub on beş yıl mürur etmiş değilse hak üzere teftiş idub göresiz ‘arz olunduğu üzere mezbûrların fesâd ve şena‘atleri vâkı‘ ise ba‘de’s-sübut şer‘le müteveccih olan hakların ashâbına hükm idub alıverdîkden sonra ehl-i fesâd muhtacı ‘özer olanlardansa habs idub ‘arz eyleyesiz haklarından şer‘le haklarında lâzım geleni icrâ eyleyesiz ammâ hak üzere olub kendu hallerinde olunsun hilâf-ı şer‘-i şerîf zulm ve te‘addiden ve ehl-i fesâda himâyet olunmakdan ziyade hazer eyleyesiz

[28]

Hüküm 67

İskenderiyye ve Baf sancağı beglerine hüküm ki Mısır gemileriyle mahrûse-i İstanbula gelecek

Ba-takrir Hazret-i Efendi

İskenderiyye ve Baf beglerine hüküm ki matbah-ı ‘âmirende şeker kılleti üzere olub müzâyaka olmağın mahrûse-i Mısırdan bir gemi şeker-i mahrûse-i İstanbula gelecek i‘lam olunmağın siz kâdirğalarınız ile ‘ale’t-ta‘cil varub zikr olunan gemi-i mezbûrede bulursunuz açıkda olan şeker her kimin ise kabz olunub gemilerinize tahmil etdirub matbah-ı ‘âmireme götürülmek emr idub buyurdum ki vardukda bir an ve bir sa‘at te’hîr ve tevkîf etmeyub gemileriniz ile ‘ale’t-ta‘cil varub zikr olunan gemi-i karşılayub açıkda olan şeker kabz idub dâhi emrim üzere gemilerinize tahmil idub südde-i sa‘âdetime gönderesiz ve ne mikdâr şeker kabz etdüğünüz aldığınızı gemi reisinden mühürlü temessük alub bile getüresiz

[29]

Hüküm 68

Haslar kâdîsına hüküm ki mahrûse-i İstanbulda koyun emîni Mehmed Çavuş mühürlü tezkere gönderib İstanbul kassâblarından nâm kassâb-ı mezbûre gelub nefsi Silverde sâkin Küçük Aden ve Niyaki ve Veleğrad nâm karyeden Esnasin? nâm zımmîler yamak ta‘yin olunmuşlar iken gelub yamaklık etmediklerini bildirub mezbûrlar İstanbula gelub mezbûr kazâyâ yamaklık itmek bâbında hükm-ü hümayûnum rica etmeğın buyurdum ki vardukda mezbûrları getürdub mahrûse-i İstanbula gönderesiz ki mukaddemâ ta‘yin olundukları üzere yamaklık hizmetinde olalar

[29]

Hüküm 69

Yenişehir kâdîsına hüküm ki İstanbulda koyun emîni Mehmed Çavuş Dergâh-ı Mu‘allama mühürlü tezkere gönderub mahrûse-i İstanbul kassâblarından Karamanlu Serkis mezbûre gelub kazâ-i mezbûrdan ‘Acem Şeyhzâde ve Odabaşı

Kuyumcu nâm kimesneler ve Dimitraki Kuyumcuyu ve Karaca Evren nâm karyeden Divane Hüseyin nâm kimesneler merhum yamak ta'yin olunmağın mahrûse-i İstanbula gelub yamaklık hizmetini etmek bâbında hükm-ü hümâyûnum rica eyledüğün bildirmeni buyurdum ki vardukda mezbûrları getürdüb İstanbula gönderesin ki ta'yin olundukları üzere yamaklık hizmetini ideler

[29]

Hüküm 70

Edirne kâdîsına hüküm ki bundan akdem İstanbul kâdîsı Dergâh-ı Mu'allama mektûb gönderub kassâblardan Yiğitbaşı ve Dimitri şer'-i şerîfe gelub mahrûse-i Edirne İstanbul gibi 'azim şehir olub ve kassâblar sermayesi içün cem' olunan akçeden mezburlar iki nefer kassâba beş yük akçe virilub ve sâir kassâblar gibi mahrûse-i İstanbulda meydana ve sâir ta'yin olunan yerlere et virmeği müte'ayyin olduklarını 'arz eylemen Edirnedeki dâhi a'la ve evsat ve edna i'tibarınca beş yük akçe kassâb akçesi cem' olunub ve hazer kassâb içün dâhi yıllık yüz bin akçe cem' olunmak içün merkûm babam tabe serahu zamânında hükm-ü hümâyûn verilmiş olmağın buyurdum ki vardukda hilâfına emr-i şerîf verilmiş değil ise ol-hüküm-ü hümâyûn mücebince 'amel idub hilâfına cevaz göstermeyesin

[29]

Hüküm 71

Ba-hatt-ı hazret-i Efendi

Trablusşam defterdârı Mehmed Efendiye hüküm ki zikr olunan defterdârlık husûsu müstakilen sana tefviz olub beglerbegi tarafından dahl olunmamak fermânım olmuştur buyurdum ki vardukda zikr olunan defterdârlık husûsu müstakilen sen görüb malımın teksir ve tevfirinde mücerred sa'i olub bâb-ı ikdâmda dakîka fevt etmeyesin lâzıme'l-'arz olan husûs yazub bildirsin

[29]

Hüküm 72

Ba-hatt-ı hazret-i efendi

Trablusşam beglerbegisine hüküm ki Trablusşam defterdârlık müstakilen hâlâ defterdâr olan Mehmed dâme ‘ulvehûya tefviz olunmuşdur buyurdum ki vardukda zikr olunan defterdârlık husûsuna siz karışmayub mal-ı mîriye müte‘allik olan umuru müşârü’n-ileyh görüb siz dahl ve ta‘arruz etmeyesiz

[30]

Hüküm 73

Şam-ı Kazân begine hüküm ki Kars beglerbegisi Hüdaverdi ve Nebek kâdîsı Mehmed mektûb gönderub Nebek ve Eleşkird sancağında mukaddemâ ümerâ ve kuzzât sâkin olub zabt olunmağla vilayet-i mezbûre emn-ü eman üzere olub re‘âyâsı asude iken bu liva hasları havâss-ı hümâyûna ilhak olunmağla Ekrad ve Türkmen tâyifesi ve sâyir haramzâdeler gelub tavattün idub kendü hallerinde olmayub dayıma âdemler katl eyleyub ve Müslümanların emvâl ve erzakın ğâret ve hasaret eyledikleri ecilden fesâd ve şena‘atlerine tahammülleri olmadığından ğayri re‘âyâ ve berâyâ perakende olub memâlik-i mahrûseden nice kurra ve mezari‘ haraba müşerref olub zü‘amâdan Ahmed nâm za‘im ile Mürsel nâm karyeden beş nefer zımmîler ve Kocasur nâm karyeden İbrahim nâm sipâhî mezbûrlar ile katl olunub leyl-u nehar fesâddan hâli değîllerdir deyu ‘arz ve i‘lam etmeğın (bu hüküm tamâmlanmamışdır)

[30]

Hüküm 74

Vilayeti Anadoluda olan kâdîlara hüküm ki Vilayet-i Rûmilinde ‘asakir Nusret-i maşerim hareket üzere olub ekser-i koyunlar serdar zafer-i şi‘arım tarafına sürülüb Boğdan ve Eflak câniblerinden ve ğayriden mahrûse-i İstanbula cüz’i koyun gelmekle mahrûse-i İstanbulda et bâbında ziyâde müzâyaka olmağın taht-ı kazânızdan mahrûse-i İstanbula koyun sürülmek emr idub buyurdum ki vardukda bu bâbda her birinüz onat-ı vecihle mukayyed olub ve bu zamânı sâir zamânlara kıyas

etmeyub taht-ı kazânızda koyunları olan kimesneleri getürdüb muhkem tenbîh ve te'kîd eylesesiz ki koyunları aher yerlere perakende etmeyub ve satmayub ta'yin eyledükleri kimesneler ile doğru İstanbula göndereler ki mahrûse-i İstanbulda narh-ı rûzi üzere fûruht idub kendüleri ticâret ve sa'î ma'îşet hâsıl olub ve mahrûse-i İstanbulda et bâbında müzâyaka def' oluna husûs-u mezbûr için irsâl olunan çavuşumun şeker ve şekâveti müsemmir ve müesserdür her biriniz müstakilen onat-ı mukayyed olub kâdîlıklarınızdan vâfir ve müstevfî koyun ihrâc idub mu'accelen göndermenizde ihtimâm eylesesiz ammâ bu bahâne ile koyun sürmeğe varan çavuşuma ve ğayre re'âyâ ve berâyâ te'addi ve tecavüz etdirmeyub ihtiyarlarıyla satanlardan vâfir koyunlar sürdürüb emr-i şerîfim icrâsında ziyade ihtimâm eylesesiz

Bir sûreti Zülkâdiriyede olan kâdîlara

Bir sûreti Rumda olan kâdîlara

Bir sûreti Karamanda olan kâdîlara

[31]

Hüküm 75

Yevmü'l-isneyn

Fî 25 (ZA) Zi'l-ka'de sene sülûs ve elf

Ba-hatt-ı Pir Efendi

Batum beglerbegine ve Of kâdîsına hüküm ki sen ki kâdîsın südde-i sa'âdetime mektûb gönderub bu sene kar ziyade yağmâğla kazâ-i mezbûre tabî' Kanger Derbendi ve Harmanyolu dimekle ma'rûf anbâr-ı sebil mürur-u 'ubur ideceği yolların etrâfı harabe meşref bu yolu yazılub bir vecihle ayende ve revende gelmeğe imkân yokdur deyu i'lam etdüğün ecilden vilayet halkına hüsn-ü tedbir ile ta'mir-i tathir etdirilmen emrim olmuşdur buyurdum ki vardukda emrim üzere zikr olunan derbendler mahfî anbâr-ı sebil mürur ve 'ubur ideceği yolu vilayet halkına hüsn-ü tedbir ile ta'mir ve termim ve buyurulan yerde etdiresin ammâ bu bahâne ile re'âyâ ve berâyânın akçelerin alınub zulm ve tecavüz olunmakdan beğâyet hazer idesin

[31]

Hüküm 76

Ba-hatt-ı Pir Efendi mezbûr hassı bî-kusûr alınub selahiyet virmez ise asitâne-i sa'âdete kayd-u bend ile götürülür

Mar'aş kâdîsına hüküm ki hâlâ taht-ı kazânda Güristanlu? nâm karyeye ber-vech-i tîmâr mutasarrıf olan Hüsrev nâm kimesne karye-i mezbûre sâkinlerinden Halil nâm kimesnenin ba'zı mülk ve öküzü alub dayıma rencide etmekden hali olmaduğu i'lam olunmağın şer'le ahvallerin görölüb bî-kusûr hakkı alıverub 'inad iderse sonradan kayd-u bend ile asitâne-i sa'âdete götürdölüb buyurdum ki vardukda emrim üzere mezbûrları bir def'a şer' idub ba'de's-sübut müteveccih olan mülk ve sâyir hakkın alıveresin şöyleki 'inad iderse vuku'u üzere 'arz eylesin ki kayd-u bend ile yarar âdemlere koşub asitâne-i sa'âdetime gönderesin

[31]

Hüküm 77

Pir Efendi selamlık alanları kayd-u bend ile asitâne-i sa'âdetime gönderilmesi deyu buyurulmuşdur

Beglerbegliğinde vâkı' olan kâdîlara hüküm ki hâlâ vilayet-i mezbûrde beglerbegi voyvodaları ve sancak subaşıları ve sâyirleri kavanin nice atlu ile üzerlerine çıkub evlerine konub te'addi ve meccanen yem ve yemeklerin alub ve selamlık nâmına dâhi külli akçelerin alub ziyade zulm ve te'addi olunduğu istimâ' olunmağın ol-makûleler her kim olursa olsun il eri cem' idub üzerine varub tutub kayd-u bend ile asitâne-i sa'âdetime göndermen emrim olmuştur buyurdum ki vardukda emrim (silik) anun üzerlerine çıkub hilâf-ı emr-i hümayûn selamlık taleb edenler her kim olursa olsun il eri cem' idub üzerine varub hüsn-ü tedbir ile ele götür kayd-u mahbus yarar âdemlere koşub asitâne-i sa'âdetime getüresin ammâ mukayyed olub bu bahâneyle ile kendu hallerinde olanlar rencide olunmakdan ve asitâne-i sa'âdetime götürülen kimesneleri zalil ve mazarr sebebiyle ıtlak etmekden ziyade hazer idesiz

Hüküm 78

Ba-hatt-ı hazret-i efendi emr-i ratıba buyurulmuşdur

Rakka beglerbegisine hüküm ki südde-i sa'âdetime mektûb gönderub nefsi-i Ruhada vâkı' olan emîn tâyifesi sana gelub zimmetlerinde bakaya olan ve mal-ı mukata'at tahsili için Diyarbekir defterdârı tarafından gâh sipâhî oğulları ve gâh kethüdaları havalelik nâmıyla yetmiş seksan atlu ile ve yirmişer nefer sekban ile üzerlerine gelub iltizamlarına müte'allik olan karyeleri kendüler zabt idub ve mahsullerini kendülere 'öşürleyub ve sâir nukudu dâhi kendüler kabz idub ve her gece atları yemlerini ve kendu me'kûlâtlarını re'âyâdan aldıklarından ğayri yemek baha deyu kendülerden yevmiyye altmışar ğuruş alub ve tahsil eyledikleri mîri akçelerden istedikleri kadarını hazineye gönderub bakiyyesini kenduler alıkoyub ve hazineye teslîm eyledikleri akçelerini mahaline kayd etdirilmeyub ve teslîm-i tezkerelerini alıvirmeyub ve emîn bi'z-zât alub kendüye teslîm eylemeğe rıza virmemekle aher defterdâr gelmeyince hazineye teslîm olunduğun ve olmadığın bilmeyub 'uhdelerinde olan mukata'at havaleler zabtında olmağla ve tahsil eyledikleri akçelerin ekserini havale alıkoyub hazineye hayli nesne teslîm etmekle bize ziyade hayf ve mal-ı mîriye ğadr olur deyu min-ba'd Diyarbekir defterdârı cânibinden havâle gelmeyub zikr olunan ümenânın zimmetinde lâzım gelen malı sen tahsil idub her üç ayda bir emîn âdemleriyle hazineye teslîm ve ruznâmeye kayd etdirilub teslîm-i temessükü alıvirilmesi için emr-i şerîfîm rica eyledikleri 'arz eyledüğün ecilden buyurdum ki vardukda zikr olunan ümenânın şart-ı iltizamları mücebince zimmetinde lâzım gelen mal-ı mîriyi bi't-tamâm kendülerden sen tahsil idub mezbûrların mu'temedü'n-'aleyh âdemleriyle her üç ayda bir hazine-i Diyarbekire gönderesin ki olagelen 'âdet üzere teslîm ve ruznâmeye kayd etdirub teslîm tezkerelerini alalar anın gibi Diyarbekir defterdârı tarafından sipâhî oğlanlarını ve ğayriden havâle nâmıyla âdemler gelursa aslâ mala dahl etdirmeyub ümenâyı rencide etdirmeyesin ammâ bu bahâne ile ümenâyâ defterdâr cânibinden havâleler gelmez deyu malımın tahsilinden ihmâlden ve merkuzat üzere gönderilmesinden ziyade hazer eyleyub defterdâr cânibinden matlûb olan malı vakt-u zamânı ile bi't-tamâm tahsil ve irsâl itmeyince? olmayasız

Bir sûreti Diyarbekir defterdârına ulak ile

[33]

Hüküm 79

Ba-hatt-ı Hamza Çelebî

Dergâh-ı Mu'allam çavuşlarından Ahmed Çavuşa hüküm ki Kanğırı ahâlîsi südde-i sa'âdetime 'arzuhal gönderub hâlâ Kanğırı kâdîsı olan Hacı Yeğen re'âyâ ve berâyâyâ zulm ve te'addi ettiği mukaddemâ muhızır ile i'lam olundukda mahalinden teftiş olunub hukuk-u fukarâ alıverildikten sonra ahvâlî 'arz olunmak fermân olunmuşiken gitmekde 'inad ve muhalefet ider deyu bildirdikleri ecilden mahalinde teftiş olunmak için ol-cânibe gitmeni emr idub buyurdum ki vusûl buldukda te'hîr ve terâhî etmeyub müşârü'n-ileyh kâdîya ol-cânibe olub kendüye dâhi teftiş olunmasıçün vârid olan ahkâm-ı şerîfe mûcebince mahalinde hak üzere ta'yin olunan kâdîlar huzurunda şer'le teftiş olunub himâyet ve habaset eylemeyesin

[33]

Hüküm 80

Ba-hatt-ı Hamza Çelebî

Bağdad muhafazasında olan Vezir Hızır Paşaya hüküm ki

Hâlâ Hille hâkimi Memun Beg cülüs-ü hümayûnum tehniyetiçün asitâne-i sa'âdetime gelmek murad ediyorsa kimesne tabi' olmayub gelub gitmek emr idub buyurdum ki vusûl buldukda müşârü'n-ileyh ihtiyariyle asitâne-i sa'âdetime gelmeği murad ettiğiinden eyaletinin hıfz-u hirâseti için kifâyet mikdârı âdem alıkonukdan sonra asitâne-i sa'âdetime gönderub men' ve def' eylemeyesin

[33]

Hüküm 81

Ba-hatt-ı Pir Efendi

Diyarbakir beglerbegine ve mal defterdârına Çemişgezek sancağı begi Zeynel dâme 'izzuhu ile Malatya kâdîsı Muhyeddin zîde fazlehû 'arz gönderdi bi'l-fi'il

vilayet-i mezbûrem sancağı begi ziyade çeltuk Malatya ve Diyarbekir ve Darende ve Gerger ve Kahta ve ze‘amet Mıstık mukata‘aları iltizam sâbıkından üç yıla yirmi bin filori ziyade ile iltizam idub ve hazineye ber-vech-i peşin altı yük akçe teslîm idub şol şartla ki Çemişgezek sancağına verilub ve taleb-i aher zuhûr idub ve ziyade eylediği yirmi bin altun kendüden taleb olunmaya ve sancağı ahire virilur ise geru mukarrer olub ve peşin virdüğü akçe virilmeyince tasarruf itmeye deyu hatt-ı hümâyûn sa‘âdet-i makrûn ile fermân olunmağın serbest mikdârı zabt idub hâlâ asitâne-i sa‘âdetimde sancağım ahire virmekle zulm ve hayf olduğundan ğayri ‘İzzet Efendi semadir olub muhsulat mukata‘a ne tahsîlidir olduğu sual olundukda vech-i meşrûh üzere olduğuna şahâdet eylediklerinde şüphemiz mukarrer olmaz ise ziyade etdüğü yirmi bin altuna medd-i nihayede olmak için emr-i şerîf ricası sana vech-i meşrûh üzere ibtidarı tarihinde hatt-ı hümâyûn ile fermân olmamağla husûs-u mezbûru vech-i meşrûh üzere zabt etdirub aheri dahl etdirmeyesin deyu maliye tarafından verilen hükm-ü şerîfi mücebince Divân-ı Hümâyûnum cânibinden dâhi redd-i hümâyûnum virmekle rica etmeğin buyurdum ki vardukda bu bâbda maliye tarafından verilen hükm-ü şerîf mücebince ‘amel olunub hilâfına cevaz göstermeyesiz

[34]

Hüküm 82

Yevmü’l-ehad

Fî 24 Zi’l-ka‘detü’ş-şerîfe sene sülûs ve elf

Ba-hatt-ı Hamza Çelebî emr buyurulmuşdur

Karahisar ve ‘Abalu ve Develu ve Ürgüb kâdîlarına hüküm ki hâlâ Niğde sancağı begi südde-i sa‘âdetime mektûb gönderub zikr olunan kâdîlıklarda Pevayic? Hanı ve Kotosorili? ve Sulisalar? nâm cânibde ve ğayride ba‘zı ehl-i fesâd ve kıta‘ü’t-tarik zuhûr idub ve ba‘zı kimesneler Sayyad nâmına gezub katl-i nüfus ve ğâret-i envâl ve esbâb eyleyub fesâd ve şena‘atleri hadden ziyade olmağla ol yerlu dergâh-ı ‘alî çavuşlarından kıdvetü’l-emâsil ve’l-akran Hacı Hüseyin Çavuş içinde yarar ve ehl-i vukuf olub ehl-i fesâdı ele götürüb hakkından gelmeği kâdir kimesnedir deyu emr-i şerîf virmek ricasına ‘arz eylediği ecilden müşârü’n-ieyh

mübaşeretiyle ele getirölüb şer‘le mahalinde görölmek emr idub buyurdum ki vusûl buldukda bu bâbda gereği gibi mukayyed olub zikr olunan ehl-i fesâdı hüsn-ü tedbir ve tedârikle ele getürüb da‘vay-ı hak idub ta‘yin-i madde idenler ile beraber idub ve ğıybet idenleri şer‘le buldurması lâzım olan kefalasına buldurub getürdüb bir def‘a şer‘le görölüb ve on beş yıl mürur etmeyen husûsların hak ve ‘adl üzere teftiş idub göresiz fi‘l-vâkı‘ kâdîya i‘lam olunduğu gibi olub şer‘le sâbit ve zâhir ola şer‘le müteveccih olan hukuk ashâbına alıvirdikden sonra ehl-i fesâd muhtaç-ı ‘arz olanlardan ise habs idub ‘arz eyleyesiz değıller ise ehl-i fesâda aslâ ruhsat ve meccal vermeyub şer‘le mahalinde lâzım geleni icrâ eyleyesiz ammâ hin-i teftişde hakk-ı harice tabi‘ olub tezvirden ve şuhud-u ruzdan ve ‘arz ve ta‘assüb veyâ ahz ve celb sebebiyle hilâf-ı şer‘ kavim iş olmakdan beğâyet hazer idesiz

[34]

Hüküm 83

Kastamonu begine ve Boyabad kâdısına hüküm ki sen ki kâdısın südde-i sa‘âdetime mektûb gönderub kazâ-i mezbûre tabi‘ Gündüzlü nâm karyeye beratla mutasarrıf olan maliye kâtiblerinden (bu hüküm tamâmlanmamıştır)

[35]

Hüküm 84

Zülkâdiriye beglerbegi Mahmûd Paşaya hüküm ki hâlâ südde-i sa‘âdetime kapucubaşı olan iftihârü’l-emâcid ve’l-ekârim dâme mecdehû südde-i sa‘âdetime mektûb gönderub sâbıka Zülkâdiriye beglerbegi iken Eflak seferinde şehid olan Haydar Beg hal-i hayatında müşârü’n-ileyhin babası Mehmed Paşa evkafından yirmi dört yük akçe deyn alub ve İstanbulda olan mülk evlerini rehin koyub ve mâ‘adâsına ba‘zı âdemlerini kefil idub zikr olunan deyni Mar‘aşda begliği mahsûlünden tahsil ve edâ olunmak için kethüdası Mehmed Kethüdaya mühürlü mektûb virub mektûbuyla âdemler gönderilub Mar‘aşa müteveccih olduklarından sonra meblağ-ı mezbûr tahsil olunmadan muma ileyh Haydar Beg şehid olmağla müşârü’n-ileyhin mal-ı defterden zimmetinde olan yirmi dört yük akçe tahsil olunmayınca hin-i vefatına değin tahmil mübareke devş tahsile olan kimesneye dahl itdirmemek için emr-i şerîfim rica

etmeğin buyurdum ki müşârü'n-ıeyhin babası vaktinde müteveffay-ı muma ileyh ol-
mikdâr akçe aldığı şer'le sâbit olub vilayetden edâ olunmamış ise muma ileyhın
zimmetinde olan mal vakfa tahmil olunmayınca hin-i vefatına değin beglerbegiliğe
hasları ve kifâyet ve tarihine devş mahsulüne hâricden kimesneyi dâhil etdirmeyesiz

[35]

Hüküm 85

Zülkâdiriye beglerbegine hüküm ki bundan akdem Mar'aş ahâlisi Dergâh-ı
Mu'allama mahfî gönderub Elbistan kazâsında sâkin Kara 'Abdurrahman nâm
kimesne vilayet kethüdası ve iş eri değil iken re'âyâyâ salgün salub ve hilâf-ı şer'-i
şerîf fakr olan akçeler cem' idub virmiyenlerin üzerine şahid ruz ikâmet idub envâ'-ı
zulm ve te'addi idub şer ve şurutdan fakr zebun olmuştur ve bundan mâ'adâ kazâ-i
mezbûra tabi' Azğavil? nâm karye sâkinlerinden Şa'ban oğulları Ahmed ve Mahmûd
nâm kimesnelerin gıyabatlarında ba'zı husûsa kefil yazdurub ba'de akçe taleb idub
virmediği için evlerini basub emvâl ve erzakını gâret etdüğünden mâ'adâ ehl-i 'örfe
ğamz idub iki yüz gurusı aldurub envâ'-ı zulm ve te'addiden hali olmayub hakkından
gelinmesi lâzım olmuştur deyu bildirdükleri ecilden imdi hukuk-u nas bî-kusûr
alıvirdikden sonra mezbûru nefsi beled eyleyub eğer ol-cânişde geru sâkin olursa
keyd-u bend ile asitâne-i sa'âdetime (bu hüküm tamâmlanmamıştır)

[36]

Hüküm 86

İstanbul kâdisına hüküm ki hâliya küffâr-ı haksar duzahi karar
hazamullahü'l?-melikü'l-kahhar ... yevmü'l-kararın Budun serhadinde ziyade
hareket-i bi-bereketleri olub serhadde olan ümerâ ve beglerbegilerden ve a'yân-ı
vilayetde ve muhafazada olan 'asakir-i nusret sâir ehl-i İslâmda muhızrlar ve
mektûblar gelub iki aydan mütecâviz Esterğon kal'ası küffâr-ı haksâr muhasara idub
mahsur olan güzât-ı İslâm zaferü'l-haminin? ekseri şehid olub el-'iyazullahü te'ala
dâhi memâlik-i mahrûsedden nice mahall-i zarar ve güzend irişmek mukarrer olduğun
'arz eylemişler imdi ba'zı sefer-i hümayûnuma me'mur iken ili olan İstanbul içinde
oldukda ... huzur ve rahatlarında olub henüz sefer-i hümayûna varmış dergâh

mütevekkillerinden ve vilâyet-i hümayûnum ve defter hakani ve maliyede kaz'askerin kâtiblerinden ve şâkirdlerinden ve Dergâh-ı Mu'allam çavuşlarından ve 'ümerâ çavuş oğullarından ve bölük halkından ve yeniçeri ve cebeci ve topçu ve ğayriden nice kimesneler varmış bu kadar zamândan беру sefer-i hümayûnuma me'mur iken varmayub küffârın yedi kıraldan cem' olmuş bölüklü leşker hezimet eserleri ittifak ve ittihad ile hareket etmiş iken huzur ve rahatlarında olanlara nan ve ni'metim haramdır şer' ve mehd? ve kanun-u mukarrer üzere katl olunmaları lâzım gelmiştir buyurdum ki hükm-ü şerîf vâcibe'l-ittiba'ım vardukda İstanbulda olan cümle mahallede imamlarını ve müezzinlerini ve İstanbulda olan hancıları mahkemeye da'vet idub ve hanlara dirliği mutasarrıf olanlardan her kim olursa olsun dirliği esamisi ve bölüğü ile defter idub ba'de sefer-i hümayûnuma me'mur olanlar kangısıdır ve me'mur olmayan nasıl kimesnedir 'ayni ile iki güne değin firad-ı efradlar defter idub husûs-u mezbûr Dergâh-ı Mu'allam kapucubaşlarından 'ala eyi dâme mecdehûya siparişi olursa vech-i meşrûh üzere sefer-i hümayûnuma me'mur iken henüz varmayan ve hizmet-i aher almadın sefer-i hümayûnumu bırağub firar iden her kim olursa olsun celb ve siyaset itmek bâbında hatt-ı hümayûnumla fermân-ı 'alîşânım sâdır olmuştur sen dâhi minvâl-ı merkum üzere i'lam ve i'lan eyleyesin hâlâ dâhi cûlus-u hümayûnumda dimemden taşra çıkan ve sancağ-ı hümayûnumdan gelub sipâhî ve cebeci ve topçu ve ğayri dirliği kimler cümle sefer-i hümayûnum me'murlardır dört beş güne değin anlar dâhi çadırlarıyla taşra çıkub aslâ ve kat'a te'hîr ve ârâm etmeyeler bu zamân sâyir evan-ı kıyas etmeyub heman taşra çıkalar şöyleki anlar dâhi ihmâl idub 'avk ve te'hîr ideler dirlikleri kat' olunub bir vecihle haklarından gelünerek sâirlere mufassal 'ibret olurlar ana göre basîret ve intibah üzere olub emr-i şerîfime muhalefetden ziyade ihzâr idesiz

Bir sûreti Üsküdar kâdîsına

Bir sûreti Galata kâdîsına

Bir sûreti Haslar kâdîsına

Taht-ı kazânuzda olan kasabat ve kurrada kâdîliklarda? deyu yazıla

[37]

Hüküm 87

Yevmü'l-isneyn

Fî ğurre-i Zi'l-hicce sene sülüs ve elf

Şam beglerbegisine hüküm ki Sayda ve Beyrud sancağına mukaddemâ Trablusşamdan ifraz olunmağla hâlâ giru Trablusşam beglerbegiliğine ilhak olunmak fermân olunub tabi' zikr olunan sancağın defterlerinden ihrâc idub müşârü'n-ileyhine irsâl ve isâl eyleyesiz deyu merkum babam hüdavendigâr tabe serahu zamânında emr-i şerîf verilub tecdid olunmak bâbında 'inayet rica eylemeniz buyurdum ki vusûl buldukda bunun hilâfı kayd emr verilmiştir değil ise ol-emr mûcebince 'amel eyleyesiz

[37]

Hüküm 88

Trablusşam beglerbegisine hüküm ki sâbıka Sayda ve Beyrud sancağı Trablusşam beglerbegiliğinden ifraz olunmuşiken Şama ilhâk olunub livâ-i mezbûr giru Trablusşama ilhak olunması min-ba'd livâ-i mezbûrda düşen mahlulâtı sen bi-'arz idub ve zü'amâ ve erbâb-ı tîmârını dâhi sancağı begi ile düşen ve 'ulema müte'allik vâkı' olan hüdemat istihdâm eyleyesin deyu merhum babam zamânında urdurulub tahrîr olunmak rica eylemeğin ecilden buyurdum ki vusûl buldukda bunun hilâfına emr verilmiş değil ise ol-emr mûcebince 'amel eyleyesiz

[37]

Hüküm 89

Sayda ve Beyrud begine hüküm ki livâ-i mezbûr mukaddemâ Trablusşam beglerbegiliğinden ifraz olunub Şam beglerbegiliğine ilhak olunmuşiken hâlâ giru Trablusşama tabi' kılınmıştır min-ba'd livâ-i mezbûre müte'allik umurda Trablusşam beglerbegiliğine müraca'at eyleyesiz deyu merhum babam zamânında

urdurulub tecdid olunmak rica etmeğin buyurdum ki vusûl buldukda bunun hilâfına emr-i şerîf verilmiş değil ise mücebince ‘amel eylesiz

[37]

Hüküm 90

Ba-hatt-ı Hamza Çelebî

Bağdad defterdârı İlyâs dâme ‘ulüvvühûya hüküm ki sūdde-i sa‘âdetime mektûb gönderub Bağdad cânibinin irâdı masrafından ziyâde iken yine irâd masrafı ihata etmiş deyu itma‘ olunub hâlâ Bağdadda tahsil olunan mal ne mikdârdır mukaddemâ olan senelerde ğalle ne bahaya fûruht olunmuşdur ma‘lûm olub ve bi’l-cümle ol-diyarın ahvali mufassal ve meşrûh defter olunub asitâne-i sa‘âdetime defterini irsâl eyledikde sa‘i mukabelesinde kendüye Haleb defterdârlığı olmak için hüküm-ü şerîf virilmek ricasına ‘arz etmeğin buyurdum ki vardukda bu husûsa gereği gibi mukayyed olub fi’l-vâkı‘ Bağdad cânibinden irâdı Mısır kanden ziyade ise irâd Mısırı ihata etmeğe ba‘is nedir hâlâ Bağdadda tahsil olunan mal ne miktardır mukaddemâ senelerde ğalle ne bahaya fûruht olunmuşdur bi’l-cümle ol-diyarın ahvali ne vecihledir defter idub mühürleyub asitâne-i sa‘âdetime defterin irsâl eylesiz sa‘in mukabelesinde sana Haleb defterdârlık olmak için hüküm-ü şerîfim verile

[38]

Hüküm 91

Ba-hatt-ı Hazret-i Paşa

Bağdad beglerbeline hüküm ki Bağdadda kullarının ekseri dirliği verilmek memnu‘ olan Tat ve Sarılı ve ‘Arab tâyifesi olub ol-asılları yoklamak için Dergâh-ı Mu‘allam müteferrikalarından kıdvetü’l-emâcid ve’l-ekarim Mustafâ zîde mecdehû ta‘yin olunmuşdur buyurdum ki vardukda Bağdad ve Basra ve Şehr-i Zol kullarının âdem mücebince senin ma‘rifetin ile muma ileyh yoklayub mevcudu ne mikdârdır ve na-mevcudu ne mikdâr ve defter idub içlerinde dirliği verilmek memnu‘ olan tâyifeden kimesne var mıdır tamâm mukayyed olub dirliği verilmek memnu‘ olan

kimesne varsa dirliklerini yarar âdem mekteblerine tevcâh idub ‘arz eyleyesiz am mâ mukayyed olub na-mevcudu mevcud yoklamadan ve ahz ve celb-i sebil ile emr-i şerîfime muhalif muhateb olunmakdan ziyade hazer eyleyesiz

[38]

Hüküm 92

Sâbıka Ruha kâdîsına

Ba-hatt-ı Pir Efendi

Mısır beglerbegisine hüküm ki hâlâ İskenderiyye sancağı begi olan Ferik kıdvetü’l-fukarây-ı kerim dâme ‘izzuhu bâb-ı sa‘âdetime tezkere gönderub kendüden mukaddem livâ-i mezbûr begi olan dâme ‘izzuhu ile bundan akdem cem‘ eyledüğü bedel akçesin hesablaşub ve kırk neferin Ferik dâhi bedelleri muhasebesini müşârü’n-ileyhe virilmek üzere iken firar idub bedel-i akçesinden zimmetinde haylice bâki kalmışdır deyu mîr-i sâbık kâdî tarafından sana virdüğü akçeden kendüye virilmek bedel-i akçesi edâ olunmak rica etmeğin buyurdum ki vusûl buldukda mîr-i sâbıkın ba‘de’l-hesab-ı beled akçesinden zimmetinde akçe kalub edâ etmemiş ise ve ne mikdâr akçe kalmış ise tamâm tahkik etdikden sonra karzda sende olan akçesiden bî-kusûr hâlâ olan mîr müşârü’n-ileyhe bî-kusûr teslîm eyleyun ve teslîm eyledüğünü temessük alub ziyade ve noksan teslîm eylemekden ziyade hazer idesin

[39]

Hüküm 93

Sarıkavak kâdîsına hüküm ki südde-i sa‘âdetime mektûb kazâ-i mezbûrda vâkı‘ Moloç Bahçecik ve Kubadlı ve Nasrullah nâm karyeler ahâlisi meclis-i şer‘a gelub karye-i mezbûre karyede vâkı‘ nehr-i ‘azim Göksu üzerinde vâkı‘ Kesikköprü dimekle ma‘rûf olan köprü harab olub ebna-i sebil mürur ve ‘uburu (bu hüküm ikmal olunmamışdır)

[39]

Hüküm 94

Rum beglerbegine ve Katar kâdîsına hüküm ki Çorum sancağı begi Hasan mektûb gönderub Hacı Musa nâm kimesne ehl-i fesâd olub bundan akdem Hacı ‘Alî nâm kimesne hatunu ile gider iken yolun basub hatunun cebren çeküb ve esbâb-ı erzakını (bu hüküm ikmal olunmamışdır)

[39]

Hüküm 95

Ba-hatt-ı Hamza Çelebî

Trablusgarb beglerbegine ve vilâyet-i mezbûrede vâkı‘ olan kâdîlara hüküm ki bundan akdem Trablusgarb ahâlîsi ve sâir re‘âyâsı ve berâyâsı tarafından südde-i sa‘âdetime ‘arzu hâl sunulub ba‘zı kayıdlar ve beglerbegi ve sancakbegi âdemleri vâkı‘ olan hukuk ve rüsumlarıyla kadimden ol-vilayetde olageldüğü ‘âdet ve kanun üzere almayub hadden ziyade alıvirub envâ‘-ı zulm ve hayf etmekle vali-i vilayetde olanlara varub ahvâliniz i‘lam eyledüğümüzde ... olmayub kiminizi döğüb ve kiminizi kovub vilayet-i mezbûre südde-i sa‘ âdetime ba‘d-ı mesafe olmağla ahvâlimiz i‘lam etmek mümkün olmağla eskerimiz celai vatan idub bâki kalanlarımız dâhi bu vecihle zulm ve te‘addiden karara kudretimiz kalmayub eğer beglerbegi ve eğer sancakbegi olanların ve kayudların ve sâyir zalimenin zulm ve te‘addileri üzerimizden def‘ ve ref‘ olunmaz ise cümlemiz perakende olmak mukarrerdir deyu bildirdiler imdi bir vilayete vali ve hakim nasb olunmakdan maksûd ve murad-ı def‘-i zulm ve fesâddır zikr olunan kayıdlar ve sâyir zulme ol diyarın ahâlîsine ve re‘âyâ ve fukarâsına bu veçhile zulm ve te‘addi işlemeyeler siz haklarından gelmeyub def‘-i zulm ile mukayyed olmayasız ‘azilleri konulmayub envâ‘-ı ‘itâb ve ‘ikaba müstehak olmuşsuzdur bu bâbbda tamâm mukayyed olasız husûs-u mezbûr sonra cenab-ı celalde ... tarafından hakikatden âdemler gönderilub yoklanur şöyleki min-ba‘d dâhi sizün ma‘rifetiniz ile veyâhud ‘âdem-i takayyüdünüzle vilayet-i mezbûre ahâlîsine ve sâyir re‘âyâ sına kayıdlar ve sâyir zâlîme bu makule zulm ve te‘addi eyleyeler her birrinüz ‘azille konulmayub muhkem haklarından gelunur sâyir hakim mûceb-i gayret olursuz ana göre mukayyed olub hukuk ve rüsumların ol-vilâyetde olageldiği

‘adâlet ve kanun üzere aldurub ziyade aldırmayasız ve şimdiğe değin bu makule zulme re‘âyâ ve berâyâdan ol-vecihle zulmle ziyade oldukları nesnelerin şer‘le sâbit oldukda ashâbına hükm idub bî-kusûr alıviresin re‘âyâ ve berâyânın ‘amm-ı asude-i hâl olmalarına mukayyed olasız bu emr-i hümayûnum vusûlü ‘amel eyleyesin deyu merhûm babam vekaletde emr verilub tahrîr olmak rica eyledükleri ecilden buyurdum ki vusûl buldukda mukaddemâ vech-i meşrûh üzere verilen emr mûcebince ‘amel idub mezbûr ol-emr-i şerîfe muhalif mezbûr re‘âyâ ve berâyâyâ zulm ve te‘addi etdirmeyesiz

[40]

Hüküm 96

Yevmü’l-isneyn

Fî 15 (Z) Zi’l-hicce sene sülûs ve elf

Hüccetin mazmunu sâbit olursa ... olmak için emr buyurulmuşdur

Ba-hatt-ı Mîrzâ Çelebî

Merzifon kâdîsına hüküm ki sûret-i sicil gönderub kasaba-i Merzifondan cemm-i ğâfir meclis-i şer‘a gelub kasaba-i mezbûreden el-hac Hızır nâm kimesne şerir ve şâki olub lahm-ı ğanem husûsuna kibel-i şer‘den narh verildikde itâ‘at itmiyor narh virene ve verdürene şetm-i ğâlîz etmiştir deyu da‘va eyledüklerinde mezbûrun ahvâli Müslümanlardan tefahhus olundukda mezbûr safer için haramzâde ve hırsuz şeriki ve yatağıdır ve mezheb ve şeri‘atı yokdur ve Türkman tâyifesinden kabul olub akçesin taleb eylediklerinde her birine bir nesne isnâd itmekle akçelerinden ferağat idub ziyade zulm ve daire-i İslâmdan hariç olmağla nefsi-i beled oluna deyu hakkında fetvayı şerîfe dâhi olduğundan ğayrı kim ‘ibar ve kalbzendir iba‘andır? şirret ve şekâvetle meşhurdur celb ve siyasete müstehakdır deyu müvâcehesinde şehâdet eylediklerinde mezbûr Hızır dâhi Müslümanların etdikleri şehâdet sahihtir cümlesi bende mevcuddur deyu kendüsü mukarr ve ma‘rifet olduğunu bildirdüğün ecilden buyurdum ki vusûl buldukda mezbûru ihzâr idub ahvâlini bi-ğarz ve mu‘temedü’n-‘aleyh Müslümanlardan hak ve ‘adl üzere teftiş idub dâhi bu bâbda olan hüccet-i şer‘iyyeye sefr idub göresiz ‘arz olunduğu üzere alub bu bâbda olan mazmunu müvafık şer‘-i şerîf olub ‘ale’l-vechü’l-hazm bais olur

ise nefy-i beled idub ve ne vecihle emr-i şerîfim birine vardurulub ve yazub ‘arz eyleyesiz ammâ hak üzere olub ‘arz ve ta’sil ve ahz ve celb-i sebili hilâf-ı şer’a zulm ve te’addi olunmakdan hazer idesiz

[40]

Hüküm 97

İncebahtı begine Yenişehir ve Çatalca ve Yanya kâdîlarına hüküm ki südde-i sa’âdetime ‘arzuhal sunulub Mehmed nâm kimesne yanına nice eşkıyayı cem’ idub ‘Alî ve Yusuf nâm kimesneleri katl idub ve ‘Abdi nâm kimesnenin alat-ı harbıyla ... çalub mecrûh idub Mustafâ ve Zulkâdir nâm sipâhîlerin beş yüz ... urub ve vilayet halkından bir nice kimesne rencide olub aher satmağa alub gidub kırk bin akçelerin alub ve ‘avretlerin çekub ve nicelerinin tarlaların ve mülklerin hilâf-ı şer’a ve hatun alub yedinin emsâli zulm ve te’addi ... revendedir deyu i’lam eyledikleri ecilden mezbûr ihzâr olunub şer’le görülüb min-ba’d fukarâya zulm ve te’addi olunmamak emr idub buyurdum ki vardukda mezbûru ihzâr idub ‘atîkin alıvirse ma’ruzumki? lâzım olan kefillerine buldurması getürdüb da’vay-ı hak idub ta’yin-i hak idenler ile mürafa’a idub bir def’a şer’le fasl olmayub on beş sene mürur olan da’valarını hak üzere teftiş ve tefahhus idub mezkûrun şer’le üzerine sübut bulan hukuku bî-kusûr ashâbına hükm idub alıvirdikden sonra şer’le lâzım geleni icrâ eyleyesiz şer’a ve kanuna muhalif min-ba’d mevay-ı ra’iyyetde ve refik etdirmeyub muhtaç-ı ‘arz olanı yazub bildiresiz

[41]

Hüküm 98

Sâbık Ğalata kâdîsı Mevlânâ Şeyh Efendinin âdemine verilmişdir Fî 13 (Z) Zi’l-hicce sene 3

Ba-hatt-ı hazret-i efendi

İstanbul kâdîsına ve yeniçeri ağasına hüküm ki mahmiyye-i İstanbulda vâkı’ Ayasofya-i Kebir kurbunda ba’zı buzhâne ve müdevvene ve kahve dükkânları olub fesâd üzere oldukları ecilden ba’is-i ihrak olub hâlâ? dâhi olunmağın dükkânlarına

olunduğu i‘lam olunmağın min-ba‘d ol-mahalde buzhanê ve müdevvene ve kahve dükkânları bina etdirmemeniz emrim olmuştur buyurdum ki vusûl buldukda zikr olunan mahalde min-ba‘d emrim üzere buzhanê ve müdevvene ve kahve dükkânlarını bina etdirmeyesiz

[41]

Hüküm 99

Hatt-ı hümâyûn Mehmed ... hazretlerindedir

İstanbul kâdîsına hüküm ki cevheri Yağob nâm Yahudi bundan akdem rikâb-ı hümâyûnuma ‘arzuhal sunub sâbika Basra beglerbegi Sinan ... cevahir virub ve ba‘zı yerlerden din-i Mübin cevahir alıvırdüğünden ğayri ba‘zı yerlerden varmakdan ve nice Müslümanlardan külli akçe istif ahz idub bu zamâna gelince mu‘amelesini dâhi virmeyub zimmetinde temessükü mücebince otuz sekiz yük akçe hak olub virmeyub ta‘allül eylediğün i‘lam eyledikde düstûr-u mükerrerem müşir-i mufahham nizâmü’l-‘alem vezirim Mehmed Paşa edemallahu te‘ala iclâlehumun şartıyla mezbûrun hakkı alıverilmek bâbında hatt-ı hümâyûnum fermân-ı ‘alışânım sâdır olub müşârü’n-ileyhe asitâne-i sa‘âdetime götürdülüb lâkin fukarâ deyu ta‘lis etmekle mîr? vasiyyet alıverildüğün hâlâ dâhi rikâb-ı hümâyûnuma ‘arzuhal sunub hakk alıverilmek bâbında ‘inayet edâ etmenin muma ileyh vezirim mübaşeretiyle mezbûr Yahudinin hakkı mezbûrun rızkı ve esbâbı ve emlakı bey‘ olundu ve müteveccih olanlardan bi’t-tamâm tahassün olundu alıverilmek bâbında hatt-ı hümâyûnumla fermân-ı ‘alışânım sâdır olmuştur buyurdum ki vardukda mezbûr Yahudinin Sinan Paşada olan hakkın temessükü mücebince muma ileyh vezirim mübaşeretiyle taht-ı kazânda olan esbâb ve erzak ve emlakın bey‘ etdirdub dâhi müteveccih olanlardan bi’t-tamâm tahassün eyleyub şer‘le mezbûr Yahudiye bî-kusûr alıvirub fermân-ı celîlü’l-kadrime muhalefet kat‘a te‘allül ve nizâ‘ etdirmeyesiz

Bir sûreti Burusa kâdîsına

Bir sûreti Üsküdar kâdîsına

[42]

Hüküm 100

Kıdvetü erbabi't-tencim 'umdetü ashâbi't-takvim hâssa müneccimlerimden Fütuhi zîde kadrehû tevki'-i ref'-i hümâyûn vâsıl oluncak ma'lûm olaki bundan akdem sefere gidib serdarım yanında hizmette olmak için fermân-ı hümâyûnum olmuştur hâlâ sefere gitmeyub takvim istihracı için südde-i sa'âdetimde kalman bâbında hatt-ı hümâyûn-u sa'âdet makrûnumla fermân-ı 'alîşânım sâdır olmuştur buyurdum ki emr-i hümâyûnum sana her ne mahalde vâsıl olursa ileru gitmeyub asitâne-i sa'âdetime 'avdet idub gelub me'mur olduğun hüdemât-ı hümâyûnumda muharrer sa'i olub emr-i hümâyûnuma muğâyir ve hilâfdan hazer eylesin

[42]

Hüküm 101

Ba-hatt-ı hazret-i efendi

Malkara kâdîsına hüküm ki kazâ-i mezbûre tabi' Suyolu nâm karye sâkinlerinden Ramazan ve Mustafâ nâm kimesneler haramzâde ve hırsuz yatakları olub ve Müslümanların erkazın sirka idub firar iden kullarını mezbûrlar evlerine kondurub ellerinde bulunan esbâbı nukud akçelerin alub kimini katl ve kimini dâhi kaçırub fesâd ve şena'at üzere olub ve Dergâh-ı Mu'allam bevvalarından Mehmedin forse kuvveti külli esbâb ve bir altun üskûfün sirka idub firar iden korsan kulunu ahz idub sirka itdüğü malı ve altun üskûfün aldıkları i'lam olunmağın mezbûr şâkilerin ahvalleri şer'an görmek emrim omuşdur buyurdum ki vusûl buldukda mezbûrları meclis-i şer'a ihzâr ve ta'yin-i murad etdiler iyle beraber idub ğaybet iderlerse şer'le buldurman lâzım olan küfelasına buldurub getürdesin mukaddemâ görölub fasl olunmayub on beş yıl mürur etmeyen da'valarında onat-ı vecihle hak üzere teftiş ve tefahhus idub göresiz şöyleki mezbûr şâkilerin vech-i meşrûh üzere fesâd-ı şena'atlerin ve Müslümanlara zulm ve te'addilerin müvâcehelerinde şer'le sâbit olursa eshab-ı hukuka ba'de's-sübut emval ve erzakı alıvirildikten sonra zikr olunan ehl-i fesâd sipâhî tayfasından ise muhkem habs idub haklarında sâbit olan fesâd ve şena'atin sûret ve sicilleriyle mufasssal emr-i şerîf yazub südde-i sa'âdetime 'arz eylesin değiller ise ehl-i fesâdlarunun hakkında

virneyub cürmlerine göre habsü's-şer' lâzım gelen ma'lûmat icrâ idub şer'-i şerîfe muhalif kimesneye iş etdirmeyesin ammâ hin-i teftişde haklarına tabi' olub tezvir-i telbisden ve şuhud-u zurdan hazer idub ahz ve celb-i sebili veyâhud 'arz ve ta'sil-i hilâf ve emn-ü fihama 'arz olunmakdan hazer idub cadde-i hakdan nûkul eylemeyesiz

[43]

Hüküm 102

Sarıkavak kâdîsına hüküm ki südde-i sa'âdetime mektûb gönderub kazâ-i mezbûre tabi' Moloc ve Bağçecik ve Kubadlı ve Nasrullah nâm karyeler ahâlîsi meclis-i şer'a gelub mezbûrlar karyeler kurbunda vâkı' nehr-i 'azim Göksu üzerinde Kesikköprü dimekle ma'rûf olan köprü harabe olmuşdur ebna-i sebil mürur-u 'uburlarında külli müzâyaka geçub geçerken nice âdemler ve civar suya ğark olub ta'mir ve termim-i kemâl-i mertebe muhtac olub bir yüke karîb akçe lâzım olmağın ahâlî-i karye fakirü'l-hal olub ta'ahhüdüne kâdir kimesne olmayub cümle fukarâ gelub cem' olub köprü harab olmağla mürur idemeyub yine da'vet idub nehr-i 'azim tuğyan etdikde ebnâ-i sebilden köprüye nice kimesneler ğark olub meyitleri karyelerine çıkardmak ehl-i 'örf tâyifesi karyeleriniz kurbunda bulundu deyu habs idub mal ve matalların aldıklarından mâ'adâ nice dürlü işkence idub dayıma bu makule zulm ve te'addiden hâli olmadıkları ecilden her biri hâlâ yer-u vatan etmişlerdir deyu zikr olan köprü-i karye mezbûr ahâlîsi kendu mallarından harab olan yerleri istihdâm idub ta'mir ve termim idub mürur ve 'ubur iden ayende ve revende asude-i hal olalar mukâbelesinde 'öşr rûsumu edâ etdiklerinden sonra mirliva ve beglerbegi subaşları üzerlerine gelub tekalif-i 'örfiye ve selamlık ve ğayri nesne teklîf olunmamak üzere müte'ahhid oldukları 'arz eyledüğü ecilden vech-i meşrûh üzere 'öşr ve rûsumları virdüklerinde sonra tekalif-i teklîf olunmamak emr idub buyurdum ki vardukda madamki mezkûrlar şart ve ahidleri üzere zikr olunan köprü'nün harab olan yerlere kendü mallarını istihdâm üzere ta'mir ve termim idub ayende ve revende suhûlet ile mürur ve 'ubur eyleyeler mersûmların virdikden sonra ... mukabelesinde min-ba'd beglerbegi sancakbegi subaşlarıyla üzerlerine kondurmayub ve min-ba'd tekâlîf teklîf etdirmeyub emr-i şerîfime muğâyir

kimesneyi rencide etdirmeyesiz men‘ ile memnu‘ olmazlarsa ism-u resimleriyle yazub ‘arz eylesesiz

[43]

Hüküm 103

Haleb beglerbegine ve kâdisına ve defterdârına hüküm ki mîr-i mîran-ı sâbık mektûb gönderub nefis-i Halebde vâkı‘ Hazret-i ‘Ömer radiyallah-ı ‘anhunun cami‘i şerîfî olub lâkin mürur-u zamânıyla etrâfında olan evleri Yahudiler alub tavattün etmekle hâlâ Müslümanlar akşam ve yatsu ve sabah vaktinde Yahudiler havfindan namaza gelmeyub ve öyle ve ikindi vakitlerinde dâhi herkes çarşuda ve bâzârda kendu hallerinde olub evkat-ı hamisde kimesne namaz kılmamağla bi’l-küllîye harabe-i şerîf olub aralığında olan evler Müslümanlara satulub Yahudiler varub aher yerde olsalar cami‘-i mezbûr yine ihya olurdu deyu Müslümanlar haber virdüklerini bildurub vech-i meşrûh üzere ‘amel olunmak bâbında emr-i şerîfim virilmek ricasına ‘arz eyledüğün ecilden buyurdum ki vardukda mahall-i mezbûru bi-ğarez kimesnelerden teftiş ve tefahhus idub hak üzere göresiz fi’l-vâkı‘ ‘arz olunduğu gibi olub cami‘-i mezkûrun etrâfında Yahudiler mütemekkin olmağla cami‘-i mezkûr mu‘attal kalduğu sahih ise vuku‘u üzere yazub südde-i sa‘âdetime ‘arz eylesesin ammâ tamâm hak üzere olub ahz ve celb-i sebep ile kimesneye zulm ve te‘addi olunmakdan ziyade ihtiyat üzere olasız

[44]

Hüküm 104

Ba-hatt-ı Pir Efendi

Gerebeniş kâdisına hüküm ki taht-ı kazâna tabi‘ Paparoşni nâm karyede sâkin olan Dergâh-ı Mu‘allam yeniçerilerinden Kabil nâm yeniçeriye katl eyledükleri i‘lam olunmağın husûs-u mezbûrun teftiş olunması içün südde-i sa‘âdetimde yeniçeri ağası olan iftiharü’l-emâcid ve’l-ekâbir Hasan dâme ‘ulüvvühû mektûb virmeğın katiller ele getürmek emrim olmuşdur buyurdum ki vusûl buldukda bu husûsa bi’z-zât gereği gibi mukayyed olub fi’l-vâkı‘ mezbûr yeniçeriye katl eyledükleri vâkı‘ ise bâ-yı tarik-

i gân katilleri ele götürüb dâhi muhtaç-ı ‘arz olanlardan ise habs idub üzerine sübut bulan mevadın sûret-i sicilleriyle sūdde-i sa‘âdetime ‘arz eyleyesiz değiller ise şer‘ ile haklarından gelesiz ki sâyirlere mûceb-i ‘ibret ola ammâ bu bahâne ile kendu hallerinde olanlara zulm ve te‘addi olunub ve ahz ve celb-i sebil ile ehl-i fesâda himâyet olunmakdan beğâyet hazer idub hak üzere tabi‘ olasız

[44]

Hüküm 105

Ba-hatt-ı Pir Efendi

Dergâh-ı Mu‘allam yayabaşlarından olub bi’l-fi‘il Trabzonda yeniçerilerim zabıtı olan Mehmed Subaşıya hüküm ki Rize sâkinlerinden Sefer nâm sabinin babası Sivasdan gelürken Dergâh-ı Mu‘allam yeniçerilerinden Kalumeno? oğlu dimekle ma‘rûf on beşinci bölükde Mehmed nâm yeniçeri havâsına tabi‘ ba‘zı eşkıya ile yolun basub kendüsün katl idub emvâl ve erzakın ğâret ve hasarat eyledüğün bildirmeğin iftihârü’l-ümerâ-i ve’l-ekâbir sūdde-i sa‘âdetimde yeniçerilerim ağası olan Hasan dâme ‘ulüvvühû sana mektûb virdüğü ecilden husûs-u mezbûr şer‘le görülmek emr idub buyurdum ki vardukda mezbûru şer‘-i şerîfe ihzâr idub bir def‘a şer‘le görülmeyub on beş yıl mürur etmiş değil ise hak üzere teftiş idub fi’l-vâkı‘ mezbûr yeniçeri mezbûr sabinin babasını vech-i meşrûh üzere Sivasdan gelürken katl eyledüğü vâkı‘ ise bölükleri ve isimleri ile yazub vuku‘u üzere ‘arz eyleyesin yeniçeri değil ise ba‘de’s-sübut şer‘le haklarından gelesin ahz ve celb-i sebil ile ehl-i fesâda himâyet etmekden beğâyet hazer idesin

[45]

Hüküm 106

Gerebeniş kâdîsına hüküm ki kazâ-i mezbûre tabi‘ Paparoşni nâm karyede sâkin olan Dergâh-ı Mu‘allam yeniçerilerinden Kabil nâm yeniçeri katl olunduğu i‘lam olunmağın husûs-u mezbûru şer‘le teftiş için Dergâh-ı Mu‘allam yeniçerilerinden ‘Alî nâm yeniçeri ta‘yin olunub ağaları mektûbuyla irsâl olunmuşdur buyurdum ki vardukda bu bâbda müzennih ve müntehi? olanları teftiş

idub katil kim ise şer‘le sübut bulursa müşârü’n-ileyh ağanın mektûbu mûcebince ‘arz-ı muhtaç olanlardan ise habs ve ‘arz eylesin değil ise ol-bâbda şer‘le lâzım geleni icrâ eylesin ammâ bu bahâne ile bi-günah olanlardan ta‘arruz olunmakdan ziyade hazer idub hilâf-ı şer‘ ve muhalif kimesne iş etdirmeyesiz

[45]

Hüküm 107

Kıbrıs kâdîsına hüküm ki Dergâh-ı Mu‘allam yeniçerilerinden İsmâ‘il nâm yeniçeri Kıbrısta vefat eylediği i‘lam olunmağın muhallefâtı zabt için ‘Alî nâm yeniçeri ta‘yin olunub ağaları mektûbuyla irsâl olunmuşdur buyurdum ki vardukda ol-babda muktezây-ı şer‘ kuvvetimle ‘amil olub müşârü’n-ileyh ağanın mektûbu mûcebince ‘amel eylesiz hilâf-ı şer‘ ve kanun kimesneye iş etdirmeyesiz

[45]

Hüküm 108

Ba-hatt-ı hazret-i efendi

Habsimane kâdîsına hüküm ki Sonisa kâdîsı südde-i sa‘âdetime mektûb gönderub taht-ı kazânda Abdallu nâm karye sipâhîleri olan ‘Abdülkerim ve Mehmed ve Yar Ahmed ve Hüdaverdi ve İdris nâm kimesneler kendu hallerinde olmayub re‘âyâya hilâf-ı şer‘-i şerîf zulm ve te‘addi eyleyub zalimlerinden re‘âyâsına fîrar etdirub yerleri ve bağ ve bağçelerini mezbûrlar tasarruf idub ziyade zulm ve te‘addi eyledikleri i‘lam olunmağın buyurdum ki vardukda mezbûrların vech-i meşrûh üzere zulm ve te‘addileri vâkı‘ ise men‘ ve def‘ idub min-ba‘d re‘âyâya zulm ve te‘addi etdirmeyesiz eylemez ise vuku‘u üzere yazub ‘arz eylesiz tîmârları alınub muhkem haklarından geline

[45]

Hüküm 109

Yanbolu ve nevâhî-i Yanbolu ve İslimye kâdîlarına hüküm ki Anadolu beglerbegi ile tuğray-ı şerîfim hizmetimde olan emirü'l-ümerâi'l-kirâm olan Hamza dâme ikbâlehûnun âdemlerinden olup Divân-ı Hümâyûnum katibleri şâkirdleri olan Mesih Yanbolu kazâsında ze'amet zabtına vardukda Dergâh-ı Mu'allam çavuşlarından Mehmed Çavuş mezbûr müslimin ibrâz eyledüğü berat-ı sahih değildir tezviridir deyub sicil ve hüccet olduğu i'lam olunmağın buyurdum ki vardukda mezbûr Mehmed Çavuşun vech-i meşrûh üzere didüğü sahih ise kayd-u bend ile südde-i sa'âdetime gönderesin ta'allül ve 'inad etdirmeyesiz

[46]

Hüküm 110

Yemü'l-Cum'a

Fî 4 (Z) Zi'l-hicce sene sülüs ve elf

Ba-hatt-ı Hamza Efendi kayd-u bendiyle asitâne-i sa'âdetde görülmek için ... ile buyurulmuşdur

Konya ve Koçhisar kâdîlarına hüküm ki Koçhisar kâdîsı südde-i sa'âdetime mektûb gönderub kazâ-i mezbûrda sâkin yüzdeciyan tâyifesinden cemm-i ğâfir meclis-i şer'a gelub yüzdeciyan emînleri kırk elli nefer atlu ile karye be-karye gezub üzerlerine konub etrâfında olan karyelere âdemler perakende idub konaklık deyu salğun salub ve selamlık nâmına her geldikçe birer ğuruş alub hilâf-ı şer'-i şerîf on beşer bin yirmişer bin akçelerin cerime deyu alub re'âyânın ekserini celây-ı vatan idub ve kalanlar dâhi perakende olmak hakdır deyu tazallüm etdiklerini 'arz eylemekten mezbûrlar bâ-yı tarik-i gân ele getirülüb varan kapucu ile mahbus-u mukayyed asitâne-i sa'âdetime götürülmek emrim olmuşdur buyurdum ki vusûl buldukda 'arz olunduğu üzere ise re'âyânın selamlık nâmında ve sâyir vecihle hilâf-ı şer'-i şerîf akçeleri alındığına aslâ rızay-ı şerîfim olmayub mezbûrlara min-ba'd selamlık ve konaklık deyu bir akçe ve bir habbelerini aldirmayasız ve üzerlerine iyle icâb ider husûs sâbit ve zâhir olundu iyle deyu bir akçe ve bir habbelerini

aldırmayasız ve şimdiye değin ol-vecihle aldıklarını ba‘de’s-sübut geru alıviresin ...
geru zulm ve te‘addi iderler ise kayd-u bend ile südde-i sa‘âdetime gönderesiz ki
muhkem haklarından geline ahz ve celb-i sebil ile himâyet olunmakdan ve hilâf-ı
şer‘-i şerîf zulm ve te‘addiden ziyade hazer eyleyesiz

[47]

Hüküm 111

Yevmü’l-isneyn

Fî 2 (Z) Zi’l-hicce sene sülüs ve elf

Mısır beglerbegisine hüküm ki mahrûse-i Mısırdaki müfti-i hanefi olan kıdvetü’l-‘ulema-i el-hakikin Şeyh ‘Alî Kudsi zîdet fezâilehu ‘ilm ve fazilet ve zühd ve takva ile akranından mümtaz olduğundan mâ‘adâ cenab-ı celalet meabım sancağ-ı hümâyûndan iken devam-ı devlet-i ebed peyvendime mahsus du‘acılardan olub bu makule ‘ulemay-ı ‘izama ri‘ayet ve himâyet hakkında mezid-i ‘ilm-u haber görmesi ma‘lum oldukda dairesine şey idub terfi olmak ‘âdet-i kerime şehriyariden olmağla emr idub buyurdum ki vardukda Mevlânây-ı müşârü’n-ileyhi ta‘zim ve tekrimde kusûr komayub cümleden takdim idub mutasarrıf olduğu ‘ulufe ve cereyalarını her ay başında bi’t-tamâm virub müşârü’n-ileyhe virmeyince hiç kurraya virmeyesin ve cereyasını beş erdeb ziyade virub sâyir kefaf ma‘îşetine müte‘allik ahvali ile mukayyed olub cihet müstesna inzam virmekle devam-ı ‘ömr-ü devlet ve sebad-ı kadr ve saltanatım için hayır du‘a eyleyesin ve Mevlânâ müşârü’n-ileyhin etba‘ından Şeyh Salih Ebu’l-Kaysiye dâhi üç erdeb terakki viresiz kefaf-ı ma‘îşeti için lâzım olan husûsların tedârik idesiz ve bi’l-cüme mevali-i Mısırın mutasarrıf oldukları vazifeleri sâyirlerden mukaddem virilmek bâbında fermân-ı kazâ cereyanım sâdır olmuşdur ana göre ‘ulema-i kirama vazifeleri virilmeden min-ba‘d sâyirlere virilmeyub bu husûsa bi’z-zât mukayyed olub ihmâl ve müsâheleden hazer eyleyesiz

[47]

Hüküm 112

...

Mısır beglerbegisine hüküm ki mahrûse-i Mısırdaki olan Cami‘-i Beniyyi‘l-Ezherde ‘ulema ve suleha haftada iki gece sabaha dek ihya eylemek ‘âdet-i kadim iken mürur-u zamânla vakfına za‘af tari olmağla kanadile vefa idecek zeyt virilmediği i‘lam olunmağla düşen rezaka ve ahbasiyye ve ceyşiiyye ve mîriden mahlûl olan bi‘l-hakdan zikr olunan Cami‘-i Beniyyi‘l-Ezherin kanadiline vefa idecek vakf tedârik olunmasını emr idub buyurdum ki emrin üzere cami‘-i mezbûre vech-i meşrûh üzere vakf tedârik idub kadimden olageldiği üzere haftada iki gece kanadil ile tezyini etdiresin ki sabaha dek ‘ulema ve meşayih-i mutala‘a-i ‘ulum ve tevhide meşğul olub devam-ı ‘ömr-ü saltanatım ve evlad-ı emcadım du‘alarına müdavemet eyleyeler

[48]

Hüküm 113

Ba-hatt-ı Hamza Çelebî

Aydın ve Sığla sancakları kâdîlarına hüküm ki Eskihisar ve Mandıra kâdîları mektûb gönderub zikr olunan kâdîlıklar ahâlîsi meclis-i şer‘a gelub vilayetimiz begleri sefere gidub vilayet hâli kalub re‘âyâyadan ba‘zı tüfenk istim‘al idub haramzâdeye mu‘in olmağla ehl-i fesâd zuhûr idub yola böyle inub Müslümanların emvâl ve esbâbların ğâret ve teceddisinin evlerini basub zulm ve te‘addileri hadden ziyadedir deyu anın gibi re‘âyâdan olanların tüfenkleri ellerinden alınub ehl-i fesâd ve şena‘at olanların şer‘le haklarından gelmek rica eyledikleri ‘arz eyledikleri ecilden re‘âyâdan ehl-i fesâda mu‘in olanların tüfenkleri mîri için kabz olunub ve ehl-i fesâd olanların ele götürülüb ahvalleri şer‘le görölmek emr idub buyurdum ki vardukda bu bâbda her birinüz mukayyed olub anın gibi taht-ı kazânuzda fesâd ve şena‘at üzere ism-u resimleri ma‘lûm olanları ele getürdüb da‘vay-ı hak idub ta‘yin-i madde eyleyen hısımasıyla meclis-i şer‘de mürafakar idub bir def‘a şer‘le görölüb fasl olmayub on beş yıl mürur etmeyen husûsların mer‘iyaları müvâcehesinde hak üzere teftiş idub göresiz fesâd ve şena‘at üzere olanların üzerine ‘arz olunduğu

hevâya zulm ve te‘addi olunduğu ... ise ba‘de’s-sübut ashâb-ı hukuka şer‘le müteveccih olan hakların hükm idub bî-kusûr alıvirdikden sonra ehl-i fesâd ve eşkıyaya himâyet etmeyub habsü’ş-şer‘ olanları lâzım geldüğü üzere haklarından gelesiz ‘arza muhtaç olanları habs idub üzerlerine sübut ve zuhûr olanlara mevadî sûret-i sicilleriyle yazub ‘arz eyleyesiz ve re‘âyâdan ehl-i fesâd ve şena‘ate mu‘in olursa hasbü’ş-şer‘ fesâd eyledikleri üzerlerine sâbit ve zâhir olanların tüfenklerini şer‘ üzere mîri için kabz idub ne mikdâr tüfenk kabz ve irsâl olunduğunu yazub ‘arz eyleyesiz ammâ ‘umumu teftiş memnu‘dur bu bahâne ile re‘âyâ üzerlerine çıkmayub ve üzerlerine fesâd ve şena‘atleri sâbit olmayanları rencide etdirmeyesiz hak üzere olub tezvîr ve telbisden ve şuhud-u emirden ve ahz ve celb-i sebiliyle ehl-i fesâda himâyet olunub bi-günah ve kendu hallerinde olanlara hilâf-ı şer‘ dahl olunmakdan ziyade hazer üzere olasız

[49]

Hüküm 114

Ba-hatt-ı Hamza Efendi

Şer‘le müekked

Bolu begine ve kâdîsına ve Konrapa kâdîsına hüküm ki mektûb gönderub kazâ-i mezbûra tabi‘ Darıyeri nâm karye müteveffa Mustafâ Paşanın vakfı olub karye-i mezbûreyi zabt iden Bahşayış nâm kimesne ehl-i fesâd ve haramzâde olduğundan ğayrı eli altında nice kutta‘-i tarik haramzâde olub iki nefer yoldaşlarından bu def‘a mîrliva ele götürüb katl idub mezbûr Bahşayış Şeyh Mehmed nâm yoldaşı ile firar idub hâlâ gelub vakf-ı mezbûrede ahz olunan kaçğun kulları müddet-i ‘örfiyesi tamâm olanı aher vilayete gönderub bey‘ etdirub sâhibleri gelub taleb etdiğinde nicesin ekfar idub fukarâya zulm ve te‘addi üzeredir deyu hakkından gelinmek ricasına ‘arz etdüğü ecilden buyurdum ki vusûl buldukda mezbûru bâ-yı tarik-i gân ele götürüb dâhi da‘vay-ı hak idub ta‘yin-i madde iden hasımları ile beraber idub bir def‘a şer‘le fasl olmayan husûsların hak üzere teftiş idub vech-i meşrûh üzere fesâd ve şena‘at itdüğü üzerlerine şer‘le sâbit olursa ashâb-ı hukukun şer‘le müteveccih olan hakların hükm idub alıvirdükden sonra hakkında şer‘le lâzım geleni icrâ idesiz ammâ hin-i teftişde tamâm hak üzere olub ‘arz ve ta‘sil ile kendu

halinde olana te‘addiden ve celb ve ahz olunmağla ehl-i fesâda himâyetde ziyade hazer idesiz

[49]

Hüküm 115

Ba-hatt-ı Pir Efendi lâzım değil iken fukarâ üzerlerine salmayub ref‘ olunmak buyurulmuşdur

Bolu begine ve liva-i mezbûrda vâkı‘ olan kâdîlara hüküm ki sen ki Bolu kâdîsısın mektûb gönderub bundan akdem liva-i mezbûrenin alaybegi ve zü‘amâ ve erbâb-ı tîmârı seferde olub vilayet hali olmağla Müyesser nâm kimesne doğancı tîmârıyla müteka‘id olub çavuş vekîli iken bir tarikle mehayif teftişine emr alub ol-emrle bende-i çavuşum olmak muhayif teftişine emrim vardır deyu re‘âyâ ve berâyâ ve fukarâyı rencide idub vilayete kılletine ve fesâd bırağub zulm ve te‘addisi fevke’l-haddir eğer ref‘ ve men‘ olunmaz ise ahâlîsi celay-ı vatan itmek mukarrerdir deyu ref‘ olunmak bâbında emr-i şerîfim muhasebe ‘arz eyledüğün ecilden lâzım değil iken fukarâ üzerine çıkmakdan ref‘ olunmasını emr idub buyurdum ki vardukda mezbûru emrim üzere lâzım değil iken fukarâlar üzerine çıkmakdan men‘ ve ref‘ eyleyub min-ba‘d hilâf-ı şer‘-i şerîf ve muğâyir-i emr-i münife kimesneyi rencide ve remide etdürmeyesin şöyleki bu bahâne ile kimesnenin nesnesini almış ise ba‘de’s-sübut giru ashâbına alıviresiz ‘avk ve muhalefet iderse yazub ‘arz idesin

[49]

Hüküm 116

Rakka beglerbegisine hüküm ki bundan akdem Diyarbekir beglerbegisi iken katl olunan İbrahimin ümenâdan cem‘ idub Ruha kazâsında üç yerde der-anbâr eyledüğü terekeler fûruht olunub ber-vech-i isti‘câl der-sa‘âdetime irsâl olunmak fermânım olub maliye tarafından Diyarbekir defterdârına emr-i şerîf gönderilmişiken bu bâbda senin ‘âdem-i ihtimâmın sebebi ile zikr olunan tereke fûruht olunmayub asitâne-i sa‘âdetime gönderilmediği ecilden mu‘ateb olmuşsundur imdi ol-emr-i şerîfim kema-kân mukarrerdir buyurdum ki vardukda dâhi anbârın fermân-ı kazâ

cereyanım mûcebince der-anbâr olunan tereke-i fûruht etdirub zinhar muhalefet ve ‘âdem-i ikdâm ve ihtimâmdan ziyade hazer idub bu bâbda maliye tarafından virilen hükm şerîfe ile ‘amil olasin şöyleki bu def’a dâhi ihmâlin sebebi ile ‘avk ve te’hîr oluna beyan olunacak ‘özüñ makbûl olunmaz sana tazammün olunduğundan mâ’adâ mansıbın alınmağla konulmayub gereği gibi hakkından gelünür ana göre mukayyed olub bâb-ı ikdâm ve ihtimâmda dakîka fevt etmeyesin

[50]

Hüküm 117

Ba-hatt-ı Pir Efendi

Bursa kâdîsına hüküm ki südde-i sa’âdetime mektûb gönderub mahmiyye-i mezbûreden Mehmed nâm kimesne Mustafâ nâm babamı bundan akdem Seyyid İbrahim nâm kimesne katl eyledin deyu da’va idub şer’-i şerîfe mürafa’a olduklarında sulh olunub bedel-i sulh dört bin akçe virilub sulh olunub fasl olunmuş iken geru mezbûr geru Mehmedin ‘ammisi Ahmed nâm kimesne Kerime nâm seyyidenin zevci Hacı Ahmedi dâhi ol-vecihle tutub habs idub cebren mezbûrenin evini ahire bey’ etdirub akçesin alub ziyade te‘addi ve zulm idub cânibinden külli nizâ’ idub ba’de da’valarını asitânede gördürmeğe ittifak etdikleri ‘arz itdüğün ecilden buyurdum ki vardukda mezbûr çavuşum mübaşeretiyle mezkûrları südde-i sa’âdetime gönderesiz ki ahvallerin görölüb şer’le lâzım gelen icrâ oluna emr-i şerîfime muhalif kimesneye te‘allül etdirmeyesiz

[50]

Hüküm 118

Ba-hatt-ı hümayûn

Akdağ kâdîsına hüküm ki taht-ı kazânda ‘Alî ve Gerger ve Mehmed ve diğer Mehmed ve karındaşı Şahkulu nâm kimesneler erbâb-ı tîmârdan Kubad nâm sipâhînin evin basub Serev? nâm bakire kızın cebren çekub alub gitdikleri Müslümanlar şehâdetleriyle sâbit ve sicil olduğu paye-i serir i’lam-ı ‘arz olundukda şer’le haklarından gelinub deyu hatt-ı hümayûn-u sa’âdet makrûnumla fermân-ı

‘alîşânım sâdır olmuşdur buyurdum ki mezbûrları ‘ala eyi hâl getürüb dâhi sâdır olan fermân-ı celîlü’l-kadrim üzere meccal virilub şer‘le haklarından gelub ve ne vecihle haklarından gelub emrim yerine varduğun yazub ‘arz eylesin

... ..(Arapça)

[51]

(numarasız hüküm iptal edilmiştir)

[51]

Hüküm 119

Ba-hatt-ı Pir Efendi

Malatya kâdisına hüküm ki Ferruh Beg nâm kimesne eşrafdan olub fesâd üzere olmağla kazâ-i mezbûr ahâlîsinin hilâf-ı şer‘-i şerîf on beş bin gurus ve otuz ‘aded deve ve iki rees atların ve dört mandasını alub bundan akdem südde-i sa‘âdetimden emr-i şerîfimle mübâşir olub varduklarında husûs-u mezbûr üzerine sâbit olmuş iken hakların alınmayub zulm ve hayf olduğunu bildirdikleri fasıldan bu def‘a mezbûrların ahvali görölüb şer‘le müteveccih olan hakları alıvirmek emrim olmuşdur buyurdum ki vardukda mukayyed olub mezbûru ihrak iderse da‘vay-ı hak idub ta‘yin-i madde iden hüsemasıyla meclis-i şer‘de mürafa‘a idub dâhi bir def‘a şer‘le görölüb fasl olmayub on beş yıl mürur etmiş değil ise hak üzere teftiş idub göresiz mezbûrun hilâf-ı şer‘-i şerîf vech-i meşrûh üzere zulm ve te‘addisi vâkı‘ ise ba‘de’s-sübut müteveccih olan hakların ashâbına hükm idub bî-kusûr alıvirub şer‘-i şerîfe ve emre muhalif te‘allül nizâ‘ etdirmeyesin anın gibi mezbûr kimesne fukarânın sâbit olan haklarını virmeyub bir tarikiyle hilâfına emr olur ise ihtimad itmeyub bu emr-i şerîfimle hakların bî-kusûr şer‘le alıviresin

[52]

Hüküm 120

Yevmü’l-Cum‘a

Fî 14 (ZA) Zi'l-ka'de sene sülüs ve elf

Üsküb sancağında vâkı' olan kâdîlara ve İştib ve Kratova ve Tekviş kâdîlarına hüküm ki hâlâ Üsküb ahâlisi südde-i sa'âdetime muhızır gönderub mirliva zü'amâ ve erbâb-ı tîmâr ile sefer-i hümâyûndan olmağla zalim tâyifesi re'âyâyı rencide ve zulm ve te'addi etmekle nice re'âyâ baş kaldurub 'asi Arnavud tâifesiyle ittifak idub nefsi-i Üsküb ve nevâhîsine ehl-i fesâd dayıma tamâm istila idub yollar kesub evler basub âdemler katl olunub dayıma fesâd-ı 'azim olub memleket hıfz ve hirasetden kalub ehl-i fesâdın te'addi ve tecavüzata nihayeti yokdur müstakil bir zabıt ta'yin olunub ehl-i fesâdın haklarından gelinmez ise vilayet-i mezbûre dâhi mukata'atı ve berat ve re'âyâsı perakende olmak mukarrerdir deyu i'lam etmeğin zikr olunan kâdîlıklarda zuhûr iden harami ve eşkıya Dergâh-ı Mu'allam çavuşlarından Hasan Çavuş zîde kadrehû mübâşeretiyle ele getirülüb hasbü's-şer' haklarından gelinmek fermânım olmuştur buyurdum ki vardukda anın gibi zikr olunan kâdîlıklarda harami ve eşkıya zuhûr iderse muma ileyh çavuşum mübâşeretiyle ve mazul sipah ve il eri mu'âveneti ile hüsn-ü tedârikle ehl-i fesâdı ele götürüb ruhsat ve meccal vormeyub şer'le gereği gibi haklarından gelesin ammâ bu bahâne ile kendu hallerinde olanlara dahl olunmayub ve ehl-i fesâda himâyet olunmakdan ihtiyat eylesin

[52]

Hüküm 121

Ba-hatt-ı Pir Efendi

Rum beglerbegisine hüküm ki hızane-i 'âmiremin Rum cânibi defterdârı olan 'Alî dâme 'ulüvvühû bâb-ı sa'âdetime mektûb gönderub eşirra-i re'âyâdan biri ümenâ ve mülteziminden bir cûzi husûs için rencide olundukda 'arî olunur sana varub mezbûr emîn ve mültezime bir cürm ğâliz ve isnad etmeleri ile mektûb ve mübâşir olub 'ale'l-ğafle emîn-i merkumu tutdurub şuhud-u zorla bir tedârik idemedüğü takririme mübâşir yol harcını ve ücret-i kıdemini ana çekdirub husûsen mücrim namına devesini ve katırını yağmâ itdirub bu bahâne ile nice mal-ı mîri zayı' olur deyu bu makule da'va ile mültezim huzuruna mektûb ve mübâşir vormek lâzım geldikde evvela müşârü'n-ileyh varub andan tezkere almayınca dahl olunmamak

ricasına ‘arz etmeğin buyurdum ki vusûl buldukda anun gibi re‘âyâdan biri sana varub ümenâ ve mülteziminden şikâyet idub mektûb veyâ mübâşir taleb eylediklerini müşârü’n-ileyh defterdârdan ellerinde tezkereleri olmayanlara iş bu emr-i şerîfime muhalif mübâşir ve mektûb virmeyesin bu bahâne ile ümenâ ve mültezimin gitmekle mal-ı mîri zayı‘ olmak ve tahsil olunmayub ‘avk ve te’hîr olunmak lâzım gelmeye

[52]

Hüküm 122

Bu dâhi

Rum defterdârına hüküm ki mektûb gönderub re‘âyâdan biri ümenâ ve mülteziminden bir husûs için rencide olundukda beglerbegiye varub mektûb veyâ mübâşir olmağla bu bahâne ile benim malı mîri zayı‘ ve telef olmak lâzım gelur deyu anun gibi re‘âyâsından tezkere almayınca beglerbegiye varmayalar deyu bildürdüğüñ ecilden ol-bâbda beglerbegiye emr-i şerîf gönderilmişdir buyurdum ki vusûl buldukda anun gibi re‘âyânın ümenâ ve mülteziminin ile bir husûsları vâkı‘ olub beglerbegiye şikâyet varmak lâzım gelirken sana varub tezkere almayınca beglerbegiye gitmeğe ruhsat virmeyesin ammâ bu bahâne ile re‘âyâyı ta‘ciz ve tazyik eylemeyesin

[53]

Hüküm 123

Kapucubaşı ‘Abdulkerim Ağaya hüküm ki hâlâ serdar-ı zafer şî‘arım ile sefer-i hümâyûma me’mur olan ‘asker-i halkı henüz mahall-i me’mure varmayub ba‘zı yollarda ve ba‘zı evlerinde oturub ihmâl ve müsâhele üzere oldukları i‘lam olunub ve sen ki ol-bâbda kemâl-i ikdâm ve ziyade ihtimâm ve i’timad-ı hümâyûnum olmağın husûs-u mezbûre seni mübâşir ta’yin idub sefer-i hümâyûnuma me’mur olanları mu‘accelen ihrâc ve mahall-i me’mure irsâl eylemek emr idub buyurdum ki vusûl buldukda te’hîr ve terâhî etmeyub fermân-ı ‘alışânım mücebince sefer-i hümâyûnuma me’mur olan eğer beglerbegilerdir ve eğer sancakbegileri ve Dergâh-ı Mu‘allam müteferrikaları ve südde-i sa‘âdetim çavuşları ve zü‘amâ ve erbâb-ı tîmâr

... kulları Dergâh-ı Mu‘allam yeniçeri ve topçu ve cebecidir ve bi’l-cümle e‘âlî ve layıkada sefer-i hümâyûnuma me’mur olanlar her kim olursa olsun bir an ve bir sa‘at yerlerinde durğurmayub ve ‘özü ve bahâne etdirmeyub iş bu emr-i celilü’l-kadrim mücebince mu‘accelen ihrâc ve müşârü’n-ileyh serdar zafer-şi‘arîma irsâl ve isâl eyleyesin ki her biri varub serdarîma mülaki olub vakti ve zamânı geçirub vech-ü münâsib gördüğü üzere hizmetde ve yoldaşlıkda bulunalar bu bâbda şimdiye değin sefere me’mur olanlar henüz varub irişmedikleri için envâ‘-ı ‘itâb ve ‘ikaba müstehak olub min-ba‘d varmayub ‘inad ve muhalefet üzere olanlar her kimler ise celb ve niyaz olunmak fermânım olmuştur ba‘de’s-sübut bilâ-te’hîr tevcîh etmeyub ihmâl idenlerin hakkında meccal virmeyub emr-i şerîfimi yerine getüresin ve şöyleki sen dâhi varub me’mur olan ‘askeri emrim mücebince ihrâc ve irsâl eylemeyub ve ‘inad ve muhalefet idenlerin haklarından gelmeyesin sonra neticesi sana ‘aid olur ana göre mukayyed olub beher-hâl ‘asker-i İslâmı bilâ-te’hîr ihrâc ve irsâl eylemekde dakîka fevt eylemeyesin

[53]

Hüküm 124

Ber-telhis

İstanbul kâdîsına hüküm ki düstur-u mükerrem müşir-i mufahham nizâmü’l-‘alem vezirim Mehmed Paşa edamallahu te‘ala iclâlehû mahrûse-i İstanbulda ‘Avratbâzârında bina eylediği cami‘-i şerîfin etrâfında medreseler ve mu‘allim-hâneler olub bâzârertesi ve pençşenbe günlerinde tilavet-i en‘am-ı şerîfe için salatin cami‘leri mesafe-i ba‘de olmağla danışmendler ve sıbyan varmağın ‘öşret çekmekle müşârü’n-ileyhin bina eylediği cami‘-i şerîfde cem‘ olub tilavet-i en‘am-ı şerîfe ve kıraat sevde-i feth-i mübeyyin etmelerini emr idub buyurdum ki vusûl buldukda emrim üzere müşârü’n-ileyhin bina eylediği cami‘i etrâfında olan medrese ve mu‘allim-hânelerde olan danışmenler ve sıbyan bâzârertesi ve pençşembe günlerinde varub tilavet en‘am-ı şerîf ve kıraat sevde-i feth-i mübeyyin idub devam-ı devletim ed‘iyyesine iştiğalde olalar

Hüküm 125

Yevmü'l-isneyn

Fî 25 Şevvâl sene sülüs ve elf

Ba-hatt-ı hazret

Mısır beglerbegisine ve kâdisına ve defterdârına hüküm ki kilar-ı 'âmirem mühimmâtıçün her sene vilayet Mısırdâ irsâl olunagelen hâssa şeker iki yıldır siyah ve edna gelmekle ziyade müzâyakaya ba'is olub şimdiye değin olagelene muğâyir alçak şeker gönderilmek şeker emîni ve nâzırının hile ve hud'alarında ve hizmetlerinde 'âdem-i ihtimâmların naşı idüğü muhakkak olmağın iken dâhi ref' olunub mahmiyye-i Mısır müteferrikalarından Murad zîde kadrehû Emîn ve Mehmed Müslümani? nâzır ta'yin olunub buyurdum ki vusûl buldukda fermân-ı şerîfim üzere zikr olunan emanet ve nezaret hizmetlerine mezbûrların ta'yin ve kadimden olageldiği üzere istihdâm eyleyub vukiyyesine? kilar-ı 'âmirem mühimmâtıçün irsâl olunagelen şekerî dâhi gâyet a'la ve beyaz tedârik idub vakt-ü zamânıyla gemilere tahmil idub asitâne-i sa'âdetime irsâl eylesin ve nefsi şerîfim için tahsil olunan şeker cümle bulan kamışından olub aher yerlerden hâsıl olan şekerden eylemeyub ve şekerin ta'yin senesini tahsil eyleyub ve mahlut şeker halt eylemekden hazer üzere olasın ve şekerin bahasına sene başında divan-ı mesfurda nukud akçede kıyâmı ihtimâm üzere olan ve baki muhasebede ve mukabele ... şeker emînlerini emirler 'amil ümenânın ihlal-i icval müzâyakasına sebep olub mîri şekerin gâdrına ba'is olurlarmış imdi min-ba'd muhasebede ve mukata'da ve ve sâyir mübâşirine 'amire deyu ref' olundukda ve tabh olan şeker ve iştira olanları Mehmed mezkûr vekîli dâhi Mehmed Çavuş muma ileyh ili tabh ve iştira olunub ve muhzır ve havâss-ı mezkûrun mühürüyle mühürlenub nefsi şerîfim için mezkûrun nakl etdüğü şekerî alub ahere halt eylemekden hazer eylesin ve sen ki defterdârsın şekerin iştira olunduğu mahalde ve konulan konulduğu zamânda ... hâzır olub vekîli konulmak ... resmine layık gördüğü şekerin iştiradan ... cerime itdurub mezkûrun layık görmediği kabul eylemeyesin ve şeker harç oldukda anda 'aynın ... hizmetlere koyub ve mühürleyub birer ... mahtum kimesne ile anda ... idub ve birer ... asitâne-i sa'âdetim tarafında irsâl eylesin ve şeker emanet ve nâzırının husûsuna ekser evkatda ... fellah ve emîni tâyifesi mübâşeret etmekle asitâne-i sa'âdetim ahvalini

bildirdikleri ecilden külli ihlâlâ sebep olanları ba'de'l-husûsda ... ve tat ve fellah makulesin istihdâm eylemekden hazer üzere olasız siz bilesiz

[54]

Hüküm 126

Defterdâr hakimi mücebince

Mısır beglerbegisine ve kâdîsına ve defterdârına ve Dimyat ve İskenderiyye kapudanlarına ve muhafaza beglerine ve İskenderiyye ve Dimyat dizdarlarına hüküm ki matbah-ı 'âmirem emîni 'Ömer zîde mecdehu mühürlü mektûb gönderub kilar-ı 'âmirem hâssa harcı olan nâm kimesne bi'l-fi'il mahrûse-i Mısırdâ zehâyir cem'inde olub sütte-i sa'âdetime gelmek istedikde mani' olmamanız için emr-i şerîf ricasına i'lam etmekle maliye tarafından kimesne mani' olmamak için emr-i şerîf verilmekle mücebince 'amel olunmak emrim olmuşdur buyurdum ki vusûl bukdukda bu bâbda maliye tarafından verilen emr-i şerîf mücebince 'amel idub mahrûse-i mezbûrede zehâyir cem'inde olan mezbûr vekîl harcı kilar-ı 'âmirem mühimmâtı için lâzım olan zehâyiri cem' ve tahsil ve irsâl eyledüğünden sonra sütte-i sa'âdetime gelmek istedikde kendüye ve âdemlerine sizin cânibinizden ve ğayrı kimesne mani' ve müzahim olmayub dahl ve ta'arruz olunmaya ihtiyarı kendü elindedir asitâne-i sa'âdetime eğer karadan ve eğer deryadan nice murad ideyorsa gelub ol-bâbda kimesne mani' ve vâkı' olmayub emr-i şerîfe muhalif vaz' itmeyub ve etdirmeyesin

[54]

Hüküm 127

Ba-hatt-ı hazret

Mısır beglerbegine ve defterdârına hüküm ki hâliyâ kilar-ı 'âmirem çavuşu olan Mehmed Çavuş zîde kadrehû mahrûse-i Mısırdâ kilar-ı 'âmirem mühimmâtıçün zahîre cem'iyetinde hizmet itdüğü envâ'-ı sa'i ve istikâmet zuhûra gelmekle giru hizmet-i mezbûreye ta'yin ve irsâl olundu lâkin kendüye ... hizmet-i mezbûre için koşulub gönderilen âdemleriyle nafakaları kadimden divan-ı Mısırdâ Mervan cânibinden verilu gelmişiken birkaç sene zahîre tekmiline ikdâm olunmağla vekîl

harcı ve sâir hüdamaına nafakaları virilmekle hâlâ fermân-ı şerîfim üzere bunlar varub hizmet-i mezbûreye mübâşeret etdükde Mısırdâ şehzâde zamânında vekîl harçlık hizmeti ile varan ve ... ve Arslan ve Ca'fer ve Ahmed ve 'Alî ve Mustafa ve Bali ve Hamza ve 'Alî ve Kasım nâm vekîl zahîremizi ihtisab muhzırları verilan nafaka baha ve divan cânibinden verilen i'aşeleri ve mîri anbârdan verilen ceraya asitâne-i sa'âdetdetimden varan vekîl hariç ve mîri zahîre cerayalarına verilmek emrim olmuşdur buyurdum ki müşârü'n-ileyh Mehmed Çavuş vardukda mezkûr Mehmed Çavuş madamki hizmet-i mezbûrede ola emr-i celilü'l-kadrim üzere ihtiyab muhzırlara verilen nafaka bahası ve divan cânibinden ta'yin olunan 'amireyi ve mîri anbârdan verilen cerâyayı ve bi'l-cümle şehzâde zamânında vekîl harçlık hizmeti ile varanlara cerime mücebince ne mikdâr nesne verilegelmiş ise ve kanğı vekîl harca mîri hizmeti için kodulan hüdamatlarına dâhi ol-minvâl üzere bî-kusûr virdüresiz ve şöyleki vekîl harcı hizmet-i mezbûrenin muhasebesiçün asitâneye geldikde hizmet-i merkûme için virilegelen hüdemat dâhi verilegelen ... bahada divan-ı Mısır tarafından verilen 'amireyi ve mîri anbârdan verilen cerâyayı bî-kusûr bi't-tamâm teslim eylesiz

[55]

Hüküm 128

Maliye cânibinden verilen hüküm mücebince

Mısır beglerbegisine ve dizdarına ve İskenderiyye ve Dimyat kapudanlarına ve muhafaza beglerine ve İskenderiyye ve Reşid ve Dimyat kâdîlarına ve İskenderiyye ve Reşit ve Dimyat dizdarlarına hüküm ki hâlâ mahrûse-i Mısırdan İstanbula pirinç ve sâyir zehâyir getüren barça ile gelen mîri pirincin erdebine matakaddemden on ikişer akçe ve şeker ve baharın kantarına ikişer akçe neclon verilegelmişken hâlâ pirinç ziyade bahaya çıkub rencber tâyifesinin rencberlerinin neylonu ellişer altmışar akçe alınur deyu mîri rencbere ve sâyir esbâbı on ikişer akçeye barça reisleri götürmeyub İskenderiyye iskelesinde pirinc giden gemilere konulmağın taşrada kalmağla çokluk nesne zayı' ve telef olduğu i'lam olunmağın ve kilar-ı 'âmirem mühimmâtıçün vilayet-i Mısırdan tahsil ve irsâl olunub gemiler tahmil olunan şeker ve pirinç kadr-i müslimden noksan üzere gelub mala ğadr olmağla sebep-i ğadr ve telef esbâb-ı mezbûre gemilere tahmil olundukda ve

olunmamağla ne mahalde zayi‘ olduğu meçhul ve na-ma‘lum olmağın ve neylon kılletidir deyu barçalar ve kalyonlar ve endus gemileri ve karamürseller ve ağreb reislei mîri zehâyiri gemilere tahmil eylemekde ‘inad üzere olmağla nice zamân mîri zehâyir iskelelerde yatub kalub mîri zehâyir nice gün ayak altında bi’l-mal olmağla zayi‘ ve telef olub malıma ziyade zarar ‘arz olmağın ve husûs-u mezbûrde reisler ‘inad etdüğünden mâ‘adâ ba‘zı tarikle kapu kulları ve yeniçeri ve topçu zü‘amâ oğlanı tâyifesi uydurub mahall-i mükâlemede zikr olunan tâyifeyi kendülere a‘van-ı ittihad etdükleri ecilden külli şeka ve ‘inad etdükleri mesmu‘ olmağın ve ba‘zı reis hamillerine mukaddem bâzârgân eşyası doldurub mîri zahîre tahmil mahalinde gemümüz tutulmuşdu ... nesne tahmil olunmağa yer kalmamışdır deyu ‘inad etdükleri ‘arz olunmağın ve Reşidde mîri zehâyir tahmil idub İskenderiyyeye gönderilmek için nefireler tutulmak lâzım geldikde gemi reislerinin âdemlerinden yeniçeri ve topçu nâm ba‘zı eşkıya ba‘de tutulmağa mani‘ olub bâzârgân eşyasını doldurmağa ta‘yinleri zabt idub mîri zehâyirin irsâli nice günler mevsiminden te’hîr itmek lâzım gelmeğın min-ba‘d kanun-u kadime muhalefet olunub Bâzârgân rızkının lûlûlü ziyadedir deyu bâzârgân esbâbı takdim olunmamak için 98 senesinde ‘arz olundukda sâdır olan hatt-ı hümayûn ile verilen emr-i şerîf mücebince mîri zehâyirin kantarına on beşer akçe ve nukud ve ‘udus ve pirincin yüz yirmi vukiyyesine yirmi akçe neylon virmek ta‘yin olunduktan sonra rüesânın neylon husûsunda ihmâl idenlerinin gereği gibi haklarından gelinub ve ziyade ‘inad ve muhalefet idenleri İskeriyye kal‘asında habs olunub ve muhtaç-ı ‘arz olmayanları te’dîb olunub muhtaç-ı ‘arz olanları ‘arz olunub ve malını mîri mühimmât bender ve Reşid bi’t-tamâm nakiddele tahmil olunmaya bender-i mezbûrda olan nakidde reisleri gemilerine bâzârgân esbâbından bir-vech eylemeyub ve hamallara bir-vech kaldurmayub ve kapanları vize itmeyub ve İskenderiyyede gümrük emînleri ... ve bâzârgânlarının küreklerin yitürmeyub ve yelkenlerin çıkmağa kale dizdarları ücarat virmeyub ve bi’l-cümle bu husûsda ‘inad ve muhalefet idenlerin gereği gibi haklarından gelinub ve zahîre-i hâssa iskeleye geldikde bir gün eklendirmeyub gemilere tahmil olunub ve cemi‘ zehâyir reislere teslîm edildikde siz bi’z-zât üzerine varub reisleri şeyhü’l-ibadullah vize idub ve asitâne-i sa‘âdetden varan vekîl harcı kulum müteveffa ile defter olunub ve kıbel ve ğaret dâhi defter ve sicil olunub ve her birüsüne ne teslîm olunursa ma‘zul defter ve sûret-i sicil yazılub biri reis eline verilub ve biri vekîl harca teslîm olunub ve kapu kulu ve yeniçeri ve topçu nâmı ile ol-cânibde şirret ve

şeka üzere olanları vecihen fı'l-'arz ahval tüccar ve rüesaya ihtilal ve hâssa-i hümayûnum zahîresine dahl eylemeyub ve gemilerimiz tutulmuşdur deyu 'inad iden reislerin gemilerinden ahiren nice tüccar esbâbı ihrâc olunub mîri zahîre tahmil olunub mîri zahîre tahmil olunmağın pirinc gemilere barca tahmil olunmamak bâbında emrim olmağın buyurdum ki vardukda bu husûs-u mezkûr vekîl harcı ma'rifeti ve mübaşeretiyile görölüb envâ'-ı ikdâm-ı tam olunub vech-i meşrûh üzere hâssa-i hümayûnum zahîresini gemilere ve nakayyüdelere tahmil ve hamallara kaldırmakda ve kapanlara vize etdirmeğın ve tahmiline 'inad ve muhalefet eyleyenlerin haklarından gelinmek ve bâzârgân esbâbına ziyade takdim idub gümüş doldurub reislerin gemisinden bâzârgân esbâbı ihrâc olunub mîri zehâyir tahmil olunmak ve sâyir husûsların külli ve cüz'üsünde gereği gibi mukayyed olub hâssa-i hümayûnum zahîresi bi't-tamâm ve ikmal ve irsâl ve isâl eylemeğe dakîka fevt eylemesi ve ba'zı müzat mezbûrları hâssa-i hümayûnum zahîresi tesliminde hâzır olduklarında ücret-i kadim ve rûsum-u sicil deyu akçe taleb iderlermiş ol-makûlelere tenbîh idesiz nefis-i şerîfim mühimmâtı hizmetinde ücret-i kadim ve rûsum-u sicil deyu nesne taleb eylemeyeler ve taleb eyleyenlerin bulub ve hüdam makulesi ref olunub ve müzat tâyifesidir devlet-i mezarıma 'arz oluna siz bilirsünüz

[56]

Hüküm 129

Maliye tarafından verilen hüküm mücebince

Mısır beglerbegisine ve kâdîsına ve dizdarına hüküm ki hâlâ matbah-ı 'amirem emîni tezkere gönderub kılar-ı 'âmirem mühimmâtıçün her sene ol-cânibden İstanbul kantarı ile yedi yüz kantar sükker ... ve yedi yüz kantar sükker ... ve üç bin erdeb Dimyat ve ... pirinci ve beş yüz erdeb mine rahmani? ve Reşid kilesiyle beş yüz erdeb kantar Reşid şuyesi ve İskenderiyye gümrüğünden otuz kantar kalay ve ellice revğan zeytin ve yirmi beş kantar nişadır ve otuz kantar fülful ve yirmi kantar zencefil ve yirmi beş kantar darcın ve yirmi beş kantar ... ve dört kantar sisam ve on beş kantar hıyar-ı şenbe ve beş kantar cevz-i bevva ve yirmi kantar teymur hindi ve beş kantar 'öd maverdi? ve dört kantar hasılban havi ve bin 'aded cevz-i hindi ve dört kantar merba-i ... ve dört kantar merba-i ... ve dört kantar merba-i zencefil ve dört kantar merba-i ... ve beş kantar merba-i hindi-i ... ve on kantar

şarab himas ve iki kantar ve on vukiyye ... ve dört vukiyye ... ve dört vukiyye misk ve dört vukiyye lü'lü-i hurda tedârik ve irsâl olunagelmeğin mühimmât-ı mezbûr işğasıyla ... olub hızane-i 'âmirem defterdâraya nişanlarıyla nişanlanub hâssa kilar-ı 'âmirem çavuşu olan vekîl harcı Mehmed Çavuş vekîl harç ta'yin ve irsâl olunmak bâbında emr-i şerîfim ricasına i'lam etmeğin defter mûcebince tedârik olunmak emrim olub bu bâbda maliye tarafından mufassal ve meşrûh emr-i şerîf virilmekle mûcebince 'amel olunmak fermânım olmuştur buyurdum ki vusûl buldukda bu bâbda maliye tarafından verilen emr-i şerîf mûcebince 'amel idesin deyu mufassal hükm-ü şerîf yazılmışdır

[56]

Hüküm 130

Südde-i sa'âdetimden Buduna varınca yol üzerinde olan kâdîlara hüküm ki hâlâ Rûmili ve Anadolu beglerbegileri eyaletlerine müte'allik zü'amâ ve erbâb-ı tîmâr ile Budun muhafazasına ve sâir 'asker-i serdarım veziria'zam düstûr-u ekrem ale'l-karar Sinan Paşa edemallah-u te'ala iclâlehu ile Eflak ve Boğdan serhaddine gitmek fermânım olmuştur buyurdum ki vardukda yol üzerinde olan kurra ve kasabatda ve bi'l-cümle 'asakir-i nusret-i measirin memerri olan müvaza'at ve mecma'-ı nas olan yerlerde miraren ve kiraren nida etdiresin ki Rûmili ve Anadolu 'askeri aher cânibe sapmayub mu'accelen doğru Buduna varub beglerbegileri ile muhafazada olub ve mâ'adâsı doğru Ruscuka serdarıma varub umûr-u din ve devlet ebed-i peyvendime müte'allik hüdematda bulunalar bu husûs sâyir ta'yin olunmalu değildir bi'z-zât mukayyed olub emr-i celîlü'l-kadrimin infazı bâbında dakîka fevt etmeyesiz sonra sizden bilinur

[56]

Hüküm 131

Ba-fermân hazret-i Mehmed Paşa

Sâbıka defter emîni olub celeb tahrîr ve tashihine me'mur olan 'Ömere hüküm ki mahrûse-i İstanbulda koyun emîni ve İstanbul kassâbları Dergâh-ı

Mu'allama 'arzu hâl sunulub mahrûse-i İstanbulda et bâbında ziyade müzâyaka olub celeb tahrîrinde ve koyun ihrâcında 'acele-i mühimmât dan olmağın her kassâb kendüye ta'yin olunan kazâları celeblerinde toprak kâdîları ma'rifetiyle mu'accelen tahrîr ve kapu kullarını ihrâc etmek lâzımdır deyu bildirmeğın vech-i meşrûh üzere eğerçe hükm-ü şerîfim verilmişdir sen kema-kân 'akiblerince olub tahrîr ve tashihlerini hak üzere görölmek emr idub buyurdum ki vardukda kâdîlara bu makule emr virilmişdir dimeyub sen kema-kân celeb tahrîr ve tashihinden ihtimâm idub fermân-ı sâbıkım mücebince hak ve 'adl üzere itmam eyleyesin ve mu'accelen ihrâc olunacak koyun husûslarında ve gayride dâhi kâdîlara mu'âvenet eyleyesin

[57]

Hüküm 132

Yevmü'l-isneyn

Fî 15 Zi'l-ka'de sene sülûs ve elf

Bağdadda Vezir Hızır Paşaya hüküm ki Şehr-i Zol ve Basra ve sâir ol-serhadlerde olan 'asi 'Urban ve Ekrad eşkıyasının haklarından gelub bi'l-cümle vilayeti hıfz ve hiraseti içün ol-câniblerde sen beglerbegi ve serdar olub vech-ü münâsib gördüğün üzere beglerbegiler sana mütaba'at idub din-i Mübin ve uğur-u hümâyûn sa'âdet karinime müte'allik cumhur-u umurda bezl-i makdûr ideler deyu beglerbegilere hitâben ahkâm-ı şerîfe irsâl olunub lâkin serhad ahvaline müte'allik mühim husûs vâkı' olub beglerbegilere ve ümerâyâ isti'cal üzere ahkâm gönderilmek icab eyledikde südde-i sa'âdetime 'arz olunub südde-i sa'âdetimden ahkâm-ı şerîfim varınca serhadde müte'allik mühimmât 'avk ve te'hîr olunmak lâzım geldüğü paye-i serir i'lam-ı 'arz olundukda anun gibi beglerbegileri ve ümerâ ve sâir 'asakir-i mansûre-i yanına getürmek içün ve Ekrad ve 'Arab ümerâsının istimâlatları ve sâir din-i Mübin ve uğur-u hümâyûn sa'âdet karinime müte'allik umur-u mühimme içün sen tuğray-ı şerîfim çekub ahkâm-ı şerîfe irsâl etmek emr idub buyurdum ki vardukda min-ba'd emr-i celîlü'l-kadrim üzere bu makûle umur-u mühimme-i serhad içün tuğray-ı şerîfim çeküb ahkâm-ı şerîfe gönderesin ammâ ibtida ve terakki ve sâir dirlik virilmek ve mukarrer olmak içün hükm-ü şerîfim virilmeğe rızay-ı şerîfim yokdur anun gibilerden lâzım olanları südde-i sa'âdetime 'arz eyleyesiz

[57]

Hüküm 133

Erzurum beglerbegisine hüküm ki südde-i sa'âdetime mektûb gönderub Şirvanda olan vezirim Ca'fer Paşa edamallahu te'ala iclâlehu Simon üzerine serdar ta'yin olunmağın sana dâhi beglerbegliğin zü'amâ ve erbâb-ı tîmârı ile varub mu'âvenet fermânım olub lakin muma ileyh Ca'fer Paşaya Boğdan eyaleti 'inayet olunmağın eyaletine müteveccih olub ve Tebriz ve Revan ve Kars beglerbegileri dâhi gelmeyub ol-serhad hâli olmağın sen cem'iyet ve dernekde olmak mühimmâtandır deyu bildurdükleri ecilden dernekde olmak emr idub buyurdum ki vardukda 'arz eyledüğün üzere ol-cevanibde mahal ve münâsib yerlere beglerbegiliğin müte'allik cemi'an ümerâ ve zü'amâ ve erbâb-ı tîmâr ile müretteb ve mükemmel düşman yerağıyla hâzır ve müheyyâ olub etrâf ve cevanibe nâzır olan anun gibi bir cânibinden hareket-i a'da olub def' ve ref'leri lâzım olursa mu'accelen varub gereği gibi haklarından gelesin

[57]

(numarasız hüküm iptal edilmiştir)

[58]

Hüküm 134

Ba-hatt-ı Efendi Nu'man

Kars beglerbegisine hüküm ki Kars kal'asında hizmet eden kul tâyifesinin ekseri sıra bahânesiyle kal'ayı bırağub üç dört ay gelmeyub kendu hevalarında olmağla hizmetleri mu'attal kalduğu i'lam olunmağın üç dört aya değin hizmete gelmeyenlerin dirlikleri müstehak olanlara virilmek emrim olmuştur buyurdum ki vardukda kal'a-i mezbûrede olan kul tâyifesinden üç dört aya değin hizmete gelmeyub kendu hevalarında olanların dirlikleri emrim mûcebince dayıma hizmetde olan müstehaklara tevcih eyleyesin deyu hükm yazılmışdır

[58]

Hüküm 135

Ağanın mektûbu mücebince emirleri yazılıb verilmek buyurulmuşdur

Rûmilinde sağ kolda olan kâdîlara hüküm ki Budun serhaddinde küffâr-ı haksarın ‘azim hareket-i bi-bereketleri olmağın düstûr-u ekrem müşir-i fehim ilh veziria‘zam olan Sinan Paşa edemallah-u te‘ala iclâlehu serdar ta‘yin olunub ‘asakir-i zafer maserimle müteveccih olub ‘umumen yeniçeri kullarım dâhi ağaları ile gitmek fermânım olmağın müşârü’n-ileyh ağa dâhi tevcîh üzere olub kâdîlıklarınızda olan Dergâh-ı Mu‘allam yeniçerileri ‘umumen mu‘accelen kalkub her biri mukaddemâ nereye yazılmış ise varub hizmetde bulunmak mühimmâtdan olmağın bu bâbda ağaları tarafından mühürlü mektûb gönderilmişdir buyurdum ki vardukda bu bâbda her birinüz onat-ı vecihle mukayyed olub taht-ı kazânuzda bâzârlarda ve mecmu‘ nas olan yerlerde muhkem nida ve telbis etdiresin ki Dergâh-ı Mu‘allam yeniçerileri anda olan kullarım kalkub mukaddemâ her biri nereye yazılmış ise ağaları mektûbu mücebince me‘mur olduka-ları hizmete mu‘accelen varub hizmetde bulunalar mu‘accelen kalkub gitmeyenleri ism-u resimleriyle yazub bildirsin ki dirlikleri alunub haklarından geline

Bir sûreti sol kolda olan kâdîlara

Bir sûreti Anadolu da olan kâdîlara yazıla

Bir sûreti Karamanda olan kâdîlara

Bir sûreti Batumda olan kâdîlara

Ayaşah? Mahmûd

[59]

Hüküm 136

Ba-hatt-ı hazret-i efendi

Rum beglerbegisine ve Sivas kâdîsına hüküm ki sâbıka Rum beglerbegisi Mehmed dâme ikbâlehu ve Kelmenler? kâdîsı südde-i sa‘âdetime mektûb gönderub

Rum çavuşlarından İbrahim Çavuş Hasan nâm kimesnenin tasarrufunda olan menkûhası olan İkrâm nâm hatunu mezbûr Hasan aher yerde iken cebren çekub alub gidub bi'l-fi'il tasarrufunda olub ve bu bâbda elinde hüccet ve fetvası dâhi olub te'addi ve fesâd eyledüğün 'arz etmeğin mezbûrların tîmârı ve çavuşlar alunub ahire virilub şer'le hakkından gelinmek fermânım olmuştur buyurdum ki vardukda mezbûru ihzâr idub bir def'a şer'le fasl olmuş değil ise hak üzere teftiş idub göresin mezbûrun 'arz olunduğu üzere elinde olan hüccet-i mazmunu müvafık şer'-i şerîf olub 'ala vechü'l-hakim sâbit olursa şer'le menkûhası alıvirildikten sonra şer'le hakkından gelesin ammâ hak üzere olub ahz ve celb-i sebebi ile ehl-i fesâda himâyet olunmakdan ve hilâf-ı şer'-i şerîf zulm ve te'addiden ziyade hazer idesiz

[59]

Hüküm 137

Ba-hatt-ı Mîrzâ Çelebî

Menteşe kâdîsına ve Tire kâdîsına hüküm ki ... kâdîsı Mevlânâ Ahmed südde-i sa'âdetime mektûb gönderub Kasaba-i Konaz sâkinlerinden olub kazâdan munfasıl olan Mevlânâ Hacı İbrahim ve karındaşı Hacı Hüseyin Çavuş ve 'Ömer için Kasaba-i Konaz ve etrâfında olan kurra halkı meclis-i şer'de mezkûrlar kendu halinde olub her birisi nice medâris ve mesâcid bina eyleyub ahâlî-i vilayete külli nef'illeri var iken Konaz kâdîsı olan Mehmed mezbûrlardan bağ ve bağçe ve at ve katır ve bunun emsâli nesneler isteyub virmedükleri için 'adavet idub ba'zı şikâyetçiler düzüb ellerine 'arz virdüğünden mâ'adâ ve ba'zı kuzzât nâmlarına dâhi mürevver 'arzlar düzüb asitâneye gönderub bir tarikle 'umum-u teftişi için kendüye hitâben emr ihrâc etdirmekle mezbûrlara bu bâbda ziyade zulm ve fukarâya hayf olmuştur deyu 'umum-u teftişi ref' olunub bunlardan da'vay-ı hak idenlere ta'yin-i madde itdirilub mezkûrların ahvâli hak ve 'adl üzere görmek için emr-i şerîfim ricasına 'arz eyledüğü ecilden imdi 'umum-u teftişi memnu'dur mezkûrlar ta'yin-i madde idub da'vay-ı hak ider hâkimleriyle mürafa'a olub ahvâlleri şer'le görölmek emr idub buyurdum ki vardukda mezkûrları ta'yin-i madde idub da'vay-ı hak ider hâkimleriyle mürafa'a idub bir def'a şer'le görölüb fasl etmiş olmayub üzerinden on beş yıl mürur etmeyen husûslarını şer'le hak üzere teftiş ve tefahhus idub göresin kâdîya 'arz olunduğu gibi ise ol-bâbda muktezay-ı şer'-i kavimle 'amel idub edây-ı

hak eyleyub hilâf-ı şer‘-i şerîf kimesneye iş etdirmeyesin ammâ hin-i teftişde hak üzere olub celb ve ahz ile ve ‘arz ve ta‘sil ile aslâ bir cânibe himâyet eylemeyub hakk-ı hakdan ‘udul ve iğrak eylemeyesin

[60]

Hüküm 138

Ba-hatt-ı hazret-i efendi şer‘le ta‘yin-i hak idenlerin hâkimlerine ihzâr idub müteveccih olan haklarını ba‘de’s-sübut mezkûr çavuş mübaşeretiyle alıverile deyu buyurulmuşdur

Yevmü’l-isneyn

Fî 18 Zi’l-ka‘de sene sülûs ve elf

Kanğırı sancağında vâkı‘ olan kâdîlara hüküm ki Kanğırı müftisi Hacı Mehmed ve Tosya kâdîsı Mevlânâ ‘Osman ve Sar kâdîsı Mevlânâ Mehmed ve Tuht kâdîsı Mevlânâ Sinan Dergâh-ı Mu‘allama mektûblar gönderub liva-i mezbûrde kurbet tâyifesi zuhûr idub mürur ve ‘ubur iden ayende ve revendenin yollarına inub kat-i nüfus ve ğâret-i emval idub ve re‘âyâ ve berâyânın gece ile evlerine girub esbâb ve erzakların ve at ve katırların sevk idub bunun emsâli nice fesâd ve şena‘atleri olub dergâh-ı ‘alî çavuşlarından liva-i mezbûrde ze‘amete mutasarrıf olan Ahmed Çavuş zikr olunan eşkıyanın ba‘zısı ele getirülüb ellerinde sevk olunmuş at ve katırları bulunub ve fesâd ve şena‘atleri sâbit olub şer‘le haklarından gelub eğer mezbûr çavuş mübaşir ta‘yin olunub sâyirleri dâhi ele getirülüb şer‘le haklarından gelinmez ise vilayet halkı ekseri perakende olub ayende ve revende yollardan mürur ve ‘ubur itmekden kalur deyu i‘lam eyledikleri ecilden mezbûr çavuş mübaşeretiyle zikr olunan eşkıya ele getirülüb ashâb-ı hukukun şer‘le müteveccih olub hakların alıvırilmesini emr idub buyurdum ki vardukda emrim mücebince ehl-i fesâdı ele getirüb da‘vay-ı hak idub ta‘yin-i madde eyleyenler ile mürafa‘a idub bir def‘a şer‘le fasl olmayub on beş yıl mürur etmeyen husûsların mezbûr çavuşum mübaşeretiyle hak üzere getirüb ba‘de’s-sübut hukuk-u nas ashâbına hükm idub bî-kusûr alıvırdikden sonra ehl-i fesâd muhtac-ı ‘arz olanlardan ise habs idub ‘arz eyleyesin değiller ise ol-bâbda şer‘le lâzım celali aherler idub her yere komayasın ammâ hin-i teftişde hak ve ‘adl üzere olub celb ve ahz sebili ehl-i fesâd himâyet olunmakdan

veyâhud bu bahâne ile kendu hallerinde olanlar rencide ve remide olunmakdan ziyade hazer idub cadde-i hakdan ‘udul ve ihraf eylemeyesin

[60]

Hüküm 139

Telhis oluna

Hatt-ı Hamza Efendi

Revan beglerbegine hüküm ki Revan mahkemesinde nâib olan Mahmûd nâm kimesne re‘âyâ ve berâyâyâ ziyade zulm ve te‘addisi olub hilâf-ı şer‘-i şerîf akçelerin almağla niyabetden ref olunmak için iki def‘a emr-i şerîfîm virilmekle emr-i şerîfe itâ‘at itmeyub şer‘-i şerîfe muhalif zulm ve te‘addisinin nihabetle olmayub geru niyabet itmekle dayima Müslümanları rencide eyledüğü i‘lam olunmağın imdi mezbûr Mahmûdun hilâf-ı şer‘-i şerîf zulm ve te‘addisi üzerine sâbit olursa ol-vilayetde sürgün olunmasını emr idub buyurdum ki vusûl buldukda mezbûrun vech-i meşrûh üzere Müslümanlara zulm ve te‘addisi varsa ba‘de’s-sübut ol-vilayetde ‘alakası kat idub nefy-i beled eyleyesin ammâ mukayyed olub ‘arz ve ta‘assub ile hilâf-ı şer‘-i şerîf zulm ve te‘addisi ziyade hazer eyleyesin

[61]

Hüküm 140

Ba-hatt-ı Pir Efendi

Bu hüküm virilmemiştir

Yevmü’l-hams

Fî 19 Zi’l-ka‘de sene sülüs

Kayseriye kâdisına ve begine hüküm ki Koçhisar kâdisı Seyyid Veli ve Niğde kâdisı Mustafâ zîde fazlehu mektûblar gönderub sipâhî oğlanlarından Taczâde Mehmedî dimekle ma‘rûf sipâhînin akrabasından Ferruh ve ‘Alî ve Mustafâ meclis-i şer‘a gelub mezbûr Mehmedin hakkında ehl-i ‘arz kimesneler hilâf-ı vâkı‘ ba‘zı nesne isnad idub ve mîri için havaleliği sebeb ile tahsil eyledüğü malı ğasb eyleyub

ve ümenâ ve ‘ulemadan ba‘zıları dâhi ğayr-ı vâkı‘ isnad itmekle Tuğcuzâde Mehmed Çavuş mübaşeretiyle emr-i şerîf ihrâc olunub ‘alakası dâhi kat‘ olmuşdur deyu mezbûru habs idub ahâlî-i vilayetden ahvali tefahhus olunsun deyu ilham eyledüklerinde fi’l-vâkı‘ mezbûre isnad olunan husûs-u hilâf vâkı‘ olub re‘âyâ ve berâyâ mezbûrden rıza ve şükran üzeredir deyu ‘arz eyledükleri ecilden mezbûr Mehmed habsden ıtlak olanları da‘vay-ı hak ider kimesne var ise gelub ahvalleri südde-i sa‘âdetimde görülmek emrim olmuşdur buyurdum ki vusûl buldukda emrim üzere mezbûr Mehmedi habsden ıtlak idub dâhi da‘vay-ı hak iden kimesneler ile südde-i sa‘âdetime gönderesin ki gelub Divân-ı Hümâyûnumda şer‘le ahvalleri görölüb icray-ı hak olan emrime muhalif bu husûs kimesneye nizâ‘ etdirmeyesin

[61]

Hüküm 141

Karaman ve Rum ve Diyarbekir beglerbegiliğinde ve etrâfında olan kâdîlara hüküm ki küffâr-ı haksarın serhadde hareket-i bi-bereketleri olunmağın düstûr-u ekrem müşir-i ifham nizâmü’l-‘âlem veziria‘zam Sinan Paşa edamallah-u te‘ala iclâlehu ‘asakir-i İslâma serdar ta‘yin olunub ve südde-i sa‘âdetimde yeniçerilerim ağası ‘umumen yeniçeriler ile sefer-i hümâyûnuma fermânım olub bu bâbda müşârü’n-ileyh yeniçerilerim ağası mühürlü mektûb virmeniz müşârü’n-ileyin mektûbu mücebince ‘amel olunmasını emr idub buyurdum ki vardukda bu bâbda müşârü’n-ileyh tarafından verilen mühürlü mektûb mücebince ‘amel idub ana muğâyir taht-ı kazânızda olan yeniçeri kullarına te‘allül ve ‘inad etdirmeyesin muma ileyhin mektûbuna muhalefet size gelmek ihmâl üzere olub ‘inad ve muhalefet idenleri ism-u resimleriyle yazub bildiresin

[62]

Hüküm 142

Ba-hatt-ı Hamza Çelebî

Şer‘le müekked hükm

İpsala ve Mekri ve Ferecik kâdîlarına hüküm ki sâbika Ferecik kâdîsı olan Hüseyin merhum ceddin Sultan Bayezid Han ‘ale’r-rahman ... evkafı karyeleri ahâlisinden hilâf-ı şer‘-i şerîfde otuz bin akçe alub ve kurbunda olan karyelerden dâhi hilâf-ı şer‘-i şerîf altmış bin akçeden ziyade akçelerin alub ziyade zulm ve te‘addisi eyledüğü i‘lam olunmağın buyurdum ki vardukda mezbûr kâdî ihzâr idub da‘vay-ı hak idub ta‘yin-i madde idenler ile beraber eyleyub bir def‘a şer‘le fasl olunmayub on beş yıl mürur etmeyen husûslarını hak üzere teftiş idub göresiz mezbûrun re‘âyâdan hilâf-ı şer‘-i şerîf akçe alub zulm ve te‘addi eyledüğü vâkı‘ ise ol-bâbda emr-i şer‘ kadimle ‘amel idub ba‘de’s-sübut şer‘le müteveccih olanı ashâbına alıvirub dâhi neferatın haklarını ne vecihle alıvirildüğü mufasssal ve meşrûh yazub bildiresin ammâ hak üzere olub hilâf-ı şer‘-i şerîf zulm ve te‘addiden ve ahz ve celb olunmağla himâyet olunmakdan ziyade hazer idesin ve kâdî-i mezkûrun üzerine ne makule mevad sâbit olub ve ne mikdâr hukuk-u nas alıvirildüğün yazub ‘arz idesin

[62]

Hüküm 143

Karadenize giden donanmay-ı hümayûn gemilerinde serdar olan Şa‘ban Paşaya hüküm ki iş bu sene-i mübarekede donanmay-ı hümayûnum ile Akdenize müteveccih olmak mühimmâtdan olmağın hâlâ ol-cânibde serdar zafer şi‘arıma müte‘allik cümle mesalih itmam olunub hitab eman be-eman Tatar hanı Gazi Giray Han dâmet me‘alûhuya ol-cânibe geçürüldükden sonra serdar zafer şi‘arıma lâzım olan mühimmât ve muhafaza için kifâyet mikdârı gemi alıkonub dâhi mâ‘adâ gemileri mu‘accelen bu cânibe götürmek emr idub buyurdum ki vardukda emr-i celîlü’l-kadrim üzere hâlâ ol-cânibde serdar zafer-i şi‘arıma müte‘allik cümle mesâlihi itmam idub ve han-ı müşârü’n-ileyhi ol-cânibe geçürdükden sonra serdar zafer şi‘arıma lâzım olan mühimmât ve muhafaza için kifâyet mikdârı gemi alıkonub dâhi mâ‘adâ gemileri mu‘accelen bu cânibe getirüb ihmâl ve müsâheleden ihtiyat üzere olasın

[62]

Hüküm 144

Yemen beglerbegliği ile Vezir Hasan Paşaya hila'-ı fahireden bir sevb hil'at murisü'l-behçet ve bir kabza şimşir zafer-i te'sir-i 'inayet olunub Mısır ümerâsından Raziye Kadınoğlu Mehmed Bege verilmiştir

Ba-hatt-ı Pir Efendi

Fî evâhir-i Zi'l-ka'de sene sülüs

[62]

Hüküm 145

Bir sûreti Habeş beglerbegisine dâhi bir kılıç ve bir kaftan gönderilub hâkimi müşârü'n-ileyhe verilmiştir

Ba-hatt-ı Pir Efendi

Fî evâhir-i Zi'l-ka'de sene sülüs

[63]

Hüküm 146

İskenderiyye begine ve Yafa begine hüküm ki Mısır gemilerine karşı varub sarây-ı 'âmiremde piriñç bâbında müzâyaka olmağın kâdîrğalarınız varub sarây-ı 'âmirem için piriñç getürmek emr idub buyurdum ki vusûl buldukda 'ale't-ta'cil kâdîrğalarınız Mısır gemilerine karşı varub piriñç tahmil idub sarây-ı 'âmireme irsâl ve isâl eyleyub 'avk ve te'hîrden ziyade hazer idesin

[63]

Hüküm 147

Ba-hatt-ı Pir Efendi

Anadolu beglerbegisine ve Anadolu'da olan kâdîlara hüküm ki bundan akdem sipâhî oğlanları zümresinden Hafız Mehmed babasıyla ba'zı hizmete vardukda Anadolu beglerbegisi kethüdası ve nice levendat ile Şa'ban nâm kimesneyi gönderub

mezbûrları habs ile getüresiz deyu ısmarlayub mezbûrlar sâkin oldukları evlerini basub cümle mevcut bulunan esbâb ve rahtlarını ve anları alub mezbûr Hafız Mehmedi tüfenk ile urub katl idub ve babasını der-zencir idub nice gün gezdürüb ziyade zulm ve fesâd etdikleri i'lam olunmağın mezbûr Şa'ban ve yoldaşları her kande bulunurlar ise ele getirülüb südde-i sa'âdetime gönderilmek emr idub buyurdum ki vardukda mezbûr Şa'ban ve fesâd iden yoldaşları her kande bulunurlar ise ele getirülüb dâhi te'hîr ve tevkif itdürüb yarar âdemlere koşub südde-i sa'âdetime gönderesin ihmâl ve müsâheleden ve 'avk ve te'hîrden ziyade hazer eylesin

Bir sûreti Karamana

Bir sûreti Sivasa

Bir sûreti Zulkâdiriyeye

Bir sûreti Halebe

Bir sûreti Şama

Bir sûreti Kıbrısa

Bir sûreti Trablusşama

Bir sûreti Erzuruma

[64]

Hüküm 148

Ba-hatt-ı hazret-i efendi

Kıbrıs beglerbegisine ve Tarsus sancağında olan kâdîlara hüküm ki liva-i mezbûrun zü'amâ ve erbâb-ı tîmârı geçen sene donanma-i hümâyûnuma me'murlar iken itâ'at-i emr etmeyub varmamağla mutasarrıf oldukları ze'amet ve tîmârlarının bedeliyeleri cem' olunmak fermânım olmuştur ba'zısı cem' olub ba'zısı bâki kalduğu ecilden buyurdum ki vardukda bu husûsa gereği gibi takayyud olub sen ki beglerbegisin bu husûsa yarar ve mu'temedü'n-'aleyh kimesneler ta'yin idub siz ki kâdîlarsız bi'z-zât mukayyed olub liva-i mezbûrun zü'amâ ve sipâhîlerinin südde-i sa'âdetde fermân-ı hümâyûnuma muğâyir donanmay-ı hümâyûnuma varmayanlardan

alınub bâki kalan bedellerini her ne vecihle mümkün ise cem‘ idub dâhi cem‘ eyledüğün kimesne zü‘amâ ve erbâb-ı tîmârın tîmârları yazdurasın baş karyeleriyle defter idub tahsil olunan bedeliye akçesiyle sütte-i sa‘âdetime ma‘an gönderesin bu husûsu bir vecihle tedârik eylesin ki sonra bir kimesne gelub nice tîmârım üzerimde az idi yazusundan ziyade bedel-i akçe alındı veyâhud donanma-i hümâyûnuma varmış idim deyu şekva iderlerse ‘azille konulmayub mes‘ul ve mu‘ateb olunmanuz mukarrerdir ana göre takayyud olub bâb-ı ikdâmda dakîka fevt etmeyesiz şöyleki sene-i sâbıkada emr-i şerîfime muhalif donanma-i hümâyûna varmayanlar bedellerini vermeyub emr-i şerîfime muhalefet ider ise ol-asılları ism-u resimleriyle ‘arz eylesiz ki tîmârları alınub haklarından geline

[64]

Hüküm 149

Ba-hatt-ı hazret-i efendi

Tarsus sancağında olan kâdîlarına hüküm ki liva-i mezbûrun zü‘amâ ve erbâb-ı tîmârı bu sene-i mübarekede donanma-i hümâyûnuma fermân olunub lâkin emrime muhalif gitmeyub mutasarrıf oldukları ze‘amet ve tîmârlarının bedeliyeleri cem‘ olunmak fermânım olmuştur buyurdum ki vardukda liva-i mezbûrun zü‘amâ ve tîmârları fi‘l-vâkı‘ bu sene-i mübarekede fermân olunan donanma-i hümâyûnuma varmamışlar ise bu husûsa her birinüz mezbûr çavuşum mübaşeretiyle ta‘yin olub livâ-i mezbûrde ze‘amet ve tîmâra hilaf olub emrime muhalif bu sene donanma-i hümâyûnuma gitmeyenlerin ze‘amet ve tîmârlarının beratları mücebince üzerlerinde olduğu mikdârı birer yıllık bedeliyelerini her ne vecihle mümkün ise cem‘ idub dâhi cem‘ eyledüğünüz zü‘amâ ve erbâb-ı tîmârın yazulub baş karyeleriyle defter idub tahsil olunan bedeliye akçesiyle sütte-i sa‘âdetime ma‘an gönderesiz bu husûsu bir vecihle tedârik eylesin ki sonra bir kimesne gelub benim tîmârım az idi bazusundan ziyade alındı demek ihtimâli olmaya ve zü‘amâ ve sipâhîlerden emr-i şerîfime muhalefet-i te‘alül ve ‘inad ider kimesne var ise ol-ahvalleri ism-u resimleriyle yazub ‘arz eylesiz ki tîmârları alınub haklarından geline

[65]

Hüküm 150

İstanbul kâdîsına hüküm ki İstanbul kassâblarından nâm zımmî Dergâh-ı Mu'allama 'arzuhâl sunub mahrûse-i İstanbulda kassâb (silik) ve ... ve Ta'udaki? ... ve ... Miyos? nâm zımmîler merkûme yamak ta'yin olunmuşlar iken yamaklık itmediklerini bildirmesini buyurdum ki (boşlık) vardukda göresin fi'l-vâkı' mezbûrlar bundan akdem emirle yamak ta'yin olunmuşlar ise ta'yin olundukları üzere yamaklık itdirub emr-i şerîfime muhalif kimesneye iş etdirmeyesin

[65]

Hüküm 151

Ba-hatt-ı Pir Efendi

Tunus beglerbegi Hüseyin Paşaya hüküm ki Mısırdan mîri şekerî gemilere tahmil idub südde-i sa'âdetime müteveccih olduğun istimâ' olunmağın imdi kılar-ı 'âmiremde beglere külli müzâyaka olunmağın zikr olunan mîri şeker 'ale't-ta'cil getürölmek emr idub buyurdum ki vardukda bu zamânı sâyir zamâna kıyas itmeyub gemilerde ne mikdâr mîri şeker var ise her ne vecihle mümkün ise 'ale't-ta'cil südde-i sa'âdetime getüresin husûs-u mezbûr mühimmâtandır ihmâl-i müsâhele itmeyub şer'le getürmekde ikdâm ve ihtimâm eylesin

[65]

Hüküm 152

Ba-hatt-ı Pir Efendi

Çatalca kâdîsına hüküm ki sûret-i sicil gönderub taht-ı kazânda İsmâ'il nâm kimesne re'âyâ tâyifesinden iken ve ism-i sahîh İsmâ'il iken sol 'ulufecilerden İnehan nâmına 'ulufe tasarruf idub ve sefere dâhi gitmeyub eşkiyadan olmağla muttasıl re'âyâyâ hilâf-ı şer'-i şerîf te'addi üzere olduğundan mâ'adâ Kaparak? nâm karyeden 'Ayşe ve Fatma nâm hatunların çayırların cebren alub tasarruf eyledüğü sicil ve hüccet olub muttasıl fesâd üzere olduğu i'lam olunmağın mezbûrun 'ulufesi kat' olunub ahvali şer'le görölmek emrim olmuşdur vardukda mezbûru ahz idub da'vay-ı hak idub ta'yin-i mal eyleyen hüsemasıyla meclis-i şer'a mürafa'a idub bir

def‘a şer‘le görölüb fasl olmayub on beş yıl mürur etmeyen husûsların hak üzere teftiş idub göresiz mezbûrun ‘arz olunduğu üzere fukarâya te‘addisi vâkı‘ ise ba‘de’s-sübut müteveccih olanı ashâbına hükm idub bî-kusûr alıvirdikden sonra şer‘le lâzım geleni icrâ eylesesin muhtaç-ı ‘arz olanı yazub viresin tamâm-ı hak üzere olub ğarz ve ta‘sil ve ahz ve celb-i sebiliyle kimesneye hilâf-ı şer‘ iş olmakdan hazer eylesesin

[66]

Hüküm 153

Gümülcine ve Yenice-i Karasu ve Kavala kâdîlarına hüküm ki sen ki Gümülcine kâdîsın sūdde-i sa‘âdetime mektûb gönderub ol-câniblerde ehl-i fesâd ve eşkıya kesret üzere olub Dergâh-ı Mu‘allam çavuşlarından ‘Alî Çavuş için ehl-i vukuf ve yarardır deyu ehl-i fesâdı ele getürüb şer‘le haklarından gelinmek bâbında hükm-ü hümayûm bâlâsına ‘arz eyledüğün ecilden buyurdum ki vardukda taht-ı kazânuzda anun gibi ehl-i fesâd ve şâki nâmında olub töhmet-i sâbıkaları oldukları müşârü’n-ileyh çavuşum mübaşeretiyle şer‘-i şerîf ihzâr idub dâhi bir def‘a şer‘le fasl olmayub on beş yıl mürur etmeyen husûsların hakları müvâcehelerinde şer‘le teftiş ve tefahhus eyleyub üzerlerine sübut bulan hukuku ba‘de’s-sübut hükm idub ashâbına alıvirildikden sonra ehl-i fesâddan sipâhî ve yeniçeri ve bi’l-cümmlle ‘arza muhtaç olanları yazub ‘arz eylesesin olmayanlar haklarında şer‘le lâzım geleni icrâ eylesesin ammâ teftiş bahânesiyle bi-günah olanlara ta‘arruz olunmakdan ve celb ve ahz ile ehl-i fesâda himâyet olunmakdan ziyade hazer idesin ‘umum-u teftiş memnu‘dur töhmet sâbıkası olmayanlardan ğayrı kendu hallerinde olanlara dahl ve ta‘arruz itdirmekde ihtiyat üzere olub lâzımü’l-‘arz olan husûsları yazub ‘arz idesin

[66]

Hüküm 154

Sabi‘ hazret-i vezir paşa

Yanbolu kâdîsına hüküm ki kazâ-i mezbûrda celeb defterinde mukayyed olan ba‘zı celebler biz küreci ve çeribaşı ve voynuk olmuşuz deyu ta‘allül idub üzerlerine

takdir olan koyunları ihrâc itmekde ‘inad iderlermiş buyurdum ki vardukda min-ba’d ol-vecihle ta’allül etdirmeyub ta’allül celeb defterinde mukayyed olan celebler her kimler ise defterde kayd olunduğu üzere koyunlarını ihrâc etdirub emr-i şerîfe muhalefet idenleri te’dîb eylesin

[66]

Hüküm 155

Ba-hatt-ı Pir Efendi

Ankara ve Koçhisar kâdisına hüküm ki Koçhisar kazâsında Yedi ‘Alî dimekle ma’rûf kimesne oğlu Mehmed ve Ahmed ile ehl-i fesâd olub üzerlerine nice fesâd sâbit ve zâhir olub ve Müslümanların evlerine girub yarar? ‘avratın ayardub tasarruf eyledikleri sâbit ve zâhir olub hüccet-i şer’iyye virilub ve babaları mezbûr Yedi ‘Alî ümenânın evkalarına düşüb ğammazlık idub ve nice ‘avratları nikâhsız tasarruf idub ve kıta’ü’t-tarik oldukları dâhi sicil olunub ehl-i fesâd ve eşkıyadan oldukları istimâ’ olunmağın mezbûrların ahvali görölüb şer’le haklarından gelinmek emr idub buyurdum ki vardukda mezbûrları ihzâr idub da’vay-ı hak idub ta’yin-i madde idenler ile mürafa’a eyleyub bir def’a şer’le fasl olmuş olmayub on beş yıl mürur itmeyen husûsların hak üzere teftiş idub göresiz mezbûrların vech-i meşrûh üzere fesâd ve şena’atleri vâkı’sa ba’de’s-sübut Müslümanların şer’le müteveccih olan haklarından alıvirdikden sonra şer’le haklarından gelesiz muhtaç-ı ‘arz olanlardansa habs idub ‘arz eylesiz hilâf-ı şer’-i şerîf kimesneye zulm ve te’addiden ve ehl-i fesâda himâyet olunmakdan hazer eylesiz

[67]

Hüküm 156

Yevmü’l-isneyn

Ğurre-i Zi’l-hicce sene sülüs

Erzurum beglerbegisine hüküm ki Erzurum serhadinde vâkı’ küffâr-ı haksarın hareket-i bi-bereketleri olduğu i’lam olunmağın imdi zü’amâ ve erbâb-ı tîmâr ile bir münâsib mahalde dernekde olub anun gibi a’da cânibinden hareket olursa def’-i

mazarrat-ı a'dada ikdâm ve ihtimâmını zuhûra getürmeni emr idub buyurdum ki vusûl buldukda Erzurumun zü'amâ ve erbâb-ı tîmârlarıyla bir münâsib mahalde dernek idub anun gibi a'da cânibinden hareket olursa hüsn-ü tedbir ve tedârikle def'-i mazarrat a'dada mecd-u sa'i olub bâb-ı ikdâm ve ihtimâmda dakîka fevt eylemeyesiz el-'iyaz-u billah-i te'ala ihmâl ve müsâhelen sebebi ile memâlik-i mahrûsemden bir mahale zarar ve güzend irişdirilmekten beğâyet ihtiraz idub kemâl-i basîret ve ittibah üzere olasız

[67]

Hüküm 157

Batum beglerbegine hüküm ki Erzurum serhadinde vâkı' küffâr-ı haksarın hareket-i bi-bereketleri olduğu i'lam olunmağın zü'amâ ve erbâb-ı tîmâr ile bir münâsib mahalde dernekde olasız deyu Erzurum beglerbegisine hükmi şerîfım gönderilmişdir sen dâhi hâzır ve müheyyâ olasın ki anun gibi a'da cânibinden hareket olub müşârü'n-ileyh tarafından sana âdem veyâ mektûb gönderdükde ber-vech-i isti'câl zü'amâ ve erbâb-ı tîmâr ile kalkub müşârü'n-ileyhe mülaki olmak emr idub buyurdum ki vusûl buldukda sen dâhi kemâl-i basîret ve ittibah üzere hâzır ve müheyyâ olasın ki müşârü'n-ileyh tarafından sana âdem veyâ mektûb gönderdükde zü'amâ ve erbâb-ı tîmârın ile ber-vech-i isti'câl kalkub varub müşârü'n-ileyhe mülaki olub vech-ü münâsib gördüğün mahalde dernekde olub anun gibi a'da cânibinden hareket vâkı' olursa def'-i mazarrat a'dada mecd-u sa'i olub bâb-ı ikdâm ve ihtimâmda dakîka fevt eylemeyesiz müşârü'n-ileyh tarafından mektûb ve âdem geldükde gece varub ihmâl ve müsâhelen sebebi ile el-'iyaz-u billah-i te'ala memâlik-i mahrûsemden bir mahale zarar ve güzend irişdirilmekten beğâyet ihtiraz eyleyesiz

[68]

Hüküm 158

Teftiş olundu

Ba-hatt-ı Pir Efendi

Sancağı begine kâdîya hüküm ki Karaağaç ve Turğud kâdîları ile Şeyh ‘Alî nâm kimesne Dergâh-ı Mu‘allama mektûb gönderub hâliyâ Antalya kâdîsı ve ma‘iyyetinde olan Haydar ümenâ ve nüzzardan ve sâyir fukarâdan beytû’l-mal nâmına alduğı malı dahil-i hazine etdirub kendu ekl-ü bel‘ etdüğünden mâ‘adâ yetmiş seksen mikdârı levend ve kırk mikdârı tüfenklu cem‘ idub etrâfa ve eknafa gönderub âdemler katl etdürüb Müslümanların anbârların ve dükkanların mühürledub fûruht etdirdükden sonra ekl idub ve küfeladan on yük mikdârı akçe cem‘ idub mîriye cüz’i nesne gösterub ve mukata‘at ahvali ziyade müşevveş olub mezbûrun zulmünden ümenâya kimesne kefil olmaz olub ve her emanetden ‘arz akçesi deyu yetmiş seksen bin akçe almağla tapusu bulunmayub nezaret ve mukata‘at hali kalub fukarâya zulmü ve mal-ı mîriye ğadrı ... olub teftiş olunmak emr olunursa üzerine yirmi yükden ziyade akçe zuhûr ider deyu ‘arz eyledükleri ecilden mezbûrun ahvali görölüb üzerine sâbit tezahür olan beytû’l-mal ve hakk-ı fukarâ alıvirilmesine emr idub buyurdum ki vardukda vakt-i mezbûru hüsn-ü tedbir ile ele getürüb dâhi ümenâ ve ‘imal ve sâyir da‘vay-ı hak iden hüsemasıyla beraber idub dâhi ahvalini dikkat ve ihtimâm ile muhkem teftiş ve tefahhus idub üzerine ne mikdâr mal-ı mîri zuhûr iderse emlak ve esbâb ve erzak ve nukuddan cem‘ ve tahsil itdirub mîri için zabt ve kabz itdikden sonra hukuk-u fukarâ ve re‘âyâdan üzerine cüz’i ve külli mer‘a? sâbit ve zâhir olursa ta‘allül etdirmeyub bî-kusûr idenlerden ashâb-ı hukuka alıvirdikden sonra üzerine ne makule mevad sâbit olub ne mikdâr mal-ı mîri tahsil olunub ve ne mikdâr hukuk-u fukarâ alınduğun yazub ‘arz eyleyub ve katl-i nüfus etdüğü dâhi vâkı‘ ise sicil eyleyub sûret-i sicili asitâne-i sa‘âdetime gönderesin sonra hakkında emr-i şerîfim ne vecihle sâdır olursa mûcebi ile ‘amel idesin

[69]

Hüküm 159

Ba-hatt-ı Hamza Çelebî

Koloz ve İnebahtı ve Ağrıboz ve Mora kâdîlarına hüküm ki Dergâh-ı Mu‘allam yeniçerilerinden ve ‘acemi oğlanlarından ba‘zısı ticâret tariki ile geldikde taht-ı kazânuzda fevt olub (bu hüküm ikmal edilmemiştir hatta son kelimesi tamâmlanmamıştır)

[69]

Hüküm 160

Ba-hattı

Ğureba-i Yemin ağasına ve İne kâdîsına hüküm ki sen ki ağasın mektûb gönderub kazâ-i mezbûrden Deli Ca'fer dimekle ma'rûf haramzâde re'âyâ ve berâyâyı rencide ve remide etmekden hali olmayub sen Geliboluya varmandan mukaddem Gelibolu muhafazasında olan Behram Subaşı mezbûru yeniçerilerim ağasının mektûbuyla mezbûr Deli Ca'feri tutub kayd-u bend ile gönderdikde sen sipâhîyim deyu cevap virub lâkin ne yerde sipâhî oldun deyu sual olundukda ben evvala topçu idim seferde küffârın taburu istihdâmında yeniçeriler kethüdası terekesiyle silahdar oldum ammâ 'ulufe almadım deyu cevap virdikde zamân teng olmağla asitâne-i sa'âdete gönderilmeyub ma'rifet-i kâdî ile Gelibolu kal'asında habs virildüğünü bildirdikleri ecilden mezbûrun ahvali şer'le nasb olunub hakk-ı fukarâ alıvirildikten sonra ahvali 'arz olunmak emr idub buyurdum ki bu bâbda mukayyed olub emrim üzere mezbûru meclis-i şer'a ihzâr ve da'vay-ı hak idub ta'yin-i madde eyleyen hakkı sebili mürafa'a idub ve ğıybet ider ise şer'le buldurması lâzım olan küfelasına buldurub getürdüb bir def'a şer'le görölüb fasl olmayan husûsların hüsemaları mukavelesinde hak üzere teftiş idub göresin fi'l-vâkı' mezbûrun 'arz olunduğu üzere fukarâya zulm ve te'addi eyledüğü tahsilü'ş-şer' sâbit olursa ashâb-ı hukuku şer'le müteveccih olan hakların alıvirildikten sonra habs idub üzerine şer'le sübut ve zuhûr bulan maddelerin yazub 'arz eylesin ki sonradan hakkında ne vecihle emr-i şerîfim sâdır olunursa mücebiyle 'amel eylesin ammâ hak üzere olub 'arz ve tahsilden ve ahz ve celb-i sebili hukuka vâkı' fitne 'arz olunmaktan hazer eylesin

[69]

Hüküm 161

Diyarbakir defterdârına hüküm ki hâlâ hâlâ vilayet-i Diyarbakirde vâkı' ümenâ ve 'imal zimmetinde olan cizye akçesin cem' ve tahsil etmek için Dergâh-ı Mu'allam çavuşlarından fahrü'l-akran Yusuf Çavuş zîde kadrehû irsâl olunub maliye

tarafından hükm-ü hümayûnum verilmiştir buyurdum ki vusûl buldukda ol-emr-i şerîfim mücebince mal-ı hazine-i cem‘ ve tahsil itdirub mu‘accelen müşârü’n-ileyh çavuşumla göndermek bâbında envâ‘-ı ihtimâm zuhûra getüresin bu zamânı sâyir zamâna kıyas etmeyub ikdâm ve ihtimâmda dakîka fevt etmeyesin

[70]

Hüküm 162

Ba-hatt-ı Pir Efendi

Yevmü’l-isneyn

Fî 24 (N) Ramazan sene sülüs ve elf

Selanik kâdisına hüküm ki Dergâh-ı Mu‘allam çavuşlarından Hamza Çavuş ve Bektaş Çavuş ve ... Fayık ve Kazğancı Kartek ‘Alî ve ... Hüseyin ve şehir kethüdası ... ve Mutakzâde Hacı Mustafâ ve Mukrenzâde? ve Piri Çelebî ve Hacı Hüseyin ve Sağırinoğlu ‘Alî ve ‘Alî Reis ve Yazıcı Hasan Bali ve ‘Abdullah nâm kimesneler Dergâh-ı Mu‘allam yeniçerinin çukaları cem‘ine me’mur olan yayabaşayı muhkem döğüb ve yanında olan yeniçerileri mecrûh idub ziyade fesâd ve şena‘atde bulunanları i‘lam olunmağın südde-i sa‘âdetimde saksoncubaşı olan kıdvetü’l-emâcid ve’l-a’yân Ahmed Subaşı zîde mecdehu ta’yin olunub irsâl olunmuşdur buyurdum ki vardukda mezbûrları müşârü’n-ileyh mübaşeretiyle bâ-yı tarik-i gân ele getürüb husûs-u mezbûru ol-câ nibde istimâ‘ etdirub mezbûrları sûret-i sicilleriyle kayd-u bend ile südde-i sa‘âdetime gönderesin ki ahvalleri görüle ehl-i fesâda himâyet olunmakdan ve kendu hallerinde olanlara hilâf-ı şer‘-i şerîf zulm ve te‘addiden ziyade hazer eyleyesin

[70]

Hüküm 163

Ba-hatt-ı Pir Efendi

Selanik kâdisına hüküm ki Dergâh-ı Mu‘allam yeniçerilerinin çukaları cem‘ine me’mur olan yayabaşayı kuzzâtıdan ‘Atazâde ve Seyfullah nâm kâdîlar ba‘zı

eşkîya ile muhkem döğüb ve yanında olan yeniçerileri mecrûh etledikleri i‘lam olunmağın sūdde-i sa‘âdetimde saksoncubaşı olan kıdvetü’l-emâcid ve’l-a‘yân Ahmed Subaşı zîde mecdehu ta‘yin olunub irsâl olunmuşdur buyurdum ki vardukda bu husûs anda istimâ‘ etmeyub mezbûr kâdîlara yarar âdemler koşub sûret-i sicilleriyle ma‘an sūdde-i sa‘âdetime gönderesin ki ahvalleri asitâne-i sa‘âdetimde görüle ve koşub gönderdüğün kimesnelere muhkem tenbîh ve te’kîd eylesesin ki mezbûrlara yolda ve zarar ve güzend iriştirmekden hazer eylesesin

[70]

Hüküm 164

Ba-hatt-ı Pir Efendi kayd-u bend ile

Sūdde-i sa‘âdetimden Edirneye varınca yol üzerinde vâkı‘ olan kâdîlara hüküm ki mukaddemâ vefat iden Vezir Nişancı Mehmed Paşanın Hasan Kethüda nâm mu‘taki mutasarrıf olduğu ze‘ametinin bir nesnesini iki yüz elli bin akçeyi Polad Ahmed dimekle ma‘rûf kimesneye der‘uhde idub bir buçuk sene zabt idub bir akçe getürüb teslim etmeyub zimmetine olub mezbûr Hasan Kethüda fevt olmağla mezbûr müteveffanın oğlu Ahmede intikal itmekle firar idub ol-câniblerde olduğu i‘lam olunmağın mezbûr Polad Ahmed ele getirülüb kayd-u bend ile asitâne-i sa‘âdetime gönderilmek emrim olmuşdur buyurdum ki vusûl buldukda emrim mûcebince her birinüz taht-ı kazânuzda mukayyed olub bâ-yı vech-i gân mezbûr Polad Ahmed hüsn-ü tedbir ile ele getürüb yarar âdemlere koşub kayd-u bend ile asitâne-i sa‘âdetime gönderesiz ammâ mezbûrun ele gelmesinde gereği gibi mukayyed olub ihtimâm eylesesiz ve gönderdiğiniz âdemlere muhkem tenbîh idesiz ki yolda ve izde gaflet ile veyâhud celb-i ahz olunmağla ıtlak olunmakdan ihtiraz eylesesiz

[71]

Hüküm 165

... ..

Sâbıka Selimiye sancağı begi olan Eburişoğlu Ahmede hüküm ki kıdvetü’l-era-i ve’l-ekâbir Haleb defterdârı Mehmed dâme ‘izzuhu sūdde-i sa‘âdetime mektûb

gönderub senin için her vecihle yarar olub Bağdad ve Diyarbekir ve Haleb etrâf ve eknafinda fesâd üzere olan ‘asi A‘rab ve sâir kıtta‘ü’t-tarik gereği gibi haklarından gelmekle ol-câniblerde tüccar ve zevvar huzur-u bal ile mürur ve ‘ubur itmek üzere olduğun bildirmeğin mezîd-i ‘inayetime müstehak olmuşundur buyurdum ki vardukda sancağım ahire verilmişdir dimeyub kema-kân o-makûle ‘asi A‘rab ve sâir kıtta‘ü’t-tarikin kema-yenbaği haklarından gelesin sonra me‘mulünden ziyade ri‘ayet olunursun şöyle bilesin

[71]

Hüküm 166

Mûcebince Selanik kâdîsı ve anda olan yayabaşına

Ba-hatt-ı Hamza Çelebî

Selanik kâdîsına ve Selanikte olan yeniçeriler yayabaşısına hüküm ki sen ki kâdîsın südde-i sa‘âdetime mektûb gönderub Sidrekapsi kazâsına tabi‘ Aynaroz nâm cezîrede sâkin olan ruhbanlar meclis-i şer‘-i şerîfe gelub kadimü’l-eyyamdan cezîre-i mezbûreye yasakçı gelmek mu‘tad değil iken ve ihtiyacı dâhi yoğiken Dergâh-ı Mu‘allam yeniçerilerinden Memi ve İskender ve Mehmed nâm kimesneler yasakçı nâmına cezîre-i mezbûrede gezub fukarâya ve zulm ve te‘addi ve mezbûrları bilâ-sebeeb rendice eyledikleri ‘arz eyledüğün ecilden mezkûrun yeniçeriler ağası Ahmed dâme ‘ulüvvühû mektûbu mûcebince yasakçılıktan ref‘ olunmuş buyurdum ki vusûl buldukda mezkûr yeniçerileri getürdüb ağaları mektûbu mûcebince min-ba‘d cezîre-i mezbûreye varub yasakçılık etmemek için muhkem tenbîh ve te’kîd eyleyub ve şimdiye dek fukarânın hilâf-ı şer‘-i şerîf zulmen nesnelerini almışlar ise ba‘de’s-sübut hükm idub bî-kusûr alıviresiz

[72]

Hüküm 167

İşaret ... makul beglekçi

Kilidülbahr kal‘ası dizdarına hüküm ki hâlâ ‘umumen tecdid-i bervar fermânım olmağın kal‘a-i mezbûre hisar erenleri beratlarının tecdid etmek murad

idinub lakin beglerbegi sefer-i hümâyûnda olan beglerbegide tecdid mümkün olmağın buyurdum ki bi'l-fî'il kal'a-i mezbûrede berat-ı hümâyûnumla hisar erleri olanların cümlesinin beratları ve tecdid için lâzım olan harçların kendülerden alub der-kise idub ve mühürleyub içlerinden mu'temedü'n-'aleyh kimesne ile südde-i sa'âdetime gönderesin ki beratları südde-i sa'âdetimden tecdid oluna

Bir sûreti Ankara kal'ası dizdarına

Vize sancağında olan kâdîlara hüküm ki Midye kâdîları südde-i sa'âdetime mektûblar ve muhzır gönderub zıkr olunan kazâlarda mütemekkin olan Dergâh-ı Mu'allam sipâhîleri ve yeniçeriler ve vilayet-i mezbûrede olan ümmî ve hütebası ve a'yân ve eşrafı ve re'âyâ ve berâyâsı meclis-i şer'-i şerîfe varub sefer-i hümâyûna vâkı' olmağla

Bir sûreti defter emînine du'ayı yazub anun gibi Anadolu ve Rûmilinde olan ve ğayride olanların üzerlerine varub hasaratda beratları tecdid olub getürdükde beglerbegide olur deyu berude olub yazub üzerelerinde ise deyu şer'le birir sûret-i sicili ... viresin

[72]

Hüküm 168

Emr-i şerîf

Ba-hatt-ı

Erkilide sâkin Mehmed Çavuşa hüküm ki Erkili iskelesine gelen zahîre gemilerinin ekseri İstanbula gelmeyub yabana gidub Rodoscukda ta'yin olunan çavuş Erkili iskelesini zabta kâdir olamayub müstakil kimesne ta'yin olunmak lâzım olduğu i'lam olunmağın buyurdum ki vardukda min-ba'd sen bi'z-zât Ereğlide durub zahîre ahvaliyle mukayyed olub zehâyir ile memlu ve meşhun olan gemiler zıkr olunan iskeleye geldikde ahire gitmeğe komayub doğru İstanbula irsâl eylemekde her vecihle ikdâm ve ihtimâm üzere olasin ammâ husûs-u mezbûrde evkat-ı istikâmet üzere olub celeb ve ahz sebebiyle yahud aher 'arz ile zahîre gemileriyle aher yerlere göndermekden ziyade hazer eylesin

[72]

Hüküm 169

Rodoscuk iskelesine ta'yin olunan çavuşa hüküm ki Erkili iskelesine zehâyir ile gelen gemilerin ekseri İstanbula gelmeyub aher yerlere gidub Rodoscukdan gözetmek mümkün olmadığı i'lam olunmağın Erkilide sâkin olub Dergâh-ı Mu'allam çavuşlarından olan Mehmed Çavuş zıkr olunan iskele üzerine mübâşir ta'yin olunub emr-i şerîfim gönderilmiştir buyurdum ki vardukda min-ba'd Erkili iskelesine gelen gemilere karışmayub Rodoscuk iskelesine gelen gemilerden ğayriye dahl eylemeyesin

[73]

Hüküm 170

Ba-hatt-ı Hamza Efendi

Vize sancağında olan kâdîlara hüküm ki siz ki Vize ve Midye kâdîlarsız südde-i sa'âdetime mektûblar ve muhzır gönderub zıkr olunan kazâlarda mütemekkin olan Dergâh-ı Mu'allam sipâhîleri ve yeniçerileri ve ümmi? ve hütebası ve re'âyâ ve berâyâsı meclis-i şer'a varub sefer-i hümâyûna me'mur olmağla etrâf ve eknafda olan eşkıya dağlarda 'isyan üzere olub sefer-i hümâyûnuma teveccüh ettiğimizde vilayet hali olmağla evlerimizi basub ehl ve 'iyal ve emval ve erzakımız nehb-ü ğâret ve yağmâ ve hasaret etmeleri mukarrerdir deyu kasaba-i Vize kurbunda çiftliğinde sâkin olan sâbika sancak begi olan Hürrem Paşaoğlu İskender ehl-i vukuf olmağla anun gibi eşkıya ve kıta'ü't-tarik olan ehl-i fesâdı ele götürüb haklarından gelub vilayet hıfz-u hirasat eylemeğe müte'ayyin olmak rica eyledüklerin 'arz etdüğün ecilden sevk ile teftiş olmasını emr idub buyurdum ki vardukda bu bâbda (silik) mukayyed olub anun gibi taht-ı kazânuzda her ne mahalde ehl-i fesâd ve eşkıya zuhûr iderse müşârü'n-ileyh âdemleriyle ve iktizâ iderse il eriyle üzerlerine varub her ne vecihle mümkün olursa ele götürüb dâhi ahvallerin hısımları müvâcehelerinde hak üzere teftiş idub göresiz ashâb-ı hukukun müteveccih olan hakların hükm idub bî-kusûr alıvirdikten sonra ehl-i fesâd olanlardan muhtaç-ı 'arz olanları habs idub 'arz eyleyesiz olmayanların şer'le mahalinde haklarından gelesiz ki sâyir eşkıyaya

mufasssal ‘ibret ola ammâ bu bahâne ile kendu hallerinde olanlara dahl olunub ehl-i fesâd celb ve ahz sebebi ile himâyet olunmakdan ihzâr idesiz

[73]

Hüküm 171

Giresun ve Keşab ve Kürtün kâdîlarına hüküm ki bundan akdem zıkr olunan kâdîlıklarda vâkı‘ olan dergâh-ı ‘alî yeniçerilerine serdar olan Hacı Ahmed nâm yeniçeri giru alınub sâbık üzere taht-ı kazânuzda olan yeniçeri tâyifesine serdar ola deyu südde-i sa‘âdetimde yeniçeri ağası olan iftîhârü’l-emâcid ve’l-ekâbir Ahmed dâme ‘uluvvühû mektûb virmeğin buyurdum ki vusûl buldukda müşârü’n-ileyh Hacı Ahmed taht-ı kazânuzda olan dergâh-ı ‘alî yeniçerilerine olageldüğü üzere serdar olub mezbûrların vâkı‘ olan husûslarını görmesi hilâf-ı şer‘ kimesneye zulm ve te‘addi etdirmeye eğer şöyleki mezbûrlardan birisi müşârü’n-ileyhin sözüne muhalefet idub hilâf-ı şer‘ re‘âyâyâ zulm ve te‘addi eyleye ol-makûleleri muma ileyh Hacı Ahmed ism-u resimleri ve bölükleri ile ‘arz eyledüğü ‘ulufeleri kat‘ olub haklarından geline ve bundan mâ‘adâ ba‘zı kimesneler yeniçeri ve ‘acemi oğlanı ve cebeci ve topçu nâmına gezub burma astar sarub re‘âyâyâ zulm ve te‘addi etmekden hali ve zalil etmiş ol-makûlelerini dâhi muma ileyh Hacı Ahmed mübaşeretiyle yerlerinden teftiş idub ele götürüb muhkem şer‘le haklarından gelesiz hilâf-ı emr-u rıza kimesneye iş etdirmeyesiz

[74]

Hüküm 172

Yevmü’l-hams

Fî 14 (L) Şevvâl sene sülûs

Ba-hatt-ı Hamza Çelebî

Emr-i şerîf buyurulmuşdur

Yegân Beg Medresesi müderrisi Muslihiddin ve Kal‘acık kâdîsına hüküm ki sâbıka Çukarca kâdîsı olan Yahyanın hilâf-ı şer‘-i şerîf re‘âyâ ve berâyâ envâ‘-ı zulm

ve te‘addi eyledüğünden mâ‘adâ beğir-i hak kiminden kimden on bin ve beş bin ve bin ve beş yüz akçelerini alub ve bir husûs vâkı‘ olub üzerine varmak lâzım geldikde ayak teri deyu üçer dörder bin akçelerin almakçün varmayub nice def‘a ba‘zı husûslar içün emr-i şerîf vârid olmuşiken ma‘rifetiyle ‘amel itmeyub ve ‘avarız ihrâcında ta‘yin olunan ziyade akçelerin alub ve bir maddede iki cânibe hüccet virub ve ehl-i ‘örf tâyifesiyle yek-dil olub re‘âyânın hilâf-ı şer‘-i şerîf akçelerin giru alub ve subaşıya akçe virdunuz bana da virun deyu re‘âyâdan külli akçe alub ve hâne başına birer koyun salub vermeyenlere ziyade te‘addi eyleyub bunun emsâli zulm ve te‘addisinin nihayeti olmadığı i‘lam olunmağın buyurdum ki vardukda bu bâbda onat-ı takayyud olub mezkûr kâdî şer‘-i şerîfe da‘vet idub bu husûs hak üzere mahall-i hadisede onat-ı vecihle teftiş ve tefahhus idub göresin kâdîya i‘lam olunduğu gibi ise şer‘le sübut ve zuhûr bulan hukuk ashâbına alıvirdükden sonra mezkûrun üzerine sübut bulan mevadın sûret-i sicillerini mühürleyub südde-i sa‘âdetime gönderesiz ki hakkında sudur bulan emrim ne vecihle olursa ma‘rifetiyle ‘amel oluna

[74]

Hüküm 173

Ba-hatt-ı Hamza Çelebî ...

Şiran kâdisına hüküm ki yeniçerilerim ağası Ahmed dâme ‘ulüvvühû südde-i sa‘âdetime mektûb gönderub ol-câniblerde olan yasakçıların re‘âyâ ve berâyâyâ envâ‘-ı zulm ve te‘addi olduğu i‘lam olunmağla yasakçılıktan ref‘ olmuşdur deyu i‘lam etmeğın buyurdum ki vardukda müşârü’n-ileyhin mektûbu mücebince ol-yasakçılara muhkem tenbîh ve te‘kîd eylesen ki min-ba‘d yasakçılık etmeyeler

[75]

Hüküm 174

Müekked hükm buyurulmuşdur

Ba-hattı

Cezîre-i Limni kâdisına hüküm ki düstûr-u mükerrerrem ... Vezirim Sinan Paşa edamallah-u te‘ala iclâlehunun cezîre-i mezbûrede olan hasları voyvodası Ramazan südde-i sa‘âdetime âdem gönderub müşârü’n-ileyhin zikr olunan hasları re‘âyâsı vâkı‘ olan ‘öşr ve sâyir rûsumların kadimden viregeldiği üzere virmeyub noksan üzere virmek isterler deyu şer‘ ve kanun ile müteveccih olan ‘öşr ve rûsumları ‘âdet-i kadim üzere virmek için emr-i şerîfim rica etmeğin buyurdum ki hükm-ü şerîfim vardukda müşârü’n-ileyhin zikr olunan haslarının ‘öşr ve sâyir rûsumun kadimden alına geldiği üzere mezbûr dâhi aldırub olagelene muğâyir re‘âyâyâ ‘inad ve muhalefet etdirmeyesin

[75]

Hüküm 175

Mezbûr kâdiya hüküm ki düstur-u mükerrerrem ... Vezirim Sinan Paşa edamallah-u te‘ala iclâlehunun cezîre-i mezbûrede olan hasları re‘âyâsından yüz seksen altı nefer zimmî ispençelerin sâyir re‘âyâdan noksan üzere virmek şartıyla kal‘a-i Ballukasrıda gice ve gündüzde nöbetçi ta‘yin olunmuşiken kal‘a-i mezbûre dizdarı mücerred kendu tama‘ı için müşârü’n-ileyhin hasları re‘âyâsından yüz seksen altı neferden ziyade ba‘zı re‘âyâyı yanına alub bunlar dâhi nöbetçidir deyu ispençelerin defter mûcebince tamâm aldırmağa mani‘ olduğun bildirib men‘ olunmasıçün hükm-ü hüâyûnum rica etmeğin buyurdum ki vusûl buldukda kadimden kal‘a-i mezbûre muhafazasına ta‘yin olunan zimmetlerden mâ‘adâ müşârü’n-ileyhin hasları re‘âyâsının ispençesi kanun-u kadîm mûcebince mezbûr voyvodaya bi’t-tamâm aldırub mezbûr dizdara aslâ dahl etdirmeyub men‘ ve def‘ eyleyesin şöyleki re‘âyâyı yanına alub giru fasl eyleye kavî üzere ‘arz eyleyesin ki dizdarlık ahire verile

[75]

Hüküm 176

Ba-hatt-ı Hamza Efendi

İstihdama kalmak

Dergâh-ı Mu‘allam çavuşlarından olup vilayet-i Zulkâdiriye’nin bedel akçesi cem‘ine me‘mur olan Hızır Çavuş ve Divân-ı Hümâyûnum kâtiblerinden Kâtib ‘Osmana hüküm ki sen ki müşârü’n-ileyh kâtibimsin Dergâh-ı Mu‘allama mektûb gönderub geçen sene vilayet-i mezbûreden fermânım olunan bedel akçesinin cem‘ ve tahsilinde istihdâm için Mar‘aş çavuşlarından bir mikdâr çavuş ta‘yin olunub ellerine ahkâm-ı şerîfe virilmekle mezbûrlar evâmir-i şerîfe mücebince istihdâm olunub ve mîri için verilen bedel akçeleri dâhi alınub vilayet-i mezbûre re‘âyâsının ekseri Yörük tâyifesinden olup kış eyyamında ele girmeyub ve sipâhîleri kande olduğu na-ma‘lûm olmağla nice sipâhînin bedelleri alınmayub bâki kalmağın zikr olunan çavuşlar bâki iken cem‘ ve tahsiline lâzımdır mezkûrlar bâki tahsilinde mi olsunlar yoğsa sefere mi gitsünler deyu ‘arz eyledükleri ecilden geçen sene emr-i şerîfimle istihdâma ta‘yin olunan çavuşlar bu sene dâhi bedel-i bâkisinin tahsilinde istihdâmda olmaların emr idub buyurdum ki vusûl buldukda geçen sene emirle istihdâma ta‘yin olunan çavuşları bu sene dâhi emrim üzere bedel-i bâkisinin tahsilinde istihdâm eyleyub isimlerin baş karyeleriyle defter idub mühürleyub asitâne-i sa‘âdetime irsâl eylesiz ki bu sene sefer-i hümâyûna gelmediler deyu çavuşluklarına ve tîmârlarına dahl olunmamak için ellerine ahkâm-ı şerîfe verile

[76]

Hüküm 177

‘Arza muhtaç olmayanları şer‘le lâzım geleni icrâ olunmak kâdîlar (silik)

Ba-hatt-ı Pir Efendi

Ağrıboz ve Mora ve İnebahtı ve Mizistre sancakları beglerine ve liva-i mezbûrde vâkı‘ olan kâdîlara hüküm ki Dergâh-ı Mu‘allam müteferrikalarından kıdvetü’l-emâcid ve’l-ekârim bi-zeban Süleyman zîde mecdehu Dergâh-ı Mu‘allama ‘arzuhal sunub taht-ı hükümetinizde mehayif teftişine hatt-ı hümâyûn sa‘âdet makrûnum ile me‘mur olup cürm-i gâlibi sâdır olup bi-hasbü’ş-şer‘ ve’l-kanun salb ve siyasete müstehak olanlardan muhtaç-ı ‘arz olmayanların haklarından gelinmeği rica etmeğin ehl-i fesâddan muhtaç-ı ‘arz olmayanlara siz ki kâdîlarsın sizin ma‘rifetiniz ile muktezây-ı şer‘ mutahhar her ne ise mahalinde icrâ olunmasın emr idub buyurdum ki vardukda bu bâbda her biriniz bi’z-zât mukayyed olup anun gibi

ele getirlen ehl-i fesâdın muhtaç-ı ‘arz olmayanlarına ba‘de’s-sübut mahalinde şer‘ lâzım geleni icrâ etdirdub yerine koddurub şer‘-i şerîfe ve emrime muğâyir kimesneye ta‘allül ve nizâ‘ etdirmeyesiz ammâ hin-i teftişde tamâm hak üzere olmayub ‘arz ve ta‘assb ile telef nast? olmakdan ve hilâf-ı şer‘-i şerîfe iş olmakdan beğâyet ihtiyat üzere olasız ve ehl-i fesâd serbest ze‘amet ve tîmâr ze‘ameti ile harice alub gitmek ... serbest ze‘amet ve tîmâr sâhibleri ma‘rifeti ile şer‘le lâzım geleni mahalinde icrâ etdirdub ve bu bahâne ile kendu hallerinde olanlara dahl ve tecavüz olunub ehl-i fesâddan celeb ve ahz etmekle himâyet etmekde bi‘l-cümle ehl-i fesâda ruhsat virmekden ziyade hazer idub lâzıml-‘arz olan hussları yazub ‘arz eyleyesiz

[76]

Hüküm 178

Ol-câniblerde vâkı‘ olan haramzâdeleri ele getirüb kayd-u bend ile bu cânibe gönderub

Gelibolu ve Umur ve Malkara ve Keşan kâdîlarına hüküm ki taht-ı kazânuzda ba‘zı ehl-i fesâd zuhr idub ayende ve revendeye te‘addiden hali olmadıkları i‘lam olunmağın ol-makle fesâd ve şena‘at üzere olub taht-ı hükümetinizde bulunanları hin-i tedbir ve tedârikle ele getirüb mukayyed ve mahbus südde-i sa‘âdetime gönderilmek emrim olmuşdur buyurdum ki vusl buldukda bu bâbda onat-ı vecihle takayyud olub fesâd ve şena‘at üzere olanları mukayyed ve mahbus sa‘âdetime gönderesiz ammâ koşub gnderdğnz âdemlere muhkem tenbîh eyleyesiz ki celeb ve ahz-ı sebili yahud ğaflet ile ğıybet etdirmek ihtimâli olmaya ve bu bâbda hak üzere olub kendu hallerinde olanlara dahl eylemeyesiz

[77]

Hüküm 179

Edirneye varınca yol üzerinde vâkı‘ olan kâdîlara hüküm ki hâliya Mar‘aş ve Karaman beglerbegileri mu‘ccelen varub serdar zafer şi‘arıma mülaki olmak fermânım olub ve sâyir sefer-i hmâynuma me‘mur olanlar dâhi muhafaza ve ğayri bahâne ile aher yere gitmeyub doğru serdarıma varmak içün Dergâh-ı Mu‘allam

kapucularından irsâl olunmuşdur buyurdum ki vardukda bu bâbda her birinüz bi'z-zât mukayyed olub eğer müşârü'n-ileyhümâ beglerbegiler ve eğer sâyir sefere me'mur olan ümerâ ve zü'amâ ve Dergâh-ı Mu'allam müteferrikaları ve çavuşlar ve erbâb-ı tûmâr ve bölük halkı ve Dergâh-ı Mu'allam yeniçerileri? ve sâyirleri a'la ve edna her kimler ise aslâ bir an ve bir sa'at te'hîr itdirmeyub doğru serdar zafer-i şî'arım tarafına irsâl eylesesiz ki varub müşârü'n-ileyhin yanında hizmetde bulunalar şöyleki mezbûrlardan birisi muhafaza bahânesiyle ve aher tarikle ğayri semte gidub doğru serdarıma varub mülaki olmakda tereddüd ve 'inad üzere olan anun gibilere aslâ meccal vermeyub salb ve siyaset olunmak fermânım olmuşdur ana göre her birine tenbîh ve te'kîd eyleyub fermân-ı şerîfim üzere mu'accelen ihrâc ve mahall-i me'mura irsâl eyleyub 'inad ve muhalefet etdirmeyesiz bu bâbda kapucu kullarımın şeker ve şikâyetleri müstemirr ve ... a'la ve ednada biri ki emr-i şerîfime muhalefet eyleye bir vecihle hakaret olunur ki sâyirlerine müceb-i 'ibret ola

[77]

Hüküm 180

Ba-takrir-i hazret-i efendi

Ankara kâdîsına hüküm ki ol-cânibde sâkin Haydar nâm kimesnenin südde-i sa'âdetimde şikâyetçileri olub südde-i sa'âdetime gönderilmesi lâzım olmağın Dergâh-ı Mu'allam çavuşlarından çavuş irsâl olunmuşdur buyurdum ki vardukda mezbûru müşârü'n-ileyh çavuşuma teslim idub kayd-u bend ile südde-i sa'âdetime gönderesin ammâ muhkem tenbîh eylesesin ki ğaflet ile yolda ve izde ğıybet etdirmekden beğâyet hazer eyleye

[78]

Hüküm 181

Ba-hatt-ı Pir Efendi

İlvendoğlu? 'Alî Paşa ele getirülüb şer'le haklarından gelinmesi buyuruldu

Sâbıka Mısır beglerbegisi olan 'Alî Paşaya ve Haleb kâdîsına hüküm ki Eriha kâdîsı Dergâh-ı Mu'allama mektûb gönderub Eriha kazâsına tabi' Niğfalon? nâm

karye sâkinlerinden Şeyh ‘Abdolvahhab nâm kimesnenin karındaşı olub Şafii müftisi olan ‘Abdurrahmanı ve kızı ‘Ayşeyi ve yine karye-i mezbûrede Hacı Celal ve Hacı ‘Ömer ve Nasreddin ve Hacı Yusuf ve Hacı Ebubekir ve Mustafâ nâm kimesneler kendu hevalarına tabi‘ nice eşkıya ile katl idub mallarını ğâret eylemekle bu husûsa ve mukabele emr-i şerîf vârid olub zıkr olunan eşkıyadan mezbûr Mustafâ ve karındaşı Ebubekir ve Mehmed nâm kimesneler ele götürülüb vech-i meşrûh üzere fesâdları meclis-i şer‘ üzerlerine sâbit olub mâ‘adâ yoldaşlarının her biri ... olanlara istinad eylemekle ele götürülmekle hali üzere kalub henüz icrây-ı hak olunmamıştır deyu i‘lam etmeğin buyurdum ki vusûl buldukda bu bâbda mukayyed olub zıkr olunan eşkıyadan ğıybet idenleri şer‘le buldurması lâzım olan kefillerine herhal buldurub getürdüb hafi ile müvâcehe idub husûs-u mezbûr bir def‘a şer‘le görölüb fasl olunmayub üzerinden on beş yıl mürur etmiş değil ise onat-ı vecihle hak üzere teftiş idub göresiz üzerine katl-i husûsu sâbit ve zâhir olanlardan ğâret eyledükleri mallarını ashâb-ı hukuka alıvirdükden sonra muhtaç-ı ‘arz olunduğu yazub ‘arz eyleyesiz ‘arza muhtaç olmayanların şer‘le gereği gibi haklarından gelesiz ammâ bu bâbda tamâm hak üzere olub tezvir ve telbisden ve şuhud ruzda ve celeb ve ahz ve ‘arz ve ta‘sil ile hilâf-ı şer‘ iş etdirmekden hazer idub hakk-ı harice tabi‘ olası

[78]

Hüküm 182

Vezir Kapudan Halil Paşa hazretlerine hüküm ki mensuhattan ze‘amet ve tîmâra mutasarrıf olan ‘umumen zü‘amâ ve erbâb-ı tîmâr bu sene-i mübarekede derya yüzüne ihrâcı fermânım olan donanma-i hümayûnum üzerine serdar nasb olunan sâbika Trablusğarb beglerbegisi Memi dâme ikbâlehu ile sefere gitmek fermânım olmuştur buyurdum ki vusûl buldukda vech-i meşrûh üzere mensuhattan ze‘ameti ve tîmâra mutasarrıf olan zü‘amâ ve erbâb-ı tîmâra tenbîh ve teberrâ etdirdub her biri alat-ı cenk ile hâzır ve müheyyâ olub dâhi müşârü’n-ileyh Memi dâme ikbâlehu ile donanma-i hümayûnumla varub müşârü’n-ileyh vech-ü münâsib gördüğü üzere uğur-u hümayûnumda bezl-i makdûr eyleyeler

[78]

Hüküm 183

Sâbika Trablusğarb beglerbegisi Memi Paşaya hüküm ki mensûhatdan ze‘amet ve tîmâra mutasarrıf olan ‘umumen zü‘amâ ve erbâb-ı tîmâr ve donanma-i hümâyûn ile seninle sefere gitmek fermânım olmağın Hüdavendigâr sancağında mensûhatdan otuz altı bin akçe ze‘amete mutasarrıf olan Ca‘fer harem-i hümâyûnumda hizmet idub emekdar olmağla mezburlara baş ve buğ ta‘yin olunmuştur buyurdum ki müşârü’n-ileyh Ca‘fer zîde kadrehû mensûhatdan zü‘amâ ve tîmâra mutasarrıf olub donanma-i hümâyûnumda seninle olan zü‘amâ ve erbâb-ı tîmâra başbuğ hizmetinde vech-ü münâsib gördüğün üzere istihdâm eylesin

[78]

Hüküm 184

Dergâh-ı ‘Alî çavuşlarından Ferid Çavuşa hüküm ki Rodoscuk kâdîsı Mehmed mektûb gönderub senin için müstakim ve hizmetkâr ve ehl-i vukuf ve kâr-ı güzardır deyu Rodoscuk iskelesinin hıfz ve hirasetinde olub eğer deryadan ve eğer gemisiyle gelen tereke ve sâyir zehâyiri muhtekirler alub ahire gönderub te’hîr olunmakdan ziyade ihzâr idub İstanbula irsâl ve isâl eylesesiz bu husûsda gereği gibi basîret ve ittibah üzere olub ‘amelin ile Rodoscuğa gelen tereke ve sâyir zehâyiri muhtekirler alıvirdükden ve İstanbuldan ğayriye gitmekden hazer idesiz şöyleki ihmâlin sebebi ile gelen zehâyiri ahire gittüğü istimâ‘ oluna çavuşluğun alınmak ile konulmayub hakkından gelünür bilmiş olasın ve şimdiğe değin ne mikdâr ‘amel olunmuştur ‘aynı ile yazub mazi ile ma‘an yazub bildiresin

[79]

Hüküm 185

Hâlâ südde-i sa‘âdetimde yeniçerilerim ağası olan Ahmed Ağaya hüküm ki bundan akdem sefer-i hümâyûnuma me’mur olan yeniçerilerim kullarım henüz varub serdarıma mülâki olmayub mu‘accelen varub erişmeleri lâzım olmağın sen dâhi bi’z-zât kalkub kurradan sefer-i hümâyûna me’mur olan yeniçeri kullarım ile ber-vech-i isti‘câl muma ileyh serdar zafer şî‘arına irişmek bâbında hatt-ı hümâyûn sa‘âdet

makrunumla fermân-ı ‘alîşânım sâdır olmuştur buyurdum ki kat‘an te‘hîr ve terâhî etmeyub tedariğin görüb dâhi ber-vech-i müsâra‘at buldurub yollarda sefere me‘mur olan yeniçeri kullarım ile varub mu‘accelen müşârü’n-ileyh serdarıma mülaki olub vech-ü münâsib gördüğü üzere hizmetde ve yoldaşlıkda bulunasız ihmâl ve müsâheleden ihtiyat üzere olasız

[79]

Hüküm 186

Ba-hatt-ı Pir Çelebî

Lori beglerbegisine hüküm ki südde-i sa‘âdetime mektûb gönderub Zekim hâkimi Aleksandra Voyvoda ve Kartil hâkimi Simon Dergâh-ı Mu‘allama mektûb gönderub Kazâk tâyifesi ülkelerine dâhil olub kimini katl ve kimini esir ve mal ve erzaklarını ğâret olunur deyu şekva idub lâkin mezbûrun mukaddemâ Lori kal‘asına zehâyır vusûlüne mani‘ olub ‘isyan etmeğin emr ile ülkelerine varılub güşimal virilmişidi min-ba‘d ta‘arruz olunmamak fermân olunursa emr-i şerîfime muhalefet mahaldir deyu bildirmişsin imdi müşârü’n-ileyh Simon südde-i sa‘âdet meabıma iltica etmişdir buyurdum ki müşârü’n-ileyh madamki cadde-i itâ‘atde sâbit kâdem olub ‘isyan ve tuğyanı zâhir olmaya Kazâk ve ğayri tâyifeye ülkelerine ve âdemlerine tecavüz ve te‘addi etdirmeyesin husûs-u mezbûr için tekrar şekva etdirmeyesin

[79]

Hüküm 187

Zekim hakimi Aleksandraya hüküm ki südde-i sa‘âdet meabıma mektûblar gönderub sen her vecihle südde-i sidre mesalimize itâ‘at ve inkıyad üzere olub müte‘ahhid olduğun haracı virub ve lâzım olan husûslarda ‘asakir-i zafer maşer İslâma mu‘in olub zehâyirin tedârik iderken Kazâk tâyifesi ülkene dahil olub ve sâbika Gence beglerbegi Mahmûd ba‘zı esbâb ve cevahirin alduğun bildirdüğün ecilden müşârü’n-ileyh Mehmed Paşa bu vecihle te‘addi etdüğü için kendüsü ma‘zul olub beglerbegiliği ahere verilmişdir ve esbâb için kendüye dâhi hükm-ü

hümâyûnum gönderilmiştir kimesne enâm-ı ‘adâlet hümâyûnumda dahl olduğun hâliyâ hümâyûnum mürur ve hâlâ mürur-u ‘ubur sana ... hil‘at-ı fahire irsâl olunmuştur gerekdir ki vusûl buldukda irsâl olunan hil‘at gereği gibi mazi-i istikbâl idub dâhi envâ‘-ı mezalim ve tezkirem ile gidub kema-kân ülkesine mutasarrıf olub madamki ‘arz eyledüğün üzere cadde-i itâ‘atte sâbit kâdem ve rasih dem olub vakt-u zamânı ile haracın irsâl idub lâzım olan husûslarda ‘asakir-i zafer measirime mu‘âvenet üzere olasin ülkelerine ve ‘âdemlerine tecavüz olunmaz şöyle bilesin

[80]

(numarasız hüküm iptal edilmiştir)

[80]

Hüküm 188

Bosna beglerbegisine hüküm ki südde-i sa‘âdetime mektûblar gönderub vilayet-i mezbûreye vâsıl olduğundan sonra ahval-i serhadd ve ahval-i re‘âyâ ve berâyâ ile mukayyed olub küffâr-ı haksar kal‘alarından on yedi kal‘aları ihrak olundu vilayet-i Bosna serhaddi İspanya ve Frengistan ve Bec serhadlerine karîb olmağla küffâr-ı haksardan her taraftan külli ‘asker gelmekle kabil olub ve vilayet-i Bosnada zü‘amâ ve erbâb-ı tîmâr üç bine tamâm olmayub ve ‘ulufelu neferat ancak kal‘aları muhafaza olub külli ‘askere ihtiyacı olmağın serhadd-i Bosna muhafazasına takvil için Alacahisar ve Prizin ve Vulçitrın ve İskenderiyye sancaklarının ümerâ ve sipâhîleri külli gelub husûsen bu sene-i mübârekede ziyade cem‘iyetleri mukarrer olub ve bu sene-i sâbıkada Bosna ‘askeri Buduna gidub serhad-i Bosna hali kalmağla Kal‘a-i Siska-i keferi alub ve serhadd-i Bosnaya düşman geldikde ‘umumen re‘âyâ ve berâyâ alat-ı ceng ve cidal ile düşmana mukabili idegeldikleri ecilden kürekçi ve nüzul ve sâir iç illerde olan tekalif bunlara olagelmiş değil iken bu def‘a kürekçi ve Ordu-yı Hümâyûna zehâyir fermân olunub lâkin olagelmedüğünden gayri tahmilleri olmaduğın ve harcı her ne görüşmüş işin ma‘lûm-u şerîfim oldukda Bosna serhaddinde kürekçi ve nüzul ve sâir bu makule bekledub ref‘ olunmak bâbında fermân-ı celîlü’l-kadrim sudur bulmuştur buyurdum vardukda ‘arz eyledüğün üzere Bosna serhaddine kürekçi ve nüzul ve sâir bu makule teklîfat etdirmeyesin ve bu

vecihle fermân-ı celîlü'l-kadrim sudur bulduğun serdar zafer şi'arıma dâhi 'arz eylesin

[80]

Hüküm 189

Bosna beglerbegisine hüküm ki südde-i sa'âdetime mektûb gönderub vilayet-i Bosnanın re'âyâ ve berâyâ ve ağniyâ ve fukarâsı sana gelub mukaddemâ ehl-i 'örf ve sâir zaleme bize zulm eylediklerinden şer'le hakkımız alıvirmek için kâdîlara varub mehayif ve mezalimimiz şer'le görüb def' olunurdu hâlâ kâdîlar ehl-i 'örf ve zaleme ile müttehid olunub anlardan ziyade kâdîlar salğunlar ve tekâlif-i malayutak idub ve bi'l-cümle icrâ-i ahkâm-ı şer'iyeye almayub kâdîlara müraca'at itmekden itmemek evla olmuşdur deyu sal-u-sal eyledikleri 'arz eyledüğün ecilden buyurdum vardukda beglerbegiliğinden olan 'umumen kâdîlara mektûb ve âdem gönderub muhkem tenbîh ve te'kîd eylesin ki hilâf-ı şer'-i şerîf re'âyâ ve berâyâyâ tekâlif itmeyub vâkı' olan husûsların muktezây-ı şer'-i şerîf üzere görüb ve zulm idenleri men' idub memnu' olmayanları sana bildürüb icrây-ı ahkâm-ı şer'iyeye eyleyeler ba'de't-tenbîh vilayet-i Bosnada her kanğı kazândan re'âyâ ve berâyâ gelub vech-i meşrûh üzere şekva iderlerse ol-kâdî-i ism-u resmiyle 'arz eylesin ki 'azl-ı ebed ile ma'zûl olub münteha hakkından geline

[81]

Hüküm 190

Yevmü'l-isneyn

Fî 10 Şevvâlü'l-mükerrem sene sülüs ve elf

Cümlesi Hamza Çelebî hattıyladır

Selanik ve Yenice-i Vardar kâdîlarına hüküm ki Dergâh-ı Mu'allam çavuşlarından olub koyun emîni olan Mehmed Çavuş mühürlü tezkere virub taht-ı kazânuзда olan defterlu celeblerin zimmetlerinde bâki kalan koyunlar bu zamâna değin tahsil olunmaduğu bildirdi imdi mezkûr koyun emîninin mührüyle asitâne-i sa'âdetimden gönderilen defter mücebince taht-ı kazânuзда olan celeblerin

zimmetlerinde ne mikdâr koyun bâki kalmış ise cem‘ ve tahsil olunub mahrûse-i İstanbula göndermek için mahmiyye-i mezbûre kassâblarından tedi kalede işleyen Karamanlu ta‘yin olunub gönderilmiştir buyurdum ki bu bâbda bi‘z-zât mukayyed olub nâyiblerinûze i‘timad itmeyub taht-ı kazânuzda ne mikdâr celeb var ise ihzâr eyleyub dâhi teslim etdüklerine ellerinde İstanbul kâdîsının ve mabeyni ve muma ileyh çavuşumun mühürleriyle temessükü olmayan celeblerden zimmetlerinde bâki kalan koyunları taleb eyleyub celebler zimmetinde ise celeblerden sürücülere teslim olunmuş ise sürücülerden bî-kusûr tahsil idub ‘aynı ile koyunları mezkûr kassâb ile gönderesiz şöyleki ‘aynı ile koyun tahsili mümkün olmaz ise her koyun başına yirmişer akçe-i bî-kusûr cem‘ ve tahsil eyleyub eğer celeb ve eğer sürücü zimmetlerindedir ve bi‘l-cümle her kimin zimmetine lâzım gelursa tahsil eyleyub ve ne mikdâr akçe cem‘ olunursa defter idub mezkûr kassâba teslim eyleyesiz koyun husûsu mühimmât-ı umurdandır şöyleki ihmâliniz sebebi ile eğer koyun ve eğer akçesinden bir akçe veyâ bir koyun noksan üzere teslim oluna aslâ beyan eyleyecek ‘özüünüz makbûl olmayub size tazmin itdirilur ana göre dikkat ve ihtimâm eyleyesiz ve bu bâbda ‘inad ve muhalefet eyleyenleri yazub ‘arz eyleyesiz ki muhkem haklarından geline

Bir sûreti Drama ve Zihne ve Razlık ve Tırğovişte kâdîlarına İstanbul kassâblarından Edirneye kapusunda işleyen İskerlen Frankis Anderi ta‘yin olunub gönderilmiştir ma‘den emîni terekesiyle

Bir sûreti Kal‘a-i Breznik ve Petriç kâdîlarına İstanbul kassâblarından Binbaşı Yorgi ta‘yin olunmuştur Edirneye kapusunda işleyen ma‘den emîni terekesiyle

Bir sûreti Sofya ve İhtiman ve Radomir ve Samakov ve Radovişte kâdîlarına İstanbul kassâblarından Edirne kapusunda işleyen İskerlen Frankis Anderi ta‘yin olunub gönderilmiştir ma‘den emîni terekesiyle

Bir sûreti Manastır Florina Cum‘abâzârı Ağustos Vodine ve Karaferye ve Ustrova ve Ustrumca kâdîlarına Yirvan Kethüda ta‘yin olunmuştur Edirne kapusu kassâblarında ma‘den emîni terekesiyle

Bir sûreti Siroz ve Nevrekob kâdîlarına İstanbul kassâblarından yesi kalede işleyen Kara Todori nâm kassâb ta‘yin olunmuştur ma‘den emîni terekesiyle

Bir sûreti ‘Avrathısı ve Demirhisarı kâdılarına İstanbul kassâblarından Mehmed Kethüda ta‘yin olunmuşdur yedi kalede işleyen ma‘den emîni terekesiyle

Bir sûreti Şehirköy İznepol Sirişnik ve Tatarbâzârı kâdılarına İstanbul kassâblarından ta‘yin olunmuşdur Edirne kapusunda işleyen ma‘den emîni terekesiyle

Bir sûreti Menlik İştib Kratova İvranya Dubniçe kâdılarına İstanbul kassâblarından yedi kalede işleyen Mustafâ Kethüda ta‘yin olunub gönderilmişdir ma‘den emîni terekesiyle

Bir sûreti Doyran (bu hüküm ikmal edilmemiştir)

Bir sûreti Doyran Gölü ve Üsküb ve Tikveş ve Köprülü ve Kalkandelen ve Kırçova ve Pirlepe kâdılarına İstanbul kassâblarından Sarây-ı ‘Abbas kazâlî ... Paparus ve Edirne kapusunda işleyen İskerlen nâm kassâblar ta‘yin olunub gönderilmişdir ma‘den emîni terekesiyle

[82]

Hüküm 191

Ba-hatt-ı Hamza Efendi zikr olunan sancaklara serdar olmak buyuruldu

Hamid ve Teke sancaklarında vâkı‘ olan kâdılara hüküm ki hâlâ Eğirdir kâdısı Mevlânâ ‘Abdullah südde-i sa‘âdetime mektûb gönderub mukaddemâ taht-ı kazânuzda fesâd ve şena‘at üzere olan sohta ve sâir levendatın re‘âyâ ve berâyâyâ zulm ve te‘addileri hadden ziyade olmağla Dergâh-ı Mu‘allam çavuşlarından Neslizâde kıdvetü’l-emâcid ve’l-akran Mehmed Çavuş yarar olub serdar ta‘yin olunmağla nice ehl-i fesâdı ele götürüb haklarından gelub ve niceleri terk-i diyar etmekle fukarâ şerr-u şururlarından emîn olmuşiken çavuş-u mezkûr geçen sene sefer-i hümâyûnda olmağla zikr olunan eşkıyanın fesâd ve şena‘atleri evvelinden dâhi ziyade olduğun bildürüb çavuş-u mezbûr bu sene üslub-u sâbık üzere serdar olub merkûman sancaklarda hizmet-i muhafazada olmak emr idub buyurdum ki vusûl buldukda bu bâbda gereği gibi mukayyed olub anun gibi ehl-i fesâd zuhûr etdikde müşârü’n-ileyh mübaşeretiyle hin-i tedbir ve tedârikle ele getirülüb da‘vay-ı hak idub ta‘yin-i madde idenler ile beraber idub ve gıybet idenleri şer‘le buldurması

lâzım olan küfalasına buldurub getürdüb hak ve ‘adl üzere onat-ı vecihle teftiş idub dâhi şer‘le sübut bulan hukuku ashâbına alıvirildikden sonra ehl-i fesâd muhtaç-ı ‘arz olanlardan ise habs idub ‘arz eyleyesiz anun gibi bir yerde ehl-i fesâd ve sohte zuhûr iderse muhafazada olan sipah ve il erleri mu‘âvenetiyle üzerlerine varub el virmeyub cenge mübâşeret iderlerse zimmetleri hedâ olmak üzere mezkûrları ele getürüb haklarından gelesiz ki sâyir ehl-i fesâd ve şena‘ate müceb-i ‘ibret ve tashil vâkı‘ ola ammâ hin-i teftişde hak derece mani‘ olub tervizden ve bi’l-aher irade ve ‘arz ve tahsili veyâ ahz ve celb-i sebili ehl-i fesâda himâyet olmayub kendu halinde olanlara zulm ve te‘addi olmakdan beğâyet hazer eyleyesiz

[82]

Hüküm 192

Ba-hatt-ı Hamza Efendi

Rum beglerbegisine hüküm ki hâlâ Zünnuabad kâdısı südde-i sa‘âdetime mektûb gönderub kazâ-i mezbûre tabi‘ Batoz nâm karyede ve ğayriden tîmâr tasarruf iden Mehmed nâm sipâhî ba‘zı eşkıyaya baş ve buğ olub Müslümanlara hilâf-ı şer‘ te‘addi eyleyub ve Seray nâm karye re‘âyâsının üzerine gelub kiminden otuzar ve kırkar ğuruş alub ve aldırub Müslümanlar zulm ve te‘addiden her biri terk-i vatan idub şerr-u şurralarından ‘aciz ve fer ve mande kalmışlardır mezkûrun zulm ve te‘addisine nihayet yokdur deyu ‘arz etmeğin buyurdum ki vardukda mezkûru ve yanciyesiyle ... refiklerini ihzâr idub ğıybet iderler ise şer‘le buldurması lâzım olan kefillerine buldurub götürdüb ta‘yin-i madde iden eyleyen hüsemasıyla mürafa‘a-i şer‘ idub bir def‘a şer‘le fasl olmayub on beş yıl mürur etmiş değil ise hak üzere teftiş ve tefahhus idub göresiz kabza ‘arz olunduğu gibi ise şer‘lr sâbit ve zâhir ola ol-bâbda şöyleki muktezây-ı şer‘-i kadimdir anunla ‘amel olub şer‘le müteveccih olan ashâb-ı hukuku bî-kusûr tevcîh idenlerden alıvirdükden sonra kendüyü muhkem habs idub dâhi üzerine sâbit olan mevâd-ı sicilleriyle vâkı‘ hali yazub südde-i sa‘âdetime ‘arz eyleyesin ki sonra hakkında fermân-ı celîlü’l-kadrim ne vecihle câri olursa mücebiyle ‘amel oluna ammâ hak üzere olub terviz ve telbisden ve ... ruzden ve celeb ve ahz sebebi ile ehl-i fesâda himâyet olunmakdan ziyade hazer eyleyesiz

[83]

Hüküm 193

Ba-hatt-ı beg hazretleri

Ankara ve Bacı kâdîlarına düstur-u mükerrerem müşir-i mufahham vezirim İbrahim Paşa edamallah-u te'ala iclâlehunun hasları voyvodası Haydara hüküm ki hâlâ ... Subaşı Portul 'Alî ve Hasan ve Mehmed ve Mustafâ nâm kimesneler ehl-i fesâd olub yanlarına nice eşkıya cem' idub evler basub yollar kesub katl-i nüfus ve ğâret-i emvâl ve esbâb eyleyub müşârü'n-ileyhin hasları karyelerinde re'âyâsının atları ve katırların ğâret idub ve Menteş nâm kimesnenin yolun basub on bin akçe nukud mezbûr filori bir re'es ... atı alub Baki nâm müderrisin ve Mustafâ nâm kimesnenin iki re'es atların ğâret idub götördükleri erzak ve esbâbı Hakkı ve Küçük Hızır ve 'Osman nâm kimesnelere virub fesâd ve şena'atleri günden güne ziyade olduğu i'lam eyledüklerin ecilden ele götürölüb şer'le mahalinde görölüb haklarından gelinmek emr idub buyurdum ki vusûl buldukda sen ki voyvodasın bu bâbda gereği gibi mukayyed olub mezkûrları ve yoldaşlarını her ne vecihle mümkün ve müyesser olursa hin-i tedbir ve tedârikle ele götürüb dâhi muhkem kayd-u bend idub yarar âdemler ile südde-i sa'âdetime gönderesin veyâhud kal'ada muhkem habs idub kâdîlar ile mufasssal ve meşrûh yazub 'arz eyleyesin ammâ mahbusları kal'ada onat-ı vech? etdiresin ğaflet ile medar etdirmekden ziyade hazer eyleyesin

[83]

Hüküm 194

Vilayet-i Kefede vâkı' olan kâdîlara hüküm ki taht-ı kazânuzda fesâd ve şena'at üzere mücrim ve müttehemmlerin bi-hasbü's-şer' üzerlerine fesâd ve şena'atleri sâbit olub sicil ve hüccet olanlar hâssa-i kâdîrgalarım reislerinden kıdvetü'l-emâsil ve'l-akran Ahmed Reis zîde kadrehûnun kâdîrgasın küreğe verilmek emr idub buyurdum ki vusûl buldukda bu bâbda tamâm mukayyed olub anun gibi taht-ı kazânuzda mücrim ve müttehemmlerin bi-hasbü's-şer'i's-şerîf üzerlerine fesâd ve şena'atleri sâbit ve sicil olmuş ola ol-asılların sûret-i sicillerini aslından ihrâc eyleyub kendüleri dâhi müşârü'n-ileyh reisime teslim eyleyesiz ki sonra ilhak olunmaları için asitâne-i sa'âdetim tarafından emr-i şerîfim olmağla itlak olunmaya

ammâ ‘arz ve ta‘sil veyâ ahz ve celb-i sebili ehl-i fesâda himâyet olunub kendü halinde olanlara zulm ve te‘addi olmakdan beğâyet hazer eylesin

[84]

Hüküm 195

Yevmü’l-isneyn

Fî 9 (L) Şevvâl sene sülûs ve elf Kostantiniyye

Ba-hatt-ı

Hüccet mücebince buyuruldusu hüccet üzerindedir hâssaya verildi mezbûr ağa kapucubaşı tabi‘ Sıglazâde

Mora kâdîsına hüküm ki nâibin südde-i sa‘âdetime sûret-i sicil gönderub Mora zabıtı Ramazan voyvodanın vekîli Hızır nâm kimesne meclis-i şer‘-i şerîfe gelub karye-i mezbûre esbâbları kurbunda mah-ı ramazanın yirmi beşinci günü alet-i harble on beş nefer haramiler ahz eyleyub şer‘le ahvalleri görülmek taleb eyledikde Miha! Dimo ve Yani Dimo ve Yorgi ve diğ! Yorgi Todori? ve Petri Yorgi ve Dimo Yani ve Yorgi Yorgi ve Dimo nâm zımmîlerden sual olundukda ikrar ile cevap virub haramileruz cezîre-i Marmarada Kılazak nâm manastırda on dokuz nefer zımmîler cem‘ olub karye-i Marmarada bir Yahudi ve altı Rum kafîri evlerini bin üç şa‘banının on dördüncü gicesi nısf-ı eylülde basub beş gümüş kırma? ve beş gümüşlü bıçak ve on beş altun zincir ve altı ferace ve üç fistan ve on yelek bezi ve üç bin nukud akçe ve nice bunun emsâli esbâblarını ğâret idub ve mezbûr Yahudi katl eyledük ve Yaladya iskelesine gelub bir kayık basub on beş yoldaşlarımızla içine girub üç yoldaşımız derya kenarında kalub ve bir yoldaşımızı katl eyleyub ve ba‘de bu cânibe geldikde mezkûr subaşı bizi tutdu deyu ikrar ve i‘tiraf eyledüklerini sicil idub sûret-i sicilleri ile mezkûrları mukayyed ve mahbus südde-i sa‘âdetime göndermekle dokuz neferi küreğ! konulub ve altı neferi ol-cânibde şer‘le haklarından gelinmek için irsâl olunmuşdur buyurdum ki vardukda aslâ mezkûrlara eman vermeyub şer‘le haklarından gelesin ki sâyir ehl-i fesâda dâhi müceb-i ‘ibret ola

[84]

Hüküm 196

Balis begi Mustafâ Bege hüküm ki südde-i sa'âdetime mektûb gönderub vilayet-i Rakka beglerbegiliğinde vâkı' olan mal-ı mîri Diyarbekir defterdârlığına raci' olmağla ekseriya tahsil olunan mal-ı mîri havale ve mübâşirler mabeyninde ekl-u bel' olunub hazine-i 'amireye cüz'i nesne 'aid olur vilayet-i Rakkada olan mukata'anın nezareti bana tevzî' olunursa kıstü'l-yevm mücebince her üç ayda bir tahsil olunan akçeyi ve bakay-ı 'atıkadan nice akçeyi tahsil ve hazine-i 'amireye irsâl mukarrerdir deyu ta'ahhüd etdüğün ecilden bekaya tahsil sana tevzî' olunmuşdur buyurdum ki vusûl buldukda iş bu emr-i celîlü'l-kadrim mücebince ta'ahhüd olunduğun üzere vilayet-i Rakkada vâkı' olan bakayayı tahsil ve vakti ile asitâne-i sa'âdetime irsâl eyleyub ihmâl ve müsâheleden ziyade hazer idesin

[85]

Hüküm 197

Yevmü'l-isneyn

Fî 9 (L) Şevvâl sene sülüs ve elf

Ba-hatt-ı Hamza Çelebî Efendi eman ve fermân virilub kayd-u bend ile asitâneye gönderilmek

Gerdüs ve Arhus kâdîlarına ve Adbolu dizdarına hüküm ki Hüseyin Odabaşı nâm kimesne Dergâh-ı Mu'allama 'arzuhal sunub Dergâh-ı Mu'allam çavuşlarından 'Ömer Çavuş malım zayı' oldu deyu bana isnad idub bir emred oğlunu ve karındaşı oğlunu kendu evinde habs idub envâ'-ı 'örf idub ve bundan mâ'adâ yedi def'a evin basub emvâl ve erzakın yağmâ itdurub şikâyeteye varmak istediğinde mezbûru muhkem bağlayub elbette ikrar eyleye deyu üç ay mikdârı zamân işkence eyleyub telbis-i hüccetler peyda idub cümle emlak ve esbâbında alub oğlunu dâhi kapusu önünde bir kavak ağacına celb idub ziyade te'addi etmekle mezbûr kayd-u bend ile südde-i sa'âdetime gönderilmesin emr idub buyurdum ki vusûl buldukda mezbûru beher-hâl ele götürüb dâhi eman ve zamân virmeyub yarar âdemler koşub kayd-u bend idub müşârü'n-ileyh vasıtası ile südde-i sa'âdetime gönderesiz

[85]

Hüküm 198

Ba-hatt-ı hazret-i efendi

Hasan Paşa muhafazada ola deyu buyuruldu

Sâbıkâ Kefe beglerbegisi Hasan Paşaya hüküm ki Azak kâdîsı Mevlânâ Hızır südde-i sa'âdetime mektûb gönderub kendüye kazâ-i mezbûr 'inayet olunub gelurken kazâ-i mezbûr halkından nice kimesnelere rast gelub liva-i Azak serhaddine karîb yerde Tire nâm mevzi'de bu ana değin beş altı yüz mikdârı Rus menhus keferesi var idi hâlâ vilayet-i Moskovdan elçilik ile İstanbulla giden kâfir Yaniç bin beş yüz mikdârı Rus Kazâğın dâhi getürmekle evvel baharda buzlar çözüldüğü hinde iki binden ziyade Kazâk gelub kal'anın üzerine hücum idub bi-'inayetullah-i te'alî kal'aya zarar iriştirmeyub lâkin sayd-ı mahide bulunan Müslümanların kimini esir ve kimini şehid etdiklerinden mâ'adâ kurrada dâhi zira'at ve hirasat üzere olanların ekserin esir itdiler deyu haber virdiler müşârü'n-ileyh bundan akdem asitâne-i sa'âdetimde iken Azak tarafının 'âdet-i kadime üzere muhafazasıçün iki pâre kâdîrğanın gelmesi tedârik olundukda Azak kal'asının iki yıldan beru harabe-i müşrif olmuş iller zira' mikdârı divarı ve teftişden beru otuz kırk zira' mikdârı divarı dâhi harab olmağla zikr olunan kal'a divarlarının ta'mirine ve ol-diyarın muhafazasına senin için kâdirdir deyu i'lam idub ol-bâbda emr-i şerîf virilmiş idi ol-bâbda virilen emr-i şerîf mücebince giru muhafazada olmak münâsib olduğun 'arz etmeğin buyurdum ki vusûl buldukda dayima basîret ve ittibah üzere olub vilayet-i mezbûreyi a'day-ı haksar tarafından hıfz ve hirasat idub ve kal'a-i mezbûrenin ta'mir ve termimi her ne vecihle mümkün ise ber-vech-i istihkâm ta'mir eyleyub ve bi'l-cümle Devlet-i 'Alîyyeme müte'allik olan hüdeyatda bezl-i makdûr eyleyesin ve lâzımü'l-'arz olan husûsları 'ale't-tevali 'arz ve i'lamdan hali olmayasın

[85]

Hüküm 199

Ba-hatt-ı hazret-i efendi

Asitâne-i sa'âdetimden Edirneye varınca yol üzerinde vâkı' olan kâdîlara hüküm ki hâliya sa'âdet ve iclâl ile mahrûse-i Edirneye 'azimet-i hümâyûnum tasmîm ve niyyet olunmuşdur yollarda vâkı' olan köprüler ve kaldırımların ta'mir ve termimi mühimmâtdan olmağın buyurdum ki vusûl buldukda bu bâbda her birinüz gereği gibi mukayyed olub ta'mire muhtaç olan köprüleri ve kaldırımları assen vecihle ta'mir etdirub mürur ve 'uburda zahmet çekmek ihtimâli olmaya

[86]

Hüküm 200

Serhaddine

Gence ve Karabağ kâdîlarına hüküm ki hızzane-i 'âmiremin sâbika Gence defterdârı olan Mehmed dâme 'ulüvvühû südde-i sa'âdetime mektûb gönderub vilayet-i Gencede kadimden Kızılbaş zamânında vilayetde cümle melikler 'uhdelerinde olub mîri tarikinden salgın ve bir tekâlîf vâkı' oldukda melikler elinden alunub malı ciheti meliklerden sual olunmağla hâliya dâhi üslub-u sâbika kıyas eyleyub nefsi-i Gence sâkinlerinden Kel İhsan ve Kâtib 'Ömer ve Durmuş nâm kimesneleriyle Melik Teyyari ve Ağayen ve Hüzar Ahmed Uluhan ve Ağçayobi' sâkinlerinden Muhyeddin ve Ulukürekden Divane Meyron? ve Zekimden Melik Halik ve Yerdo'adan? Melikşah ve Pir Mehmed ve Setkor Ayardan Mîrman zımmî ve Şemkürden Oğlan Melik ve Şişto Melik ve Tunca nâm karyeden Uluhan nâm zımmî ve Eğerci Kethüdası Halil ve Verendenkaçlı Davud ve Velihan nâm melikler gelen beglerbegilerin ve kethüdalarının ve ba'zı iş erlerinin yanlarına varub her ne vâkı' olursa bizim elimizden idin size külli sa'i eyleyelum dimekle vilayet-i mezbûrede mezkûrların ilkasıyla ziyade zulm olub men' olunub nefsi-i beled olmazlar ise re'âyâ perakende olmaları mukarrerdir deyu bildirdikleri ecilden buyurdum ki hükm-ü şerîfimle mezkûrları getürdüb onat-ı vecihle ahâlî-i vilayetden teftiş ve 'arz idub göresin vardukda 'arz olunduğu üzere fukarâya te'addileri muhakkak ise ashâb-ı hukuka ba'de's-sübut hakları alıvirdükden sonra mezbûrlara muhkem tenbîh eylesin ki min-ba'd fukarânın ahvallerine (silik) şöyleki ba'de't-tenbîh memnu' olmazlar ise nefy-i beled eylesin ve ashâb-ı hukukun mûcebiyle hakları alınduğun ve bu vecihle nefy-i beled olduğun yazub 'arz eylesin bu bahâne

ile kendu hallerinde olanlara dahl olunmakdan ve ehl-i fesâda ve zalemeye himâyet olunmakdan hazer eylesin

[86]

Hüküm 201

Ba-hatt-ı Pir

Şer‘le nâib voyvodası buyurulmuşdur deyu

Dadya kâdısına hüküm ki taht-ı kazânuzda Kara Memi nâm kimesne Dergâh-ı Mu‘allam müteferrikalarından kıdvetü’l-emâcid ve’l-ekârim Mahmûd dâme mecdehunun ze‘ameti ra‘iyyetlerinden iken hâlâ Cezayirden gelub on iki ... bir firkate yapdırub Kara Memi ve karındaşı Mahmûd ve Ramazanoğlu Mehmed ve ... ve Hüseyin Köle nâm kimesneler ile adaları? harab ve ... idub nice Müslümanların gemilerini baturub mallarını alub ve kendülerin katl idub ma-ta‘sil müşârü’n-ileyhin ri‘ayetinde sâkin olub günden güne fesâd ve şena‘atleri olduğu i‘lam olunmağın ele götürülüb üzerlerine fesâd ve şena‘atleri sâbit ve zâhir olukda mezbûrlar Rodos gemilerinde küreğe konulmaların emr idub buyurdum ki vusûl buldukda bu bâbda gereği gibi mukayyed olub mezkûr Memiyi ve sâyir yoldaşlarını hin-i tedârikle ele götürüb da‘vay-ı hak idub ta‘yin-i madde idenler ile beraber idub ve ‘amel iderler ise şer‘le ihzârı lâzım olan kefillerine buldurub getürdüb hak ve ‘adl üzere onat-ı vecihle iş idub göresiz fi’l-vâkı‘ i‘mal olunduğu gereği gibi olub şer‘le sâbit ve zâhir ola ba‘de’s-sübut sana tevcîh olan hukuk ashâbına hüküm idub alıvirdikden sonra mezkûrları Rodos gemilerinden birine teslîm eylesin ki küreğe konulub haklarından geline sonra asitâne-i sa‘âdetim cânibinden emrim olmayınca ıtlak etdirmeyesin ammâ ‘arz ve ta‘sili veyâ ahz ve celb-i sebili ehl-i fesâda himâyet olunub kendu halinde olanlara hilâf-ı şer‘-i şerîf zulm ve te‘addi olmakdan ziyade hazer eylesin

[87]

Hüküm 202

Ba-hatt-ı Pir Efendi süvarimden ğayri ekmeyeler deyu müekked emr memnu‘ olmaz ise hakkından geline deyu buyurulmuşdur

Begine ve Vodine kâdîsına hüküm ki Vodine ahâlîsi tarafından südde-i sa‘âdetime şöyle ‘arzuhal olundu ki sâbika kazâ-i mezbûre kâdîsı hır ve harami nâmıyla mülakkab olub kendu halinde olmayub dayima şirret ve şekâvet üzere olmağla fukarâ ve zu‘afayı rencide idub hilâf-ı şer‘ teklif ve te‘addi eyledüğünden ğayri merhum ve mağfurla ceddin Sultan Mehmed Han tabe serahu bina eyledüğü cami‘-i şerîfde selatin-i mahniye ta‘rif olunduğu gibi ta‘rif ... kendüyü ta‘rif itdirub hilâfına şer‘-i teklîf-i evza‘ ve etvardan hali değildir deyu bildürdükleri ecilden bu akûle hilâf-ı şer‘ vaz‘-u men‘ olunmak emr idub vusûl buldukda ... mezbûre ve ma‘rife muhkem tenbîh ve te’kîd eylesin ki hilâf-ı şer‘ vaz‘dan ictinâb üzere olalar şöyleki kâdî-i mezbûrumun ba‘de emr-i şerîfime muhalif vaz‘ iderse şer‘le hakkından gelesin

[87]

Hüküm 203

Yevmü’l-Cum‘a

Fî 8 Şevvâlü’l-mükerrem sene sülüs ve elf

... hazret-i efendi

Teke begine Antalya ve Elmalu kâdîlarına hüküm ki mukaddemâ Dergâh-ı Mu‘allam çavuşlarından olan Elmaluda sâkin Süleyman Çavuş otuz nefer eşkıya ile karye be-karye gezub fukarânın müft ve meccanen yem ve yemeklerini ve sâyir mekûlat kısmından bulduğun alduğundan ğayrı cebren atların ve katırların ve develerin ve bağ ve bağçelerin alub ve ebna-i sebin yollarına inub katl-i nüfus ve ğâret-i envâl eyledüğü i‘lam olunmağın çavuşluğu ve tîmârı alınub şer‘le hakkından gelinmesi fermânım olmuşdur buyurdum ki vusûl buldukda mezbûrları hin-i tedârik ile ele getirüb kayd-u bend idub ta‘yin-i madde iden hüsemasıyla beraber idub bir def‘a şer‘le fasl olmayub husûsların hak üzere şer‘le teftiş ve tefâhhus idub göresin ‘arz olunduğu üzere mezbûrların fesâd ve şena‘atleri vâkı‘ ise ba‘de’s-sübut erbâb-ı hukukun hakları alıvirdikden sonra şer‘le hakkında lâzım geleni icrâ eylesin ammâ

hin-i teftişde hakk-ı harice tabi‘olub celeb ve ahz sebebi ile kendu halinde olana zulm olmakdan ve ehl-i fesâda himâyet olunmakdan beğâyet ihtiyat eyleyesin

...

Bir sûreti yalnız Antalya ve Elmalu kâdîlarına yazıla

[88]

Hüküm 204

Ba-hatt-ı Pir Efendi

Revan sipâhîlerinden iki bin nefer buyurulmuşdur

Revan beglerbegisine hüküm ki emirü’l-ümerâi’l-kiram Şirvan Beglerbegisi Davud dâme ikbâlehu südde-i sa‘âdetime mektûb gönderub vilayet-i Şirvana tabi‘ Nefs-i Demurkapu intiha-i ‘arz ve ziyade ba‘id-i serhad olub etrâfını Dağıstan ihata idub nice yıllardır ki Rus menhus ol-câniblerde kal‘alar bina idub ve fırsat görülüb dayima ol-cevânibde kasd-i zarar ve hareket üzere olmağın ziyade ‘asker ile muhafazasın mühimmâtdan olub ve Demurkapu ‘azim kal‘a olub külli ‘asker olmayınca zabt ve hıfzı müte‘assir olmağın eyalet-i Revan sipâhîlerinden altı bin akçeluden yirmi bine varınca kudretlu erbâb-ı tîmârdan iki bin nefer üç yıla dek Demurkapumu muhafazasına ta‘yin olunmak bâlâsına ‘arz etmeğın ta‘yin olunmak emr idub buyurdum vardukda müşârü’n-ileyhin ‘arz eyledüğü üzere Revan sipâhîlerinden altı binden yirmi bine varınca tîmârları olub kudretlu olanlardan iki bin nefer sipâhî Demurkapumu muhafazasına ta‘yin idub tîmârlarının baş karyeleri ve isimleri ile defter idub bir sûretin müşârü’n-ileyh Davud dâme ikbâlehuya gönderub ve bir sûretini Dergâh-ı Mu‘allama gönderesin

[88]

Hüküm 205

Kule oğlu ol-etrâfı hak üzere görüb gözetmek buyurulmuşdur

Liva-i Karahisar-ı Sâhibde olan kâdîlara ve Akşehir ve Ilğun ve Turğud ve Bayalu ve Seferihisar ve Günyüzü kâdîlarına hüküm ki emirü’l-ümerâi’l-kirâm

Anadolu ve Karaman beglerbegileri ile Dergâh-ı Mu‘allama ‘arzlar ve a‘yân-ı vilayetden muhızır gönderub Dergâh-ı Mu‘allam çavuşlarından Kulezâde Süleyman Çavuş yirmi yıldan ziyade zamân Anadolu ve Karamanda mehayif ve mezâlîm teftişi olub ehl-i fesâda ele getürüb şer‘le hakkından gelinub ve ba‘zılarını fesâdları temessükleriyle küreğe gönderub ehl-i fesâd ruhsat bulumamağla re‘âyâ ve berâyâ refahiyetle ve itmi’nan üzere kâr-u kesblerinde iken müşârü’n-ileyh Süleyman Çavuş fevt olmağın ehl-i fesâd giru ruhsat bulub husûsen beglerbegiler ve sancakbegleri ile sefere gidub vilayet hali kalmağın yevmen fe-yevmen fesâdları ezdiyad bulmak mukarrer olub ve müteveffay-ı mezbûr Süleyman Çavuşun oğlu olub Dergâh-ı Mu‘allam çavuşlarından olan kîdvetü’l-emâsil ve’l-akran Mehmed Çavuş zîde kadrehû içün babası gibi vilayet-i mezbûrenin ehl-i vukufu olub yarar âdemlere malik olmağın babası müfettiş muhalif olduğı üzere müşârü’n-ileyh dâhi müfettiş olub ehl-i fesâdı ele getürüb şer‘le haklarından gelinmek bâbında hükm-ü şerîfîm ricasına ‘arz eyledükleri ecilden müşârü’n-ileyh Mehmed Çavuş sefere me’mur iken serdar zafer şî‘arım tarafından livâ-i mezbûrde ve kâdîlıklarda muhafazaya alıkonulub hükm-ü hümâyûn virilmeğın sūdde-i sa‘âdetimden dâhi serdar zafer şî‘arım virdüğü hükm-ü hümâyûn mücebince muhafazaya ta‘yin olunmuşdur buyurdum ki hükm-ü şerîf vâcibü’l-ittiba‘ımla her kağınızın kazâsına dâhil olursa her birinüz müstekîlen mukayyed olub anun gibi yollara ve tepelere inub katl-i nüfus ve ğâret-i emvâl iden ehl-i fesâdı ve bi’l-cümle ehl-i fesâd nâmına olub töhmet-i sâbıkaları olanları ve re‘âyâ ve berâyâyâ zulm ve te‘addi idenlere müşârü’n-ileyh çavuşuma muhafazada olan sipâhîler ve il eri mu‘âvenetiyle ele getürdüb ğaybet idenleri şer‘le buldurmaları lâzım olanlara buldurub getürdüb dâhi bir def‘a şer‘le fasl olmuş olmayub on beş yıl mürur etmeyen husûslarını hüsemâları müvâcehelerinde şer‘le hak üzere teftiş ve tefahhus idub üzerlerine sübut bulan hukuku ba‘de’s-sübut hükm idub ashâbına alıvirdükden sonra ehl-i fesâddan sipâhî ve yeniçeri ve ‘acemi oğları ve bi’l-cümle ‘arza muhtaç olanları habs idub ism-u resimleriyle yazub ‘arz eyleyesiz ve harbde cerayimi olub küreğe virilmek lâzım gelenleri temessükleriyle küreğe gönderesin ve sen ki çavuşumsun ehl-i fesâddan celeb ve ahz idub himâyet idenler ile beglerbegi ve sancakbegleri subaşılarını ve ğayrileri sâyir beher kimler ise ism-u resimleriyle kâdîlar ile yazub ‘arz eyleyesin ki dirlikleri alınub gereğı gibi haklarından geline ammâ ziyade ihtimâm idub ehl-i

fesâdı teftiş bahânesiyle bi-günah olanlara ta‘arruz olunmakdan ve celeb ve ahz ile ehl-i fesâda himâyet olunmakdan beğâyet hazer eyleyesin

[89]

Hüküm 206

Ba hatt-ı Hamza Efendi

Defterdâr tarafına verilen hükmün üzerinde mücebince emr-i şerîf buyuruldu deyu işaret edilmiştir

Kılarıcıbaşıya ve matbah emînine hüküm ki hâlâ kılar-ı ‘âmiremde çavuş olan fahrü’l-emâsil ve’l-akran Mehmed Çavuş zîde karehu dokuz yüz doksan tarihinden bin iki senesine gelince vilayet-i Mısırdâ vekîl harcı olub kendüden mukaddem olan vekîl zımmîlerden dört senede bin beş yüz yirmi dört kantar sükkar ‘âdetden ziyade ve kırk sekiz bin iki yüz kile pirinç dâhi mîriden ziyade alınub ve pirinç dâhi Ğazavi ve Sappan Deresi üç bin üç yüz elli sekiz kile pirinç ki yedi bin üç yüz elli sekiz kile ki cem‘an eeli beş bin yedi yüz elli sekiz kile pirinç ziyade olub ve mercimek dâhi mu‘tad-ı kadimden ziyade gönderdüğü ve Ğazavi ve Sappan Deresi tefavüt? kilesi yedi bin yedi yüz on dört buçuk kile mercimek ve nohud dâhi kadimden gelmez iken mezkûrun ikdâmı ile dört seneden tefavüt? kil ve Ğazavi ve Sappan Deresinde mâ‘adâ on iki bin iki yüz elli yedi kile nohud ve dört senede yüz on dokuz kantar şa‘riye ve kırk kantar nişadır ve on iki kantar hınna ve yirmi dört kantar sicim ve sekiz kantar sinameki ve yirmi kantar hıyar-ı şenbe ve otuz beş kantar darcın ve kırk kantar fülful ve altmış kantar karanfil ve on kantar timur hindi ve otuz kantar zencebil ve on beş kantar hurma ve üç kantar cevz-i heva ve bin ‘aded cevz-i hindi ve ‘öd ve hasılban ve sandal ve misk ve lü’lü-i hurda ve sâyir eczay-ı harre ve edviye-i hindi irsâl idub ve her sene vech-i meşrûh üzere ziyade gelmek ‘âdet olduğundan mâ‘adâ bundan akdem tefavüt mizan ve tefavüt kil ve Ğazavi Deresinden ‘aid olanlar ve kil harcı ta‘yin olunanların kendü ‘avayid-i pezir olub kabzı idegelmiş iken merkum Mehmed Çavuşun zamânı ki dört senedir kendü ‘avayid-i pezir teslim-i kılar eyledüğü yüz sekiz kantar sükkar ve dört bin kile pirinç bahası altı yüz altmış dört bin yüz altmış beş akçe olur ber-mûceb defter kılar-ı ‘ulüvvühûya teslim olundu ve min-ba‘d her sene dört yüz otuz dört kantar ve on iki

bin kile pirinç ve on kantar nişadır ve üç kantar hınna ve on beş kantar karanfil ve on kantar demur hindi ve altı kantar sicim ve beş kantar hıyar-ı şenbe ve sekiz buçuk kantar darçın ve on kantar fülful ve yedi buçuk kantar zencebil ve otuz üç vukiyye cevz-i bevva ve bin dane cevz-i hindi ve sarây himas ve misk ve hasılban ve ‘öd ve anber ve sandal ebyaz ve ahmer birer kantar ziyade gelmek ‘âdet olub vech-i meşrûh üzere olan ziyade mezkûr Mehmed Çavuşun ikdâm ve işmam ve istikâmeti ve sa‘i ile olmağın min-ba‘d çavuş-u mezbûr Mısır hizmetine ta‘yin olunub madam ki kayd-ı hayatda ola kilar çavuşluğunda olub ve asitânedede matbah-ı ‘amire vekîl harçlık düşerken çavuşluğuna zamime ola ve hâlâ mutasarrıf olduğu ‘ulufe ve me‘kûlât ve yıllık ve kışlık ve ramazan-ı şerîf ve ‘ıydiyyesi tasarrufunda olub kimesne mani‘ olmayub ve Mısır hizmeti kendüye mahsus olub ve muhasebesinde her sene Divân-ı Hümâyûndan muhasebe dâhi ile matbah emîni ma‘an görüb temessük virub haricden bir ferdi dahl eylemeyub vech-i meşrûh üzere ‘amel olunmak bâbında emr-i şerîf muhabesinde i‘lam olunduğu bin üç şa‘babının sekizinci günü pâye-i serir me‘adelet-i measirime ‘arz olundukda vech-i meşrûh üzere ‘amel olunub min-ba‘d çavuş-u mezbûrun müsâlahaya kimesne dalh eylemek bâbında fermân-ı ‘Alîşânım sâdır olmağla bu bâbda vech-i meşrûh üzere ‘amel olunub min-ba‘d zikir olunan Mısır hizmeti mezbûr Mehmed Çavuşa mahsus olub aheri dalh etdirmeyub ve madam ki kayd-ı hayatda ola zuhûr iden ma‘iyyet ve hizmeti mukabelesinde kilar-ı ‘amire çavuşluğunda olduğundan mâ‘adâ asitânedede matbah-ı vekîl harçlık düşerken çavuşluğuna hamiiyetime olub ve hâlâ mutasarrıf olduğu ‘ulufe ve ta‘yin olunan et ve ekmek ve yıllık ve kışlık ve ramazan ve ‘adiyyesine bi’t-tamâm virilub ve her sene muhasebesi Divân-ı Hümâyûnumda muhasebeci ve matbah emîni ma‘rifeti ile ma‘an görölüb temessük virilub aslâ haricden bir ferde dahl ve ta‘arruz itdirmeyub hilâf-ı emr-i şerîf vaz‘ etmesin deyu maliye tarafından hükm-ü şerîf virilmekle Divân-ı Hümâyûnum tarafından dâhi mütercim ‘amel olunmasıçün emr-i şerîfim taleb olunmağın buyurdum ki vusûl buldukda bu bâbda vech-i meşrûh üzere maliye tarafından verilen emr-i şerîf mücebince ‘amel idub min-ba‘d hilâfına cevaz göstermeyesin

[90]

Hüküm 207

Yevmü'l-erba'a

Fî 7 (L) Şevvâl sene sülüs

Ba-hatt-ı Hamza emr olmak buyurulmuştur

Bolu sancağında vâkı' olan kâdîlara hüküm ki sen ki Bolu kâdîsısın südde-i sa'âdetime mektûb gönderub Bolu sancağının alaybegisi ve zü'amâ ve erbâb-ı tîmârı hâlâ sefer-i hümayûnda olmağla eşkıya ğayetle tuğyan üzere olub nice kimesneleri beğir-i hak katl idub emval ve erzakını ğâret idub bunun emsâli fesâd ve şena'atin nihayeti yokdur deyu bildirmekle buyurdum ki vardukda bu bâbda her birinüz bi'z-zât mukayyed olub ol-makûle fesâd ve şena'at idenleri ele getürüb ğaybet iderler ise şer'le buldurması lâzım olan külefâsına buldurub getürdüb dâhi da'vay-ı hak idenler ile mürâfa'a-i şer' idub hak üzere teftiş ve tefahhus idub göresiz şer'le üzerleriyle sübut ve zuhûr bulan hukuk ashâbına alıvirildikten sonra bu fesâdı idenler muhtaç-ı 'arz olanlardan ise habs ve 'arz eylesiz değiller ise şer'le haklarında lâzım geleni icrâ idub her niye koyasın ammâ bu bahâne ile kendu hallerinde olanlara dahl olunmakdan ve ihmâl ve imhâl ile haramzâdeye himâyetden beğâyet haber idesin

[90]

Hüküm 208

Ba-hatt-ı Pir Efendi

Beglerbegisine Ahmed Çavuşu bu cânibe getürdmen buyuruldu

Trablusşam beglerbegisine hüküm ki Trablusşam kâdîsı südde-i sa'âdetime mektûb gönderub sâbika Trablusşam beglerbegi olan Hasan Paşanın kethüdası olan Dergâh-ı Mu'allam çavuşundan Ahmed Çavuşa tahlis nefsi-i Trablusşam mütemekkinlerin Hacı 'Alaeddin Ezheri nâm kimesneyi beğir-i hak tutub habs idub nice gün habsda darb ve ihanet idub ve cebren iki yüz ğuruş alub zulm ve te'addi eyledüğün mu'temedü'n-'aleyh Müslümanlar haber virdüğün i'lam eylemeğün buyurdum ki vusûl buldukda mezbûr Ahmed Çavuş her kande ise izhar idub muhkem tenbîh ve te'kîd eylesin ki aslâ bir an te'hîr ve tevkîf eylemeyub asitâne-i

sa‘âdetime gelub mezbûr ile mürafa‘a olub ahvâlleri Divân-ı Hümâyûnumda görüle
şöyleki emr-i şerîfime muhalif te‘allül ve bahâne idub gelmez ise çavuşluğu
alınmağla konulmayub eşedd-i ‘itâb ve ‘ikaba müstehak olur

[91]

Hüküm 209

Zekim Hâkimi Aleksandra Hana nâme yazıla ki emirü’l-ümerâi’l-kiram
Şirvan beglerbegisi Davud dâme ikbâlehu südde-i sa‘âdet meabıma kazâya defterin
gönderüb bundan akdem zamân-ı fetretde vilayet-i Şirvan re‘âyâsından nicesi celay-ı
vatan idub senin ülkene varub tavattün idub kadimi yerleri hali kalmağın geru
yerlerine gönderilmek lâzımdır deyu bildirmeğın gerekdir ki vusûl buldukda bu
bâbda südde-i sa‘âdet meabıma olan hulûs-u itâ‘at ve inkıyadın mücebince
mukayyed olub kadimi vilayet-i Şirvan re‘âyâsından iken sonradan ülkene varub
kadimi yerlerin hali koyan re‘âyâyı yerlerine gönderub emr-i şerîfim icrâsında
ihtimâm eylesin

[91]

Hüküm 210

Şirvan defterdârına hüküm ki ol-câniblerde emir ile istihdâmda olan kapum
kulları re‘âyâ ve berâyâyâ zulm ve te‘addi üzere oldukları istimâ olunmağın eskiden
ol-cânibde istihdâmda olan kapum kulları istihdâmdan ref olunub min-ba‘d ol-
cânibde ‘ulufeleri verilmek emr idub buyurdum ki vardukda eskiden anda emr ile
istihdâmda olan kapum kullarına min-ba‘d hızzane-i Şirvandan ‘ulufe virme-yub
me’mur oldukları sefere gideler deyu tenbîh eylesin

[91]

Hüküm 211

Ba-hatt-ı hazret

Kapucu mübaşeretiyile buyurulmuşdur

Hısnıkeyf ve Si'ird kâdîlarına hüküm ki Hizan hâkimi Hasan ve Şirvan begi Zeynel ve Sa'id begi Mehmed dâme 'izzuhum ile sūdde-i sa'âdetime mektûb gönderub Hısnıkeyf sancağında Kürd Veli cema'atinin bad-ı hevasında on bin akçe tîmâr ile sal be-sal Diyarbekir hazinesine seksen beş bin akçe virmek üzere Mar'aşdan olan Mehmed ki mal-ı mîrî edâsında ta'ziratı ve 'azli icâb ider ahvali olmağın eben 'adud? mutasarrıf iken hâlâ Hazo hâkimi olan Mehmed mezbûrun mîr 'aşirliği bilâ sebep tarikiyle elinden alındıktan sonra ehl ve 'iyaliyle tutub dokuz ay habs idub muğâyir tarikiyle habsden halâs olub varub ahvalin mîr mirana i'lam etdükde mîr mîran tarafından mîr 'aşirliği mukarrer olub tasarrufu için eline tahvilnâme verilen mezbûr Mehmed dâhi 'aşireti arasına varub mal-ı mîrî tahsiline mübâşeret etdükde muma ileyh Hazo hakimi üç dört bin âdem cem' idub ağalarından 'Alî bin Hasan Han ve Hüseyin bin Seyyid Dide ve Hasan bin ... ve Bali ve Şefikin? ve Mehmed nâm kimesneleri nas idub üzerine gönderub Kürd Veli cema'atinden dört hatib ve altmış nefer âdem katl idub ve dokuz pâre karyelerin emvâl ve erzakın bi'l-cümle nehb-ü ğâret idub ve evladlarından kırk elli nefer kimesneyi esir idub alub gidub te'addi ve fesâd eylediklerin i'lam eyledüğün ecilden ahvalleri mahall-i harbe ve şer'le fasl olunmak emr idub buyurdum ki vusûl buldukda bu bâbda kemâl-i takayyüd ile mukayyed olub müşârü'n-ileyh Hazo hâkiminin âdemlerinin vech-i meşrûh üzere fesâd ve şena'at idenleri her kande ise şer'le buldurması lâzım olan kefillerine muma ileyh kapucum mübâşeretiyle buldurub getürdub ihzâr hüsema kalub bir def'a şer'le görülüb fasl olunmayub ve üzerinde on beş yıl mürur etmiş değil ise hak üzere teftiş ve tefahhus idub hasbü'ş-şer' üzerine katl husûsu sâbit ve zâhir olanlardan ğâret eyledikleri mal ve erzakı ashâbına alıvirdirub ve esir eyledükleri kimesneleri itlak etdürdükden sonra mezbûrlardan muhtaç-ı 'arz olanları habs ve 'arz idub 'arza muhtaç olmayanların şer'le gereği gibi haklarından gelesin ammâ tamâm hak üzere olub tezvir ve telbis ile ve celb ve ahz ile ve 'örf ve ta'assub ile hilâf-ı şer' iş etdirmekden hazer idub hakk-ı harice tabi' olsun

[92]

Hüküm 212

Ba-hatt-ı Hamza Çelebi

Menteş begine hüküm yazıla ki maksud haklarını alıvirdikden sonra ol-
çavuşun ismi ve resmi ile yazub ‘arz eylesin ve ol-âdemleri kayd-u bend ile bu
cânibe getüresin deyu ziyade müekked hüküm bildirildi

Menteş begine ve Megri ve Döger ve Üzümlü kâdîlarına hüküm ki Rodos
sancağı begi ve Rodos kâdîsı südde-i sa‘âdetime mektûb gönderub cezîre-i Rodos
zahîrecilerinden Mehmed Zeyn bin ‘Ömer ve Ca‘fer bin ‘Abdullah ve ‘Ömer bin
Durmuş ve Mustafâ bin Hamza nâm kimesneler için kadimden cezîre-i Rodosun
zahîrecileri olub Rodos zahîresi feth-i hakaniden beru taht-ı kazânuzda verilugelub
zahîre getürenler takayyud ile Megri etrâfından iskeleye indürdüklerinde Megri
sâkinlerinden Kumanoğulları dimekle ma‘rûf dergâh-ı ‘alî çavuşlarından Hüseyin
Çavuş hizmetkârların yollarına gönderub ve tevabi‘inden Kurd Bali ve Halil ve
Hüseyin ve Hacıoğlu Mehmed ve Ramazan nâm kimesneler zahîreleri yağmâlayub
ve zahîre getürenlerin ba‘zısını mecrûh idub te‘addi eyledükden Megri kâdîsının
sûret-i sicili olub ve Rodosda olan süleha ve ‘ulema ve zu‘afa ve fukarâ dâhi haber
virmedükleri i‘lam eyledükleri ecilden buyurdum ki vusûl buldukda bu bâbda
mukayyed olub zikr olunan ehl-i fesâdı ihzâr idub ğaybet iderlerse şer‘le buldurması
lâzım olanlara buldurub getürdüb bir def‘a şer‘le görölüb fasl olmağın ve üzerinden
on beş yıl mürur etmiş değil ise hak üzere teftiş idub ba‘de’s-sübut ğâret eyledikleri
zahîreleri ashâbına bî-kusûr alıvirdükleri zikr olunan ehl-i fesâdı üzerlerine sâbit ve
zâhir olan mülâki sûret-i sicilleriyle mu‘tad ve mahbus yarar âdemlere koşub südde-i
sa‘âdetime gönderesiz ve mezbûr çavuşun dâhi ahvalde sıhhat üzere ism-u resmiyle
yazub südde-i sa‘âdetime ‘arz eylesiz ammâ tamâm hak üzere olub tezvir ve telbis ve
celb ve ahz ile ve ‘arz ve kabz ile hilâf-ı şer‘ iş etdirilmekden ve hilâf-ı vâkı‘ kâdiya
i‘lamından hazer idub hakk-ı harice tabi‘ olası

[92]

Hüküm 213

Dağıstan hâkimlerinden Şemhal Bege hüküm ki emirü’l-ümerâi’l-kirâm
Şirvan beglerbegi Davud dâme ikbâlehu südde-i sa‘âdetime kazâyâ defteri gönderub
senin için uğur-u hümayûn ‘izzet-i ma‘rûfda envâ’-ı hüdemât-ı mezbûrun zuhûra
geldükde i‘lam etmeğın hakkında mezîd-i ‘inayet-i hüsrevânem ve müzeyyen-ı
‘avâtıf-ı ‘alîyye-i padişahânem zuhûra getirölüb sana sevb-i hi‘lat-ı fahire ‘inayet ve

ihsan olunmuştur buyurdum ki vardukda irsâl olunan hil‘at-ı fahire-i istikbâl idub dâhi envâ‘-ı ta‘zim ve ihtiramla giyub min-ba‘d uğur-u hümâyûn sa‘âdet makrûnumda vâkı‘ olan hüdemât-ı hümâyûnda bezl-i makdûr eyleyesin

Bir sûreti ‘Asmi Bege

Bir sûreti Ma‘sum Bege

Bir sûreti ocak beglerinden Komuklu ‘Alî Bege

Bir sûreti giru ocak beglerinden Kara Budak Bege

Bir sûreti Ba‘day-ı Şemhale

Bir sûreti sancağı begi Halil Bege

Bir sûreti ‘Alî Sultana

Bir sûreti Şemhalin iki oğluna

Bir sûreti ‘Asmi Begi oğluna

[93]

Hüküm 214

Erzurum defterdârı olan Hasana hüküm ki hâlâ Kartil hâkimi Simon Han südde-i sa‘âdetime mektûb gönderub hâlâ fesâd ve şena‘at iden Dadyan Melikin vilayetde teshiri için ‘asker taleb etmeğin Çıldır eyaletinin zü‘amâ ve erbâb-ı tîmârından beş yüz nefer ve kul tâyifesinden üç yüz nefer ve Kars eyaletinin zü‘amâ ve erbâb-ı tîmârından bin ve kul tâyifesinden üç yüz nefer ve Tomanis ve Tiflis kullarından ve ğayriden üçer yüz nefer ve Göriden Kazâk ve sâyir tâyifeden beş yüz nefer yarar ‘asker ta‘yin olunub emîrû‘l-ümerâi‘l-kirâm Göri beglerbegisi Mustafâ dâme ikbâlehu ‘asakir-i mansûreme serdar ta‘yin olunmağın zikr olunan ‘asker-i nusret eserim müşârû‘n-ileyhin yanına varub hizmetde bulunmak emrim olmuştur sen dâhi havâss-ı ‘alîyyeme müte‘allik hüdemât ve mühimmâtta bezl-i makdûr ve sa‘i na-mahsûr eyledüğün def‘atla müşahede olunub ol-serhadde emvaline vukuf ve şu‘udun olduğu ecilden anun gibi dâhi ‘asker lâzım olub Simon Han ile müşârû‘n-ileyh Göri beglerbegisinden ana mektûb ve âdem gelub ‘asker taleb eyledüklerinde kifâyet mikdârı ‘asker ihrâc idub göndermek emr idub buyurdum ki vardukda bu

bâbda sen dâhi bi'z-zât takayyud ile mukayyed olub müşârü'n-ileyhümâdan sana mektûb ve âdem gelub 'asker taleb iderler ise fermân-ı celîlü'l-kadrim üzere vech-ü münâsib gördüğün üzere serhad kullarından ve zü'amâ ve erbâb-ı tîmârdan kifâyet mikdârı 'asker tedârik idub müretteb ve mükemmel yat ve yeraklarıyla ihrâc eyleyub müşârü'n-ileyhin yanına gönderesin ki vech-ü münâsib gördüğü üzere Dadyan vilayetinin feth ve teshirinde ve sâyir hüdemat-ı hümâyûnumda bezl-i maktûr eyleyeler ammâ bu bahâne ile serhadler hali kalmakdan ihtiyat eyleyub ve dayima müşârü'n-ileyhim cânibine göz kulak tutub ve ittika ve ma'lum olduğun ihtar-ı sahiha-i 'ale't-tevaliye südde-i sa'âdetime i'lamdan hali olmayasın

[93]

Hüküm 215

Acara beglerbegine hüküm ki hâlâ Kartil hâkimi Simon Han südde-i sa'âdetime mektûb gönderub Dadyan Melikin fesâd ve şena'atin i'lam etmeğin ... Allah-u Te'ala memleketinin feth ve teshiri için hâlâ Göri beglerbegisi serdar kullardan es-seyyid emîrû'l-ümerâi'l-kirâm Mustafâ dâme ikbâlehu ve zü'amâ ve erbâb-ı tîmârdan müstevfa 'asker ta'yin olunmuşdur sen dâhi beglerbegiliğine müte'allik 'asker ile müşârü'n-ileyh yanına varub hizmette bulunmak emr idub buyurdum ki vardukda bu bâbda bi'z-zât kemâl-i takayyud ile mukayyed olub eyaletine tabi' olan 'asker şimdiden muhkem tenbîh ve te'kîb eylesesin ki yat ve yeraklarıyla müretteb ve mükemmel hâzır ve amâde olalar ve sen dâhi âdemlerin müheyyâ-i muhazır olub müşârü'n-ileyh tarafına nâzır olasın ki anun gibi müşârü'n-ileyh sana mektûb ve âdem gelub taleb eyledikde aslâ te'allül etmeyub 'ale't-ta'cil beglerbegliğini tabi' 'asker ile ve âdemlerinle müşârü'n-ileyhin yanına varub fermân-ı celîlü'l-kadrim üzere eğer vilayet-i memleketin feth ve teshirinde eğer sâyir hüdemat-ı hümâyûnumda müşârü'n-ileyh vech-ü münâsib gördüğü üzere envâ' yüz aklıkları tahsiline bezl-i maktûr ve sa'i na-mahsur eylesesin

Hüküm 216

...

Ba-hatt-ı Hamza Çelebî

Mîrisi sürülmek buyurulmuştur

Karaman beglerbegisine hüküm ki sâbıka Ermenak ve Belviran ve Nizib kâdîları ve Şeyh Ma'rûf Kerhi Medresesi ve Nasuh Beg ve Kedeğara müderrisleri ve meşayihden ba'zı kimesneler südde-i sa'âdetime muhızır gönderub Belviran kazâsı sâkinlerinden yirmi yıldan ziyade mahkemede niyabet hizmetinde olan Alanlu 'Abdi ve Veli Fakih ve Ayuoğlu Mehmed ve Pir 'Alî Fakihoğlu diğer Mehmed ve muhızır tâyifesinden Kurd Mehmed ve oğlu Mustafâ ve yine Veli ve Zebani nâm kimesneler hakkında bundan akdem mahkemede istihdâm olunmayub birer def'a haklarında evâmîr-i şerîfe varub ref' olunmuşlar iken fermân-ı şerîfe itâ'at etmeyub vârid olan emr-i şerîfe sicill-i mahfûza kayd olunmuşiken mahalinden ihrâc idub zayi' etmekle giru istihdâm olunub ehl-i 'örf yanına varub hevalarına tabi' olub zulm ve fesâda müte'allik nice husûsları ta'lim etdirub on beş yirmi nefer atlu ile vilayet üzerine çıkub karye be-karye gezub nice müzevvir vâkıfnâmeler ve hüccet peyda itdirub ve fukarâya ehl-i 'örfe ğamr itdirub âdemleriyle üzerlerine varub evlerine kondurub yem ve yemeklerin müft ve meccanen aldırub ve elh-i 'iyalleri üzerine varub şurb-i hamr idub hilâf-ı şer' nice na-meşrûh evza' eylediklerinden ğayri cebren ve kahren nice akçelerin aldırub ahâlî-i vilayete zulm ve te'adilerine tahammülleri olmayub perakende olub nicesi celay-ı vatan idub ve bâkisi dâhi etmek üzeredirler deyu izhar-ı tazallüm eyledikleri i'lam olunmağın mezbûrlar ele getirülüb Kıbrısa sürülmek fermânım olmuştur buyurdum ki vardukda bu bâbda bi'z-zât mukayyed olub mebûrlar hin-i tedbir ve tedârik üzere ele getirülüb dâhi muhkem mahbus ve mukayyed mezbûr çavuşuma teslim olunub cezîre-i Kıbrısa gönderub ol-vilayetden 'alakaların kat' etdürüb bir vecihle himâyet olunmakdan ziyade hazer eyleyesiz

[94]

Hüküm 217

Malatya begine ve liva-i mezbûrde olan kâdîlara ve Malatya kâdîsına hüküm ki sen ki kâdîsın südde-i sa'âdetime sûret-i sicil gönderub Sadatdan Seyyid 'Ömer tarafından Seyyid İsmâ'il şer'-i şerîfe gelub tâife-i Türkmandan Selmanlu nâm kabile bir yerden yaylağa ve yaylakdan beriyyeye gittüklerinde malikânesine mutasarrıf olduğumuz Erğad ve Beksimere nâm karyeye geldiklerinde re'âyânın mal ve erzakların ğâret ve hasaret ve ba'zıların katl ve ihanetden hali deĝillerdur deyu şekva eylediklerinde etrâfında olan karyelerden cemm-i ğâfır gelub tâife-i mezbûre için Rafiziler olub def'atle sebb-i çar-yar-i güzın rıdvanullah-i 'aleyhim ... idub ehl-i sünnet ve cema'at 'adavet ve ihanetleri mukarrer bir tâifedir deyu şehâdet eyledikleri bildürdüĝün ecilden buyurdum ki vardukda bu bâbda her birinüz müstakillen mukayyed olub göresiz 'arz olunduĝu gibi ise mezbûrlardan ğaybet idenleri şer'le buldurması lâzım olanı buldurub da'vay-ı hak idenlerle müvacehe idub bir def'a şer'le fasl olmayub on beş yıl mürur etmeyen husûsları şer'le teftiş ve tefahhus eyleyub üzerlerine sübut bulan hukuku ba'de's-sübut hükm idub ashâbına alıvırdıktan sonra ehl-i fesâdın gereĝi gibi şer'le haklarından gelesiz ammâ hin-i teftişde hak üzere olub tezvir ve telbisden ve şuhud-u ruzdan hazer idub kazâda merhali olmayanı dahl etdirmeyesiz

[95]

Hüküm 218

Rum beglerbegisine ve Malatya kâdîsına hüküm ki sen ki Malatya kâdîsının nâibin Dergâh-ı Mu'allama sûret-i sicil gönderub Uğur nâm karye re'âyâsı şer'-i şerîfe gelub Türkman tâyifesinden cema'at-i Süleymanludan Hacı Vahhab ve oĝlu Halil ve Küpeluoĝlu Hüdaverdi ve Ca'fer bin Dürzi Han ve Ayne Beg ve Pirhan ve Göcek oĝlu Ahmed ve Divan Süleyman ve bunlardan ğayrı nice kimesneler karyemiz üzerine alat-ı harb ile gelub üç gün üç gece karyemizi hasar idub ve deĝirmenlerimizi basub arpa ve buğday ve unlarımız cebren alub içimizden Sarı Mehmedi ok ile urub ve İsrail Fakih nâm kimesneyi kılıç ile mecrûh idub evvel harbden fevt olub ve bunlardan mâ'adâ envâ'-ı zulm ve te'addi etmişlerdir deyu muhızlıların da şekva

eylediklerinde mezbûrun inkâr etmeğın etrâfda olan karyelerden cemm-i ğâfir gelub vech-i meşrûh üzere tuğyan idub te‘addi eylediklerine şehâdet eyledikleri bildirmeğın şer‘le görülen hakları alıvirilmek emr idub buyurdum ki vardukda mezbûrları ğaybet iderlerse şer‘le buldurması lâzım olanları buldurub getürdüb hüsemaları ile beraber idub dâhi bu husûslardan bir def‘a şer‘le fasl olmuş olmayub on beş yıl mürur etmeyen husûsları hüsemaları müvâcehelerinde şer‘le teftiş ve tefahhus idub üzerlerine sübut bulan hukuku ba‘de’-sübut hükm idub ashâbına alıvirdikden sonra ehl-i fesâddan muhtaç-ı ‘arz olanları yazub ‘arz eyleyesin olmayanlar haklarında şer‘le lâzım geleni icrâ eyleyesin

[95, 96]

Hüküm 219

Kapcubaşına verilmiştir

Fî 17 (L) Şevvâl sene sene 3

Vilayet-i Rumilinde vâkı‘ olan beglerbegilere ve sancakbegilerine ve kâdîlara hüküm ki memâlik-i mahrûsemde ‘ulufeye mutasarrıf olan kullarımın mevâcibleri kadimü’l-eyyamdan her üç ayda bir bi’t-tamâm virilegelmişiken ve ol-vilayetde vâkı‘ olan mukata‘atdan hâsıl olan meblağ serhad kullarının ve sâyir kıla‘ın mesarifine kifâyet iderken mültezimler irsâliyyeyi kusûr üzere getürüb defterdârlara birer mikdâr caize virmekle bâkilerinin tahsili ile mukayyed olmayub memâlik-i mahrûsemde olan kullarımın mevâcibleri ba‘zı yerde altı ay ve bir yıl ve ba‘zı yerlerde iki yıl mikdârı zamân geçub cizye tahsil olunmadı deyu ‘ulufelerinden bir akçe ve bir habbe virilmeyub terâhî itmekle serhad kullarımı zarûret ve müzâyakadan hali olmayub ve cümlenüz ittifak idub re‘âyâ ve berâyâyâ hilâf-ı şer‘ ve kanun nesneler teklîf idub ve hizmete varan kulların hevâlarına tabi‘ olub fukarâlarına zulm ve te‘addi olunduğuna ruhsat virub ve ba‘zı yerde ehl-i fesâd ve kutta‘i’t-tarik zuhûr idub evler ve yollar basub katl-i nüfus ve ğâret-i emvâl idub fesâd ve şena‘at etdiklerinde haramzâdeleri ele getürmeyub icrây-ı hak itmeyub ve taht-ı hükümetinizde ze‘amet ve tîmâra mutasarrıf olanlarda sefer-i hümâyûnuma me’mur olanları vakti ile çıkarmayub ihmâl idub ile’l-an serdar zafer şî‘arımına varub mülaki olmayub ‘avk ve te’hîr itdükleri i‘lam olunmağın siz ihmâl idub çıkarmadüğunuz

içün envâ'-ı 'atibbe ve zü'amâ ve erbâb-ı tîmâr dâhi vakti ile varub erişmedikleri içün ze'amet ve tîmârları alındığından ğayri siyasete müstehak olmuşlardır imdi zikr olunan husûslar ma'lûm-u şerîfim olmak lâzım olmağın yerlu yerinden yaklayub görmek içün asitâne-i sa'âdetimde kapucubaşlarımdan iftihârü'l-emâcid ve'l-ekârim muhtârü'l-mehâmid ve'l-mekârim 'Abdülkerim dâme mecdehu ol-cânibe irsâl olunmuşdur buyurdum ki vusûl buldukda bu husûslara her birinüz gereği gibi bi'z-zât mukayyed olub dâhi müşârü'n-ileyh kapucubaşım ma'rifetiyle yerlu yerinden göresiz Rûmilinde vâkı' olan mukata'atdan akçe tahsil olunmayub ve serhad kullarının 'ulufeleri üslub-u sâbık üzere her üç ayda bir virilmemek ba'is ve badi nezir tamâm tahkik etdikden sonra vuku'u ve sıhhati üzere yazub müşârü'n-ileyh kapucubaşı ile i'lam eyleyesiz ve re'âyâ ve berâyâyâ dâhi vech-i meşrûh üzere zulm ve te'addi olunduğuna rızay-ı şerîfim yokdur anı dâhi müşârü'n-ileyh ma'rifeti ile re'âyâ müvâcehesinde konulub göresiz ol-vecihle hilâf-ı şer' ve kanun nesne teklîf ve te'addi idenler kimlerdir ve zuhûr iden ehl-i fesâdın haklarından gelinmek sebeb nedir şimdiye değin re'âyâdan hilâf-ı şer' ve kanun nesne alınmış ise bî-kusûr redd etdirub ve zuhûr iden ehl-i fesâd ve şena'atin fesâd ve şena'atleri şer'le sâbit ve zâhir oldukdan sonra ashâb-ı hukuka şer'le müteveccih olan hakların bî-kusûr alıvirdikden sonra ehl-i fesâd ve sipâhî tâyifesinden ise habs idub 'arz eyleyesiz değiller ise şer'le haklarında lâzım geleni icrâ eyleyub celb ve ahz sebebi ile himâyet olunmakdan ziyade hazer idesiz ve taht-ı kazânuzda ze'amet ve tîmâr ve mutasarrıf olub sefere me'mur olanlardan şimdiye değin gitmeyub kalmış kimesne var ise ol-makûleleri isimleri ve ze'amet ve tîmârları ile yazub 'arz eyleyesiz ze'amet ve tîmârları ahire virilub kendüler haklarında emrim ne vecihle sâdır olursa ana göre 'amel oluna ve ol-makûle sefere me'mur olan zü'amâ ve erbâb-ı tîmârdan ba'zı sancakbegileri ve ekâbir ve çavuş ve tîmârlarıyla yanlarında olub sefere gitmeyub kendu hevâlarında olanları dâhi himâyet etmeyub yazub 'arz eyleyesiz

[97]

Hüküm 220

Kapucubaşıya verilmiştir

Fî 17 (L) Şevvâl sene 3

Rûmilinde leb-i deryada vâkı‘ olan sancakbegilerine ve kâdîlarına hüküm ki Rûmili tevabi‘inde olan Koloz ve sâyir iskelelerde ba‘zı gemiler tereke tahmil idub doğru İstanbula getürmeyub küffâr-ı haksara alub gidub ziyade baha ile fûruht idub küffâr-ı haksara takviyet etdiklerinde ğayri mahrûse-i İstanbulun zahîresinin helak ve ahâlîsinin zarûret üzere olmalarına sebep oldukları i‘lam olunmağın ol-makûle gemi reisleri küffâr-ı haksara tereke alub getürdükleri için salb ve siyasete müstehak olmuşlardır imdi bu husûsu yoklamak için asitâne-i sa‘âdetde kapucubaşı olan iftîhârü’l-emâcid ve’l-ekârim ‘Abdülkerim zîde mecdehu irsâl olunmuşdur buyurdum ki vusûl buldukda bu husûsa her birinüz gereği gibi bi’z-zât mukayyed olub göresiz ol-makûle Koloz ve sâyir iskelelerden tereke tahmil idub hilâf-ı emr-i şerîf küffâr-ı haksara alub giden gemilerin reislerini ele getürüb dâhi gemilerini terekesiyle girift ve mîri için kabz ve reislerini ve sâyir yoldaşlarını muhkem habs idub asitâne-i sa‘âdetime ‘arz eylesiz ki haklarında emrim ne vecihle sâdır olursa mûcebi ile ‘amel oluna

[97]

Hüküm 221

Kapucubaşıya verilmiştir

Vilayet-i Rûmilinde gümüş ma‘deni ve darbhâne olan yerlerin kâdîlarına hüküm ki taht-ı kazânuzda olan gümüş ma‘denlerinden evvelki gibi gümüş çıkmayub kusûr üzere çıkub ve ba‘zısı haraba müşrif olmağla aslâ gümüş çıkmayub ve darbhânelerde akçe kem ‘ayar kesilub imal olduğu i‘lam olunmağın yoklamak için asitâne-i sa‘âdetimde kapucubaşı olan iftîhârü’l-emâcid ve’l-ekârim ‘Abdülkerim zîde mecdehû irsâl olunmuşdur buyurdum ki vusûl buldukda bu husûsda her birinüz bi’z-zât gereği gibi mukayyed olub müşârü’n-ileyh kapucubaşı ma‘rifetiyle göresiz i‘lam olunduğu üzere ma‘denlerin ba‘zısı haraba müşrif olub eslenmediği ve ba‘zısında gümüş noksan üzere çıktığı ve darbhânelerde akçe kem ‘ayar kesilmeğe ba‘is ve badi nedir ehl-i vukuf ve bi-‘arz gemilerden tamâm tahkik etdikden sonra vuku‘u ve sıhhati üzere yazub ‘arz eylesinki sonra emrim ne vecihle olursa mûcebi ile ‘amel oluna

[98]

Hüküm 222

Kapucubaşıya verilmiştir

Tarih-i mezbûr

Rûmilinde serhadlere vâkı‘ olan beglerbegilere ve sancakbegilerine hüküm ki serhadd-i mansûrede vâkı‘ olan ğazi kullarımdan şimdiye değin uğur-u hümâyûnumda küffâr-ı haksara giriftar olanlarına tarikle halâs olunagelmışler ise min-ba‘d dâhi ol-tarikle istihlas olunmak emr idub buyurdum ki kapucubaşılarımdan iftihârü’l-emâcid ve’l-ekârim ‘Abdülkerim zîde mecdehû vardukda anun gibi serhadde olan ğazilerden bir tarikle küffâr-ı haksara giriftar olanlar şimdiye değin ne tarikle istihlas olunagelmışler ise müşârü’n-ileyh ma‘rifeti ile min-ba‘d dâhi ol-üslub üzere istihlas olunmak bâbında mu‘âvenet ve müzâheret idub uğur-u hümâyûnumda din-i İslâm ğayrisine küffara giriftar olanları esirlikde kalmak reva görmeyesin

[98]

Hüküm 223

Kapucubaşıya verilmiştir

Tarih-i mezbûr

Sigetvar serhaddinde olan kullar ağalarına ve sâyir ğazilere hüküm ki şimdiye değin işleyen ‘ulufeleriniz virilmemekle zarûret ve müzâyaka üzere olduğunuz i‘lam olunmağın hâlâ asitâne-i sa‘âdetimde kapucubaşı olan iftihârü’l-emâcid ve’l-ekârim ‘Abdülkerim zîde mecdehû ol-hüccet ol-cânibe gönderilub şimdiye değin ‘ulufeleriniz vakti ile verilmedüğüne ba‘is ve badi nedir yoklayub görmek ve işleyen ‘ulufeleriniz bî-kusûr tahsil ve teslim eylemek bâbında tenbîh olunmuşdur buyurdum ki vusûl buldukda şimdiye değin serhadd-i mansûrede uğur-u hümâyûnumda ne vecihle hizmet ve yoldaşlık idecekdiniz ise giru ol-vecihle hizmet ve yoldaşlık idub din-i mübin uğuruna envâ‘-ı yüz aklıkları tahsiline sa‘i eyleyub serhadd-i hizmetde ihmâl ve müsâhele etmeyesiz inşallah-u te‘ala şimdiye değin işleyen ‘ulufeleriniz ve min-ba‘d işleyecek ‘ulufeleriniz vakti ve zamânı ile bî-kusûr her birinize verilmek

mukarrerdir ana göre siz dâhi mukabelede hizmet ve yoldaşlıkda dakîka fevt eylemeyesiz

[99]

Hüküm 224

Kapucubaşıya verilmiştir

Tarih-i mezbûr

Sigetvar beglerbegisine ve ol-câniblerde olan sancakbeglerine ve kâdîlara hüküm ki geçen sene sefer-i hümayûnumda şehid olan ğazilerin metrûkarı hızane-i ‘âmireme teslim olunmayub kimler kabz itmiş ise alınmak emr idub buyurdum ki asitâne-i sa‘âdetimde kapucubaşı olan iftihârü’l-emâcid ve’l-ekârim ‘Abdülkerim zîde mecdehû vardukda bu husûsu müşârü’n-ileyh mübaşeretiyle yerlu yerinden dikkat ve itmamla teftiş ve tefahhus idub göresiz geçen sene şehid olan ğazilerin metrukâtlarını kimler kabz itmişlerdir varislerine verilmiş midir yoğsa mîri için mi kabz olunmuşdur yoğsa aher kimesneler zimmetlerinde mi kalmışdır nicedir anun gibi varisleri olub şer‘le verasetleri sâbit oldukdan sonra şehid anun katır ve hanları şer‘le varislerine verilmiş ise veyâhud varisleri olmamağla mîri için defterdâr tarafından kabz olunmuş ise fehmen ve alen aher kimesneler zimmetlerinde kalmış ise her kimde ise bî-kusûr müşârü’n-ileyh kapucubaşıya kabz itdurub ne mikdâr metrukât kabz olunursa müfredatıyla defter idub vuku‘u ve sıhhati üzere yazub ‘arz eyleyesiz

[99]

Hüküm 225

Rumilinde vâkı‘ olan hızane-i ‘amire defterdârlarına ve kâdîlara hüküm ki haraç ve koyun hakkı cem‘ine varan kul tâyifesine ruhsat virmekle kanundan ziyade re‘âyâdan akçe cem‘ itmekle re‘âyâyâ bi-mal olub ziyade ... oldukları istimâ‘ olunmağın teftiş ve tefahhus eylemek için asitâne-i sa‘âdetimde kapucubaşı olan iftihârü’l-emâcid ve’l-ekârim ‘Abdülkerim zîde mecdehû ta‘yin ve irsâl olunmuşdur buyurdum ki vusûl buldukda bu husûsa gereği gibi mukayyed olub müşârü’n-ileyh

mübaşeretiyle hak üzere tefahhus idub olub göresiz haraç ve koyun hakkı cem‘ine varan kul tâifesi defterde ve beratlarında ta‘yin olunandan ziyade akçe almağa sebep nedir re‘âyâdan ve sâyir ehl-i vukufdan tamâm tahkik etdikden sonra ziyade alınan akçelerin re‘âyâya bî-kusûr alıvirdikden sonra hilâf-ı kanun ziyade akçe alanları ve ruhsat virenleri isimleri ve resimleri ile yazub ‘arz eyleyesiz ve haraç ve koyun hakkı cem‘ idub götürüb teslim etmeyub ihmâl idenlerden zimmetlerinde olan mal-ı mîriyi bî-kusûr taleb ve tahsil etdüresiz

[100]

Hüküm 226

Kütahya kâdîsına ve Anadolu beglerbegisinin kaymakamına hüküm ki Dergâh-ı Mu‘allam çavuşlarından Bekir Çavuş bir tarikle emr ibraz idub vilayet-i mezbûrede ba‘zı sipâhîleri muhafazaya yazub ve bedel akçesi ve keferenin cizyelerin cem‘ idub bu tarikle külli mal alduğu i‘lam olunmağın buyurdum ki hükm-ü şerîfimle Dergâh-ı Mu‘allam kapucularından kıdvetü’l-emâsil Mehmed vardukda müşârü’n-ileyh çavuş her kande ise ihzâr idub ve bu tarikle eğer muhafazaya yazmak ve eğer bedel ve eğer cizyeden ne mikdâr mal cem‘ etmiş ise yerlu yerinden müşârü’n-ileyh kapucu mübaşeretiyle teftiş ve ma‘lûm eyleyub ve defter idub vuku‘u üzere ‘arz eyleyesin

[100]

Hüküm 227

Ba-hatt-ı Hamza Çelebî

Kütahya kâdîsına hüküm ki nefis-i Kütahyada sâkin Çingâne tâyifesinden Karaca ve Hasan ve Mustafâ nâm kimesneler ehl-i fesâd ve hırsuz yatağı ve etrâf ve eknafta katl-i nüfus ve ğâret-i emvâl eyleyen harami ve hırsuzlar sirka ve ğâret eyledikleri esbâbları mezbûr Çingâne götürüb ol-harc idub cümle ehl-i fesâdın serdarı olub ve töhmet-i sâbikasının nihayeti olmayub her vecihle hakkından gelinmesi lâzımdır deyu a‘yân-ı vilayetden hiç ‘ukr? haber virdükleri i‘lam olunmağın mezbûr Karaca ele getirülüb kayd-u bend ile südde-i sa‘âdetime

gönderilmek emr idub buyurdum ki vardukda bu bâbda onat-ı vecihle mukayyed olub vardukda mezbûru hin-i tedârikle ele getürüb anun gibi ğaybet ider ise şer'le buldurması lâzım olan kefillerine buldurub getürdüb ahval-i hak üzere göresiz fi'l-vâkı' mezbûrun 'arz olunduğu üzere fesâdı ve şena'atde olduğu vâkı' ise hakkında olan sûret-i sicilleriyle kayd-u bend idub südde-i sa'âdetime gönderesin ki hakkından geline ve koşub gönderdüğün mekinelere tenbîh eyleyesin ki menâzil ve merâhilde ğaflet veyâ ahz ve celb-i sebili ğaybet etdirmekden hazer eyleyesin

[101]

Hüküm 228

Da'vaları südde-i sa'âdetimde görülmek için emr-i şerîf

Ba-hatt-ı Hamza

Tunus kâdısına hüküm ki sâbıka tunus beglerbegisi olan Mehmed dâme ikbâlehu südde-i sa'âdetime mektûb gönderub hal-i eyalde mezbûrede munfasıl olub asitâne-i sa'âdetime gelmek istediğinde ol-diyarda ba'zı kimesneler müşârü'n-ileyhden beğir-i hak da'va idub gelmesinde 'avk ve te'hîre ba'is oldukların bildirmeğin anın gibi da'vay-ı hak idenlerin da'vaları anda görülmeyub südde-i sa'âdetimde görülmek emr idub buyurdum ki vardukda müşârü'n-ileyhden ol-cânibde beğir-i hak da'va etmek isteyenleri südde-i sa'âdetime gönderesin ki hakları varsa südde-i sa'âdetimde görölüb şer'le lâzım gelen edâ oluna bu bâbda emrim mûcebince 'amel idub emr-i hümayûnuma muğâyir kimesneye iş etdirmeyesin

[101]

Hüküm 229

Emr-i şerîf

Ba-hatt-ı Hamza

Tunus kâdısına ve kul tâyifesinin ağalarına ve ihtiyarlarına hüküm ki sâbıka Tunus beglerbegi Mehmed dâme ikbâlehu südde-i sa'âdetime mektûb gönderub müşârü'n-ileyh eyalet-i mezbûrede munfasıl olmağla mühriyye ve ğayri hizmet

bahânesiyle muma ileyhin baştardesinde mülkü olan Forsa kâfirlerinin ba‘zıların ‘asker halkı alıkomak istediklerin bildirmekde muma ileyhin mülkü olub Forsa kâfirlerine dahl olunmamak emr idub buyurdum ki muma ileyhin başterdesinde olan mülk Forsa kâfirlerine ‘asker halkı ve ğayriyi aslâ dahl etdirmeyub emr-i şerîfime muğâyir kimesnelere iş etdirmeyesin

[101]

Hüküm 230

Ba-hatt-ı Hamza Çelebi

Kefe beglerbegisine ve Kefe kâdisına ve müfettişine hüküm ki sâbika Kefe beglerbegisi olan Mehmed dâme ikbâlehuya bundan akdem anda muhafazada olub ‘askere peksimat ve sâyir zahîre tedârik olunmasıçün emr-i şerîf verilmiş idi henüz lâzım olan zahîre tedârik olunmaduğu i‘lam olunmağın imdi muhafazada olan ‘asker-i İslâm lâzım olan zahîre tedârik olunmasın emr idub buyurdum ki vusûl buldukda ol-cânibde muhafaza hizmetinde olan ‘asker lâzım olan eğer peksimatdır ve eğer sâyir zahîredir ‘ale’t-ta‘cil tedârik eyleyesiz ki ‘askere müzâyaka gelmeye ‘avk ve te’hîr olunmakdan ziyade hazer eyleyesiz

[102]

Hüküm 231

Ba-hatt-ı Hamza Efendi

Ol-haramzâde ele getürülüb bu cânibe getürdmek buyuruldu deyu

Tuzla ve Ezine kâdîlarına hüküm ki sen ki Tuzla kâdisısın südde-i sa‘âdetime sûret-i sicil gönderub bundan akdem ihrâcı fermân olunan kürekçi isti‘cali için Dergâh-ı Mu‘allam çavuşlarından Hüseyin Çavuş ulakla giderken Tuzla kazâsına tabi‘ Kösedere nâm karye kurbunda Değirmenderesi nâm mevzi‘de ‘acemi oğlanı nâmına ba‘zı eşkıya mezbûr çavuşun yolunu basub kürde ve taş ile muhkem darb ve ... idub ve bindüğü katırın kulakların kesub katırları elinden alub te‘addi etmekle husûs-u mezbûr ahâlî-i kazâda tahassün oldukda bu fesâdı idenler karye-i mezbûrede Koca Şa‘ban ve Mehmed bin ‘Alî ve ‘Osman bin Mehmed ve Ezine kazâsından

Kasım oğlu İbrahim nâm kimesneler idüğü mu‘temedü’n-‘aleyh Müslümanlar şehâdetiyle sâbit olmağla kibel-i şer‘den Hasan ve İshak nâm muhzırlar irsâl olub mezbûrlar da‘vay-ı şer‘ olundukda itâ‘at etmeyub üç neferi firar idub ve mezbûr Koca Şa‘ban bıçak ile mezbûr muhzır İshakın başında ve kuşağı altında urub mecrûh idub ol-dâhi firar idub te‘addi ve fesâd eyledüğü i‘lam etdüğün ecilden mezbûrlar her kande ise ele götürülüb asitâne-i sa‘âdetime gönderilmek emrim olmuştur buyurdum ki vusûl buldukda ziyade mukayyed olub mezbûrlar ğaybet etmişler ise şer‘le buldurması lâzım oldukda beher-hal buldurub getürdüb yarar âdemlere koşub südde-i sa‘âdetime gönderesin be böyle koşub gönderdüğün kimesnelere muhkem tenbîh ve te’kîd eylesesin ki ğaflet ile veyâ ahz ve celb ile yolda ğaybet itdirmek ihtimâli olmaya

[102]

Hüküm 232

Ba-hatt-ı Hamza Çelebî

Ref‘ olunmak için emr-i şerîf buyurulmuştur

Dergâh-ı Mu‘allama ‘arzuhal sunulub

Aydın ve Menteşe kâdîlarına hüküm ki Güzelhisar sâkinlerinden Karaca oğlu Ahmed nâm kimesne ol-câniblerde serdar nâmına olub mukaddemâ ehl-i fesâd ele getürmek nâmıyla emr olub taht-ı kazânuza varub ba‘zı karyelerin re‘âyâsın şertlayub ve ba‘zılarından külli akçe ahz idub iki bin ve kiminden üç bin akçe alub ziyade zulm ve hayf idüğü i‘lam olunmağın mezbûr ol-serhadde ref‘ olunmak emrim olunmuştur buyurdum ki vardukda bu bâbda bi‘z-zât mukayyed olub mezbûru şer‘a ihzâr idub ğaybet iderse şer‘le buldurması lâzım olan kefillerine buldurub getürdüb bir def‘a şer‘le görölüb fasl olmayan da‘vaları hak üzere teftiş idub göresiz mezbûr serdar nâmıyla kurraya varub re‘âyâdan ahz ve celb eyledüğü vâkı‘ ise ashâb-ı hukukun şer‘le hakları alıvirildikten sonra mezbûru ol-hizmetde ref‘ idub aslâ ve kat‘a mübâşeret etdirmeyesin ba‘de’s-sübut tenbîh olmaz ise yazub ‘arz eylesesin

[102]

Hüküm 233

Ba-hattı Hamza

İncik kâdîsına hüküm ki südde-i sa‘âdete mektûb gönderub kazâ-i mezbûrde vâkı‘ olan sipah tâyifesi ve Dergâh-ı Mu‘allam yeniçerileri sefer-i hümâyûnuma müteveccih olmağla ba‘zı eşkıya zuhûr idub Ma‘lkaraya ve Rodoscuğa varub gelenleri rencide idub anun gibi fesâd ve şena‘at üzere olan ehl-i fesâdı Dergâh-ı Mu‘allam çavuşlarından kıdvetü’l-emâsil ve’l-akran Mehmed Baki Çavuş mübaşeretiyle ele götürülüb hakkından gelinmek için emr-i hümâyûnum verilmek ricasına ‘arz eyledüğün ecilden buyurdum ki vusûl buldukda bu bâbda gereği gibi mukayyed olub kazâ-i mezbûrde bir mahalde ehl-i fesâd zuhûr idub fesâd ve şena‘at eylediği mezkûr çavuşum mübaşeretiyle hüsn-ü tedbir ve tedabirinle ele götürüb dâhi hüsemâsı müvâcehesinden hak üzere teftiş idub göresin ba‘de’s-sübut ashâb-ı hukuka şer‘le müteveccih olan hakları alıvirildikten sonra ehl-i fesâd muhtaç-ı ‘arz olanlardan ise habs idub ‘arz eylesin olmayanların üzerlerine sübut bulan mevâdın sûret-i sicilleriyle asitâne-i sa‘âdetime gönderesin ki küreğe konula ammâ hak üzere olub bu bahâne ile kendu hallerinde olanlara dahl olunmakdan ve hilâf-ı vâkı‘ kabza ‘arz eylemekden ihzâr eylesin

[103]

Hüküm 234

Yevmü’l-hams

Fî 28 (L) Şevvâl sene sülüs

Hamza hattıyla

Emri üzerindedir

Hüdavendigâr begine ve Begbâzârı kâdîsına hüküm ki liva-i mezbûrun sohtavat ve levendat kesret olub ele getürmek için ba‘zı kimesneler tüfenk ve yat ve yerak kullanub anun gibi ehl-i fesâd sohta ve levendat zuhûr idub def‘ ve ref‘leri için kullandukları tüfenklerine subaşılar ve ayak ‘amilleri dahl idub ellerinden alınursa ehl-i fesâd zuhûr eyledikde mukavemete varmayub fesâdleri ziyade olduğu i‘lam

olunmak kendüsün ve yat ve yeraklarına dahl olunmayub kendülerin ellerinde ibka olunmak içün mukaddemâ babam Hüdavendigâr zamânında hükm-ü şerîf verilub tahvir olunması rica etmeğin buyurdum ki vusûl buldukda bu husûsun hilâfına emr-i şerîf vârid olunmuş değil ise mukarrer tutub mu‘adile ‘amel idesin

[103]

Hüküm 235

Hamza Çelebî hattıyladır

Emri üzerindedir

Hüdavendigâr begine hüküm ki bundan akdem şark seferleri vâkı‘ oldukda liva-i mezbûre tabi‘ Begbâzârı nâm kasaba ahâlîsi tanzim eyledüğü birkaç yıldır ki vilayetimiz etrâfında cem‘iyet ile levend sohta gelub Müslümanlara salğun salub cebren oğullarını çekub emvâl ve erzakın ğâret idub zulm etmekle her birimiz kasaba ve kurrada sâkin olmağa kâdir değilüz nice def‘a begler üzerlerine varub cem‘iyetlerini perişan ve nicelerin katl etmiş iken giru bekleyub bu def‘a hayli cem‘iyyet ile kasabamız üzerine gelub her birimize ziyade vehm virub ilhadımızda tüfeng almağa kâdir yektalar ile karşı varub hayli ceng ve cidal idub süver? kimlere heva-i mezbûr sipâhîleri sefere müteveccih oldukda vilayet hali olub giru mezbûrlar cem‘iyet ile gelub mukarrer beratımdan hali olmayub eğer vilayetden birkaç tüfeng baz ve teyr endaz kimesneler okçu nâmına yazub böyle cem‘iyet olduğu zamânda tüfengleriyle kasaba-i mezbûreyi hıfz idub hâzır oldukları takdirce bunun gibi levend sohta ve eşkıya zuhûr eyledikde vilayet-i mezbûre helak dâhi bu mektebcilere ... olub ve eşkıyaya ruhsat vermeyub re‘âyâ ve berâyâ asude-i hâl olub lâkin bu hizmet mukâbelesinde tekâlif-i ‘örfiyeden mu‘af olmaları bâbında hükm-ü hümâyûnum virilmek ricasına mukaddemâ Hüdavendigâr begi ‘arz eyledikde anın gibi ehl-i fesâd softa tâyifesi cem‘iyet idub Müslümanlara te‘addi iderlerse il eri ve hisar erleriyle üzerlerine varilub ceng iderlerse demleri heder olmak üzere mukaddemâ babam Hüdavendigâr zamânında hükm-ü şerîf virilub hâlâ tecdid olasın kasaba-i mezbûre halkı rica eyledükleri ecilden buyurdum ki vusûl buldukda bu husûsun hilâfına emr-i şerîf vârid olmuş değil ise mücebince ‘amel eyleyesin

[104]

Hüküm 236

Bosna beglerbegisine ve tîmârları defterdârına hüküm ki bundan akdem Pojeğa sancağı Sigetvar beglerbegiğiline ilhak olunmağla icmal ve mufassal defterleri begerbegisi Hasan dâme ikbâlehuya irsâl olunmak fermân olunmuşiken bir nice def‘a Dergâh-ı Mu‘allam çavuşları gönderilub zikr olunan defterler getirülmeyub ihmâl olunmağla mukaddemâ olan beglerbegiler ve defterdârlar mes‘ul ve mu‘ateb olmuşlardır hâlâ liva-i mezbûr zikr olunan beglerbegiliğe ilhak olunub defter icmal ve mufassal mu‘accelen irsâl olunmak fermânım olmuşdur buyurdum ki vardukda bir an ve bir sa‘at te‘hîr ve terâhi ve tevkif etdirmeyub fermân-ı celîlü’l-kadrim mücebince liva-i mezbûrun defterleri müşârü’n-ileyhe teslîm idub mu‘accelen irsâl ve isâl eyleyesin husûs-u mezbûr ‘avk ve te‘hîr ve ihmâl ve müsâhele olunmakdan ziyade hazer eyleyesin

[104]

Hüküm 237

Üsküdar kâdîsına hüküm ki Dergâh-ı Mu‘allam yeniçerilerinden ‘Alî nâm yeniçeri Dergâh-ı Mu‘allama ‘arzuhal sunub Yanık seferine giderken bu kazâ-i mezbûre tabi‘ Tuzla nâm karyede Hüseyin nâm yeniçeri evinde iki sepet esbâb ve nukud altmış bin akçe emanete komuşiken bunun karındaşı olan Maverdi nâm zimmî bunun için mektûb gönderdi deyu sepedleri ve akçesi alub ve gece ile bir cariyesin kolundan asub sâir esbâbı ve akçesi kimdedir deyu işkence idub ziyade te‘addi eyledüğünden gayri karye-i mezbûre re‘âyâsına dâhi envâ‘-ı zulm idub ve bundan akdem salbına emr vârid olub mal kuvvetiyle halâs olub kema-kân yollara tepelere inub haramilik üzeredir deyu bildirmeğin buyurdum ki vardukda mezbûru ihzâr idub gaybet iderse şer‘le buldurması lâzım olanlara buldurub getürdüb dâhi bu husûslardan bir def‘a şer‘le fasl olmuş olmayub on beş yıl mürur etmeyen husûsları şer‘le teftiş ve tefahhus eyleyub üzerine sübut bulan hukuku ba‘de’s-sübut hükm idub alıvirdikden sonra şer‘le lâzım geleni icrâ eyleyesin

[104]

Hüküm 238

Mukaddemâ verilen emr-i şerîf mücebince verilmiştir

Rodoscuk ve İncik ve Ma'lkara kâdîlarına ve Rodoscukda zahîre hizmetine mübâşir ta'yin olunan çavuşa hüküm ki hâlâ südde-i sa'âdetimde yeniçerilerim ağası olan iftîhârü'l-ümerâ ve'l-ekâbir Hasan dâme 'ulüvvühü için taht-ı kazânuzdan arpa cem' ve ihzâr olunmağla mahrûse-i İstanbula getirülmek için gemiler ile âdem irsâl idub ol-bâbda emr-i şerîfim taleb etmeğin buyurdum ki vusûl budukda taht-ı kazânuzda müşârü'n-ileyh için tedârik olunan arpayı varan âdemleri gemilere tahmil idub İstanbula getürmek istediklerinde mani' olmayub âdemlerine dahl ve te'arruz eylemeyesin ve ettirmeyesin

[105]

Hüküm 239

Ba-hatt-ı Musa Efendi

Hazo hâkimine hüküm ki Hısnıkeyf sancağında Kürd Veli cema'atine mîr 'aşîret olan Mehmedi ehl-u 'iyali ile tutub dokuz ay habs idub ba'de ağalarından 'Alî bin Hasan Han ve Hüseyin bin Şemseddin ve Hasan Şehvar ve Bali ve Şefkat ve Mehmed nâm kimesneleri üç dört bin âdemin üzerine baş ve buğ idub üzerine gönderub Kürd Veli cema'atinden dört hatib ve altmış nefer âdem katl idub ve dokuz pâre karyelerinin emvâl ve erzakın bi'l-cümle nehb-u ğâret idub ve kırk elli nefer kimesneyi esir idub te'addi ve fesâd eyledikleri i'lam olunmağla ahvalleri mahall-i çavuşa da şer'le görölüb icrây-ı hak olunmak için Dergâh-ı Mu'allam kapucularından kıdvetü'l-emâsil ve'l-akran nâm kapucular mübaşeretiyle Hısnıkeyf ve Sa'id ve kâdîlarına hükm-ü hümâyûnum gönderilmiştir buyurdum ki vusûl bulduklarında bu bâbda mukayyed olub vech-i meşrûh üzere mebda-i fesâd olub katl-i nüfus ve ğâret-i emvâl eyleyenler her kimler ise beher-hâl ele getirüb müşârü'n-ileyhümâ kapucularım mübaşeretiyle hüsemâlarıyla meclis-i şer'a gönderub hukuk-u nas alıvirilmeğin ve ehl-i fesâdın haklarından gelinmek gereği gibi mu'âvenet eyleyesin

Hüküm 240

Hatt-ı hümayûn vech-i meşrûh üzere emirler virilub deftere kayd oluna

Medine-i Münevvere şeyhü'l-haremine hüküm ki Medine-i Münevverede olan erbab-ı vezayif tarafından dergâh-ı sa'âdet destigâhıma 'arzuhal sunulub vezayifden mahlûl vâkı' olundukda şeyhü'l-harem olanlar ba'zısını tevcih idub divan-ı Mısır 'arz etmeyesin tasarruf etmek için tezkeresin viregelub ve ba'zısını tevcih etmeyub divan-ı Mısır 'arz idub Mısır beglerbegisinden tasarruf tezkeresi alduktan sonra tevcih olunan vazife tasarruf etdirilur lâkin Medineden Mısır gitmek ziyade 'asir olduğundan ğayri yılda ancak bir kerre ve ancak bir müyesser olub ve 'asi-i A'rab nicelerinin mal ve erzaklarını ve 'ırzlarını ğâret idub ve nicelerin katl idub ve deryadan gidenlerin dâhi nicelerinin gemileri pârelenub 'ırzları ve malları ve kendüleri telef olub kendüleri ğark olmayub halâs olduğu ta'birlerce elinde olan 'arz telef olmağla veyâhud aslâ nevbet-i hamele? yaramamağla rica eylediği vazife müyesser olmayub ahire verilub bu bâlâda mâ'adâ eğer karadan ve eğer deryadan Mısır varub gelmekde nice mahzûrat olmağın harem-i mahşerim Resulullah Sallallahu 'Aleyhi Vesellem hizmetinde olan erbab-ı vezayif bu makule mahzûratdan masub olmak için min-ba'd Medine-i Münevvereden Mısır 'arz olunacak eğer nevbetciyan-ı kadim ve nevbetciyan-ı cedid ve merdan-ı kal'a 'ulufeleri ve cerayeleri ve cevali ve hubziyye ve müteka'idiyyenin vezayif ve cereyaları ve tedris ve imamet ve hitâbet ve müşirliği ve 'imaretlerde olan vezayifden mahlûl olundukda şeyhü'l-harem olanlar ahâlî-i Medineden müstehak olanlara tevcih idub tasarruf tezkeresi vire ve Mısır 'arz olunması lâzım olan hüccetleri ve vezayif ve 'ayn ... Mısırdaki olan yirmi neferin 'ulufelerini ve icrâ-i şerife vazifeleri ve surre-i rumiyye-i cedide ve rumiyye-i 'atika-i Mısıriyye ve Şamiyye ve Halebiyye ve evkaf-ı Mısıriyye ve mal-ı zahîre mahlûllerini ve müezzinlerin ve mükebbirlerin ve ferraşların ve kennasların mahlûllerini ve sâir harem-i şerife ve kubbabe ve 'imaretlere ve mesacid-i şerifeye ve türbelere ve an bâr-ı fukarâyâ müte'allik olan mahlûlden ve ihtisab ve beytül-mal ve kitabetler ve mektebler hevacıyanan ve harem-i şerife ağalarının mahlûlleri ve mescide-i mütetahhirebevvablıkları mahlûl oldukda şeyhü'l-harem olan ehl-i Medineden müstahkiline tevcih idub tasarruf tezkeresin virdükden sonra cümlesin

ruznâme idub yılda bir kerre emir-i hac ile gönderub ruznâme mücebince divan-ı Mısır defterlerine kayd olunub ve bilâ sebep kimesnenin vazife ve dirliği ahire virilmeyub ‘azl icâb ider husûsu zâhir olmayınca dirliğine mutasarrıf olub te’đibleri lâzım oldukda şeyhü’l-harem olanlar te’đib idub ‘azle müstehak olanları ‘azl ide deyu rica eyledükleri pâye-i serir i’lama ‘arz olundukda vech-i meşrûh üzere emirler virilub deftere kayd oluna deyu hatt-ı hümayûn sa’âdet makrûnumla fermân-ı celîlü’l-kadrim sudur bulmuşdur buyurdum ki vardukda min-ba’d fermân-ı şerîfim üzere Medine-i Münevvereden Mısıra ‘arz olunacak eğer nevbetciyan-ı kadim ve cedîd ve mahlûl-ü kal’a ‘ulufeleri ve cerayaları ve civali ve hubziyye ve sâir vezayif ve cihatdan mahlûl olanları müstehak olanlara sen tevcîh idub tasarruf tezkeresi virub vech-i meşrûh üzere Mısıra ‘arz olunmaları lâzım olanları ruznâme idub yılda bir kerre emir-i hacla gönderub ruznâme mücebince divan-ı Mısır defterlerine kayd itdirub bilâ sebep kimesnenin vezayif ve dirliğini ahire virmeyub te’đibleri lâzım olanları te’đib eylesin

Bir sûreti Mısır beglerbegisine şu vecihle yazılaki Medine-i Münevvere erbab-ı vezayif tarafından Dergâh-ı Mu’allama ‘arzuhal sunulub vezayifden ile’l-ahere fermânım sudur bulmağın şeyhü’l-hareme hitâben hükm-ü hümayûnum verilmişdir buyurdum ki vardukda min-ba’d müşârü’n-ileyh şeyhü’l-harem yılda emir-i hacla irsâl eyleyub ruznâme-i divan-ı Mısır defterlerine kayd etdirub emr-i şerîfim mücebince ‘amel eylesin deyu yazıla

[106]

Hüküm 241

Ba-hatt-ı hümayûn

Medine-i Münevvere kâdisına hüküm ki erbab-ı vezâyif ve cihat taraflarından ve şeyhü’l-harem tarafından dergâh-ı sa’âdet destigâhım ‘arzuhal sunulub kadimü’l-eyyamdan vâkı’ olan mahlûlleri şeyhü’l-harem olanlar müstahkiline tevcîh idegelub tevcîhlerinde müstekil iken kazâ-i Medine-i Münevvere mevali-i ‘azama virilenden beru Medine-i Münevvere kâdîları dâhi cihat ve vezâyif mahlûllerine ‘arz etmekle ‘arz-ı kasd sebebi ile aralarında ihtilale ba’is olmağın min-ba’d kâdîlar umur-u harem-i şerîfe karışmayub ve cihat ve vezâyif ve kâdîlar ve hacırat ve ahâlîsine ve

anbâr-ı fukarâyâ dahl etmeyub ve kimesnenin ismini deftere geçürmeyub şer‘-i şerîf üzere fasl-ı husumat ve de‘aveti idub ve harman? zamânında gelub ne vecihle taksim olunduğuna ve mah be-mah anbâr fukarâyâ varub buğdayı ne vecihle taksim olunduğuna nâzır olub sâir husûslarda olageldüğü üzere şeyhü’l-haram müstakil olub kâdîlar dâhi karışmamak için emr-i şerîfim veyâhud Mısır paşasının temessükü ibraz iderlerse ol-tarikle karışmayub şeyhü’l-harem olanlar müstakil olalar deyu rica eyledükleri pâye-i serir i‘lam-ı ‘arz olundukda vech-i meşrûh üzere emr virile deyu hüküm-ü hümayûn sa‘âdet makrûnumla fermân-ı celîlü’l-kadrim sudur olmuştur buyurdum ki vardukda min-ba‘d bu husûslarda fermân-ı kazâ cereyanım üzere ‘amel idub kadimü’l-eyyamdan şeyhü’l-harem olanlar müstakil olageldükleri umura karışmayasın

[106]

(numarasız hüküm iptal edilmiştir)

[106]

Hüküm 242

Ba-hatt-ı Mahmûd Efendi

Ğalata kâdîsına hüküm ki Ğalata sarâyına hizmet eyleyen Ahmed ve Dimo ve Leşker nâm kassâblar eyyam-ı şita ve sayfde hizmet-i mezbûre-i edâ etmek müte‘ahhid olub lâkin kendüler zebh etdükleri koyunların derilerin ve yağların Yedikule kassâbları gibi kendüler işlemek için emr-i şerîfim virilmek ricasına sâbika koyun emîni olan Mustafâ Çavuş mühürlü tezkeresiyle i‘lam eyledikde mezbûrlar sarây-ı ‘âmirem için kendüler zebh eyledikleri koyunun yağın ve derilerin Yedikule kassâbları gibi kendü işleyub haricden kimesne dahl etmeye deyu mukaddemâ emr-i şerîf verilub tahrir olunması hâliya koyun emîni olan Dergâh-ı Mu‘allam çavuşlarımdan kıldetü’l-emâsil ve’l-akran Mehmed Çavuş rica etmeğin buyurdum ki bunun hilâfına emr verilmiş olmayub mukaddemâ vech-i meşrûh üzere emr-i şerîf virilmiş ise mücebince ‘amel idub hilâfına cevaz göstermeyesin

[107]

Hüküm 243

Hududullah icrâ oluna deyu

Eskişehir kâdîsına hüküm ki südde-i sa'âdetime mektûb gönderub mukaddemâ Dergâh-ı Mu'allam topçularından Kurd 'Alî nâm şâki ba'zı eşkıya ile Maksud nâm kimesnenin evin basub emvâl ve erzakın ğâret eylediği şer'le sâbit olduğu südde-i sa'âdetime 'arz olundukda 'ulufesi kat' olunub ve ğâret eylediği emvâl ve erzak ba'de's-sübut ashâbına alıvirilmek için hükm-ü hümâyûnum virilmeğin emvâl ve erzak ashâbına alıvirilub lâkin henüz hakkından gelinmeyub hakkından gelinmek bâbında hükm-ü hümâyûnum ricasına 'arz eylediğün ecilden buyurdum ki vardukda te'hîr etmeyub mezbûrun hakkında şer'le lâzım geleni icrâ idub hududullahı icrâ itmek ihtimâm eylesin

[107]

Hüküm 244

Vize sancağında olan eşkıyayı şer'le Mehmed Çavuş teftiş idub ele getürmek üzere

Liva-i Vizede olan kâdîlara hüküm ki livai-i mezbûrede yollar ve bellere inub katli-i nüfus ve ğâret-i emvâl iden ehl-i fesâd ve eşkıya kesret üzere olduğu i'lam olunmağın bu makuleleri hüsn-ü tedbir ve tedârikle ele getürmek için Dergâh-ı Mu'allam çavuşlarından kıdvetü'l-emâsil ve'l-akran Mehmed Çavuş emr virub teftiş olunmuşdur buyurdum ki vardukda bu bâbda her biriniz müstakillen takayyud olub taht-ı kazânuzda anun gibi töhmet-i sâbıkası olub ehl-i fesâd ve şeka nâmında olanları müşârü'n-ileyh çavuşum ihzâr etdirub dâhi bir def'a şer'le fasl olmayub on beş yıl mürur etmeyen husûsların hüsemaları müvâcehelerinde şer'le teftiş ve tefahhus eyleyub üzerlerine sübut bulan hukuku ba'de's-sübut hükm idub ashâbına alıvirildikten sonra ehl-i fesâddan sipâhî ve yeniçeri ve 'acemi oğlanı olanları habs idub ism-u resimleriyle yazub 'arz eylesin olmayanlar haklarında şer'le lâzım geleni icrâ eylesin ammâ teftiş bahânesiyle kendu hallerinde olub bi-günah olanlara ta'arruz olunmakdan ve celb ve ahz ile ehl-i fesâda himâyet olunmakdan ziyade hazer eylesin

[107]

Hüküm 245

Mukarrer yazıla

Revan beglerbegisine ve Eleşkird kâdisına hüküm ki sen ki kâdisın südde-i sa'âdetime mektûb gönderub Eleşkird sancağında Depekened nâm karyeden üç bin akçe tîmâra mutasarrıf olan Budak mukaddemâ Karsda iken haşa Kur'an-ı 'Azime sebb eyledikde firar eyledikden sonra gelub ben sipâhî oğlanı oldum deyu re'âyâyâ yağ salgın idub ve Hızır nâm kimesne-i fuzulen tutub hayâsından asub helak idub ve bir zimmînin 'avretin cebren bir hizmetkârına virdurub ve bunlardan mâ'adâ fesâd ve te'addisinin nihayeti yokdur bildirdüğün ecilden buyurdum ki vardukda mezbûru ihzâr idub dâhi bir def'a fasl olmayub on beş yıl mürur etmeyen husûsların hüsemaları müvâcehesinde şer'le teftiş ve tefahhus idub üzerine sübut bulan hukuku ba'de's-sübut hüküm idub ashâbına alıvirildikden sonra çavuşu Kur'an-ı 'Azim eyledüğü sâbit olursa aslâ meccal virmeyub hakkında şer'le lâzım geleni icrâ eylesin

[108]

Hüküm 246

Ba-hatt-ı Mîrzâ Çelebî

Tahrir buyurulmuşdur

Şam ve Haleb ve Trablusşam ve Diyarbekir ve Bağdad beglerine hüküm ki Ane ve Hadise sancağı begi olan Eburîş oğlu Ahmed dâme 'izzuhu taht-ı hükümetinizde keyl ve icâre etdüğü yerlerden men' olunmayub kadimden ne vecihle keyl ve icâre idegelmiş ise giru üslub-u sâbık üzere keyl olması bâbında mukaddemâ emr-i şerîf verilmekle hâlâ tecdid olmak lâzım gelmeğin buyurdum ki hüküm-ü şerîf vâcibü'l-ittiba'ım vardukda bu cânibde her birinüz mukayyed olub müşârû'n-ieyh şimdiye dek taht-ı hükümetinizde ol-vecihle keyl ve icâre edegelmiş ise giru ol-üslub üzere keyl ve icâre itdirub min-ba'd kadimden olagelene ve emr-i şerîfe ve sâyir verilen emre muğâyir bir ferde fasl-i nizâ' etdirmeyesin deyu tecdid olunmuşdur

[108]

Hüküm 247

Hamza Çelebî

Şer‘le sâbit olursa beglerbegisi hakkından gele deyu buyurulmuşdur

Trablusşam beglerbegisine hüküm ki mektûb gönderub Hama sâkinlerinden olan Ahmed nâm kimesne ehl-i fesâd ve şâki olduğundan ğayrı Müslümanlar kendi hallerinde iken ehl-i ‘örfe ğammaz idub haber ve agâhî olmayan husûslarda isnad ve iftira etmekle Müslümanları rencide idub dayıma fesâd ve şena‘atde hâli olmaduğun i‘lam etmişsen buyurdum ki vardukda bu bâbda mukayyed olub mezbûru ele götürüb ğaybet iderse şer‘le buldurması lâzım olan kefillerinden taleb olunub her kande ise buldurub getürdüb bir def‘a şer‘le görölüb fasl olmayan husûsların hüsemâ müvâcchesinde hak üzere teftiş ve tefahhus idub göresin ‘arz olunduğu üzere mezbûrun fesâd ve şena‘atin şer‘le sâbit ve zâhir olursa ashâb-ı hukukun şer‘le hakları alıvirildikden sonra ol-bâbda şer‘ kavviyle ‘amil olub şer‘le lâzım geleni icrâ eylesesin ammâ tamâm hak üzere olub ğarz ve ta‘assub hilâf-ı şer‘ sen iş olmakdan hazer eylesesin

[108]

Hüküm 248

Ba-hatt-ı Mîrzâ Çelebî

Bosna beglerbegisine hüküm ki bundan akdem Pojeğa sancağı Sigetvara ilhak olunub zü‘amâ ve erbâb-ı tîmâr ve kıla‘ neferatının defterleri gönderilmek için defa‘ât ile evâmir-i şerîfe gönderilub ati heza olan te‘allül olunub göndermeğin istimâ‘ olundu imdi liva-i mezbûrun defterlerini emr-i sâbıkum üzere senetvari gönderilmek emrim olmuşdur buyurdum ki vusûl buldukda emrim mücebice liva-i mezbûrun zü‘amâ ve erbâb-ı tîmâr ve kıla‘ neferatının defterlerini ber-vech-i isti‘câl senetvari gönderesin ihmâl-i müsâheleden ve ‘avk ve te’hîrden beğâyet hazer eylesesin

Hüküm 249

Yevmü'l-hams

Fî 6 (ZA) Zi'l-ka'de sene sülüs ve elf

Ba-hatt-ı hümayûn

Rum beglerbegisine ve Sivas kâdısına hüküm ki sen ki beglerbegisin südde-i sa'âdetime mektûb gönderub Sivas sancağında zü'amâ mutasarrıf olub Dergâh-ı Mu'allam çavuşlarından Ahmed Çavuş ve Seydi 'Alî Çavuş vilayet-i mezbûrede gezen eşkıyanın ma'iyetleri olub fesâd ve şena'atden hâli olmadıklarından ğayri fukarâya dayıma salğunlar salub hilâf-ı şer'-i şerîf nice akçelerin alub ve Müslümanların menkûhiyyelerin cebr ile levendata alıvirub ve vilayetine hâkim olanlar def' etmek istediklerinde haklarında müzevver muhzır peyda idub vilayetin sipâhî ve yeniçeri nâmına gezen eşkıyanın üzerlerine musallat idub ve mülklerin ğâret ve hasarat etdirmekle hafî icrâ etmeni mani' olub bunun emsâli zulm ve te'addinin nihayeti yokdur vilayet halkı ellerinden 'aciz ve fer-u mande kalub her vecihle ... lâzım kimesnelerdir ahvalleri teftiş olunub şer'le hukuk-u nas alıvirildikten sonra ze'ametleri ahire tevcîh olunub kendüleri cezîre-i Kıbrısa sürgün olunmaları için emr-i şerîfim verilmek ricasına i'lam eyledüğün pâye-i serir i'lama 'arz olundukda hatt-ı hümayûn sa'âdet makrûnumla ze'ametleri alınub vech-i meşrûh üzere emr virilmek mühimmâtım olmuştur buyurdum ki vardukda emrim üzere mezbûrları ihzâr ve ta'yin-i madde idub da'vay-ı hak idenler ile mürafa'a idub bir def'a şer'le fasl olmayub on beş yıl mürur etmeyen husûsların hak ve 'adl üzere onat-ı vecihle dikkat ve ihtimâmla teftiş ve tefahhus idub ashâb-ı hukuka şer'le müteveccih olan hakların hükm idub bî-kusûr alıvirdükden sonra mezbûrların ol-
diyardan 'alakaların kat' idub cezîre-i Kıbrısa sürgün etdiresin ve cezîre-i Kıbrısa isâl etdirdüğün Kıbrıs beglerbegisinden temessük getürdüb südde-i sa'âdetime irsâl eylesin ve böyle koşub gönderdiğün âdeme muhkem tenbîh ve te'kîd eylesin ki yolda ve izde mezbûrları evkat-ı hıfz eyleyub ğaybet etdirmekten ziyade hazer eylesin ne mikdâr hukuk-u fukarâ alıvirilub ve ne zamân cezîreye sürgün olundukların yazub bildirsin

[110]

Hüküm 250

Ba-hatt-ı Pir Efendi

Rodos begine ve kâdısına hüküm ki Rodosda sâkin Berber Hasan demekle ma'rûf kimesne kendu halinde olmayub munfasıl her gelen ehl-i 'örfün yanına varub bunları ğammaz idub na-hak yere evlerin basdurub zulm ve te'addi etmekden hâli olmayub şöyleki mezbûrun zulm ve te'addisi ref' olunub aher yere gönderilmez ise halimiz mükerrer olur deyu fukarâ tazallüm eyledikleri i'lam olunmağın buyurdum ki vardukda mezbûra muhkem tenbîh eyleyesin ki kendu halinde olub ehl-i 'örf yanına varmayub fukarâyı rencide etmekden ferağat eyleye anın gibi min-ba'd memnu' olmayub yine fukarâyı rencide etmekden ferağat etmez ise ol-vilayetden 'ulufesini kat' idub aher yere gönderesin

[110]

Hüküm 251

Ba-hatt-ı Pir Efendi

Ma'lkara ve Keşan kâdîlarına hüküm ki tersane-i 'âmirem kethüdası Bayram südde-i sa'âdetime 'arzuhâl sunub mîri esirlerden beş nefer kafir firar idub bunun iki kulun dâhi ihlâl idub doksan bin akçe ve bir altunlu bıçak ile hayli esbâbı alub firar idub hâliya taht-ı kazânuzda üç nefer esir ve 'Alî nâm bir kul tutulub subaşıya virildükde bildurub âdemisi nâm kimesneye teslim olunub akçesi ve esbâbı dâhi tahsil olunmak bâbında emr-i hümayûnum rica etmeğın vusûl buldukda taht-ı kazânuzda ahz olunub subaşıya verilen üç nefer esirler ... yerlerinden olub ve 'Alî nâmına olan kul bunun olduğu zâhir olub şer'le sâbit olursa mezbûrların sırka eyledikleri akçesin ve esbâbın dâhi tefahhus idub şer'a müteveccih olanlardan tahsil itdurub âdemisine teslim idub ve mîri için dâhi yarar âdemler koşub mukayyed ve mahbus südde-i sa'âdetime gönderesin ve böyle koşub gönderdiğün kimesnelere muhkem tenbîh ve te'kîd eyleyesin ki menâzil ve merâhilde ğafletiyle firar etmek ihtimâli olmaya

[111]

Hüküm 252

Ba-hatt-ı Hamza Efendi

Bolu begine ve liva-i mezbûrda vâkı‘ olan kâdîlara hüküm ki sen ki Bolu kâdîsısın südde-i sa‘âdetime mektûb gönderub bundan akdem liva-i mezbûrenin alaybegisi ve zü‘amâ ve erbâb-ı tîmârı seferde olub vilayet hâli olmağla Müyesser nâm kimesne doğancı tîmârıyla müteka‘id olub çavuş değil iken bir tarikle mehayif teftişine emr alub ol-emirle ben çavuşum elimde mehayif teftişine emrim vardır deyu re‘âyâ ve berâyâyı ve fukarâ ve zu‘afayı rencide ve remide idub vilayete fitne ve fesâd birağub zulm ve te‘addisi fevke’l-haddır eğer ref‘ ve men‘ olunmaz ise ahâlîsi celay-ı vatan etmek mukarrerdir deyu ref‘ olunmak bâbında emr-i şerîfim virilmek ricasına ‘arz eyledükleri ecilden ref‘ olunması emr idub buyurdum ki vardukda mezbûru husûs-u mezkûreden ref‘ ve men‘ eyleyub min-ba’d hilâf-ı şer‘-i şerîf ve muğâyire emr-i münaf kimesneyi rencide ve remide etdirmeyesin şöyleki bu bahâne ile kimesnenin nesnesin almış ise ba‘de’s-sübut giru ve ashâb-ı hukuka alıviresin hilâf-ı şer‘ kimesneye zulm ve te‘addi olunmakdan ve ‘arz-ı ta‘assübde ve haramzâdeye himâyet olunmakdan ziyade hazer eyleyesin

[111]

Hüküm 253

Pir hattı ile memnu‘ olmaz ise kayd-u bend ile buyurulmuş

Ankara begine ve Ankara ve Koçhisar kâdîlarına hüküm ki hâlâ Sıddık ve Arslan nâm kimesnelerin Hacı Piyale nâm kimesne ile mezra‘a husûsunda da‘vaları olub bir nice def‘a mezbûrlara hüküm olunur hüccet-i şer‘iyye verilmeğin mezbûr Hacı Piyale memnu‘ olmayub giru hilâf-ı şer‘ dahl etmekden hâli değil imiş imdi muhkem tenbîh idesin ki min-ba’d dahl eylemeyub şöyleki ekid ve memnu‘ olmaz ise kayd-u bend ile asitâne-i sa‘âdetime gönderilmek emrim olmuştur buyurdum ki vardukda emrim üzere mezbûr Hacı Piyaleye muhkem tenbîh idesin ki min-ba’d dahl eylemeye şöyleki giru hilâf-ı emr-i hümayûn dahl ve ta‘arruz iderse kayd-u bend ile asitâne-i sa‘âdetime gönderesin sayir da‘vaları hafi görülüb hakları icrâ oluna

[112]

Hüküm 254

Ba-hatt-ı Hamza Çelebî

Haslar kâdîsına hüküm ki İstanbul etrâfında tutulan Kaçkinkul ele getirüldükde tomruklara verilub anlar dâhi Müslümanların tomruğa verilen kulların mücerred ahire fûruht etmek için hıfz idub sâhibi çıkdıkda virmeyub ba‘dehu ahire fûruht idub sâhiblerine ğadr iderler min-ba‘d tutulub kol eğer karîb ve eğer ba‘id bir yerdedir her kande tutulur ise tomruğa virilmeyub Ğalata zindanına getirüb hıfz olunmasıçün emr-i şerîf virilmek rica olunmağın buyurdum ki vardukda bu bâbda mukayyed olub min-ba‘d tutulub hakların tomruklara virdirmeyub Ğalata zindanına ve ahir yere gönderesin

[112]

Hüküm 255

Ba-hatt-ı Pir Efendi

İstanbul kâdîsına hüküm ki İstanbul muhtesibi mektûb gönderub İstanbulda çiçekçi dükkânı beş bâb dükkân iken hâliya iki yüzden ziyade dükkân olub dükkân sâhibleri üç dört akçeye vukıyyesin satub aldıkları meyve-i sepedlere konulub sepedin yirmi beş ve otuz akçeye satub meyvenin müzâyakasına ba‘isdir deyu üslub-u sâbık üzere beş bâb dükkân ibka olunub ma‘âdâsı cümleten ref‘ olunmak ricasına ‘arz etmeğın vech-i meşrûh üzere olmak emr idub buyurdum ki vardukda emrim üzere beş bâb çiçekçi dükkânın ibka idub mâ‘adâsı cümleten ref‘ min-ba‘d meyve ve çiçek satub viresin

[113]

Hüküm 256

Ba-hatt-ı Hamza Çelebî

Mora begine ve Balyabadra ve İnebahtı kâdîlarına hüküm ki İngiltere elçisi südde-i sa'âdetime 'arzuhal gönderub mukaddemâ İnebahtı nâzırı olan Arslan Balyabadrada olan tacirlerden Con Beryor nâm tacire iki bin çuval istakdiye bey' eyledim deyu da'va idub üç yıldan beru mezbûr taciri bi-vech rencide idub külli zarar ve te'addi etmekle husûs-u mezbûr 'arz olundukda Balyabadra ve İnebahtıda istimâ' olunmayub asitâne-i sa'âdetde istimâ' oluna deyu emr-i şerîf 'inayet olunmuş iken mezbûr Arslan emr-i şerîfe itâ'at etmeyub hilâf-ı emr-i şerîf mezbûr taciri üç gün habs etdirub mezbûr tacirin da'vası asitâne-i sa'âdetde istimâ' olunmağa emr-i şerîf olmağın Balyabadra kâdîsı üç günden sonra taciri habsdan ıtlak etdirub mezbûrlara da'vanuzu asitâne-i sa'âdetde istimâ' etdirin deyu tenbîh idub mezbûr Arslan üç aydan beru asitâne-i sa'âdete gelmeyub mezbûr tacire ziyade hayf ve ğadr olub mezbûr yine ol-cânibe varub mezbûr Arslan mezkûr taciri rencide etmek istedikde da'vaların min-ba'd anda istimâ' itmeyub hüsemâsıyla ma'an asitâne-i sa'âdetime gelub da'vaların südde-i sa'âdetimde istimâ' olunmak için emr-i şerîfim virilmek ricasına 'arz etmeğın buyurdum ki vusûl buldukda anun gibi mezbûr Arslan mezkûr tacirden da'va iderse anda istihdâm itmeyub asitâne-i sa'âdetime gönderesin ki gelub Divân-ı Hümâyûnumda mürafa'-i şer' olalar 'inad ve muhalefet iderse yazub südde-i sa'âdetime 'arz eylesin

[113]

Hüküm 257

Ba-hatt-ı Hamza Çelebî

Anadolu beglerbegisine Homa ve Şeyhlu kâdîlarına hüküm ki Homa kazâsından ... ve ... ve Mehmed ve Ahmed ve Öksüz ve Bozok? ve ... ve Kerim ve ... ve Süleyman Bali nâm kimesneler ve Gülsüm ve Fatma nâm hatunlar kendu hallerinde olmayub İlyâs nâm kimesnenin kız karındaşı oğlun katl idub emr-i şerîf virilub vardukda ele girmeyub ğaybet eyledikleri i'lam olunmağın mezkûrlar mahall-i hadiseye getürmek emr idub buyurdum ki vardukda mezbûrları her kande ise mahall-i hadiseye getürdüb hısımlarıyla mürafa'a eyleyub bir def'a şer'le fasl olmuş olmayub on beş yıl mürur etmiş değil ise cevır üzere ba'is idub göresiz mezbûrlar min-ba'd etdikleri hasbû's-şer' sâbit olur ise muhtaç-ı 'arz olanlardan değilse şer'le haklarında lâzım geleni icrâ eylesin muhtaç-ı 'arz olanlardan ise habs idub 'arz

eyleyesin cevır üzere olub ahz ve celb-i sebebi ile ehl-i fesâda himâyet olunmakdan ve hilâf-ı şer‘-i şerîf zulm ve te‘addiden ziyade hazer eyleyesin

[114]

Hüküm 258

Ba-hatt-ı Mîrzâ Efendi

Sâbıkâ Rakka beglerbegisi olan Sinan Paşaya hüküm ki hadd-ı zatında yarar olub müretteb ve mükemmel âdemlerin olduğu i‘lam olunmağın imdi yanında olan âdemlerinle müretteb ve mükemmel düşman yerağıyla düstûr-u ekrem müşir-i mufahham veziria‘zamım serdar Sinan Paşa edemallah-u te‘ala iclalehuya ber-vech-i isti‘câl mülaki olub vech-ü münâsib gördüğü üzere hizmetinde ve yoldaşlıkda bulunmak emrim idub buyurdum ki vusûl buldukda emrim üzere yanında olan âdemlerinle müretteb ve mükemmel düşman yerağıyla ber-vech-i isti‘câl kalkub müşârü’n-ileyh serdarıma mülaki olub vech-ü münâsib gördüğü üzere uğur-u hümâyûnumda hizmetde ve yoldaşlıkda bulunasın ‘avk ve te’hîrden ve ihmâl ve müsâheleden beğâyet ihtiraz eyleyesin

[114]

Hüküm 259

Ba-hatt-ı Mahmûd Çelebî

Begşehir kâdîsına hüküm ki mektûb gönderub kazâ-i mezbûr ahâlîsinden cemm-i ğâfır meclis-i şer‘a gelub bundan akdem sohta hakkında her karyeye yiğitbaşılar ve serdarlar nasb oluna deyu mukaddemâ emr-i şerîfim virilmekle Müslümanlar asude-i hâl olmuşlar idi hâliya mirliva subaşıları ve eşirra ve eşkıya tâyifesi Müslümanlara zulm ve te‘addi idub şer‘a da‘vet olundukda itâ‘at etmeyub ve serdarları bunlar hakkında emr virmişdir deyu mukâvenet etmemekle Müslümanlar zaleme tâyifesi (Bu hüküm tamâmlanmamıştır)

[115]

Hüküm 260

Rum Kal'a kâdîsına hüküm ki kal'a-i mezbûre tabî' Riş ve Hiş nâm karye ahâlîsi südde-i sa'âdetime 'arzuhâl idub bunlar mirliva kâdî olmağla mirliva olan Celîl Begin subaşıları kırk elli sekban-ı mezbûr 'ivaz ile bunların üzerlerine konub müft ve meccanen yem ve yemeklerin yedirub cebren akçe esbâbların alub külli zulm te'addi idub ve bunların zulmünden cümlemiz celay-ı vatan etmemiz mukarrerdir deyu bildirdükleri ecilden şer'le gönderilub teftiş olunmasın emr idub buyurdum ki vardukda meclis-i şer'a ihzâr idub dâhi hüsemâ müvâcehesinde da'vay-ı hak idub ta'yin-i madde eyleyenlerin ahvallerini şer'le onat-ı vecihle teftiş ve tefahhus idub göresin 'arz eyledükleri üzere mezbûrlar zulm ve te'addi idub bunların akçe ve esbâbın aldıkları şer'le sâbit ve zâhir olursa ashâb-ı hukuka bir ba'isle müteveccih olan hakların bî-kusûr alıvirub 'inad ve muhalefet etdirmeyesin ve muhkem tenbîh eylediği min-ba'd bunlara zulm ve te'addi eylemeyeler memnu' olmayanları ism-u resimleri ile yazub 'arz eylesin

[115]

Hüküm 261

Hatt-ı Pir Efendi

Rodoscuk kâdîsına hüküm ki bundan akdem Rodoscuk iskelesinden İstanbulla ırsâli lâzım olan zehâyire Dergâh-ı Mu'allam çavuşlarından Mezid Çavuş ta'yin olunmuşidi hâlâ Dergâh-ı Mu'allam çavuşlarından ba'zı çavuşlar ve sipâhî oğlanları ve yeniçeri tâyifesi İstanbulla zahîre göndermeni mani' olub aher diyarlara gönderdükleri i'lâm olunmağın buyurdum ki vusûl buldukda mahrûse-i İstanbul zahîresi her ne makule nesne alursa eğer kurradan ve eğer deryadan mezbûr çavuşumdan ğayri kimesneyi karışdırmayub men' ve def' idesin memnu' olmayanları 'ale'l-esâmi yazub 'arz idesin lâkin bu bahâne ile rencber tâyifesine mücerred ahz ve celb için ta'ciz ve tazyik olunmayub rencber tâyifesine zulm ve te'addi olunmaya şöyleki rencber tâyifesine zulm ve mallarına tama' olunduğu veyâhud emrime haz gitdüğü istimâ' oluna bir vecihle haklarından gelünür ki sâyirlerine müceb-i 'ibret olur

[116]

Hüküm 262

Ba-hatt-ı Mîrzâ Çelebî

‘Uşak ve Enay ve Gököyük ve Kula ve Eşme ve Güre ve Şeyhlu kâdîlarına hüküm ki siz ki ‘Uşak ve Enay ve Eşme kâdîlarısız südde-i sa‘âdetime mektûb gönderub Enay kazâsında Adasaz nâm mahalde hüccac-ı Müslimin ve sâyir Haleb ve Şam-ı şerîf tarafına giden tacirlerin ekseri katl olunub esbâb ve erzakları ğâret olunub haramiler ele gelmeyub günden güne ziyade olub ehl-i fesâd ele girmemekle kurbunda olan karyeler halkı rencide olunub Enay kazâsında Çan nâm karyede sâkin Dergâh-ı Mu‘allam çavuşlarından Hacı Hasan Çavuş ehl-i vukuf olub ol-tarafda olan ehl-i fesâd amilleri ele getürmeğe kâdirdir mezbûr Hasan Çavuş mübaşeretiyle ehl-i fesâd ele getürölüb şer‘le hakkından gelinub ve küreğe müstehak olanlar küreğe gönderilmek için emr-i şerîf ricasına ‘arz etmeğin taht-ı kazânuzda olan ehl-i fesâd ele getürölüb şer‘le haklarından gelinmek emr idub buyurdum ki vardukda anun gibi taht-ı kazânuzda ehl-i fesâd olub katl-i nüfus ve fesâd idub müdde‘ileri gelub da‘vay-ı hak etdiklerinde mezbûr çavuşum mübaşeretiyle meclis-i şer‘a ihzâr idub bir def‘a şer‘le fasl olmayub on beş yıl mürur etmeyen husûsları hak üzere hüsemâ müvâcehesinde teftiş idub ‘arz olunduğu üzere katl-i nüfus ve sâyir fesâd eyledikleri hasbü’ş-şer‘ üzerlerine sâbit ve zâhir olanlar muhtaç-ı ‘arz olanlardan değil ise şer‘le haklarında lâzım geleni icrâ eyleyesiz muhtaç-ı ‘arz olanlardan ise habs idub ‘arz eyleyesiz ammâ hak üzere olub kendu hallerinde olanlara hilâf-ı şer‘-i şerîf zulm ve te‘addiden ve ahz ve celb sebili ile ehl-i fesâda himâyet olunmakdan ve teftiş nâmına ise üzerine çıkmadan ziyade hazer eyleyesiz sonra mes’ul ve mu‘ateb olursuz ana göre mukayyed olasız bir vech zulm ve te‘addi etdirmeyesiz

[116]

Hüküm 263

Ba-hatt-ı Pir Efendi

Rodos begine ve kâdîsına hüküm ki Rodos kal‘asında sâkin Berber Hasan dimekle ma‘rûf kimesne kendu halinde olmayub muttasıl fukarâya zulm ve te‘addiden ve na-hak yere evlerin basmakdan hâli olmayub (Bu hüküm tamâmlanmamıştır)

[116]

Hüküm 264

Hayrabolu ve İncik ve Ma‘lkara ve Rodoscuk kâdîlarına hüküm ki ol-câniblerde ebnâ-i sipâhîyan ve silahdâran ve sâir bölük halkının beytü’l-mal emîni olan Yusuf Dergâh-ı Mu‘allama ‘arzuhal sunub mîriye ‘aid beytü’l-mal vâkı‘ oldukda mîri için zabt itmede ba‘zı Dergâh-ı Mu‘allam yeniçerileri ve kapum halkı mani‘ oldukları bildirmeğin bu makulelerin haklarından gelinmek için isimleri ve ‘ulufeleri ve iştiharları ile ‘arz olunmak için maliye tarafından mufassal hükm-ü hümâyûnum verilmiştir buyurdum ki vardukda bu bâbda maliye tarafından verilen hükm-ü şerîfimle ‘amel idub emr-i şerîfime muhalefet idenleri yazub ‘arz eyleyesin

[117]

Hüküm 265

Yevmü’l-ahad

Fî 9 (ZA) Zi’l-ka‘de sene sülüs ve elf

Ba-hatt-ı

Mezkûrlar ref‘ olunub mirliva kethüdası ber-vech-i ‘adâlet zabt eyleye deyu hükm buyurulmuşdur

Vize sancağında vâkı‘ olan kâdîlara hüküm ki liva-i mezbûr a‘yânı ve re‘âyâsı muhızır gönderub liva-i mezbûr begi iki seneden beru Rûmili seferinde olmağla yerine kaimmekam ve kethüda olan Perviz liva-i mezbûrun hıfz ve hirasetine ve sâyir hırsuz ve eşkıyayı ele getürüb muktezây-ı şer‘ üzere haklarından gelmekde mecd-u sa‘i olmağla vilayet ve memleket ehl-i fesâddan emn-u eman üzere olub bir ferdin malına ve nesnesine zarar ve ziyan olmaz iken hâlâ liva-i mezbûrda

sancakdan ma‘zûl Hürrem Paşaoğlu İskender Beg ve nefsi-i Hayraboluda sâkin Süleyman Çavuş ve Berğos kazâsından Mehmed Çavuş mahza celb-i mal içün teftiş nâmına birer ... emir almak ile gelub fukarâ ve zu‘afaya rencide ve remide etmekden hâli olmadıkları ecilden mezbûrlar müfettişlikden ref‘ olunub yine üslub-u sâbık üzere yine mezbûr Perviz Kethüda olmak bâbında emr-i şerîfim verilmiş rica eyledikleri ecilden mezbûrlar müfettişlikden ref‘ olunub mezbûr Perviz Kethüda zabt etdirilmek emr idub buyurdum ki vardukda min-ba‘d mezbûrlara elimizde emrimiz vardır deyu dahl etdirmeyub mirliva kethüdası olan mezbûr Perviz Kethüda emrim üzere liva-i mezbûru ber-vech-i ‘adâlet zabt idub kimesneye hilâf-ı şer‘-i şerîfe kanun-u seyf ve muğâyir iş etdirmeyesiz

[117]

Hüküm 266

Ba-hatt-ı Mahmûd Çelebî

Sâbıka Rakka beglerbegisi olan ‘Osman Paşaya hüküm ki hâliya Divân-ı Hümâyûnuma vâfir şikâyetçilerin gelub mu‘accelen südde-i sa‘âdetimde huzurun lâzım olmağın buyurdum ki vardukda bir an tevakkuf eylemeyub südde-i sa‘âdetime gelesin ki hüsemân ile mürâfa‘a olub ahvalin hak üzere görüle emr-i şerîfime muhalefetden ziyade ihtiyat eyleyesin

[117]

Hüküm 267

Ba-hatt-ı Mîrzâ Çelebî

Rum beglerbegine hazine defterdârına ve mukata‘at müfettişine ve vilayet-i mezbûre kâdîlarına hüküm ki sâbıka vilayet-i Rumda mevfükat ve Ekrad kulu ve güherçile ve Demirkapu seferine varmayan erbâb-ı tîmârın bedellerini iltizam eyleyen Kaya ve şeriklerinin fesâdlarından nâşi ve sicil olmağla izâleleri lâzımdır deyu beglerbegi ve sancakbegi ve kuzzât ‘arz eylediklerinden Kaya ve Muharrem ve Fethullah ve Kâdir Kulu ve Hasan ve Halil ve sâyir tevabi‘inde ... virilmeyub haklarından gelinub zimmetlerinde olan mal tahsil olunub ve hukuk-u re‘âyâ

alıvirilmek için maliye tarafından emr-i şerîf virilub südde-i sa‘âdetimden dâhi verilmeye rica olunmağla buyurdum ki vech-i meşrûh üzere maliye tarafından emr-i şerîf virilmiş ise ol-emr-i şerîfim mücebince ‘amel idub hilâfına cevaz göstermeyesin

[118]

Hüküm 268

Trablusğarb beglerbegisi olup donanma-i hümâyûnda Kapudan Paşanın kaimmekamı ve serdar olan Memi Paşaya hüküm ki inşallahu’l-e‘azz donanma-i hümâyûnum ile varub me’mur olduğun üzere donanma-i hümâyûnumda ‘asakir-i mansûremi fırsat-ı el virub mahall-i iktizâ etdüğüne göre muhafaza ve sâir uğur-u hümâyûn sa‘âdet karinime müte‘allik cumhur-u umurda istihdâm idub hizmet-i tamâm olup donanma-i hümâyûn gemileri içerüye gelmek lâzım oldukda donanma-i hümâyûnumu hâlâ Suğla sancağı begi olan kıdvetü’l-ümerâi’l-kiram Memi dâme ‘izzuhuya teslîm idub ve lâzıme’l-‘arz olan husûsları ‘arz eyledükden sonra sen beglerbegiliğine müteveccih olmak emr idub buyurdum ki vardukda me’mur olduğun üzere edâ-i hizmet eyledikden sonra içerüye girmelu olduğunda donanma-i hümâyûnumda müşârü’n-ileyh Memi dâme ‘izzuhuya teslîm idub dâhi sen durmayub beglerbegiliğine varub ol-vilayetin hıfz-u hirasetine ve nizam ve intizamında mecd-u sa‘i olasın

[118]

Hüküm 269

Ba-hatt-ı Pir Efendi

Sakız ve Rodos sancakları begine hüküm ki hâlâ Trablusşam beglerbegi olan emirü’l-ümerâi’l-kirâm Mahmûd dâme ikbâlehu Trablusşama gidub Sakız ve Rodosa varduğunda siz gemileriniz ile müşârü’n-ileyhi Trablusşama ulaştırmak emr idub buyurdum ki vusûl buldukda te’hîr ve terâhi etmeyub iş bu emr-i celîlü’l-kadrim mücebince müşârü’n-ileyhi gemileriniz ile Trablusşama emn-u salim ulaştırub ‘avk ve te’hîrden ve ihmâl ve müsâheleden ziyade hazer idesiz

[118]

Hüküm 270

Ba-hatt-ı Pir Efendi

Midillu begi Murad Bege hüküm ki emirü'l-ümerâi'l-kirâm hâlâ Cezayir-i Ğarb beglerbegi olan dâme ikbâlehu ile Cezayir-i Ğarba sen bile gitmek emr idub buyurdum ki vusûl buldukda te'hîr ve terâhi etmeyub iş bu emr-i celîlü'l-kadrim mûcebince müşârü'n-ileyh ile Cezayir-i Ğarba varub müşârü'n-ileyhi isâl eyledikden sonra giru sen 'avdet idub sancağına gelub hıfz-u hiraset bâbında dakîka fevt etmeyesin

[119]

Hüküm 271

Haslar kâdîsına hüküm ki kazâ-i mezbûrde Haramideresi nâm mahalde üç nefer harami bir imamın yolun basub ande hâzır olanlar bir takrib ele götürüb bi'l-fi'il İstanbulda mahbus olmağın sâir yoldaşları dâhi bulunmak için Dergâh-ı Mu'allam çavuşlarından kıdvetü'l-emâsil ve'l-akran 'Osman Çavuş zîde kadrehû ta'yin olunub irsâl olunmuşdur buyurdum ki vardukda bu bâbda mukayyed olub mahbus-u mezbûrun yoldaşlarını dâhi kazâ-i mezbûrde her ne mahalde iseler müşârü'n-ileyh çavuşum mübaşeretiyle il erleri mu'âvenetleriyle buldurub ele getürdesin

[119]

Hüküm 272

Ba-hatt-ı Pir Efendi

Yevmü'l-hams

Fî 21 Şevvâlü'l-mükerrem sene sülûs ve elf

Ayazmend ve Berğama ve Edremid ve Soma kâdîlarına hüküm ki hâlâ Midillu sancağı begi olan Murad dâme 'izzuhu südde-i sa'âdetime mektûb gönderub bu ana gelince taht-ı kazânuzda olan mücrimler Midillu begi olanlara virilugelmiştir

deyu düşen mücrimler olageldüğü üzere kendüye gönderilmek için hükm-ü şerîfîm rica etmeğin buyurdum ki vardukda bu bâbda bi'z-zât mukayyed olub göresiz fi'l-vâkı' mukaddemâ olan ümerâya taht-ı kazânuzda vâkı' olan mücrimler virilugelmiş ise kadimden olageldüğü üzere her birinizin kazâsında vâkı' olan mücrimler üzerlerine ne makule cürm-ü günah sâdır olursa sûret-i sicilleriyle müşârü'n-ileyhe irsâl ve isâl eyleyesiz ve her biriniz kaç nefer mücrim teslim eyleyub ve üzerlerine ne makule cerime sâbit ve zâhir olduğun sûret-i sicillerinde asitâne-i sa'âdetime gönderesiz

[119]

Hüküm 273

Ba-hatt-ı Pir Efendi

Hezargrâd kâdîsı olub müfettiş-i emvâl olan Müslihiddin ve Tırnova kâdîsına hüküm ki düstûr-u mükerrerem ile'l-ahere vezirim Hasan Paşa edamallah-u te'ala iclalehunun Tırnova haslarının voyvodası Kalender varub zabt idub cümle mahsulünü kabz eyledükden sonra Tırnova kazâsına tabi' Vaylut nâm karyeye kondukda gece ile ehl-i karyeden ba'zı hırsuzlar sepedin bozub üç kise içinde müşârü'n-ileyhin doksan altı bin akçesin sirka eyledükleri muma ileyh tarafından i'lam olunmağın ehl-i karyeden hırsuz ve harami nâmına olanlar ve töhmet-i sâbika ile teslim olan kimesneler teftiş olunub müşârü'n-ileyhin malı tahsil olunmak emr idub buyurdum ki vusûl buldukda bu husûsa onat-ı vecihle mukayyed olub dâhi ehl-i karyeden hırsuz ve harami nâmına olanları ve töhmet-i sâbika ile müttehim olan kimesneleri meclis-i şer'a ihzâr idub ğaybet iderse şer'le buldurması lâzım olan kefillerine buldurdub getürdub bir def'a şer'le görülmeyen husûslarını dikkat ve ihtimâm ile şer'le teftiş ve tefahhus idub müşârü'n-ileyhin akçesin şer'le ba'de's-sübut bî-kusûr tahsil eyledükden sonra ehl-i fesâd sipâhî ile muhkem habs idub 'arz eyleyesiz değil ise şer'le muhkem hakkından gelesiz ammâ bu bâbda tamâm hak üzere olub ehl-i fesâdın akçesi alınmağla himâyet olunub ve bu bahâne ile bi-günah olanlara zulm ve te'addi olmakdan beğâyet hazer idub cadde-i hakdan 'udul ve iğrak eylemeyesiz

[120]

Hüküm 274

Vezir Mehmed Paşa hazretlerine hüküm ki mahrûse-i İstanbulda et bâbında müzâyakaya ba'is kassâb mütevellileri kassâb akçelerin bel' ve ketm idub ve kassâblara yamak ta'yin olanlar yamaklıktan çıkdık deyu kassâblara mu'âvenet itmedikleridir deyu i'lam olunmağın min-ba'd mahrûse-i İstanbulda kassâb mütevellilerinin muhasebelerine ve kassâbların ve yamakların teftişine ve sâir husûslarına sizi nâzır ta'yin idub buyurdum ki vardukda min-ba'd siz kassâb mütevellilerinin muhasebelerine ve kassâbların ve yamakların teftişleri husûslarına nâzır olub mukaddemâ mahrûse-i İstanbulda tevabi'i Ermeni ve Rum ve Yahudiden kassâblara yamak ta'yin olunub müstehak olanlara yamaklık hizmeti etdirub İstanbul kâdîsı akza kuzzâtü'l-Müslimin Mevlânâ dâmet fezalehu ma'rifetiyle vech-ü münâsib gördüğün üzere kassâblar husûsuna intizâm virmeğe sa'i eylesin

Yahudiler dâhi yamak ta'yin oluna deyu tarihli

[120]

Hüküm 275

Ba-hatt-ı Hamza Çelebi

Bekir Begi mezbûrayı ele getirüb asitâne-i sa'âdete göndermek buyuruldu

Anadolu beglerbegine ve Gekler kâdîsına hüküm ki sen ki kâdîsın südde-i sa'âdetime mektûb gönderub kazâ-i mezbûrre tabi' Seyyidli nâm karye ahâlîsinden cemm-i ğâfir meclis-i şer'a gelub karye-i mezbûrede Fethi ve Gülbali? ve Mustafâ nâm kimesneler zulm ve te'addiden hâli olmayub nicemizin evin basub ve emlak ve erzakını ğâret idub ve nicemize de ehl-i 'örf tâyifesine müz'ic itmekle akçemiz aldırub mezbûrların te'addi ve tecavüzatdan hâli 'öşr-i zikri gönder şöyleki haklarından gelinmeye celay-ı vatan etmemiz mukarrerdir deyu izhar-ı tazallüm eyledükleri i'lam eyledüğün ecilden mezbûradan şer'le hukuk-u nas alıvirdikden sonra asitâne-i sa'âdetime gönderilmek emrim olmuştur buyurdum ki vusûl buldukda mezbûranı ihzâr idub ğaybet iderlerse şer'le buldurması lâzım olanlara buldurub getürdüb da'vay-ı hak idub ta'yin-i madde eyleyen hüsemâları

müvâcehesini bir def'a şer'le görölüb fasl olmayub ve üzerinden on beş yıl mürur etmeyen husûslarını onat-ı vecihle hak üzere teftiş idub mezbûrların üzerine şer'le sâbit ve zâhir olan hukuku ashâbına bî-kusûr alıvirdikden sonra mezkûrları yarar âdemlere koşub asitâne-i sa'âdetime gönderesin ve öyle koşub gönderdüğün kimesnelere muhkem tenbîh ve te'kîd eyleyesin ki yolda ğaflet ile veyâ himâyet ile ğaybet etdirmekten ihzâr eyleyeler ammâ hin-i teftişde tamâm hak üzere olasın ile'l-aher

[120]

Hüküm 276

Mihaliç kâdîsına hüküm ki müderrislerden Mehmede hüküm ki Anadolu beglerbegiliği ile tuğray-ı şerîfim hizmetinde olan Hamzanın Macariyyü'l-asl Köpric nâm kulun kazâ-i mezbûrde Çarıklı ve nâm karyeler mabeyninde katl eyledikleri i'lam olunmağın teftiş olunub katiller zuhûra getirülmek emr idub buyurdum ki vardukda bu husûsa mukayyed olub mezkûr ne vecihle katl olunmuşdur katline ba'is nedir karyeler halkı ne vecihle cevap virirler ehl-i fesâddan ve ğayriden bu bâbda kat'-ü müttehim olanları ihzâr idub ğaybet idenleri şer'le buldurması lâzım olanlara buldurub getürdüb hak üzere teftiş eyleyub göresin katl-i husûsu bi-hasbü's-şer' üzerlerine sâbit olan kimesneler muhtaç-ı 'arz olanlardan değil ise şer'le haklarından gelesin muhtaç-ı 'arz olanlardan ise habs idub 'arz eyleyesin

[120]

Hüküm 277

Mihaliç kâdîsına ve müderrisinden Mehmede hüküm ki emirü'l-ümerâi'l-kirâm sâbika Anadolu beglerbegisi olub hâlâ tuğrây-ı şerîfim hizmetinde olan Hamzanın Rusiyyü'l-asl Ayvad nâm kulu kazâ-i mezbûrde Şahin nâm karyeden Bayezid nâm kimesne idlal idub alub gidub ba'de elinde bulunduğu istimâ' olunmağın mezbûr ele getirölüb kayd-u bend ile südde-i sa'âdetime gönderilmek emr idub buyurdum ki vardukda mezbûr Bayezid beher-hâl ele getürdüb kayd-u bend ile südde-i sa'âdetime getüresin ihmâl ve müsâheleden ve ahz ve celb olunmağla ehl-i fesâda himâyet olunmakdan ziyade hazer eyleyesin

3.2. 73. NUMARALI MÜHİMME DEFTERİNİN (1-120) HÜKÜM ÖZETLERİ

[1]

Hüküm 1

Budun muhafazasında olan Vezir Mehmed Paşa'ya gönderilen emirde düşmanın Estergon Kalesi'ni istila etmeye çalıştığı, sefere gitmeyen askerlerin acilen Budun tarafına götürülmeleri için Veli Ağa'nın tayin olduğuna dair ferman. (Bir sureti Budun beylerbeyine, bir sureti Temeşvar beylerbeyine, bir sureti Bosna beylerbeyine, bir sureti Anadolu beylerbeyine, bir sureti Karaman beylerbeyine, bir sureti Rakka beylerbeyine)

[2]

Hüküm 2

Rakka beylerbeyine ve Ruha kadısına gönderilen emirde adı geçen kaza halkı merkeze arz-ı hal edip Udcuoğlu Kasım ve kardeşi Abdurrahman adındaki kişilerin subaşılar ve kethüdalar ve mütesellimlere vesair Müslümanları zarar verip akçelerini aldıkları ve zulüm ettiklerinden adı geçen Kasım ve Abdurrahman'ın yakalanıp haklarından gelinmelerine ve haps edilmelerine dair ferman.

[2]

Hüküm 3

Gence vilayetinde olan kadılara gönderilen emirde adı geçen vilayetin bazı yerlerinde cami ve mescid olmadığı cemaatle namaz kılmanın kolay olmadığı cami ve mescide ihtiyaç olan kasaba ve köylerde hayır sahiplerinden cami ve mescid bina etmek isteyenlere mani olunmamasına dair ferman.

[3]

Hüküm 4

Ayazmend, Bergama, Edremid ve Soma kadılarına gönderilen emirde Midilli Sancakbeyi Murad Bey'in merkeze mektup gönderip şimdiye kadar adı geçen kadılıklarda eşkıyalık yapanların kayıtlarının merkeze gönderilmesine ve eşkıyaların küreğe konulmasına dair ferman.

[3]

Hüküm 5

Bosna beylerbeyisine gönderilen emirde hala vilayetin zapt edilmesine dikkat etmesi gerektiği, Bosna hududunda düşman tarafından layıksız bir hareket olursa beylerbeyine bağlı yerlerden herhangi bir yere zarar gelme ihtimali olursa şimdiden dikkat edilmesi halkın korunması hususunda dikkat edilmesine dair ferman.

[4]

Hüküm 6

Larende kadısına gönderilen emirde adı geçen kazada üç yeniçeri neferi ile bir acemi oğlanının katl edildikleri, katillerinin yakalanmaları için ağalarına bildirildiği, bölükbaşılardan olan Mustafa Bölükbaşı'nın bizzat önem verip olup katleden kimler ise mahkemeye getirmesi ve haklarında lazım olanı yerine getirmesine dair ferman.

[4]

Hüküm 7

Larende kadısına gönderilen emirde Larende'de Dergâh-ı Muallam yeniçerilerinden üç yeniçeri ile bir acemi oğlanı katl edildiği ve bu konuda yeniçeri ağası olan Hasan'a mühürlü mektup verildiği lazım gelenin yapılmasına dair ferman.

[4]

Hüküm 8

Kıbrıs beylerbeyine gönderilen emirde Tarsus kadısının mektubuna göre Tarsus halkı mahkemeye gelip adı geçen kazanın sakinlerinden Sipah Halife, Ali, Ahmed ve Menteşoğlu adındaki kişilerin Suhte namında olduğu bunların evlerine gelip zekât ve sülüs verin diye iddia ettiklerinden başka ailesine zulüm ettikleri ve

deffedilmezlerse vatanlarını terk edeceklerini söylediklerine ve adı geçen kişilerin deffedilmesine dair ferman.

[4]

Hüküm 9

Kesriye ve Vodine kadılarına gönderilen emirde Vodine sakinlerinden Durmuşoğlu Halil'in evini basıp adamını katl ve mallarını yağmalayan eşkıyaların Rıdvan Arab başımızdır dediklerini, eşkıyaların meclise getirilmesi ve hakları yenilen kişilerin haklarının verilmesi eşkıyalardan Mehmed adındaki kişi inad ederse merkeze gönderilmesine dair ferman.

[5]

Hüküm 10

Anadolu kadısına ve kalesi muhafazasında olan Süleyman Subaşı'ya gönderilen emirde, kazadaki üç yeniçerinin Papa Yorgi adındaki zımmının evini bastıkları, sandığını kırıp dört yüz altın ve yüz kuruşunu alıp zulüm ettikleri yeniçeri ağası Hasan Ağa'nın mühürlü mektubuna göre amel edip şer'an lazım geleni yapmasına dair ferman.

[5]

Hüküm 11

Gelibolu kadısına gönderilen emirde İstanbul'da Sultan Süleyman Evkafı'nın mütevellisi Ahmed Süleymaniye imareti fodılası için buğday taleb etmiş Ecaabad mukataası öşür mahsulünden buğday alınıp vakıf tarafından tayin olunan adam ile hemen gönderilmesi ve mühürlü bir testi içinde nümune gönderilmesine dair ferman.

[6]

Hüküm 12

Edirne kadısına ve bostancıbaşıya gönderilen emirde Saray-ı Amire'nin tamiri için gönderilen Kapıcıbaşı Mustafa Ağa mektub gönderip saray için kadimen tayin olunan yedi lüle suyun başka yerlere icra olduğu, Saray-ı Amire'de suda kıtlık olduğundan ve suyolları tamir edildiğinden istenildiği gibi yedi lüle icra edilmesi başka yere icra edip hıyanet eden su yolcuların hakkından gelinmesine dari ferman.

[6]

Hüküm 13

Mısır beylerbeyine gönderilen emirde Darüssaade Ağası Mustafa'nın mektup gönderip Mısır'daki deşîşe-i şerife evkafının köylerinin eskiden beri himaye oluna geldiği lakin kâşifler ve deviddarların vakfın köyleri üzerine konup fukaraya zulüm ettikleri ve defleri için hüküm gönderilmiş olduğu lakin geri men olmadıkları belirtilmiş ve iki senede beş defa adı geçen vakfın hisselerini alıp zulm ettikleri belirtilen kâşifler ve deviddarlardan kusursuz alınıp kimseye şeriata aykırı nesne aldırılmaması bu defa dahi muhalefet ve inad edenlerin isimlerinin arz edilmesi ve haklarından gelinmesine dair ferman.

[7]

Hüküm 14

Aksaray kadısına gönderilen emirde Aksaray Sancakbeyi Abdurrahman Bey'in halka zulüm ettiği hakkında şikâyet geldiği oturduğu evinin ve mallarının mühürlenip miri için zapt olunmasının emredildiği, fakat adı geçen kişinin sipahi oğlanı ve yeniçeri tayifesinden bazı kimseler tarafından korunup ele verilmediği bu kişilerinde oturdukları evlerin de mühürlenmesine dair ferman.

[7]

Hüküm 15

Tebriz beylerbeyine ve defterdarına gönderilen emirde Vezir Cafer Paşa arz gönderip Tebriz muhafazasına gelir toplamın üstünde Saidabad ve Safnah denilen yerden kaleye gelince mevcut olan çayırın Kızılbaş zamanında dahi hassa çayırlardan olmağla hala Tebriz'de olan kul tayifesinin atlarının çayırlanması için vilayet defterinde hassa çayır bağlanıp miri tarafından satılmak ve defterdardan ve gayriden hiç kimsenin saldırmaması hususuna dair ferman.

[8]

Hüküm 16

Siroz ve Nevrekop kadılarına gönderilen emirde kazalarında oturan olan eski ve yeni tüccarların zimmetinde olan koyundan ve kalan akçeden koyun emini ve koyun naibinin temessükleri olmayanlardan kusursuzca tahsil edip haklaştırmak ve

koyun emini ve koyun naibinin temessükleri olmayan tüccarların zimmetlerinde bir akçe ve bir habbe baki kodurmayıp haklaştırmasına dair ferman.

[8]

Hüküm 17

Mısır beylerbeyine gönderilen emirde Mısır'daki Deşişe Nazırı olan Kabil'in öldüğü ve ondan yüz bin mikdar filori kalıp miriye ait iken bir akçe ve bir habbe Hazineye gelmeyip ve bu ana gelince teftiş ve tafahhus kethüdası ve kâtibi ve hazinedarı ve abd-i memlukü İsmail'in yediği anlaşılmış olduğu bizzat dikkat edip mezburlar neredeyse yakalanıp Dergâh-ı Muallam çavuşlarından Ahmed Çavuş ile merkeze gönderilmesine dair ferman.

[8]

Hüküm 18

Mısır beylerbeyine gönderilen emirde Mısır Hazinesi'nin olduğu gibi acilen merkeze gönderilesinin önemli olduğu Dergâh-ı Muallam çavuşlarından Ahmed Çavuş gönderilmiştir. Vardığında bizzat dikkat edip Mısır Hazinesi'ni olduğu gibi acilen kaldırıp yarar adamlar görevlendirip emin ve salim gönderilmesi hususuna dair ferman.

[9]

Hüküm 19

Mısır beylerbeyine gönderilen emirde Medine-i Münevvere Şeyhü'l-Haremi Dergâh-ı Muallama defterini gönderip mücavirin için Mısır tarafından gönderilen erzaklar müfredat defteriyle ihrac olunmağla nice kişi ölmüştür diye nicesinin erzağına mani olmağla erzakları eksik gönderilip Medine'de erzak kıtlığı ve darlığı ortaya çıkmış bunun üzerine müfredat defteri gönderilmeyip hala ne kadar erdeb ise noksan olmayıp icmal defterine göre Anbar-ı Hassa'dan gönderilmesine dair ferman.

[9]

Hüküm 20

Mısır beylerbeyine gönderilen emirde Medine-i Münevvere Şeyhü'l-Haremi Ömer Mısır'a vardığında Harem-i Şerif-i Nebevi'ye bağlı bütün işler acilen tedarik olunup hayrat-ı celilden Ömer ile gönderilen mübarekek eşyalar müşarün-ileyhin kendi ağır eşyalarıyla Süveyş tarafından bir kadırga ile Yenbu tarafına gönderilmesine dair ferman

[9]

Hüküm 21

İskenderiye, Reşid, Bulak, Süveyş ve Yenbu iskeleleri eminlerine gönderilen emirde Medine-i Münevvere Şeyhü'l-Haremi Ömer iskelelere vardığında yanında olan eğer miri ve eğer kendinin eşyalarına gümrük diye dahl olunmayıp kira ve deve vesair ihtiyaçlarının herkesten önce tedarik olunup acilen gönderilmesine dair ferman.

[9]

Hüküm 22

Deşîşe-i Şerife nazırına gönderilen emirde Sultan Kaytbay Evkafı'ndan Mısır'dan Medine-i Münevvere fukarasına gönderilen buğdayın kirasından her senede üç yüz filori noksan gönderilip noksanının Medine-i Münevvere'de bulunan bahçelerinden tamamlanması diye havale ise de mezbur bahçelerin kirası ancak elli filori olup yetmediğinden bütün kiralara Mısır'dan gönderilmesine dair ferman.

[10]

Hüküm 23

Diyarbakır beylerbeyine ve kadısına gönderilen emirde, Diyarbakır beylerbeyi katl olan İbrahim Bey beylerbeyi iken Tebriz halkının ulufeleri Diyarbakır hazinesine havale olunmuş ve otuz yük miktarı akçe Tebriz tarafına doğru yönelmiş iken adı geçen İbrahim Bey piyale kethüdasını gönderip Egil Beyi Cafer Bey ve kardeşi Gazanfer Bey adamlarıyla ve Millü Ali Bey Aşireti ile Nasır ve Veli Beyler beş eşkıya ile Tebriz sol bölük ağası Haydar'ı ve Van kulları ağası Mustafa'yı ve Diyarbakır nakibü'l-eşrafını on altı nefer adamlarıyla katl edip tahsil eyledikleri akçeyi, defterlerini ve temessüklerini vesair her şeyi yağmaladıkları ve fesad içinde

oldukları sebebiyle bunların meclise gönderilerek zulüm ettikleri kesinleşirse hakları kusursuz bir şekilde aldıktan sonra toplanan yüz akçeyi zayi etmişler ise onlardan tahsil edilmesine dair ferman.

[10]

Hüküm 24

Tebriz kadısına ve defterdarına gönderilen emirde önceki Tebriz beylerbeyi olan Hızır'ın reayaya ve kul tayifesine ziyade zulüm ettiği işitildiği hala Tebriz beylerbeyi olan Vezir Hasan Paşa'nın Tebriz'e gitmesine ve Hızır'ın gitmeyip ve eğer gitmiş ise dahi yeniden olay yerine dönmesi emr edildiği Hasan Paşa'nın Tebriz'e varıp Hızır'ın kul taifesiyle ve reaya ile şer'le davalarını görüp şer'le lazım geleni yerine getirmesine dair ferman.

[11]

Hüküm 25

Hasan Paşa'ya gönderilen emirde Tebriz'de bazı ümeraya sancak verilip lakin yanında bir iki adamı olmayıp ve nicesi beş altı ay, bir yıldan beri sancağına gitmeyip serhadin boş kaldığı ve bu hususa bizzat dikkat edilip sancaklarına gelmeyen sancak beylerinden sancakları alınıp kadir ve yarar ve kapısı mükemmel ve müstahak mazul beylere ve ağalara verilmesine dair ferman. (Bir sureti Gence beylerbeyine, bir sureti Şirvan beylerbeyine, bir sureti Revan beylerbeyine, bir sureti Semahi beylerbeyine)

[11]

Hüküm 26

Tebriz'de Hasan Paşa'ya ve Tebriz kadısına gönderilen emirde önceki Tebriz beylerbeyi olan Hızır Paşa ve adamları birer bahane edip her karyeden biner ve bin beşer yüz kuruşlarını şeriata aykırı alıp zulüm ettikleri ve eğer zulüm etmişlerse aldıklarını sahiplerine kusursuz teslim edilmesine ve reayaya zulüm edilmemesine dair ferman.

[12]

Hüküm 27

Darüssaade Ağası Mustafa Ağa'ya gönderilen emirde Medine-i Münevvere'de oturup Cidde taraflarında vazifeli olan ulemadan ve sulaha ve arz-ı hal sunup Cidde taraflarındaki eminler ikide birde değiştirilmekle olunmağla müstahak oldukları vazifeler tamamen verilmeyip nice meblağları zayi olduğundan Mustafa Ağa'nın Haremeyn-i Şerifeyn Evkafı'na nazır olunduğu ve Cidde tarafına da nazır olması hususuna meşgul olmasının istendiğine dair ferman.

[12]

Hüküm 28

Edirne kadısına gönderilen emirde Dergâh-ı Muallam çavuşlarından olup İstanbul'un Suyolu Nazırı olan Ahmed Çavuş'un mektup gönderdiği Edirne'de olan miri suyolunun tamiri için su yolcular bölük başlarından Mustafa bölükbaşının tayin olunup kereste ve hizmetkâr lazım ise arz olunması ve o tarafta olan miri suyolunun üzerine varılıp her ne lazım ise tahmin-i sahih ile tahmin edilip arz edilmesine dair ferman.

[12]

Hüküm 29

Mısır beylerbeyine, defterdarına ve Şeyhü'l-Hareme gönderilen emirde bazı ashab-ı hayrat, Resul-i Ekrem Ravza-i Mutaahharalarına nezir akçe verip hala yedi bin kadar filori toplanıp saklanmış iken önceki Mısır Beylerbeyi Ahmed Paşa alıp bazı masarife sarf etmiş, zikrolunan meblağ her ne masrafa sarf olunmuş ise yerli yerinde teftiş olunup tamamen toplanıp ve tahsil olunduktan sonra yerine konulmasına dair ferman.

[13]

Hüküm 30

Kars beylerbeyine ve Kars kadısına gönderilen emirde Kars kulları arz-ı hal sunup gelen beylerbeyilerin halka, siz Göri kalesine gitmediniz ve sabık Beylerbeyi Ali'yi komadınız sancakbeyi ve alay beyi ve zuamanın ve kul taifesinin haklarından gelinmek için emr-i şerif vardır deyip bunları daima rencide ettiklerine ve adı geçen kul taifesinin rencide ettirilmemesine dair ferman.

[13]

Hüküm 31

Kıbrıs beylerbeyine ve Silifke kadısına gönderilen emirde Kıbrıs yeniçerilerinden kazada oturan Mehmed oğlu Mıstık eşkıya olup ulemanın dinine zarar verip feragat etmek için talak-ı selaseye şart edip tedib dahi olunmuş ise de feragat etmeyip eşkıyalıktan hali olmadığından ihzar edip muhkem tenbih edilmesini ders almazsa ahvalin suret-i sicilli merkeze gönderilmesine dair ferman.

[13]

Hüküm 32

Mısır beylerbeyine, kadısına ve defterdarına gönderilen emirde hala Medine-i Münevvere’de Şeyhü’l-Harem olan Ömer’in merkezden o tarafa yola çıktığını ve şimdi Medine-i Münevvere’ye bağlı hususlara her ne mikdar emir verilmiş ise lazım gelenin yapılmasına dair ferman.

[14]

Hüküm 33

Filibe kadısına gönderilen emirde Sultan Süleyman Han’ın İstanbul’da olan imaretine sadeyağ lazım olup İstanbul’da tedarik edilemediğine kazalarında bulunan yerlerden vakfın akçesi ile yüz elli kanta sadeyağ tedarik olunmak için adı geçen vakıftan güvenilir Piyale tayin olunduğunun bildirildiği narh-ı cari üzerine Piyale’ye toplanıp tahsil ettirip bu bahane ile kimsenin zorlanmamasına dair ferman.

[14]

Hüküm 34

Bir sureti dahi Filibe’den İstanbul’a gelince yol üzerinde olan kadılara gönderilen emirde Sultan Süleyman’ın İstanbul’da olan imareti için sadeyağ toplanmış ve tahsil olunmuş olduğu, İstanbul’a gelirken konak yerleri ve duraklarda kimseye karışılmamasına dair ferman.

[14]

Hüküm 35

Bursa kadısına gönderilen emirde İstanbul Koyun Emmini Mehmed Çavuş'un Dergâh-ı Muallama mühürlü mektup gönderip bundan sonra İstanbul'da Yeniçeri meydanına günlük otuz koyun vermek için Bursa'dan bir kasap yazılıp her sene de yüz bin akçe verilmesinin emredildiği Yervand isimli kasabın acilen açıklandığı üzere kasaplık yapıp bütün sermayesini tamamen harcayıp borçlu olduğu artık kasaplık yapamadığı ve Bursa'dan dört beş yük akçe toplanıp kasaba verilmesine yahud kendileri tarafından başka kasap göndermelerine dair ferman.

[15]

Hüküm 36

Kaptan Paşa'ya gönderilen emirde Boğazkesen ve Yenice kaleleri dizdarları ve kethüda vesair neferlerinin Kocaeli sancağında mutasarrıf oldukları tımarlarını vilayet kâtibi tayin eder diye kendi oğluna ve diğerlerine verdiğinden kendilerine kalan tımarları verimsiz olup ziyade zulüm eylediği bildirildiği vilayet kâtibinin dağıttığına itibar olunmaması eski beratları mucebince zabt ve tasarruf ettirilip dahl ve taarruz ettirilmemesine dair ferman.

[15]

Hüküm 37

Ustrumca kadısına gönderilen emirde Ayşe Sultan tezkere gönderip babası sadrazam iken vefat eden Rüstem Paşa Evkafı'ndan Ustrumca'da Dolyan adındaki yerde yılda bir kere dernek ve cemiyet olup etrafdan pazara götürdükleri maldan yük başına defterde dörder akçe resm-i bac vakfa hâsıl yazılıp alınırken hala yeniçeri tayifesi ve sipah tayifesinden birkaç kimse pazara gelen yükten on ve on ikişer akçe almağla vakfa merhametsizlik olduğunun bildirildiği bu mevzuda yeniçeri ağası tarafından mühürlü mektup verildiği lazım geldiği gibi amel edip kimsenin bir akçe ve bir habbe almamasına dair ferman.

[16]

Hüküm 38

Gelibolu kadısına gönderilen emirde Sultan Süleyman imaretinde pirinç olmayıp pazarda dahi bulunmayıp şimdiye kadar gemiler dahi gelmeyip pirinç lazım olduğu kadı ve iskele emini mani olur diye emr-i şerif gönderildiğine dair ferman.

[16]

Hüküm 39

Edirne ve İpsala kadılarına gönderilen emirde Yeniçerilerden yirmi beşinci bölükten Mehmed'in öldüğü Edirne'de Mumcular'da hayli alacağı ve Kara Şaban'da iki cariyesinin kaldığı akçe ve cariyelerinin yeniçeri Mehmed'e teslim edilip gönderilmesine dair ferman.

[16]

Hüküm 40

İstanbul kadısına gönderilen emirde Edirnekapısı kasaplarından Todorî ve diğer zimmi kasaplar saraya, yeniçeri meydanına, salatin evkafına ve gayri yerlere verdikleri koyun etinin her bir vukıyyesine altışar akçe narh tayin olunmuş iken Şehzade Sultan Mehmed mütevellisi narhtan aşağı dörder akçe vermek istediğinden narh icap ettiğinden altışar akçe olmak üzere kusursuz bahasının alıverilmesine dair ferman.

[17]

Hüküm 41

Bursa ve Kefe kadılarına ve sancağ-ı Hümâyûnumda sekbanbaşı olup halen Dergâh-ı Muallam müteferriklerinden Mahmud'a gönderilen emirde Bursa, Biga ve Karesi sancaklarında meydana çıkan eşkıya Mısır beylerbeyisinin vesair ekabirin mandıralarına iltica ederek kaleye sığındıklarıyla yakalanamayıp haklarından gelinemediği fesad ve kötülüklerinin ziyade olduğunun bildirildiği eşkıyaların her nerede olursa olsun Sinan Çavuşoğlu ile haberleşip eşkıyaların yakalanıp şer'le haklarından gelinmesine dair ferman.

[17]

Hüküm 42

Sabıka Basra'nın mal defterdarı olup halen Hüdavendigâr, Karesi ve Biga sancaklarının muhafazasına memur Mehmed'e ve Karacalar Kadısı Mevlana Şemseddin'e gönderilen emirde zıkr olunan sancaklarda meydana çıkan eşkıyaların kürekci ile Asitane'ye gidemeyen bazı naiblerin aç gözlülüklerinden kadı burda değildir diye eşkıyanın hallerini görmeyip teallül ettikleri ve Karacalar Kadısı Şemseddin'in müfettiş olarak tayin olunduğu hak dava edenlerle beraber haklarının tamamen alınmasına dair ferman.

[18]

Hüküm 43

Aksaray Beyi Abdurrahman Bey'e gönderilen emirde Eyyüb ili kadısının mektup gönderip adı geçen kişinin reaya ve berayaya hadden ziyade zulüm ettiğinin şikâyetleri olanların haklarının verilmesine dair ferman.

[18]

Hüküm 44

Gence ve Kars beylerbeyine ve kadısına gönderilen emirde önceki Kars beylerbeyi olan ve Revan Beylerbeyliği verilen Ali Paşa'nın Kars kalesinde olan Müslümanlara zulüm ettiği Müslümanların zulme tahammül edemeyip kale kapısını kapattığı kendisini içeri koymadığı adı geçen kişinin başka bir kaleden toplar getirip kaleyi topa tutup Müslümanlardan nice kişiyi helak ettiği ve kalenin bir tarafını ve bir minareyi yıktığı nice mescitler yaktığı ve yağmaladığı yanında olan eşkiyaya bunların çocuklarını ve mallarını size verdim diyerek yağmalayın diyerek baştan çıkardığından Şeyhülislamın bunların katlinin lazımdır dediği ve bu kişilerin şer'le zararının ödeyerek haklarında lazım olanın yerine getirilmesine dair ferman.

[19]

Hüküm 45

Mekke-i Mükەرreme Şerifi Seyyid Hasan İbn-i Ebi Nemi hazretlerine gönderilen name-i hümayuna göre hacıları koruma ve muhafaza etme ve mühimmat-ı Haremeyn-i Şerife'nin işini tamamlamak için gerekli çalışma zamanını yakışır bir şekilde yerine getirmeniz Mısır'ın muhafaza beylerinden biri ile hilat gönderilmiş

olup ulaştığı zaman son derece önemli olduğunu bilerek giyip hacıların rahat bir şekilde görevini yerine tereddüd edilmemesine dair ferman.

[19]

Hüküm 46

Kıbrıs beylerbeyine gönderilen emre göre Hala Şam kadısı olan önce Aksaray Kadısı olan Mehmed bazı hususda iftira olunduğu sebebiyle Kıbrıs Ceziresine gönderilmiş tarafsız Müslümanları kendi halinde bir ihtiyardır diyerek salıverilmesine dair ferman.

[20]

Hüküm 47

Seyhanlı kadısına bildirildiği üzere merkeze gönderilen mektupta Seyhanlı Kazası ahalisinin meclise gelip tugay kumandanı, kefiller ve tımar sahibi kişilerin sefere gitmesiyle bazı fesad ve eşkiyalar ortaya çıkmış olup bu kişiler ahalinin evlerini basarak mal ve eşyalarını yağmaladıkları ve zulm ettikleri bildirilip ve bunun gibi olaylar ortaya çıktıkça halkın yardımıyla ortadan kaldırmaları rica edilmiştir. Buyrulduğu üzere Seyhanlı kazasında böyle fesad olayları olursa haklarında lazım gelenin yapılmasına dair ferman.

[20]

Hüküm 48

Pınarhisar kadısına gönderilen emre göre Yeniçeri Ali taht-ı kazanda vefat etmiş olduğu ve ondan geriye kalan malına el konulması için ağalara mektubuyla tüm mal ve erzakını hatununa vasiyet etmiştir diye Dumuş ve Hasan adındaki yeniçeriler engel olmuştur. Herşeyi gönderilen nefere teslim ederek defteriyle beraber gönderilmesine dair ferman.

[21]

Hüküm 49

Kars beylerbeyine gönderilen emre göre Kars vilayetinde Kılain neferatı mevcut olmadığı bazıların da öldüğu üzere neferatın gözetilmesi için için emir buyrulmuş olup vardığı zaman Kars vilayetinde olan Kılain ağalarını ve

kethüdalarını getirtip mevcut olan ve olmayanları ve ölenleri Çavuş tarafından yoklayarak başka bir deftere geçirerek mühürleyerek bir suretinin Çavuşla birlikte merkeze gönderilmesine dair ferman. (Bir sureti bir suretinin beylerbeyine, bir sureti Göri beylerbeyine, bir sureti Özi beylerbeyine, bir sureti Tiflis beylerbeyine, bir sureti Gence beylerbeyine, bir sureti Revan beylerbeyine, bir sureti Ahıska beylerbeyine, bir sureti Sivas beylerbeyine, bir sureti Erzurum beylerbeyine, bir sureti Batum beylerbeyine, bir sureti Tebriz beylerbeyine).

[21]

Hüküm 50

Budun muhafazasında olan Vezir Mehmed Paşa'ya gönderilen emre göre devlet uğrunda düşmanla mücadele ederek esir olan sınır memurlarından Ali Odabaşı'nın kurtarılmasına dair ferman

[22]

Hüküm 51

Adala kadısına gönderilen emirde bundan önce Kıbrıs'a sürülmesi emredilen Kör Çakır denilen eşkıyanın emre muhalefet ettiği Adala kazasında fesad ve zorbalık yapmaya başladığı bazı kişilerin evlerini basarat yağmalayıp bazısını da öldürdüğü ve fukaraya zulüm ettiği şeriatla davet edildiğinde ise karşı gelip isyan ettiği fukaranın haklarının alınmasına dair ferman.

[22]

Hüküm 52

Karahisar-ı Sahib'de olan kadılara gönderilen emirde adı geçen yerdeki eşkıyaların yakalanmasının istendiği Dergâh-ı Muallam Çavuşlarının zeamet ve tımarı karyelerine ve bütün hepsi serbest tımarları kaleye kapanarak verilmemekle gündün düne zorbalık ettikleri eşkıyanın yakalanarak hak sahipleriyle yüz yüze getirilmeleri ve şeriatla hak üzere teftiş edilmesi ve araştırılması, fukaraya haklarının verilmesi ve eşkıyaların arz edilmesine dair ferman.

[23]

Hüküm 53

Anadolu’da olan beylerbeyilere ve sancak beylerine ve kadılara gönderilen emirde Ferruh Bey denilen eşkıyanın fukaraya zulüm ettiğinin, beylerbeyiler, sancakbeyleri ve kadıların lazım olursa il eri ile eşkıyanın yakalanıp Dergâh-ı Muallama getirilmesine Dergâh-ı Muallam kapıcılarından Aydın ve Hürrem’in tayin olduğu, kapıcılara adam veril nasıl mümkün ise eşkıyanın yakalanmasını ve eğer elimde emrim vardır diye inad ederse itibar etmeyip muhkem habs edip kapıcılara teslim edilip merkeze gönderilmesine dair ferman.

[23]

Hüküm 54

Rumeli’de olan kadılara gönderilen emirde bundan sonra Dergâh-ı Muallam yeniçerilerinden Kırkdokuzuncu Cemaat’ten günlük sekiz akçe ulufeye mutasarrıf olan Mıstık Bikar adındaki yeniçerinin Selanik’te olan Ayasofya Mahallesi’nde oturan Hoca Sefer’in oğlu Ahmed’i öldürdüğü, Selanik Kadısı Mevlana Abdürrahim huzurunda şer’le sabit hüccet-i şer’iye verildiği Mıstık Bikar adındaki yeniçerinin ulufesinin kesilip yeniçerilikten atıldığı yeniçeri ağası Hasan mektup verip her hanginizin kazasında ise yakalanıp dava-yı hak eden varsa bi-kusur haklarının alınıp şer’le hakkından gelinmesine dair ferman.

[23]

Hüküm 55

Mısır beylerbeyine gönderilen emirde bazı önemli işler için Dergâh-ı Muallam çavuşlarından İbrahim Çavuş’un Yemen tarafına gönderildiği, vardığında İbrahim Çavuş’un işlerini görüp olduğu gibi mahall-i memura gönderilmesine dair ferman. (Bir sureti Mekke-i Mükerreme şerifine, bir sureti İskenderiye ve Süveyş ve Cidde vesair benderlerde olan sancakbeylerine ve eminlerine)

[24]

Hüküm 56

Bosna beylerbeyine gönderilen emirde Budin hududunda düşmanın hareketleri olduğu Bosna serhadlerine saldırma ihtimalleri olduğu, açıkgozlu olup beylerbeyiliğe bağlı ümera, zuama ve erbab-ı tımar ile savaş aletleriyle hazır olunup her canibe nazır olup bir canibden düşmanın hareketleri olursa hemen erişip gereği gibi haklarından gelinmesine dair ferman.

[24]

Hüküm 57

Bosna defterdarına gönderilen emirde önceki Bosna defterdarlarının hazineyi çoğaltmaya dikkat etmediği Bosna etrafındaki kıla neferlerinin maaşlarının zamanında verilmediğinin belirtildiği beylerbeyi ile ittifak edilip hazinenin çoğaltılmasına dikakt edilmesi ve kıla neferlerinin maaşlarının tamamen verilip zorluk çektirilmemesine dair ferman.

[24]

Hüküm 58

Bosna’da olan sancak beylerine gönderilen emirde Budin hududunda düşmanın hareketleri olduğu ve Bosna hududlarına dahi saldırma ihtimalleri olduğu daima bütün sancak beylerinin sancaklarına bağlı zuama, erbab-ı tımar ve neferler ile müretteb ve eksiksiz olup beylerbeylerinin tarafına nazır olup mektup ve adam göndermelerine dair ferman.

[25]

Hüküm 59

Diyarbakır beylerbeyine ve defterdarına gönderilen emirde bundan sonra tekrar tekrar emir gönderildiği Diyarbakır’ın eski ve yeni mukatalarının mahsulünden ve avarız akçesinden çokça mal tahsil edilip acele merkeze göndeirilmesi emredilmiş olduğu zilhicce ayının yirmisine kadar Hazine-i Amire’ye teslim edilmesine dair ferman.

[25]

Hüküm 60

Kastamonu beyine, kadısına ve müfettişine gönderilen emirde önceden Kastamonu kalesinde dizdar olan Kubad'ın kaledeki müstahfızlara ve reayaya zulüm ettiği teftiş olduğu, fukaranın haklarının alınması gerektiği, bazısızın hakkının alındığı bazısının ise alınmak üzereyken Kubad'ın firar ettiği fukaranın hakkı kaldığı, eşkıyanın ortadan kaldırılması gerektiği, eşkıyanın yakalanıp yarar adamlarla Bursa'ya sürgün edildiğine dair ferman.

[26]

Hüküm 61

Hüseyin'e gönderilen emirde hala bu canibde şeker kalmadığı ziyade haksızlık olduğu Mısır tarafından gelen miri şekerin olduğu gibi hemen merkeze gönderimesine dair ferman.

[26]

Hüküm 62

Tebriz beylerbeyisine gönderilen emirde, sair beylerbeyiler ve ümera ile birlik olunması gerekirse, beylerbeyilerin eyaletlerine bağlı ümera, zuama ve erbab-ı tımar ile Tebriz beylerbeyinin yanına varıp, onun münasip gördüğü üzere ittifak edilmesine dair ferman.

[26]

Hüküm 63

Kars beylerbeyisine gönderilen emirde Tebriz muhafazasında olan Vezir Hasan Paşa kendisi Tebriz tarafına yönelip oraya vardığı adı geçen serhadde bir hizmet-i Hümayûn olduğu etrafta olan beylerbeyiler lazım olan yerde Vezir Hasan Paşa ile toplanıp eda-yı hizmet ve muhafazanın önemli işlerden olduğu ve buna göre hareket edilmesine dair ferman. (Bir sureti Revan beylerbeyine, bir sureti Van beylerbeyine).

[27]

Hüküm 64

Amasya kadısına gönderilen emirde 1003 tarihinde Boğdan ve Eflak taraflarına zahire ulaştırılması gerektiği Rum vilayetinde altı binden aşağı tımarı olanlar belirtilen tarihte sefere gitmeyip binde iki kile arpa ve binde iki kile dakik vermek üzere seferden kalmışlardır her birinin tımarları mahsulünden tahsil edilip Samsun iskelesinden İbrail iskelesine gönderilmesi ve kadıya teslim edilmesinin emr olduğu bir mikdarının gönderildiğine dair ferman

[27]

Hüküm 65

Merkezden Ruscuk'a varıncaya kadar yol üzerinde olan kadılara gönderilen emirde Başdefterdar Seyyid Mehmed'in sefere gitmesi emredilmiş olduğu yanında bulunan bölük-i halk ve adamlarına zahire tedarikinin önemli olduğu varlığında bütün kadıların bizzat mukayyed olup Başdefterdar Seyyid Mehmed ve yanında bulunanları için zahire tedarikinde dikkat edilmesine dair ferman.

[28]

Hüküm 66

Bilecik kadısına gönderilen emirde Çingene tayifesinden Mehmed bin Abdullah ve adamlarının eşkıya olduğu bazı kimselerin evlerini basıp yağmaladıklarının bildirildiği eşkıyaların yakalanıp dava edenlerin haklarının alınmasına dair ferman.

[28]

Hüküm 67

İskenderiye ve Baf beylerine gönderilen emirde Matbah-ı Amire'de şeker kıtlığı olduğundan Mısır'dan bir gemi şekerin İstanbul'a geleceği bildirildiğini beylerin kadirğaları ile zikr olunan gemiyi bulup içinde olan şeker her kimin ise tahsil edip gemilerine yükleyip merkeze getirmelerine ve ne kadar şeker aldıklarını gemi reisinden alacakları mühürlü temessük alıp getirmelerine dair ferman.

[29]

Hüküm 68

Haslar kadısına gönderilen emirde Koyun emininin mühürlü tezkire gönderip İstanbul kasaplarına yamak tayin olunan zimmilerin gelip yamaklık etmediklerinden yamakların buldurulup İstanbul'a gönderilmelerine dair ferman.

[29]

Hüküm 69

Yenişehir kadısına gönderilen emirde İstanbul kasaplarından Karamanlı Serkis kendisine yamak tayin olunan Yenişehir kazasından Acem Şeyhzade, Odabaşı Kuyumcu, Dimitraki Kuyumcu'nun ve Karaca Evren adındaki karyeden de Divane Hüseyin'in getirtilip İstanbul'a gönderilmesine dair ferman.

[29]

Hüküm 70

Edirne kadısına gönderilen emirde kasaplardan Yiğitbaşı ve Dimitri'nin meclis-i şer'a gelip Edirne'nin de İstanbul gibi azim bir şehir olduğundan kasaplar sermayesi için toplanan akçeden beş yük akçe iki nefer kasaba verilmesine ve kasap akçesinin toplanmasına dair ferman.

[29]

Hüküm 71

Trablusşam defterdarı Mehmed Efendi'ye gönderilen emirde Trablusşam defterdarlığının sadece Mehmed Efendiye verildiğine, beylerbeyiler tarafından karışılmamasının emr edildiği adı geçen kişinin çalışması hususunda bir dakika beklememesine dair ferman.

[29]

Hüküm 72

Trablusşam beylerbeyine gönderilen emirde sadece Trablusşam defterdarı tayin olunan Mehmed Efendi vardığında adı geçen defterdarlık hususuna kimsenin karışmayıp mal-ı miriye bağlı emirleri Mustafa Efendi'nin görmesi ve beylerbeyinin ona karışmamasına dair ferman.

[30]

Hüküm 73

Şam-ı Kazan beyine gönderilen emirde Kars beylerbeyi Hudaverdi ve Nebek kadısı Mehmed'in mektup gönderip Nebek ve Eleşkird sancağında eskiden ümera ve kadıların oturduğu Ekrad ve Türkman tayifesi vesair eşkıyaların gelip yerleştikleri insanları öldürüp mal ve erzaklarını yağmaladıkları ve fesada tahammülleri kalmayan reayanın perişan olup Memalik-i Mahruse'den nice köy ve mezranın harap olmaya yüz tutmuş olduğu ve Ahmed adındaki zaim ile Mürsel adındaki köyden beş zımmi ve Kocasur adındaki karyeden İbrahim adındaki sipahilerin Ekrad ve Türkman tayifeleri tarafından öldürüldükleri gece ve gündüz fesaddan hali olmadıklarına. (Bu hüküm tamamlanmamıştır)

[30]

Hüküm 74

Anadolu vilayetinde olan kadılara gönderilen emirde Rumeli vilayetindeki askerlerin hareket üzere olduğu çoğu koyun serdar tarafına sürüldüğü ve Boğdan ve Eflak taraflarından ve gayriden İstanbul'a çok az koyunun geldiği et hususunda çok fazla sıkıntı olduğu kazalardan İstanbul'a koyun sürülmesi ve kazalarda koyunları olan kişilerin koyunlarını başka yerlere satmayıp İstanbul'a göndermeleri ve koyun sürmeğe giden çavuş ve gayrinin, reayaya zulüm ve tecavüz ettirilmemesine ihtimam etmelerine dair ferman. (Bir sureti Zülkadiriye'de olan kadılara, bir sureti Rum'da olan kadılara ve bir sureti Karaman'da olan kadılara)

[31]

Hüküm 75

Batum beylerbeyine ve Of kadısına gönderilen emirde Of kadısının merkeze mektup gönderip bu sene kar çok yağdığından Of kazasına Kanger derbendi ve Harmanyolu denilen yolun harap olmaya yüz tutmuş olduğunu bildirdiği ve bu yolun halka tamir ettirilmesi fakat reayanın akçelerinin alınıp zulüm edilmemesine dair ferman.

[31]

Hüküm 76

Maraş kadısına gönderilen emirde kazada tımara mutasarrıf olan Hüsrev'in Halil adındaki kişinin mülk ve öküzünü aldığı ve daima zulüm ettiğinden şer'le vaziyetlerinin görülüp bi-kusur hakkının alınmasına Hüsrev inad ederse merkeze gönderilmesine dair ferman.

[31]

Hüküm 77

Beylerbeyliğinde olan kadılara gönderilen emirde beylerbeyi, voyvodaları ve sancak subaşıları nice atlı ile fukaranın üzerine çıkıp evlerine konarak zulüm ettikleri, ücretsiz yem ve yemeklerini alıp selamlık namına dahi külli akçelerini aldıklarının anlaşıldığı emirlere karşı gelerek fukaranın üstüne çıkan her kim olursa olsun yakalanıp yarar adamlarla merkeze gönderilmesine dair ferman.

[32]

Hüküm 78

Rakka beylerbeyine gönderilen emirde Nefs-i Ruha'da olan ümena taifesi zimmetinde olan bakaya ve mal-ı mukataat tahsili için Diyarbakır defterdarı tarafından sipahi oğlanları ve kethüdaları havalelik namıyla yetmiş seksen atlı ile ve yirmişer nefer sekban ile üzerlerine gelip iltizamlarına bağlı karyeleri zabt ve mahsullerini kendileri öşürleyip vesair nakitlerini dahi kendilerinin tahsil ettikleri atlarının ve kendilerinin gıda maddelerini reayadan aldıkları ve tahsil ettikleri akçeden istedikleri kadarını Hazine'ye gönderip bakisini kendilerine alıkoyduklarının bildirildiği, gereği gibi ümenanın zimmetlerine lazım gelen mal-ı miriye bi't-tamam kendilerinden Rakka beylerbeyinin tahsil etmesi ve adı geçen kişilerin güvenilir adamlarıyla her üç ayda bir Hazine-i Diyarbakır'a gönderilmesine ve olagelen adet üzerine teslim edilip ruznameye kaydettirip teslim müzekkirelerinin alınmasına dair ferman.

[33]

Hüküm 79

Dergâh-ı Muallam çavuşlarından Ahmed Çavuş'a gönderilen emirde hala Kanğırı kadısı olan Hacı Yeğen'in halka zulüm ettiğinden dolayı mahalinde hak üzere tayin olunan kadılar huzurunda şer'le teftiş olunmasına dair ferman.

[33]

Hüküm 80

Bağdad muhafazasında olan Hızır Paşa'ya gönderilen emirde Hille Hâkimi Memun'un Cülus-ı Hümâyûn tebriki için merkeze gitmek istediğini ve eyaletinin korunması için yetecek kadar adam bıraktıktan sonra merkeze gelebileceğini ve Hızır Paşa'nın bu kişiye engel olmamasına dair ferman.

[33]

Hüküm 81

Diyarbakir beylerbeyine ve mal defterdarına gönderilen emirde Malatya, Divriği, Darende, Gerger ve Kâhta ve zeamet-i mısıtık çeltik mukataalarının kendileri Diyarbakir sancakbeyi tarafından önceki iltizam üç yıla yirmi bin filori ziyade ile iltizam ettiği ve Hazine'ye peşin olarak altı yük akçe teslim ettiği ve şartı hakkında verilen emre uyulmasına dair ferman

[34]

Hüküm 82

Karahisar, Abalı, Develi ve Ürgüb kadılarına gönderilen emirde adı geçen kadılıklarda bazı eşkıyanın ortaya çıktığı ve bazı kişilerin sayyad namına gezip insanları öldürüp mallarını yağmaladıkları sebebiyle yakalanmalarına ve hak talep edenlerin haklarının alınmasına dair ferman.

[34]

Hüküm 83

Kastamonu beyine ve Boyabad kadısına gönderilen emirde Boyabad kadısının merkeze mektup gönderip adı geçen kazaya bağlı Gündüzlü adındaki karyeye beratla mutasarrıf olan maliye katiblerinden. (Bu hüküm tamamlanmamıştır)

[35]

Hüküm 84

Zülkadiriye Beylerbeyi Mahmud Paşa'ya gönderilen emirde hala kapıcı başlarından İbrahim'in tezkire gönderip bir önceki Zülkadiriye beylerbeyi iken Eflak seferinde şehit olan Haydar Bey'in babasının Mehmed Paşa evkafından yirmi dört akçe borç aldığı İstanbul'da olan mülk evlerini rehine koyduğu bundan başka bazı adamlarını kefil edip borcunun Maraş'da beylik mahsulünden tahsil ve eda olunmak için kethüdası Mehmed Kethüda'ya mühürlü mektup verdiği borç tahsil olunmadan Haydar Bey'in şehit olduğu ve zimmetinde olan akçe tahsil olunmayınca vefatına kadar haslarının mahsulüne hariçten kimsenin dahl edilmemesine dair ferman.

[35]

Hüküm 85

Zülkadiriye beylerbeyine gönderilen emride Elbistan kazasında oturan Kara Abdurrahman Kethüda'nın iş eri değil iken halka salgın saldığı ve diğer suretlerle zulüm ettiğinden hakkından gelinmesi lazım olmuştur denilmekte ve şimdi insanların haklarının sürgün edilesi ve eğer geri dönerse kmerkeze bildirilmesine. (Bu hüküm tamamlanmamıştır)

[36]

Hüküm 86

İstanbul kadısına gönderilen emirde düşmanın Budin hududunda harekette bulunduğu hududda olan ümera, beylerbeyi, vilayet ayanı ve muhafazada olan askerden muhızrlar gelmiş olduğu iki aydan beri Estergon kalesinde mahsur olan Müslümanların çoğunun şehit olduğu ve büyük şehirlerden nice mahale zarar geldiğı sefere memur muhtelif sınıfdan kişilerin sefere gitmeyerek İstanbul'da istirahatte kaldıklarına düşmanın ittifakla hareket etmiş iken huzur ve rahatta olanlara ekmek ve nimetin haram edildiğine şer' ve kanun üzere katl olunmaları gerektiğine her kim olursa olsun dirliğı ve esamisi ve bölüğü ile defter edilip sefere memur olan ve olmayan nasıl kimsedir aynı ile iki güne kadar ferdin defter edilip sefere memur iken henüz varmayanlar ve bırakıp firar edenler her kim olursa olsun asılmalarına dair ferman. (Bir sureti Üsküdar kadısına, bir sureti Galata kadısına, bir sureti Haslar kadısına)

[37]

Hüküm 87

Şam beylerbeyine gönderilen emirde Sayda ve Beyrut sancağının Trablusşam Beylerbeyiligi'ne ilhakına dair ferman.

[37]

Hüküm 88

Trablusşam beylerbeyine gönderilen emirde Sayda ve Beyrut sancağı Trablusşam Beylerbeyiligi'nden ayrılıp Şam'a ilhak olunduğu geri Trablusşam'a ilhak olunmasına dair ferman.

[37]

Hüküm 89

Sayda ve Beyrut beyine gönderilen emirde adı geçen livalar eskiden Trablusşam Beylerbeyiligi'nden ayrılıp Şam Beylerbeyiligi'ne ilhak olunmuş iken geri Trablusşam'a tabi kılındıklarına, adı geçen livalarla alakalı hususlarda Trablusşam beylerbeyine müracaat olunmasına dair ferman.

[37]

Hüküm 90

Bağdad Defterdarı İlyas'a gönderilen emirde Bağdad tarafının geliri masrafindan fazla ise gelir masrafının içine alınmamasının sebebinin ne olduğu hala Bağdad'da tahsil olunan mal ne mikdardır önceki senelerde mahsül gelirin ne kadar olduğu sorulmakta ve bunun defter edilip merkeze gönderilmesine ve İlyas'ın Haleb defterdarı da olmasına dair ferman.

[38]

Hüküm 91

Bağdad beylerbeyine gönderilen emirde Bağdad kullarının çoğuna dirlik verilmesi yasaklanmış olduğu Tat ve Sarılı ve Arab tayifesi olup ol asılları yoklamak için müteferrikalardan Mustafa'nın tayin olduğu ve Bağdad beylerbeyinin marifetiyle yoklanıp mevcudu ve na-mevcudu ne mikdardır yasaklanan tayifeden kimse var mıdır arz olunmasına dair ferman. (Bir sureti Basra'ya, bir sureti Şehr-i Zol'a)

[38]

Hüküm 92

Mısır beylerbeyine gönderilen emirde İskenderiye sancakbeyinin merkeze tezkire gönderip kendisinden önceki liva beyinin ile bundan önce topladığı bedel akçesi hesablaşmak üzere iken firar edip bedel akçesinden zimmetinde çok fazla kaldığı, zimmetinde akçe kalmış ve eda etmemiş ise tahkik edip Mısır beylerbeyinin akçesinden bi-kusur teslim alıp temessük almasına dair ferman.

[39]

Hüküm 93

Sarıkavak kadısına gönderilen emirde Sarıkavak kazası ahalisi meclis-i şer'a gelip Göksu Nehri üzerinde olan Kesikköprü denilen köprünün harap olup. (Bu hüküm ikmal olunmamıştır)

[39]

Hüküm 94

Rum beylerbeyine ve Katar kadısına gönderilen emirde Çorum sancakbeyinin mektup gönderip Hacı Musa adındaki kişinin eşkıya olduğunu Hacı Ali adındaki kişi hatunu ile giderken yolunu bastığını hatununu zorla alıp erzakını. (Bu hüküm ikmal olunmamıştır)

[39]

Hüküm 95

Trablusgarb beylerbeyine ve Trablusgarb vilayetinde olan kadılara gönderilen emirde Trablusgarb ahalisi ve reayasının arz-ı hal sunup bazı kadılar, beylerbeyi ve sancakbeyi adamları hukuk ve rüsumlarını kadimden ol vilayette olagelen adet ve kanun üzere almayıp hadden ziyade alıp zulüm ve haksızlık ettikleri ve verilen emir icabınca amel edilmesi ve reaya zulüm edilmemesine dair ferman.

[40]

Hüküm 96

Merzifon kadısına gönderilen emirde Merzifon Kasabası'nda reayanın çoğu meclis-i şer'a gelip El-hac Hızır'ın eşkiya olduğu koyun eti hususuna kibel-i şer'den narh verildiği lakin itaat etmeyip narh verene ve verdirene terbiyesizlik etmiştir diye dava etmişler ve mezburun ahvali Müslümanlara iyice sorulduğunda aleyhine şahadet ettikleri hak ve adl üzere teftiş edilip sabit olursa sürgün edilip arz edilmelerine dair ferman.

[40]

Hüküm 97

İnebahtı beyine, Yenişehir, Çatalca ve Yanya kadılarına gönderilen emirde Mehmed adındaki kişinin yanına nice eşkiyayı toplayıp halka zulüm ettiği ve akçelerini alıp avratlarını çektiği ve bunun gibi zulümlerinin haddi aştığından Mehmed'in huzura getirilip hak dava edenlerin haklarının alınması ve sonra şer ile lazım gelenin yerine getirilmesine dair ferman.

[41]

Hüküm 98

İstanbul kadısına ve yeniçeri ağasına gönderilen emirde İstanbul'da Ayasofya-i Kebir kurbunda bazı buzhane ve müdevvene ve kahve dükkânları fesad üzere olduklarından bahsedilmiş ve bundan sonra zıkr olunan mahalde buzhane ve müdevvene ve kahve dükkânları bina ettirilmemesine dair ferman.

[41]

Hüküm 99

İstanbul kadısına gönderilen emirde önceki Basra Beylerbeyi Sinan Paşa cevheri Yahudi Yakob'dan vesair Müslümanlardan cevahir satın alınması ve borç alınması suretiyle otuz sekiz yük akçe borçlanmış ve bu zamana kadar alış-verişini dahi vermeyip temessükü lazım geldiği üzere zimmetinde hak olan otuz sekiz yük akçeyi vermekte bahane etmekle Vezir Mehmed Paşa ile ve mezburun rızkı ve emlaki satılıp Yahudi Yakob'un hakkının alınmasına dair ferman. (Bir sureti Bursa kadısına, bir sureti Üsküdar kadısına)

[42]

Hüküm 100

Hassa müneccimlerinden Fütuhi'nin nişanı iptal edileceği bilindiği üzere sefere giderek serdarın yanında hizmette olması emir olmasına rağmen hala sefere gitmediği bu yüzdende merkezde kalması için ferman yazılmış olup emir eline nerede geçerse geçsin gitmeyip merkezde kalmasına dair ferman.

[42]

Hüküm 101

Malkara kadısına gönderilen emir üzerine Malkara kazasında ortaya çıkan eşkiyaların ele geçirilerek Müslümanlara olan zulm ve eziyetleri tespit edilir ise hak dava edenlerin haklarının alınmasına dair ferman.

[43]

Hüküm 102

Sarıkavak kadısına gönderilen emirde Sarıkavak kazasına tabi Moloc, Bahçecik, Kubadlı ve Nasrullah köy halkı köylerinin yakınında olan Göksu adındaki nehrin üzerindeki kesik köprünün tamir edilmesini istemiş olup tamir için yaklaşık bir yük kadar akçe lazım olduğu ve kaza halkının fakir olduğundan ve kimsenin bu iş yüklenmediği için köprüde harap olan yerlerin kendi mallarından tamir edilmesi ve halktan öşür alınmamasına dair ferman.

[43]

Hüküm 103

Halep beylerbeyine ve kadısına ve defterdarına gönderilen emirde önceki Mir-i miran Halep'e gönderdiği mektupta Ömer Camii etrafında olan evler zamanla Yahudiler'in eline geçtiği için adı geçen caminin terk edildiği ve harap olduğu ve etrafındaki evler Müslümanlara satılıp Yahudiler başka yerde olsaydı cami yeniden hayata geçerdi diyerek Müslümanların haber verdiği bildirilmesi üzere anlatılanların doğruluğunun teftiş edilerek yazılıp merkeze gönderilmesine ve ve kimeseye zulm edilmemesine dikkat edilmesine dair ferman.

[44]

Hüküm 104

Gerebeniş kadısına gönderilen emirde Taht-ı kazanda olan Paparosni köyünde ikamet eden Yeniçeri Kabil katl edilmiştir.Buyurulduğu üzere katillerin ele geçirerek katiller suçsuzlar ise bildirilmesine suçlular ise haklarından gelinmesine dair ferman.

[44]

Hüküm 105

Trabzon'da yeniçerilerin zabiti olan Mehmed Subaşı'ya gönderilen emirde Rizede ikamet eden Sefer adındaki çocuğun babası Sivas'tan gelirken Mehmed adındaki yeniçerilere tabi olan bazı eşkiyaların yolunu keserek katl ettikleri ve erzak ve mallarını ele geçirdikleri üzere adı geçen eşkiyayının huzura getirilmesine ve eğer davanın üzerinden on beş yıl geçmemiş ve katl edenlerin yeniçeri olduğu doru ise bildirilmesine yeniçeri değılleri ise haklarından gelinmesine dair ferman.

[45]

Hüküm 106

Gerebeniş kadısına gönderilen emirde kazaya tabi Paparosti köyünde ikamet eden Kabil adındaki yeniçeri katl edilmiş olup bu hususda teftiş için Ali adındaki yeniçeri tayin edilmiş olup katil kim ise bulunarak gerekli olanın yapılmasına dair ferman.

[45]

Hüküm 107

Kıbrıs kadısına gönderilen emirde Kıbrıs'da vefat eden bir yeniçerinin geride bıraktığı mallarına dair ferman.

[45]

Hüküm 108

Habsimana kadısına gönderilen emirde Abdallu köy sipahileri olan Abdulkerim, Yar Ahmed, Hüdaverdi ve İdris adındaki kişilerin halka zulm ettiklerini Sonisa kadısı bildirmiş olduğu üzere doğru ise bildirilmesine ve tımarlarının alınarak haklarından gelinmesine dair ferman.

[45]

Hüküm 109

Yanbolu, İslimye ve Yanbolu tarafındaki kadılarına gönderilen emirde Anadolu Beylerbeyliği ile tuğrayı şerif hizmetinde olan Hamza'nın adamlarından olup Divan-ı Hümâyûn kâtipleri talebelerinden Mesih Yanbolu kazasında zametine vardıktan sonra dergâh-ı muallam çavuşlarından Mehmed Çavuş adı geçen kişinin gösterdiği beratın doğru olmadığı yalandır diyerek sicil ve hüccet olduğu bildirildiği üzere adı geçen Mehmed Çavuş'un dediği doğru ise kayıt ederek merkeze gönderilmesine dair ferman.

[46]

Hüküm 110

Konya ve Koçhisar kadılarına gönderilen emirde Koçhisar kadısının merkeze gönderdiği mektupta adı geçen kazada ikamet eden yüzdeciler taifesinde toplanan kalabalık meclise gelerek yüzdeciyan eminleri kırk elli atlı ile köy köy gezerek konaklık diyerek salgın salıp ve selamlık adına her geldikçe birer gurusu aldığı ve on beşer bin ve yirmişer bin akçelerini cerime diye aldıkları sebebiyle bu kişilerin ele geçirilerek yaran kapıcı ile haps ederek merkeze gönderilmelerine dair ferman.

[47]

Hüküm 111

Mısır beylerbeyine gönderilen emirde Mısırdaki müftü Hanefî ve Şeyh Ali Kudsi adındaki kişiler ilim ve faziletleri ile sancakda devletin devamı için duacılardan oldukları bu kişilerin ulufe ve cerayalarını her ay başında herkesten önce tamamen verilmesini ve cerayasına beş erdeb zam olmasına ve Şeyh Salih Ebul Kaysi'ye üç erdeb zam verilmesine dair ferman.

[47]

Hüküm 112

Mısır beylerbeyine gönderilen emirde Mısır'da olan Beniyy'î Ezher Camii'de ulema ve sulaha haftada iki gece sabaha kadar dua etmişler bu kişilerin kandillerini yakılması için yağ verilmediği bildirildiği üzere bunun rezaka ve ahbasiyye ve cevsiyye ve miriden tedarik edilerek adı geçen ulemaların eskiden olduğu gibi

haftada iki gece kandil ile sabaha kadar devletin ömrünün devamı için dua etmeye devam etmelerine dair ferman.

[48]

Hüküm 113

Aydın ve Sığla sancakları kadılarına gönderilen emirde Eskişehir ve Mandıra kadıları mektup gönderdikleri ve zikir olunan kadılıklar halkının meclise giderek vilayetlerindeki beylerin sefere gittikleri ve vilayetin boş kaldığı ve halkdan bazı tüfek alıp kullanarak eşkıyaya yardım ettikleri ve fesad ortaya çıktığı hatta yola bile inerek Müslümanların mal ve eşyalarını gasp ettiklerini bildirmişlerdir. Bunun üzerine tüfeklere el konulmasına ve fukaraya zulm ve eziyet edenlerin dava edilerek haklarının alınmasına ve ne kadar tüfek varsa alınarak yazıp bildirilmesine dair ferman.

[49]

Hüküm 114

Bolu beyine, kadısına ve Konrpa kadısına gönderilen emirde Darıyeri köyü'nde vefat etmiş olan Mustafa Paşa'nın vakfı olup adı geçen köyü zapt eden Bahsayis adındaki kimsenin eşkıya olduğu ve elinin altında bulunan yol kesen eşkiyaların iki tanesini mirliva ele geçirerek katl ettikleri ve Bahsayis Şeyh Mehmed adındaki yoldaşıyla firar ettiği ve halka zulm ve eziyete devam ettiği sebebiyle hakkından gelinmesine dair ferman.

[49]

Hüküm 115

Bolu beyine adı geçen livada olan kadılara gönderilen emirde Bolu kadısının gönderdiği mektupta adı geçen liva alaybeyi ve zuama ve tımar sahiplerinin seferde olduğu ve vilayette kimsenin kalmadığı Müyesser adındaki kişi Dogancı tımarıyla emekli olup Çavuş değil iken bir şekilde mehayif teftişine emir alarak emrim var diyerek halka zulm ve rencide ettiğini bildirmiş olup gönderilen emir üzere bahane ile kimin nesi alınmış ise ashabına geri verilmesine ve kimseye zulm ettirilmemesine dair ferman.

[49]

Hüküm 116

Rakka beylerbeyine gönderilen emirde katl olunan Diyarbakır Beylerbeyi İbrahim'in toplanarak Ruha kazasında üç yerde der-anbar ettiği terekelerin satılarak gönderilmesi için maliyeden Diyarbakır defterdarlarına emir gönderilmiş iken senin yüzünden satılıp gönderilmediği ve sana varan emir üzere terekeleri sattırıp maliye tarafına gönderilem hüküm ile yerine getirmen ve geciktirirsen özrün kabul edilmeyeceğine dair ferman.

[50]

Hüküm 117

Bursa kadısına gönderilen emirde Bursa'dan Mehmed adındaki kişi Mustafa adındaki babamı ve bundan önce Seyyid İbrahim'i katl eyledin diye dava ettiği ve dört bin akçe bedel ile anlaşılmış iken geri adı geçen Mehmed'in amcası Ahmed adındaki kişi Kerime adındaki seyyidenin zevci Ahmed'i tutup haps ettikleri ve kişinin evini satarak zulm ettikleri sebebiyle merkeze gönderilmesine dair ferman.

[50]

Hüküm 118

Akdağ kadısına gönderilen emirde Taht-ı kazandan Ali, Gerger, Mehmed, diğer Mehmed ve kardeşi Sahkulu tımar sahibi Kubad adındaki sipahinin evini basarak kızını zorla alıp götürdükleri sebebiyle haklarından gelinmesine dair ferman.

[51]

Hüküm 119

Malatya kadısına gönderilen emirde Feruh adındaki kişi fesad üzere olduğu ve adı geçen kaza halkından on beş bin gurus ve otuz deve ve iki atlarını ve dört mandasını aldıkları tespit edilmiş iken alınmadığı zulm ve korkuttuğu bildirilmesi üzerine hakkı olanlarının haklarının alınmasını ve davanın üzerinden on beş yıl geçmemiş ise haklarının verilmesine dair ferman.

[52]

Hüküm 120

Üsküp sancağında olan kadılara ve İstip ve Kratova ve Tikyes kadılarına gönderilen emirde Mirliva zuama ve tımar sahiplerinin seferde olduğu ve bu sebeple zaleme taifesinin halkı rencide ettiği ve başkaldırarak asi Arnavud taifesiyle ittifak ederek Üsküp ve taraflarında fesad içinde oldukları, yolları kesip evleri basıp, adamları katl ettikleri sebebiyle üzerlerine Hüseyin Çavuş memur olarak gönderilmiş oluphaklarından gelinmesine dair ferman.

[52]

Hüküm 121

Rum beylerbeyine gönderilen emirde Hazine-i Amire'nin Rum canibi defterdarı Ali'nin merkeze mektup gönderip reayadan biri eminler ve mültezimlerden bir cüzi husus için rencide oldukda sana varıp cürm-i galiz isnadıyla mektup ve mübaşir alıp ale'l-gafle adı geçen emirleri tutturup zorla bir ele geçiremeyince mübaşirin yol harcını ve ücret kıdemini ona çekdirip ve mücrim adına devesini ve katırını yağmaladıkları ve bu bahane ile mal-ı miri zayi olduğu bildirilmekle onun gibi reayadan birinin ümena ve mültezimlerden şikâyet ettiğinde defterdardan elinde tezkire olmayanlara mektup ve mübaşir verilmemesie dair ferman.

[52]

Hüküm 122

Rum defterdarına gönderilen emirde mektup gönderip reayadan biri ümena ve mülteziminden bir husus için rencide olduklarında beylerbeyine gidip mektup veya mübaşir almakla bu bahane ile mal-ı miri zayi olduğu bildirildiğinden beylerbeyine emr-i şerif gönderildiği ve onun gibi reayadan ümena ve mültezim ile bir hususları olursa beylerbeyine şikâyet edip sana geldiğinde tezkire almadıkça beylerbeyine gitmeğe ruhsat verilmemesi ve reayaya taciz ve tazyik edilmemesine dair ferman.

[53]

Hüküm 123

Kapucubaşı Abdülkerim Ağa'ya gönderilen emirde sefere memur olan askerin henüz sefere gitmediği yollarda ve evlerinde oturup ihmal ettiklerinden dolayı Kapucubaşı Abdülkerim Ağa'nın bu hususta dikkat ve ihtimamına itimad olduğundan mübaşir olarak tayin edildiği, sefere memur olup gitmeyen, beylerbeyiler, sancakbeyleri, müteferrikalar, çavuşlar, züama ve erbab-ı tımardan her kim olursa olsun bir an bir saat yerlerinde durdurulmayıp serdarın yanına gönderilmesini muhalefet edenlerin asıllı olarak cezalarının verilmesine dair ferman.

[53]

Hüküm 124

İstanbul kadısına gönderilen emride Vezir Mehmed Paşa'nın İstanbul'da Avratpazarı'nda yaptırdığı caminin etrafında medreseler ve muallim-haneler olup pazartesi ve perşembe günleri tilavet-i Enam-ı Şerif için sultan camilerine uzak olduğu danışmendler ve sıbyanların güçlük çekmekte olduklarından dolayı Vezir Mehmed Paşa'nın yaptırdığı caminin etrafındaki medrese ve muallim-hanelerde danışmend ve sıbyanların camide tilavet yapmalarına dair ferman.

[54]

Hüküm 125

Mısır beylerbeyine, kadısına ve defterdarına gönderilen emirde Kılar-ı Amire mühimmatı için gönderilen hassa şekerin iki yıldır siyah ve kötü geldiği darlık olup kötü şeker gönderen şeker emini ve nazırının memuriyetlerine son verildiği yerlerine Mısır müteferrikasından Murad'ın emin ve Mehmed'in de nazır tayin olduğu Kılar-ı Amire mühimmatı için gönderilecek şekerin daha iyi ve beyaz tedarik edilip gemilere yüklenmesi ve merkeze gönderilmesine ve şekerin parasının sene başında Mısır Divanı'ndan nakit akçeden verilmesine dair ferman.

[54]

Hüküm 126

Mısır beylerbeyine, kadısına, defterdarına, Dimyat ve İskenderiye kaptanlarına, muhafaza beylerine, İskenderiye ve Dimyat dizdarlarına gönderilen

emirde Kilar-ı Amire hassa harcının Mısır'da zehayir toplamakta olduğu merkeze gelmek istediğinde mani olunmaması için emr-i şerif verildiğine dair ferman.

[54]

Hüküm 127

Mısır beylerbeyine ve defterdarına gönderilen emirde Mısır Kilar-ı Amire mühimmatı için gönderilen Kilar-ı Amire çavuşlarından Mehmed Çavuş ve maiyyetinde bulunan arkadaşlarına verilen nafaka, baha, ceraye ve aidelere dair ferman.

[55]

Hüküm 128

Mısır beylerbeyine ve defterdarına. İskenderiye ve Dimyat kaptanlarına ve muhafaza beylerine, İskenderiye, Reşid ve Dimyat kadılarına, İskenderiye, Reşid ve Dimyat dizdarlarına gönderilen emirde İstanbul'a pirinş vesair zehayir getiren barca ile gelen miri pirincin erdebine on ikişer akçe, şeker ve baharın kantarına on ikişer akçe navlun verildiği, hala pirinç ziyade bahaya çıkıp rençber tayifesinin pirinçlerinin navlunu elli beş altmış akçe alınır diye miri pirinci vesair eşyayı on akçeye barca reisleri getirmeyip İskenderiye iskelesinde pirince giden gemilere konulmadığı taşra kalmakla çokça nesne zayi ve telef olduğunun bildirildiği ve Kilar-ı Amire için Mısır'dan tahsil ve gemilere yüklenen şeker ve pirinç noksan gelip mala ğadr olmağla ğadr ve telef sebebi eşya-yı mezbure gemilere tartılmadan konulduğundan dolayı ne mahalde zayi olduğu mechul ve na-malum olmağın ve navlun kalildir diye barcalar ve kalyonlar ve londos gemileri ve Karamürseller ve ıgrib reisleri miri zehayiri gemilere tahmil eylemekte inad üzere oldukları nice zaman miri zehayir iskelelerde yatıp kalıp ayak altında kalıp telef olduğu Reşid'den miri zehayiri İskenderiye'ye getirmek için nakireler tutulmak istenildiğinde miri eşyayı yüklemeyip bazergan eşyası tahmil etmekde oldukları cihetle navlunlara zammedilmiş ve muhalefet edip bazergan eşyası yükleyen gemi reislerine gemilerini hareket ettirmeğe müsaade olunmamasına dair ferman.

[56]

Hüküm 129

Mısır beylerbeyisine, kadısına ve defterdarına gönderilen emirde Mısır'dan her sene Kılar-ı Amire'ye gönderilen eşyanın defter mucebince tedarik edilip gönderilmesine dair ferman.

[56]

Hüküm 130

Merkezden Budin'e varınca yol üzerinde olan kadılara gönderilen emirde Rumeli ve Anadolu beylerbeyileri, eyaletleri, zuama ve erbab-ı tımarı ile Budun muhafazasına vesair askerden vezir-i azam Sinan ile Eflak ve Boğdan serhadine gitmek emredilmiş yol üzerinde olan kura ve kasabalarda ve askerin geçeceği yerlerde ve toplanılacak yerde tekrar tekrar söylenip Rumeli ve Anadolu askerinin başka bir yere sapmayıp acilen beylerbeyilerle muhafazada ve fazla kalanların Ruscuk'taki serdarın yanına gitmesine dair ferman.

[56]

Hüküm 131

Önceki defter emini olan celeb tahrir ve tashihine memur olan Ömer'e gönderilen emirde İstanbul'da et hususunda ziyade sıkıntı olduğu celeb tahririnde ve koyun ihracında acil konulardan olduğu her kasap kendisine tayin olunan kazaların celeblerin toprak kadıları marifetiyle acilen tahrir edip koyun ihrac etmek için kadılara emir verildiği Ömer'in celeb tahrir ve tashihine ihtimam etmesine dair ferman.

[57]

Hüküm 132

Bağdad'da Vezir Cafer Paşa'ya gönderilen emirde Şehr-i Zol ve Basra vesair o taraflarda olan asi Urban ve Ekrad eşkiyasının haklarından gelinmesi, vilayetin hıfz ve hiraseti için o taraftaki beylerbeylerine Vezir Cafer Paşa'nın serdar olması ve münasib gördüğ beylerbeyilerin ona mutabaat edip serhad için tuğra-yı şerif çekilip ahkâm-ı şerife gönderilmesi istenmiş ama ibtida ve terakki vesair dirlik verilmek ve

mukarrer olmak için hükm-i şerifin verilmemesinin istendiği onun gibilerle lazım olanların merkeze arz edilmesine dair ferman.

[57]

Hüküm 133

Erzurum beylerbeyine gönderilen emirde Şirvan'da olan vezir Cafer Paşa'nın Simon üzerine serdar tayin olduğu, Erzurum beylerbeyinin zuama ve erbab-ı tımarı ile varıp yardım etmesinin emredildiği lakin Cafer Paşa'ya Boğdan eyaleti inayet olunduğu eyaletine yöneldiği Tebriz, Revan ve Kars beylerbeyleri dahi gelmeyip o serhad boş kaldığı ol Erzurum beylerbeyinin cemiyet ve dernekde olmasının önemli olduğunun bildirildiği dernekde olmasının emr edildiği varlığında o taraflarda deffedilmesi gerekenlerin haklarından gelinmesine dair ferman.

[58]

Hüküm 134

Kars beylerbeyine gönderilen emirde Kars kalesinde hizmet eden kul taifesi özlem bahanesiyle kaleyi bırakıp üç dört ay gelmeyip kendi hevalarında olmağla kale-i mezburede olan kul taifesinden üç dört aya değin hizmete gelmeyip kendi arzularında olanların dirliklerinin kesilip hak edenlere verilmesine dair ferman.

[58]

Hüküm 135

Rumeli'nde sağ kolda olan kadılara göndeirlen emirde Budin serhaddinde düşmanın çok ileri hareketlerinin olduğu Vezir-i Azam Sinan Paşa'nın serdar tayin olunup askerle yöneldiği bütün yeniçerilerin ağalarıyla gitmesinin emr edildiği kadılıklarında olan bütün yeniçerilerin de acilen gidip nereye yazılmışlarsa oraya varıp himet etmelerini gitmeyenlerin isim ve resimleriyle yazılıp bildirilmesi ve dirliklerinin alınıp haklarından gelinmesine dair ferman. (Bir sureti sol kolda olan kadılara, bir sureti Anadolu'da olan kadılara, bir sureti Karaman'da olan kadılara, bir sureti Batum'da olan kadılara)

[59]

Hüküm 136

Rum beylerbeyine ve Sivas kadısına gönderilen emirde Rum çavuşlarından İbrahim Çavuş, Hasan adındaki kişinin tasarrufunda olan nikâhlı karısı İkrâm Hatun'u Hasan başka yerde iken zorla çekip almış ve bu konuda elinde hüccet ve fetvası olduğunu söyleyerek zorbalık ve fesad ettiği İbrahim Çavuş'un mahkemeye götürülüp hüccetinin tetkik ve şer-i şerifle Hasan'ın karısının alınmasından sonra İbrahim Çavuş'un hakkından gelinmesine dair ferman.

[59]

Hüküm 137

Menteşe kadısına ve Tire kadısına gönderilen emirde Kasaba-i Konaz sakinlerinden kazadan ayrılmış olan Mevlana Hacı İbrahim, kardeşi Hacı Hüseyin Çavuş ve Ömer'den her birisi medreseler ve mescitler yaptırıp ahali-i vilayete çok fazla menfaatleri var iken Konaz kadısı Mehmed adı geçenlerden bağ, bahçe, at, katır ve benzeri nesne istediği fakat vermediklerinden dolayı düşmanlık ve şikâyet ettiği hak iddia edilip şer'le görülmüş değilse ve on beş yılı geçmemiş ve olay arz olunduğu gibi ise şer'le amel edilmesine dair ferman.

[60]

Hüküm 138

Kanğırı sancağında olan kadılara gönderilen emirde Kanğırı Müftüsü Hacı Mehmed, Tosya Kadısı Mevlana Osman, Saz Kadısı Mevlana Mehmed, Tuht Kadısı Mevlana Sinan'ın mektuplar gönderip Kanğırı'da gurbet tayifesinin ortaya çıktığını, yollara inip geleni geçeni yağmaladığı, insanları öldürdüğü vebunun gibi nice fesad ve zorbalıklarının olduğunu bildirdikleri zikr olunan eşkıyanın yakalanıp dava-yı hak ile madde beyan eyleyenlerle hak iddia edilip hukuk-ı nas bi-kusur alındıktan sonra hapis ve arz edilmesine dair ferman.

[60]

Hüküm 139

Revan beylerbeyine gönderilen emirde Revan mahkemesinde naib olan Mahmud'un halka ziyade zulüm eylediğinden dolayı iki defa naibliğinin hüküsüz

bırakılması için emir verilmiş fakat emr-i şerife itaat etmeyip tekrar naiblik ettiği, Mahmud hakkındaki şikâyet sabit olursa alakasının kesilip sürgün edilmesine dair ferman.

[61]

Hüküm 140

Kayseriye kadısına ve beyine gönderilen emirde, Sipahi oğlanlarından Taczade Mehmedi adındaki sipahi hakkındaki snadlar ile ulufesi kesilip hapis olunmuş iken isnadların doğru olmadığına dair akrabalarından Ferruh, Ali ve Mustafa'nın meclis-i şer'a giderek şahitlik ettikleri ve ahali-i vilayet dahi isnad olunan şeylerin doğru olmadığını söylediğinden Taczade Mehmedi'nin hapisten çıkarılmasına dair ferman.

[61]

Hüküm 141

Karaman, Rum ve Diyarbakır beylerbeyiliğinde ve etrafında olan kadılara gönderilen emirde düşmanın hududlarda harekette olduğu vezir-i azam Sinan Paşa'nın asakir-i İslam'a serdar tayin olduğu yeniçeri ağasının da bütün yeniçerilerle sefere gitmelerinin emredildiği bu hususta yeniçeri ağasının mühürlü mektup verip mektuba göre hareket edilmesi, yeniçerilere kimsenin muhalif hareket etmesine izin verilmemesi ve muhalefet edenleri yazıp bildirilmesine dair ferman

[62]

Hüküm 142

İpsala, Mekri ve Ferecik kadılarına gönderilen emirde önceki Ferecik kadısı olan Hüseyin'in Sultan Bayezid Han Evkafı karyeleri halkından zorla otuz bin akçe ve kurbunda olan karyelerden dahi zorla altmış bin akçe alıp ziyade zulüm ve zorbalık ettiğinden adı geçen kadıların ihzar olunup dava-yı hak edenlerin haklarını almaları ve yazılıp arz olunmasına dair ferman.

[62]

Hüküm 143

Karadeniz'e giden donanma-yı hümayûn gemilerinde serdar olan Şaban Paşa'ya gönderilen emirde bu sene donanma-yı hümayûn ile Akdeniz'e gidilmesinin önemli olduğu serdara bağlı işlerin bitirilmesi Tatar Hanı Gazi Giray o tarafa geçirildikten sonra serdara lazım olan mühimmat miktarı kadar geminin alıkonulup fazlasının acilen bu tarafa getirilmesine ihmal ve gevşeklikten sakınılmasına dair ferman.

[62]

Hüküm 144

Yemen beylerbeyliği ile Vezir Hasan Paşa'ya şaşalı bir elbise ve bir kabza şimşir verilip Mısır ümerasından Raziye Kadınoğlu Mehmed Bey'e verilmişliğine dair ferman.

[62]

Hüküm 145

Bir sureti Habeş beylerbeyine dahi bir kılıç ve bir kaftan gönderilip Raziye Kadınoğlu Mehmed Bey'e verildiğine dair ferman.

[63]

Hüküm 146

İskenderiye beyine ve Yafa beyine gönderilen emirde Saray-ı Amire için pirinç hususunda kıtlık olduğundan kadirğalarının Mısır gemilerine varıp pirinç yüklemesi ve Saray-ı Amire'ye gönderilmesine dair ferman.

[63]

Hüküm 147

Anadolu beylerbeyine ve Anadolu'da olan kadılara gönderile emirde sipahi oğlanları zümresinden Hafız Mehmed'in babasıyla bazı hizmette bulundukları Anadolu beylerbeyi kethüdası nice levendat ile Şaban adındaki kişiyi gönderip Hafız Mehmed'i öldürdüğü ve babasını zincirleyip evlerini basıp eğer ve atlarını alıp ziyade zulüm ettiklerinden Şaban ve yoldaşlarının her nerede iseler yakalanıp

merkeze bildirilmesine dair ferman. (Bir sureti Karaman’a, bir sureti Sivas’a, bir sureti Zülkadiriye’ye, bir sureti Haleb’e, bir sureti Şam’a, bir sureti Kıbrıs’a, bir sureti Trablusşam’a, bir sureti Erzurum’a)

[64]

Hüküm 148

Kıbrıs beylerbeyine ve Tarsus sancağında olan kadılara gönderilen emirde adı geçen yerde zuama ve erbab-ı tımarın geçen sene donanma-yı hümayûn’a memur iken itaat etmedikleri bunlardan baki kalan bedellerinin alınması ve önceki senede emr-i şerife muhalefet yapıp donanma-yı hümayûn’a varmayanların bedellerinin verilmeyip emr-i şerife muhalefet ederlerse isim ve resimleriyle arz edilmesine dair ferman..

[64]

Hüküm 149

Tarsus sancağında olan göndeirlen emirde bu sene donanma-yı hümayûn’a memur olup gitmeyen zuama ve erbab-ı tımarın mutasarrıf oldukları zeamet ve tımarın bedeliyelerinin toplanmasının emredildiği ve beratları mucebince birer yıllık bedeliyelerinin nasıl mümkün ise toplanılıp gönderilmesine ve şikâyete izin verilmemesine dair ferman.

[65]

Hüküm 150

İstanbul kadısına gönderilen emirde İstanbul kasaplarından birinin arz-ı hal sunup kendine yamak tayin olunan zımmilerin yamaklık etmediklerini bildirdiği, yamak tayin olunan kimler ise yamaklık ettirilmesine dair ferman.

[65]

Hüküm 151

Tunus Beylerbeyi Hüseyin Paşa’ya gönderile emirde Mısır’dan miri şekerin gemilere yüklenip merkeze doğru yola çıktığının işitildiği ve kılar-ı amire’de şeker hususunda kıtlık olduğundan başka zamana kıyas etmeyip nasıl mümkün ise acilen gönderilmesine dair ferman.

[65]

Hüküm 152

Çatalca kadısına göndeirlen emirde suret-i sicil gönderip kaza merkezinden İsmail'in reaya tayifesinden iken ve gerçek ismi İsmail iken sol ulufecilerden İnehan adına ulufe tasarruf edip ve sefere dahi gitmeyip eşkıyadan olduğu durmadan reayaya zorbalık üzere olduğu ve iki kadının çayırılarını zorla alıp kullandığının sicil ve hüccet olduğu yine aralıksız fesad üzere olup olmadığı hak üzere teftiş edilip görülmesi ve İsmail'in arz olunduğu üzere fukaraya zorbalığı var ise şer'le lazım gelenin yapılmasına dair ferman.

[66]

Hüküm 153

Gümülcine, Yenice-i Karasu ve Kavala kadılarına gönderilen emirde, Gümülcine kadısının mektup gönderip o taraflarda ehl-i fesad ve eşkıyanın çok olduğu dergâh-ı muallam çavuşlarından Ali Çavuş için ehl-i vukuf ve yarar olduğu bu yüzden onun ehl-i fesadı yakalayıp şer'le haklarından gelinmesine dair ferman

[66]

Hüküm 154

Yanbolu kadısına göndeirlen emirde Yanbolu kazasında celeb defterinde mukayyed olan bazı celeblerin biz küreci ve çeribası ve voynuk olmuşuz diye bahane edip koyunları ihraç etmekte inad ettikleri ne olursa olsun bahane ettirmeyip üzerlerine yazılan koyunların ihraç ettirilmesine ve muhalefet edenlerin haddinin bildirilmesine dair ferman.

[66]

Hüküm 155

Ankara ve Koçhisar kadılarına gönderilen emirde Koçhisar kazasında Yedi Ali adındaki kişinin oğulları Mehmed ve Ahmed'le beraber ehl-i fesad olup üzerlerine nice fesad sabit ve zahir olduğu üzere şer'le haklarından gelinmek emr edildiğine dair ferman.

[67]

Hüküm 156

Erzurum beylerbeyine gönderilen emirde Erzurum hududunda düşmanın harekette olduğu bildirildiği Erzurum'un zuama ve erbab-ı tımarıyla münasip bir yerde toplanılıp düşman tarafından bir hareket olursa tedbir ve tedarikle düşmanın deffedilmesine dair ferman.

[67]

Hüküm 157

Batum beylerbeyine gönderilen emirde Erzurum hududunda düşmanın harekette olduğu münasip bir yerde toplanılması için Erzurum beylerbeyine hükm-i şerif gönderilmiş ve Batum beylerbeyinin de hazır olmasını ki düşman tarafından bir hareket olursa Erzurum beylerbeyi tarafından ona adam veya mektup gönderildiğinde acilen zuama ve erbab-ı tımarla varıp düşmala karşılaşmasına dair ferman.

[68]

Hüküm 158

Karaağaç ve Turğud kadılarına ve sancakbeyine gönderilen emirde Karaağaç ve Turğud kadıları ile Şeyh Ali adındaki kişi dergâh-ı muallama mektup gönderip hala Antalya Kadısı olan Haydar ümena ve nazırlardan vesair fukaradan beytülmal adına aldığı malı hazineye dâhil ettirmeyip kendi yiyip ortadan kaldırdığından başka yetmiş seksen miktar levend ve kırk miktar tüfenkli adam toplayıp etrafa gönderip adamlar katl ettirip Müslümanların anbarlarını ve dükkânlarını mühürleyip sattığı ve yediği vesair zulüm eylediği, teftiş olunursa üzerinde yirmi yükden ziyade akçe zuhur eder diye arz olunduğu Antalya Kadısı Haydar'ı yakalayıp muhkem teftiş olup fukaranın hakkı alındıktan sonra arz olup hakkında her nasıl emr-i şerif icab ederse ona göre hareket edilmesine dair ferman.

[69]

Hüküm 159

Koloz, İnebahtı, Ağrıboz ve Mora kadılarına gönderilen emirde dergâh-ı muallam yeniçerilerinden ve acemi oğlanlarından bazısının ticaret için geldiği

kazanın merkezinde öldüğü. (Bu hüküm ikmal edilmemiştir. Hatta son kelimesi tamamlanmamıştır)

[69]

Hüküm 160

Ğuraba-i Yemin ağasına ve İne kadısına gönderilen emirde Ğuraba-i Yemin ağasının mektup gönderip İne kazasında Deli Cafer adındaki eşkıyanın reayaya zulüm ettiğinden dolayı önceden Gelibolu kalesinde hapis edidiğı o zaman sıkıntılı bir zaman olduğı için merkeze gönderilmemiş olduğı Deli Cafer'in vaziyetinin şer'le görülüp fukaranın hakkı alındıktan sonra hakkında nasıl emr-i şerif sadır olursa ona göre vazifenin yerine getirilmesine dair ferman.

[69]

Hüküm 161

Diyarbakır defterdarına göndeirlen emirde hala Diyarbakır'da olan ümena ve mal zimmetinde olan cizye akçesinin toplanıp ve tahsil etmek için dergâh-ı muallam çavuşlarından Yusuf Çavuş'a gönderildiğı ve maliye tarafından hükm-i humâyûn verildiğı, hazine malının toplanı tahsil ettirtip acilen çavuşla gönderilmesine dair ferman.

[70]

Hüküm 162

Selanik kadısına gönderilen emirde dergâh-ı muallam çavuşlarından Hamza Çavuş ve arkadaşlarının yeniçeriler çuhaları toplanmasına memur olan yayabaşayı muhkem dövüp yanında olan yeniçerileri yaralayıp ziyade fesad ve zorbalık ettikleri merkezdeki samsuncubaşı olan Ahmed Subaşı'nın tayin edilip gönderildiğı, vardığında Hamza Çavuş ve adamlarını yakalayıp yazılmasına ve merkeze gönderilmesinde dair ferman.

[70]

Hüküm 163

Selanik kadısına gönderilen emirde yeniçerilerin çuhalarını toplamaya memur olan yayabaşayı kadılardan Atazade ve Seyfullah adındaki kadıların bazı eşkiya ile

dövüp yanında olan yeniçerileri yaraladıkları Atazade ve Seyfullah adındaki kadılara yarar adamlar koşup merkeze gönderilmelerine dair ferman.

[70]

Hüküm 164

Merkezden Edirne'ye varınca yol üzerinde olan kadılara fönederilen emirde bundan önce vefat eden Vezir Nişancı Mehmed Paşa'nın Hasan adındaki azat edilmiş kölesinin mutasarrıf olduğu zeametinin bir senesini iki yüz elli bin akçeyi üzerine alan adam bir buçuk sene zapt edip bir akçe göndermemiş olduğu Hasan Kethüda vefat edip bahsi geçen meblağın oğlu Ahmed'e kaldığı firar eden müteahhidin bulunup yazılarak arz edilip gönderilmesine dair ferman.

[71]

Hüküm 165

Önceki Selimiye Sancakbeyi olan Eburişoğlu Ahmed'e gönderilen emirde Haleb Defterdarı Mehmed'in merkeze mektup gönderip Eburişoğlu Ahmed için yarar olup Bağdad, Diyarbakır ve Haleb etraf ve eknafında fesad üzere olan asi A'rab vesair eşkıyaların gereği gibi hakkından gelmesi için yardım etmeye mecbur olduğu sancağın başkasına verildiği ve asi A'rab'ın ve eşkıyaların haklarından gelinmesine dair ferman.

[71]

Hüküm 166

Selanik kadısına ve Selanik'de olan yeniçeriler yayabaşına gönderilen emirde Sidrekapsi kazasına bağlı Aynaroz adındaki adada oturan rahipler meclis-i şer'a gelip yasakçının atanması adetten değil iken dahi Memi, İskender ve Mehmed adındaki yeniçerilerin yasakçı namıyla fukarayı zulüm, zorbalık ve sebepsiz rencide ettiklerinden Ayranoz'a gidilip yeniçerilerin yasakçılık etmemesi için muhkem tenbih edilip şimdiye kadar hilaf-ı şer' fukaranın nesnelerin almışlar ise hükm edip alıverilmesine dair ferman.

[72]

Hüküm 167

Kilidülbahr kalesi dizdarına gönderilen emirde Kilidülbahr erenlerinin beratlarını yenilenmesi istendiği yenilenmesi için gerekli olan harçların alınıp keseye konulması ve mühürleyip içlerinden emin kimseler ile gönderilmesine dair ferman. (Bir sureti Ankara kalesi dizdarına ve defter eminine)

[72]

Hüküm 168

Ereğli’de oturan Mehmed Çavuş’a gönderilen emirde Ereğli iskelesine gelen zahire gemilerinin çoğunun İstanbul’a gelmeyip başka yere gittiği ve tayin olunan Çavuş zapta kadir olamayıp müstakil birinin tayin olmasının lazım olduğu Mehmed Çavuş’un bizzat Ereğli’de durup zahire ahvaliyle dikkat edip zahire yüklü gelen gemilerin başka yere gitmesine izin vermeyip İstanbul’a göndermeye dikkat etmesine dair ferman.

[72]

Hüküm 169

Radoscuk iskelesine tayin olunan çavuşa gönderilen emirde çavuşun Ereğli iskelesine gelen gemilere karışmayıp Radoscuk iskelesine gelen gemilerden gayriye dâhil etmemesine dair ferman.

[73]

Hüküm 170

Vize sancağında olan kadılara gönderilen emirde Vize ve Midye kadılarının merkeze mektuplar ve muhızrlar gönderip adı geçen yerlerde oturan sipahiler ve yeniçerilerin sefere memur oldukları fakat sefere giderlerse vilayetin boş kalacağı ve etrafda olan eşkıyaların evlerini basıp çoluk çocuğunu, mal ve erzaklarını yağmalayacaklarından emin olduklarını bildirdikleri bunun için Vize kasabasında eski sancakbeyi olan Hürrem Paşaoğlu İskender’in vilayeti korumasına atanmasının istendiği, ve Hürrem Paşaoğlu İskender’in vilayetin korunmasına tayin olunduğuna dair ferman.

[73]

Hüküm 171

Giresun, Keşab ve Kürtün kadılarına gönderilen emirde kazalarının merkezindeki yeniçerilere serdar olan Hacı Ahmed adındaki yeniçeri sabıkı üzere kazalarının merkezindeki yeniçerilere serdar olması rica olunmuş ve Hacı Ahmed'in serdar tayin edildiğine dair ferman.

[74]

Hüküm 172

Yegân Bey Medresesi Müderrisi Muslihiddin ve Kalecik kadısına gönderilen emirde önceki Çukurca Kadısı olan Yahya'nın reaya ve berayaya nice zulüm ve zorbalık ettiği, halkın on bin ve beş bin akçelerini aldığı, bir olay yerine gitmek için halkın ayak teri diye üçer dörder bin akçelerini aldığı nice defa bazı hususlar için verilen emr-i şerife göre amel etmediği ve ehl-i örf taifesiyle yekdil olup şeriata aykırı olarak reayanın akçelerini aldığı ve bir maddeden iki tarafa hüccet verdiği ilam olunmağla mezkûr kadının şer'-i şerife davet edilip hak üzere mahall-i hadiseye teftişi hukuk ashabına alıverildikten sonra mevaddın suret-i sicillerinin mühürlenip gönderilmesi ve hakkında çıkan emrin yerine getirilmesine dair ferman.

[74]

Hüküm 173

Şiran kadısına gönderilen emirde yeniçeriler ağası Ahmed'in mektup gönderip o taraflarda olan yasakçıların reaya ve berayaya nice zulüm ve zorbalık ettiği ilam olunduğu, yasakçıların muhkem tenbih edilmesine dair ferman.

[75]

Hüküm 174

Cezire-i Limni kadısına gönderilen emirde veziriazam Sinan Paşa'nın Limni'de olan hasları voyvodası Ramazan'ın merkeze adam gönderip zikr olunan hasları reayasının öşr vesair vergilerini eksik vermek istedikleri için şikâyet ettiği veziriazam Sinan Paşa'nın zikr olunan haslarının öşr vesair vergilerini eskiden beri alına geldiği üzere Ramazan'a aldırması ve reayaya inat ve muhalefet ettirmemesine dair ferman.

[75]

Hüküm 175

Limni kadısına gönderilen emirde veziriazam Vezir Sinan Paşa'nın Limni'de olan hasları reayasından yüz seksen altı nefer zimmi ispençelerin sair reayadan noksan vermek şartıyla Ballukasrı kalesinde gece ve gündüz nöbetçi tayin olunmuş iken Ballukasrı dizadınının kendi nefsi için adı geçen hasları reayasından yüz seksen altı neferden fazla reayayı yanına alıp bunlarda nöbetçidir diye ispençelerini deftere göre tamamen alınmasına mani olduğuna ve men edilmesine dair ferman.

[75]

Hüküm 176

Dergâh-ı Muallam çavuşlarından olup Zülkadiriye vilayetinin bedel akçesini toplamaya memur olan Hızır Çavuş ve Divân-ı Hümâyûn kâtiblerinden Kâtib Osman'a gönderilen emirde, geçen sene Zülkadiriye bedel akçesi toplama ve tahsilinde istihdam için tayin olunan Maraş çavuşlarından bir miktar çavuşun Yörük taifesinde geri kalan bedelleri toplama ve tahsiline lazımdır diye arz eylediği ve bu sene dahi lüzum üzere geriye kalan bedelin tahsiline istihdam olunmasına dair ferman.

[76]

Hüküm 177

Ağrıboz, Mora, İnebahtı ve Mizistre sancakbeylerine ve adı geçen vilayetlerde olan kadılara gönderilen emirde Dergâh-ı Muallam müteferrikalarından Süleyman'ın Dergâh-ı Muallama arz-ı-hal sunup hükümetlerinin merkezinde mehayif teftişine hatt-ı hümâyûnla memur olup kötü hareketleri meydana geldiği ortadan kaldırılmaya müstahak olanların muhtac-ı arz olmayanların haklarından gelinmesi istendiği, kadıların şeriata karşı geline hususlar her ne ise mahalinde düzeltmelerine ve fukaraya zarar gelinmemesinin istendiğine dair ferman.

[76]

Hüküm 178

Gelibolu, Umur, Malkara ve Keşan kadılarına gönderilen emirde kazalarının merkezinde bazı eşkıyanın ortaya çıktığı gelene geçene zorbalık etmekten hali

olmadıkları ilam olunduğu bu hususa dikkat edilmesini fesad ve zorbalık üzere olanların hapis edilmesine ve merkeze gönderilmesine dair ferman.

[77]

Hüküm 179

Edirne'ye varınca yol üzerinde olan kadılara gönderilen emirde hala Maraş ve Karaman beylerbeyilerinin acilen serdara katılmalarının emredildiği, sefere memur olanların bahanelerle başka yere gitmeyip doğrudan serdarın yanına varması için Dergâh-ı Muallam kapıcılarının göndeirldiği bu hususta asla bir an ve bir saat ertelenilmemesi gitmeyenlerin ortadan kaldırılmasının emredildiğine dair ferman.

[77]

Hüküm 180

Ankara kadısına gönderilen emirde o taraflarda oturan Haydar adındaki kişinin merkezde şikâyetçileri olup merkeze gönderilmesi lazım olduğu bunun için çavuş gönderildiği Haydar adındaki kişinin çavuşa teslim edilmesine dair ferman.

[78]

Hüküm 181

Eski Basra Beylerbeyi olan Ali Paşa'ya ve Haleb kadısına gönderilen emirde, Eriha kadısının Dergâh-ı Muallama mektup gönderip Eriha kazasında oturan Şeyh Abdülvahab adındaki kişinin kardeşi olup Şafii Müftüsü olan Abdurrahman'ı ve kızı Ayşe'yi namları yazılı kimseler hevalarına nice eşkiya ile katl ve mallarını yağmaladıkları, adı geçen eşkıyalardan Mustafa, kardeşi Ebubekir ve Mehmed'in yakalandığı ve fesadlarının sabit olduğu, diğerlerinin yakalanamadığı firar eden eşkıyaların yakalanıp şer'le lazım gelenin yapılmasına dair ferman.

[78]

Hüküm 182

Vezir Kaptan Halil Paşa'ya gönderilen emirde mensuhattan zeamet ve tımara mutasarrıf olan umumen zuama ve erbab-ı tımarın bu senede deniz yüzüne ihracı ferman olunan Donanma-yı Hümâyûn üzerine serdar tayin olunan Trablusgarb Beylerbeyi Memi Paşa'nın sefere gitmesinin emredildiği, vardığında zeamet ve tımar

sahiblerine söylenmesi ve her birinin savaş aletleriyle hazır olup Memi Paşa'nın yanına varıp yardım etmelerine dair ferman.

[78]

Hüküm 183

Eski Trablusgarb Beylerbeyi Memi Paşa'ya gönderilen emirde mensuhattan zeamet ve tımara mutasarrıf olanların Donanma-yı Hümayûn'la Memi Paşa'yla sefere gitmelerinin emredildiği Hüdavendigâr sancağında mensuhattan otuz altı bin akçe zeameti olan Cafer'in Harem-i Hümayûn'una hizmet edip emekdar olduğu adı geçen kişilere başbuğ tayin edilmiş olduğu başbuğ hizmetinde münasip bir şekilde istihdam edilmesine dair ferman.

[78]

Hüküm 184

Dergâh-ı ali çavuşlarından Ferid Çavuş'a gönderilen emirde Radoscuk Kadısı Mehmed'in mektup gönderip müstakim, hizmetkâr ve ehl-i vukufdur diye Radoscuk iskelesinin hıfz ve hirasetine olup Radoscuk'a gelen zehayiri vurgunculara kaptırmayıp ve başka yere gönderilmesine müsaade etmeyip doğrudan İstanbul'a göndermesine dair ferman.

[79]

Hüküm 185

Hala yeniçeriler ağası olan Ahmed Ağa'ya gönderilen emirde bundan önce sefere memur olan yeniçeri kullarının henüz varıp serdara katılmadığı acilen varıp erişmelerinin gerektiği Ahmed Ağa'nın bizzat kalkıp karadan sefere memur olan yeniçeri kulları ile acilen serdara erişip münasip gördüğü üzere hizmette ve yoldaşlıkta bulunulmasına dair ferman.

[79]

Hüküm 186

Lori beylerbeyine gönderilen emirde Zekim Hâkimi Aleksandra voyvoda ve Kertil Hâkimi Simon'un mektuplar gönderip Kazak taifesinin ülkelerine girip kimini katl ve kimini esir ettikleri, mal ve erzaklarını yağmaladıklarından dolayı şikâyet

ettikleri, fakat adı geçen kişilerin Lori kalesine zehayir erişmesine mani oldukları ve ülkelerine varılıp ihtar edildikleri, şimdi Simon'un merkeze iltica ettiği, doğru yolda olmadıklarından isyan eden Kazak ve gayri taifeye, ülkesine ve adamlarına tecavüz ve zorbalık ettirilmemesine dair ferman.

[79]

Hüküm 187

Zekim Hâkimi Aleksandra'ya gönderilen emirde -i Sidre misalimize itaat ve inkiyad üzere olup müteahhid olduğun haracı verip ve lazım olan hususlarda asker-i İslam'a yardımcı olurken Kazak taifesinin ülkensine dâhil olduğu ve eski Genc Beylerbeyi Mahmud bazı esbab ve mücevherini aldığını bildirdiği, Mehmed Paşa'nın zorbalık ettiği için azl olunup beylerbeyiliğinin başkasına verildiği, Zekim Hâkimi Aleksandra'nın söylediği gibi haracını verip asker-i İslam'a yardımcı olmaya devam etmesine dair ferman. (Hükümde beylerbeyinin ismi bir kere Mahmud bir kere Mehmed olarak yazılmıştır)

[80]

Hüküm 188

Bosna beylerbeyine gönderilen emirde merkeze mektup gönderip Bosna'ya ı-ulaştıktan sonra on yedi düşman kalesi yakıldığından ve Bosna hududunun ise İspanya ve Frengistan ve Bec hududlarına çok yakın olduğundan Bosna'da zuama ve erbab-ı tımar üç bine baliğ olmamakla ulufeli neferlerin ancak kaleler muhafazasında bulundukları, çok askere ihtiyaç olduğu düşmanın ise bu senedi siyasi toplanmada olduklarından ve önceki sene Bosna askerinin Budin'e gidip Bosna boş kaldığından Siska kalesinin düşman eline geçtiği ve Bosna hududuna düşman geldiğinde kâffe-i reaya ve berayanın savaş aletleriyle düşmana karşı geldiklerinden kürekçi ve nüzül vesair iç illerde olan tekâlif bunlara olagelmiş değil iken bu defa teklif edilmiş Bosna hududunda kürekçi ve nüzül vesairin bu topluluk için kaldırıldığına dair ferman.

[80]

Hüküm 189

Bosna beylerbeyine gönderilen emirde mektup gönderip reaya ve beraya Bosna beylerbeyine gedip ehl-i örf vesair zalimler bize zulüm eylediklerinde kadılara

gidip mehayif ve mezalim şer‘le def olunurdu fakat kadıların zalimlerle iş birliği yaptıkları ve zulümlerin önüne geçmediklerini ve müracaat etmemenin etmekten daha iyi olduğunu beyan ettikleri, beylerbeyiliğinde olan kadılara mektup ve adam gönderip zulüm edenlerin men ettirilmesine dair ferman.

[81]

Hüküm 190

Selanik ve Yenice-i Vardar kadılarına gönderilen emirde Dergâh-ı Muallam çavuşlarından olup koyun emini olan Mehmed Çavuş mektup gönderip kazaların merkezinde olan defterli celebler zimmetinde geri kalan koyunlar bu zamana kadar tahsil olunmadığını bildirmiş, bu celebler zimmetinde ne kadar koyun kaldığını öğrenmek için İstanbul kasablarından Karamanlı gönderildiği, geri kalan koyunları tahsil ve aynen gönderilmesi eksik ortaya çıkarsa kadılara tazmin ettirileceği ve ona göre dikkatli olmalarına dair ferman. (Birer sureti Drama, Zihne, Razlık, Tirğovişte, Breznik, Petriç, Sofya, İhtiman, Radomir, Samakov, Radovişte, Manastır, Florina, Cumapazarı, Ağustos, Vodine, Karaferye, Ustrova, Ustrumca, Siroz, Nevrekop, Avrathisarı, Demirhisarı, Şehirköy, İznepol, Sirisnik, Tatarpazarı, Menlik, İstib, Kratova, İvranya, Dubniçe, Doyran Gölü, Üsküb, Tikves, Köprülü Kalkandelen, Kırçova ve Pirlepe kadılarına)

[82]

Hüküm 191

Hamid ve Teke sancaklarında olan kadılara gönderilen emirde hala Eğirdir Kadısı Mevlana Abdullah’ın merkeze mektup gönderip kazaların merkezinde fesad ve zorbalık üzere olan suhte vesair levendatın haklarından gelinmek için Dergâh-ı Muallam çavuşlarından Neslizade Mehmed Çavuş’un serdar tayin olunarak nicesini ele geçirip haklarından gelmiş olduğu ve nicesinin terk-i diyar etmiş iken m Neslizade Mehmed Çavuş’un sefere ayin olduktan sonra yeniden öncekinden daha çok fesad ve zulüm ettiklerinden Neslizade Mehmed Çavuş’un tekrar serdar tayin olduğu, adı geçen sancaklarda durup muhafazada olmasının emr edilip ehl-i fesadın yakalanıp hak ve adl üzere hüküm edilmesine dair ferman.

[82]

Hüküm 192

Rum beylerbeyine gönderilen emirde hala Zünnunabad kadısının merkeze mektup gönderip Zünnuabad kazasına bağlı tımarı tasarruf eden Mehmed adındaki sipahinin bazı eşkıyaya başbuğ olup fesad ve zorbalık ettiğinin arz edildiği Mehmed'in ve adamlarının yakalanıp mahkemede hak üzere teftiş edilip şer'le hak ettiklerinin yerine getirilmesine dair ferman.

[83]

Hüküm 193

Ankara ve Bacı kadılarına, vezir İbrahim Paşa'nın hasları voyvodası Haydar'a gönderilen emirde Subaşı Portul Ali ve radamlarının eşkıya olup nice eşkıya toplayıp evleri basarak, yollar keserek zulüm ve zorbalık ettikleri ve hala kahr ve zorbalıklarının çok olduğundan yakalanıp muhkem yazılıp merkeze gönderilmelerine dair ferman.

[83]

Hüküm 194

Vilayet-i Kefe'de olan kadılara gönderilen emirde kazalarının merkezinde olan eşkıyaların hassa kadırgaları reislerinden Ahmed Reis'in kadırgasına kürege verilmelerine dair ferman.

[84]

Hüküm 195

Mora kadısına gönderilen emirde, naibin merkeze sicil sureti gönderip Mora Zabiti Ramazan Voyvoda'nın vekili Hızır adındaki kişinin meclis-i şer'a gelip Mora asiyabları civarında ramazan ayının yirmi beşinci günü savaş aletiyle on beş harami yakalayıp ahvalleri görülmek taleb olunduğunda Nihal Dimo, Yani Dimo ve adamları; Marmara adasında Kılazak adındaki manastırda on dokuz zimmi toplanıp Marmara'da bir Yahudi ve altı Rum kafiri evlerini gece yarısı basıp eşyalarını, üç bin nakit akçe ve nice esbablarını yağmaladıklarını Yahudi'yi katlettiklerini, Yaladya iskelesinde bir kayık basıp içine girdiklerini ve subaşı onları yakaladıklarını itiraf

eylediklerine ve bahsi geçenlerden dokuz kişinin küreğe konuluş olup altı neferin şer'le haklarından gelmek emredildiğine dair ferman.

[84]

Hüküm 196

Balis Beyi Mustafa Bey'e gönderilen emirde Rakka Beylerbeyiliği'nde olan mal-ı miri Diyarbakır Defterdarlığı'na ait olduğu ekseriya tahsil olunan mal-ı miri havale ve mübaşirler arasında paylaşılıp nazine'ye cüzi nesne ait olur denildiği, Rakka vilayetinde olan mukataanın nezareti bana tefviz olunursa her üç ayda bir tahsil olunan akçeyi ve bakayadan nice akçeyi tahsil ve Hazine-i Amire'ye göndereceğini taahhüt ettiğinden dolayı Balis Beyi Mustafa Bey'e verildiğine dair ferman.

[85]

Hüküm 197

Gerdüs ve Arhus kadılarına ve Adbolu dizdarına gönderilen emirde Hüseyin Onbaşı adındaki kişinin Dergâh-ı Muallama arz-ı hal sunup Dergâh-ı Muallam çavuşlarından Ömer Çavuş malım zayi oldu diye bana isnad edip bir emred oğlunu ve kardeşi oğlunu kendi evinde hapis edip ve yedi defa evini basıp mal ve erzakını yağma ettirip şikâyet etmek istediklerinde onları bağlayıp üç ay işkence ettiğinden dolayı adı geçen kişinin yakalanıp merkeze gönderilmesine dair ferman.

[85]

Hüküm 198

Eski Kefe Beylerbeyi Hasan Paşa'ya gönderilen emirde Azak Kadısı Mevlana Hızır memur olduğu yere gelirken Kefe kazasının halkından nice kimselerle karşılaşmış Azak hududuna yakın bir yerde Tire adındaki mevzide bu ana kadar beş altı yüz Rus'un olduğu hala Moskova'dan elçilik ile İstanbul'a giden kimse yanında bin beş yüz mikdarı Rus Kazagın dahi götürmekle ilkbaharda buzlar çözüldüğü anda iki binden fazla Kazak kale üzerine hücum edip kaleye zarar verememiş ise de Müslümanların kimini esir ve kimini şehid ettikleri gibi çiftçilerin çoğunu da esir ettiler diye haber verdiklerini arz ve harap olmuş olan kale duvarlarının tamirine ve o

diyarın muhafazasına için Eski Kefe Beylerbeyi Hasan Paşa'ya emr verilmiştir daima basiret ve intibah üzere Kefe'yi koruyup kaleyi tamir etmesine dair ferman.

[85]

Hüküm 199

Merkezden Edirne'ye varınca yol üzerinde olan kadılara gönderilen emirde hala saadet ve iclal ile padişahın Edirne'ye gitmeye niyet ettiği ve yollarda olan köprü ve kaldırımların tamirinin önemli olduğuna ve tamire muhtaç olan köprülerin tamir edilmesine dair ferman.

[86]

Hüküm 200

Gence ve Karabag kadılarına gönderilen emirde Hazine-i Amire'nin eski Gence Defterdarı olan Mehmed'in mektup gönderip Gence'de Kızılbaş zamanında vilayet uhdelerinde olup miri tarafından salgın vesair tekâlif olduğunda melikler elinden alındığı ve malı cihet-i meliklerden sual olunmağla hala üslub-ı sabıka kıyasen Gence sakinlerinden Kel İhsan, Katib Ömer, arkadaşları ve bazı melikler iş erlerine varıp her ne olursa bizim elimizden edin size külli sayedelim demisler Gence'de mezkûrların ilkası ile ziyade zulüm olmuş olmağla arz olunduğu üzere fukaraya zulümleri muhakkak ise ashab-ı hukukun hakları alındıktan sonra adı geçenlere muhkem tenbih eylesin ki fukaraya zulüm etmeyeler tenbihden sonra memnu olmazlar ise belgeden sürgün edilmelerine dair ferman.

[86]

Hüküm 201

Dadya kadısına göndeirlen emirde Dergâh-ı Muallam müteferrikalarından Mahmud'in zeameti bağlı olanlardan kazanın merkezinde oturan Kara Memi'nin hala Cezayir'den gelip bir firkate yaptırıp yanına birkaç kişi toplayarak nice Müslümanların gemilerini batırıp mallarını yağma ettiği bildirildiği fesad ve zorbalığının ortaya çıktığı Kara Memi ve adamlarının Rodos gemilerinde küreğe konulmalarını emr edildiği ve ashab-ı hukukun haklarının alındıktan sonra Rodos gemilerinden birine teslim edilmesine dair ferman.

[87]

Hüküm 202

Begine ve Vodine kadısına gönderilen emirde merkeze arz-ı hal olunduğu adı geçen kazanın eski kadısı Harami lakabıyla daima haydutluk ettiği ve fukaraya zulüm üzere olduğundan muhkem tenbih edilip hilaf-ı şer‘ yapmaması ve emr-i şerifime muhalefet ederse şer‘le hakkından gelinmesine dair ferman.

[87]

Hüküm 203

Teke beyine, Antalya ve Elmalı kadılarına gönderilen emirde eskiden Dergâh-ı Muallam çavuşlarından Elmalı’da oturan Süleyman Çavuş otuz beş nefer eşkiya ile karye karye gezip fukaranın yem ve yemeklerin parasız aldığı vesair yiyecekten bulduğunu aldığı ayrıca zorla at, katır, develerini, bağ ve bahçelerini aldığı ve yollara inip insanları öldürdüğüünün ilam olunduğu tımarı ve çavuşluğunun alınıp şer‘le hakkından gelinmesi ve erbab-ı hukukun haklarının alınmasına dair ferman. (Bir sureti yalnız Antalya ve Elmalı kadılarına)

[88]

Hüküm 204

Revan beylerbeyine gönderilen emirde Şirvan Beylerbeyi Davud’un merkeze mektup gönderip Şirvan’a bağlı Demirkapı Kalesi’nin çok uzak bir hudud olduğu etrafını Dağıstan çevrelediği ve nice yıldır Rus’un o taraflarda kaleler bina ettiği zabt ve hıfzı için Revan sipahilerinden altı bin akçeliden yirmi bine varınca kudretli erbab-ı tımardan iki bin neferin üç yıla kadar Demirkapı muhafazasında olmasının emredildiği, kudretli iki bin nefer sipahinin Demirkapı muhafazasına tayin edilip tımarlarının baş karyeleri ve isimleriyle defter edip bir suretini Şirvab Beylerbeti Davud’a ve bir suretinin de Dergâh-ı Muallama gönderilmesine dair ferman.

[88]

Hüküm 205

Liva-i Karahisar-ı Sahib’de olan kadılara ve Akşehir, Ilgın, Boyalı, Seferihisar ve Günyüzü kadılarına gönderilen emride Anadolu ve Karaman beylerbeyileri ile Dergâh-ı Muallama arzları ve ayan-ı vilayetten mahzar gönderip

Dergâh-ı Muallam çavuşlarından Kulezade Süleyman Çavuş'un yirmi yıldan fazla Anadolu ve Karaman'da mehayif ve mezalim müfettişi olup eşkıya fırsat bulamamakla reaya ve beraya refah üzere işleriyle meşğul iken Süleyman Çavuş öldüğünde ehl-i fesad geri fırsat bulup hususan beylerbeyiler ve sancak beyleri sefere gidip vilayet hali kaldığından günden güne fesadları arttığı anlaşılmış olmağla Süleyman Çavuş'un oğlu olup Dergâh-ı Muallam çavuşlarından Mehmed Çavuş babası gibi ehl-i vukuf olduğundan müfettiş olup getirip şer'le haklarından gelinmek hususunda hükm-i şerif çıktığı ve Mehmed Çavuş'un muhafazaya tayin olduğu, zulüm ve zorbalık edenleri yanındaki sipahilerle beraber yakalayıp şer'le hak üzere teftiş ve hak sahiblerinin hakların aldıktan sonra muhtac-ı arz olanları arz edilmesi ve çavuşun ehl-i fesaddan celb ve ahz edip himayet edenler isim ve resimleriyle kadılar ile yazıp arz etmesine dair ferman.

[89]

Hüküm 206

Kılarcibasıya ve matbah eminine gönderilen emirde hala Kılar-ı Amire'de çavuş olan Mehmed Çavuş'un dokuz yüz doksan tarihinden bin iki tarihine kadar Mısır'da vekil-i-harc olup kendisinden önceki vekil-i-harclardan dört senede bin yedi yüz yirmi dört kantar şeker adetten ziyade ve kırk sekiz bin iki yüz kile pirinç dahi miriden ziyade alınıp, mercimek dahi mezburun ikdamıyla ziyade olmuş nohud, şehriye, nişadır, hanna, sicim, sinameki, hıyar-ı şenbe, darcın, fülful, karanfil, timur hindi, zencebil, hurma, cevz-i heva, cevz-i hindi ve öd, hasılban ve sandal ve misk ve ve lülü-i hurda vesair ecza-yı harre ve edviye-i hindi irsal edib ve her sene vech-i meşrûh üzere ziyade gelmek adet olduğundan kendi avaidinden teslim-i kılar eylediği vech-i meşrûh üzere olan ziyade mezkûr Mehmed Çavuş'un ikdam ve ihtimam ve istikameti ve sayı ile olduğu ve adı geçen çavuşun Mısır hizmetine tayin olduğu, ulufe, mekulat, yıllık ve kıslık Ramazan-ı şerif ıydiyesi tasarrufunda olmasına dair ferman.

[90]

Hüküm 207

Bolu sancağında olan kadılara gönderilen emirde Bolu sancağının alaybeyileri, zuama ve erbab-ı tımarının hala seferde oldukları, eşkıyanın nice

kimseler katl edip mal ve erzaklarını yağmaladıkları anlaşıldığı bu hususda her kadının dikkatli olup eşkıyayı haksızlığa uğrayanların haklarını şer‘le almalarına ve eşkıyanın hak ettikleri cezanın verilmesine dair ferman.

[90]

Hüküm 208

Trablusşam beylerbeyine gönderilen emirde eski Trablusşam Beylerbeyi Hasan Paşa’nın kethüdası Dergâh-ı Muallam çavuşlarından Ahmed Çavuş’un Trablusşam mütemekkinlerinden Hacı Alaeddin Ezheri’yi nice gün hapis edip darp ve ihanetle zorla iki yüz kuruşunu alıp zulüm ve zorbalık ettiği ve Ahmed Çavuş’un her nerede ise yakalanıp muhkem tenbih edilmesi ve merkeze getirilip ahvalinin Divân-ı Hümâyûn’da görülmesine dair ferman.

[91]

Hüküm 209

Zekim Hâkimi Aleksandra Han’a yazılan namede Şirvan Beylerbeyi Davud’un merkeze mektup yazıp bundan önce Şirvan reayasından çoğunun vatanını terk ettiği ve Zekim’e gidip yerleştikleri anlaşılmış olduğu bunların kadimi vatanları boş kaldığı ve geri yerlerine gönderilmeleri gerektiğine, Aleksandra Han’ın merkeze olan bağlılığını yerine getirerek Şirvan reayasını kadim vatanlarına tekrar döndürmesine dair ferman.

[91]

Hüküm 210

Şirvan defterdarına gönderilen emirde o taraflarda emir ile istihdamda olan kapukullarının reaya ve berayaya zulüm ve zorbalık üzere oldukları anlaşıldığı eskiden o tarafta istihdamda olan kapukullarının istihdamdan kovulmaları ve o taraftan ulufelerinin verilmemesi emr edilip istihdamda olan kapukullarına Şirvan hazinesinden ulufe verilmeyip memur oldukları sefere gitmelerine dair ferman.

[91]

Hüküm 211

Hısnıkeyf ve Siird kadılarına gönderilen emirde Hizan Hâkimi Hasan, Şirvan Beyi Zeynel, Said Beyi Mehmed'in mektup gönderip Kürd Veli cemaatinin Mir Aşireti olan Mehmed'i Hazo Hâkimi olan Mehmed hapsedip Mir Aşirliği'ni sebepsiz yere elinden alarak çoluk çocuğunu dokuz ay hapsedmiş ve bir yol bularak hapisten kurtulup olayı mir-i mirana söylediğinde mir-i-miran tarafından Mir Aşiretliği mukarrer olup tasarrufu için eline tahvilname verilen Mehmed aşiret arasına varıp mal-ı miri tahsiline mübaşeret ettiğinde Hazro Hâkimi Mehmed üç dört bin adam toplayarak üzerlerine gönderip ağalarından birkaç kimseyi ve dört nefer hatip ile altmış nefer adam katl ve dokuz pare karyenin erzak ve malını yağmaladığı ve evladlarından kırk elli neferini esir eylediği bildirilmiştir. Hazo Hâkiminin adamlarından vech-i meşrûh üzere fesad ve zorbalık edenler her nerede ise şer'le buldurup hak üzere teftiş edip üzerine katl hususu sabit ve zahir olanlardan yağmaladıkları mal ve erzakı ashabına aliverip ve esir eylediklerini kurtarıldıktan sonra muhtac-ı arz olanları ve arza muhtaç olmayanların şer'le hakkından gelinmesine dair ferman.

[92]

Hüküm 212

Menteşe Beyine Megri, Döğer ve Üzümlü kadılarına gönderilen emirde Rodos sancakbeyi ve Rodos kadısı mektup gönderip Rodos zahirecilerinden Mehmed bin Ömer, Cafer bin Abdullah, Ömer bin Durmuş ve Mustafa bin Hamza kazalarının merkezinde verilegelen zahireyi Megri etrafından iskeleye indirdiklerinde Megri sakinlerinden Kumanogulları diye bilinen Dergâh-ı Muallam çavuşlarından Hüseyin Çavuş hizmetkârlarını gönderip zahireleri yağmalayıp ve zahire getirenlerden bazılarını yaralayıp zorbalık ettikleri anlaşıldığı zikr olunan ehl-i fesadı yakalayıp bir defa şer'le görülüp yağmaladıkları zahireyi ashabına alıverdikten sonra ehl-i fesadın yarar adamlarla merkeze gönderilmelerine dair ferman.

[92]

Hüküm 213

Dağıstan Hâkimlerinden Şemhal Bey'e gönderilen emride Şirvan Beylerbeyi Davud'un kazaya defteri gönderip Şemhal Bey için padişah adına önemli hizmetlerde bulunduğunu bildirdiği bundan dolayı sevb-i hilat-ı fahire ihsan olunduğna dair ferman. (Bir sureti Asımi Bey'e, Masum Bey'e, Ocak beylerinden Komuklu Ali Bey'e, Geri ocak beylerinden Kara Budak Bey'e, Halil Bey'e, Ali Sultan'a, Şemhal'in iki oğluna, Asmi Bey'in oğluna)

[93]

Hüküm 214

Erzurum Defterdarı olan Hasan'a gönderilen emirde hala Kartil Hâkimi Simon Han'ın mektup gönderip hala fesad ve zorbalık eden Dadyan Melik'in yakalanıp vilayetin zapt edilmesi için asker talep ettiği Çıldır eyaletinin zuama ve erbab-ı tımarından beş yüz nefer ve kul taifesinden üç yüz nefer Kars eyaleti zuama ve erbab-ı tımarından bin ve kul taifesinden üç yüz ve Tomanis ve Tiflis kullarından ve ğayriden üçer yüz nefer ve Göri'den Kazak vesair taifeden beş yüz nefer yarar asker tayin edildiği, Göri Beylerbeyi Mustafa asakir-i mansureye serdar tayin olduğu ve serhad kullarından, zuama ve erbab-ı tımarlardan yeteri kadar asker yatlariyla beraber gönderilmesine ama bu bahane ile hududların boş kalmamasına dikkat edilmesine dair ferman.

[93]

Hüküm 215

Acara beylerbeyine gönderilen emirde hala Kartil Hâkimi Simon Han'ın mektup gönderip Dadyan Melik'in fesad ve zorbalık ettiğini bildirdiği memleketinin feth ve zaptı için hala Göri Beylerbeyi olan Mustafa, serhad kulların, zuama ve erbab-ı tımarlardan yeteri kadar asker tayin olduğu Acara beylerbeyinin kendisine bağlı asker ile Simon Han'ın yanına varıp hizmette bulunması emr edilip acilen gitmesine dair ferman.

[94]

Hüküm 216

Karaman beylerbeyine gönderilen emirde eski Ermenek, Belviran ve Nizib kadıları ve Şeyh Maruf Kerhi Medresesi müderrisi, Nasuh Bey ve Kedeğara müderrisleri ve meşayihden bazı kimselerin merkeze mektup gönderip Belviran kazası sâkinlerinden yirmi yıldan fazla mahkemede niyabet hizmetinde olan Alanlı Abdi, Veli Fakih, Ayuoğlu Mehmed, Veli, Zebani, Pir Ali Fakihoğlu, diğer Mehmed, muhzır tayifesinden Kurd Mehmed ve oğlu Mustafa adındaki kişiler hakkında bundan önce mahkemede istihdam olunmayıp bir nice defa haklarında evamir-i şerife varıp emr-i şerif sicill-i mahfuza kayd olunmuş iken mahallinden ihrac edilip zayi etmekle geri istihdam olunup ehl-i örf yanına varıp hevalarına bağlı olup zulüm ve fesada bağlı nice hususları talim ettirip on beş yirmi nefer atlı ile vilayet üzerine çıkıp karye karye gezip nice sahte vakıf-name peyda ettirip üzerlerine varıp enva-i fesad ve zulüm yaptıklarından mezburlar yakalanıp çavuşa mahpusen Kıbrıs adasına gönderilmelerine dair ferman.

[94]

Hüküm 217

Malatya beyine ve kadısına göndeirlem emirde Sadattan Seyyid Ömer tarafından Seyyid İsmail şer-i şerife gelip Türkman tayifesinden Selmanlı adındaki kabilenin bir yerden yaylaga ve yaylaktan beriyyeye gittiklerinde malikânesine mütesarrıf olunan Erad ve Beksimere adındaki karyelere geldiklerinde reayanın mal ve erzaklarını yağmaladıkları hatta bazılarını katlettikler diye şikâyet ettikleri, etraf karyelerden gelen cemm-i gafir taife-i mezbure için Rafizilerdir sebb-i çar-yar-i güzün edip ehl-i sünnete ve cemaate adavet ve ihanetleri mukarrerdir diye şهادet eylemekle bu hususta herkesin dikkatli olmasını arz olunduğu gibi ise adı geçenleri buldurup üzerlerine sabit olan hukuku hükm edip alıverdikten sonra şer'le haklarından gelinmesine dair ferman.

[95]

Hüküm 218

Rum beylerbeyine ve Malatya kadısına gönderilen emirde Malatya kadısının naibinin Dergâh-ı Muallama suret-i sicil gönderip, Erad adındaki karye reayası şer'-i

şerifle gelip Türkman tayifesinden Cemaat-i Müslümanlı'dan Hacı Vahhab, oğlu Halil ve adamları karyemiz üzerine savaş aletleriyle varıp üç gün üç gece hasar edip değirmenlerimiz basıp arpa, buğday ve unlarımızı zorla alıp içimizden Saru Mehmed'i ok ile vurup ve İsrail Fakih nam kimesneyi kılıçla yaralayıp edip o darptan öldüğü zulüm ve zıbalık ettiklerini beyan ettiği bu yüzden adı geçen kişilerin adamlarıyla beraber şer'le teftiş ve üzerlerine sabit olan hakları alıverdikten sonra muhtac-ı arz olanları ve olmayanların hakkında şer'an lazım gelenin yapılmasına dair ferman.

[95, 96]

Hüküm 219

Rumeli vilayetinde olan beylerbeylerine, sancakbeylerine ve kadılara gönderilen emirde Memalik-i Mahruse'de ulufeye mutasarrıf olan kulların maaşları eskiden beri her üç ayda bir tamamen verilegelmişken ve o vilayette olan mukataattan hasıl olan meblağ serhad kullarının vesair kalelerin masrafına kifayet ederken mültezimler irsaliyeyi kusur üzere getirip defterdarlara birer mikdar caize vermekle kalanlarının tahsili ile mukayyed olmayıp kulların maaşları bazı yerde altı ay, bir yıl ve bazı yerlerde iki yıl verilmeyerek Hazine tahsil olunmadı diye bir akçe ve bir habbe verilmeyip serhad kulları zor duruma düşmüş ve Rumeli vilayetindekileri cümlesi birlik olup reaya ve berayaya hilaf-ı şer' fukaraya zulüm ve zorbalık yaptığı ve bazı yerde ehl-i fesad ve eşkıyanın ortaya çıktığı haramzadelerin yakalanmadığı ve hak ettiklerinin verilmesiği ele sefer memur olanları vaktinde sefere çıkarmayıp ihmal ettiklerinden zeamet ve tımarlarının alındığı gave ortadan kaldırılmaları emredilmiş bu husus için merkezden Abdülkerim'in o tarafa gönderilmiştir. Ashab-ı hukukun haklarının alınması ve eşkıyanın hakkından niye gelinmediği yazılıp merkeze gönderilmesine dair ferman.

[97]

Hüküm 220

Rumeli'nde deniz kenarında olan sancak beylerine ve kadılara gönderilen emirde Rumeli vilayetinde olan Koloz vesair iskelelerde bazı gemiler tereke yükleyip doğru İstanbul'a götürmeyip küffâr-ı haksara alıp gidip ziyade pahalı sattıkları düşmana takviyet ettiklerinden başka İstanbul'da zahire ve kıtlığa olmasına sebep

oldukları bildirildiği ve mukayyed olup sancakbeyleri ve kadıların dikkatli olup hilaf-ı emr-i şerif düşmana giden gemilerin reislerinin yakalanıp gemilerini terekesiyle tutulup miri için kabz ve reisleri ile yoldaşlarının muhkem hapsedilip merkeze gönderilip haklarında çıkanın uygulanmasına dair ferman.

[97]

Hüküm 221

Rumeli vilayetinde gümüş madeni ve darphane olan yerlerin kadılarına gönderilen emirde kazalarının merkezinde olan gümüş madenlerinden eksik gümüş çıktığı ve bazısının harap olduğu asla gümüş çıkmadığı ve darphanelerde akçe kem ayar kesildiği bildirilmiş ve kapıcıbaşı Abdülkerim'in gönderildiği ve onun tahkik ettikten sonra vukuu ve sıhhati üzere arz edilmesine dair ferman.

[98]

Hüküm 222

Rumeli'nde serhadlerde olan beylerbeyilere ve sancakbeylerine gönderilen emirde serhadde olan gazi kullarından şimdiye kadar düşmana yakalanmış olanların nasıl kurtuldukları vee kapıcıbaşlarından Abdülkerim'in oraya gidip düşmanın eline geçenleri kurtarmasına dair ferman.

[98]

Hüküm 223

Sigetvar serhaddinde olan kullar ağalarına vesair gazilere gönderilen emirde şimdiye kadar işleyen ulufelerinin verilmemekle zaruret ve parasız oldukları bildirildiği ve hala kapıcıbaşı olan Abdülkerim'in o tarafa gönderilip şimdiye kadar neden ulufelerin verilmediği ve sebebin ne olduğunu yoklayıp görmesi ve işleyen ulufelerinin bi-kusur tahsil ve teslim eylemesi tenbih olunmuştur. Serhad hizmetinde bulunmaya deva etmeleri ve ulufelerinin kusursuzca verilmesini emrettiğine dair ferman.

[99]

Hüküm 224

Sigetvar beylerbeyine, o taraflarda olan sancakbeylerine ve kadılara gönderilen emirde geçen sene seferde şehid olan gazilerin miraslarının Hazine-i Amire'ye teslim olunmayıp kim el koymuş ise ondan alınmasının emr edilip kapıcıbaşı olan Abdülkerim'in mübâşeretıyla mirasların kimin elinde olduğu ve varislerine verilmiş midir, miri için mi kabzedilmiştir yoksa başka kişilerin mi zimmetinde kalmıştır dikkat ve ihtimamla teftiş edilip varisleri olanların miraslarının varislerine, olmayanların miri için kapıcıbaşıya kabz ettirilip ne kadar miras kabz olunursa müfredatıyla defter edilip vukuu ve sıhhati üzere yazılıp arz edilmesine dair ferman.

[99]

Hüküm 225

Rumeli'de olan Hazine-i Amire defterdarlarına ve kadılara gönderilen emirde harac ve koyun hakkı toplanmasıana varan kul taifesine ruhsat verilmekle kanundan ziyade akçe toplandığı reayaya zulüm ve zorbalık edildiğinden dolayı kapıcıbaşı Abdülkerim'in tayin edilip gönderildiği gereği gibi mukayyed olup fazla akçe almanın sebebi nedir reayadan ve ehl-i vukuftan tahkik edilip fazla alınan akçelerin reayaya bi-kusur verildikten sonra ruhsat verenlerin yazılıp arz edilmesine dair ferman.

[100]

Hüküm 226

Kütahya kadısına ve Anadolu beylerbeyinin kaymakamına göndeilen emirde Dergâh-ı Muallam çavuşlarından Bekir Çavuş bir yolla emr ibraz edip Kütahya vilayetinden bazı sipahileri muhafazaya yazıp bedel akçesi ve keferenin cizyelerini toplayıp fazla malı olduğundan Dergâh-ı Muallam kapıcılarından Mehmed gönderilmiştir. Bekir Çavuş her nerede ise bulunup kapıcı Mehmed mübâşeretıyla teftiş ve defter edilip arz edilmesine dair ferman.

[100]

Hüküm 227

Kütahya kadısına gönderilen emirde Kütahya'da Karaca adındaki çingenelerin ehl-i fesad ve hırsız yatağı oldukları gibi etrafta insanları öldürüp malları yağmaladıklarından yakalanıp kayd ve bend ile merkeze gönderilmeleri emr olmuştur. Sicilleriyle kayd ve bend edilip gönderilmesi ki haklarından gelinmesine dair ferman.

[101]

Hüküm 228

Tunus kadısına gönderilen emirde eski Tunus Beylerbeyi Mehmed'in merkeze gelmek istediğinde bazı kişiler ondan bi-ğayr-i hak dava edip gelmesine mani oldukları hak dava etmek isteyenlerin hakları varsa davaları merkezde görülüp lazım gelenin yerine getirilmesi emre mani olanlara izin verilmemesine dair ferman.

[101]

Hüküm 229

Tunus kadısına, kul taifesinin ağalarına ve ihtiyarlarına gönderilen emirde eski Tunus Beylerbeyi Mehmed'in merkeze mektup gönderip mühriyye ve gayri hizmet bahanesiyle adı geçenin bastardesinde mülkü olan Forsa kâfirlerinin bazıları asker halkını alıkomak istediklerini bildirmişdir. Tunus Beylerbeyi Mehmed'in bastardesinde mülkü olan Forsa kâfirlerine asker halkını ve gayri asla dahl ettirilmemesine dair ferman.

[101]

Hüküm 230

Kefe beylerbeyine, Kefe kadısına ve müfettişine gönderilen emirde eski Kefe Beylerbeyi olan Mehmed'in bundan sonra orda muhafazada olan askere ekmek vesair zehayir tedarik etmesi için emir verilmişti henüz tedarik olunmamıştır o tarafta muhafaza hizmetinde olan askerlere lazım olan eğer ekmek eğer zehayir acilen tedarik edilip askere kıtlık gelmemesi ve ertelenmemesine çok fazla dikkat edilmesine dair ferman.

[102]

Hüküm 231

Tuzla ve Ezine kadılarına gönderilen emirde Tuzla kadısının merkeze suret-i sicil gönderip bundam önce kürekçi gönderilmesi için Dergâh-ı Muallam çavuşlarından Hüseyin Çavuş ulakla giderken Tuzla kazasına bağlı Kösedere adındaki karye kurbunda Değirmendere mevzisinde acemi oğlanı adına bazı eşkıya Hüseyin Çavuş'un yolunu basıp taşla darp etmişler ve katırlarını almışlar kaza ahalisine sorulduğunda bu fesadı edenlerin Tuzla karyesinden Koca Şaban, Mehmed bin Ali ve Osman bin Mehmed ve Ezine kazasından Kasım oğlu İbrahim oldukları Müslümanların şahitlikleriyle sabit olmağla kıbel-i şer'den gönderilen muhızlılara da zorbalık edip yaraladıkları ve üç nefer firar etmişlerdir beher hal buldurulup yarar adamlar koşup merkeze gönderilmelerine dair ferman.

[102]

Hüküm 232

Aydın ve Menteşe kadılarına göndeirlen emirde Güzelhisar sakinlerinden Karacaoğlu Ahmed adındaki kişinin o taraflarda serdar namına olup mukaddema ehl-i fesadı yakalamak adına emr alıp kazanıza varıp reayasını şartlayıp bazılarında külli akçe alın ziyade zulüm ettiği bildirilmiş reayadan ahz ve celb eylediği doğru ise ashab-ı hukukun hakların alıverdikten sonra hizmetten kovulup asla mübaşeret ettirilmemesine dair ferman.

[102]

Hüküm 233

İncik kadısına gönderile emirde merkeze mektup gönderip adı geçen kazada olan sipah tayifesi ve yeniçerilerin sefere doğru yola çıktıkları bazı eşkıya ortaya çıkıp Malkara'ya ve Radoscuk'a gidip gelenleri rencide edip fesad işlediklerinden haklarından gelinmek için emr-i şerif rica ettiğinden çıkmıştır. İncik kazasındaki ehl-i fesad ortaya çıkıp zorbalık yaptıklarında Mehmed Baki Çavuş mübâşeretıyla yakalanıp hak üzere teftiş edilip ashab-ı hukuka şer'le müteveccih olan hakların alıverip muhtac-ı arz olanları arz olmayanların suret-i sicilleriyle merkeze gönderilip küreğe konulmalarına dair ferman.

[103]

Hüküm 234

Hüdavendigâr beyine ve Beypazarı kadısına gönderilen emirde adı geçen livada sohtavat ve levendat'ın çok olup yakalanmaları içib bazı kişiler tüfek ve yat kullanıp ehl-i fesad sohtalar ve levendleri def etmekte iken subaşılar ve ayak amilleri tüfekleriyle dahl ettiklerinden tüfekleri ellerinden alınırsa mukavemete varmayacaklarından tüfekleri ellerinde kalması mukaddema babam Hüdavendigâr zamanında hükm-i şerif verilmekle hilafını emir varid olmaması ise mukarrer tutup amel edilmesine dair ferman.

[103]

Hüküm 235

Hüdavendigâr beyine gönderilen emirde bundan sonra şark seferleri olduğunda Beypazar ahalisi levendat ve sohtalardan ve Müslümanlara saldırıp zorla oğlanlarını alıp malların yağmaladıklarından şikayet etmişlerdir. Müslümanlara zorbalık eden bu ehl-i fesadın üzerlerine il eri ve hisar erleriyle varılıp savaşılırsa demleri ve malları heder olmak üzere babam Hüdavendigâr zamanında hükm-i şerif sadır olmasını Hüdavendigâr ahalisi arz eylemişlerdir. Bunun hilafına emr-i şerif varid olmuş değilse mucebince amel olunmasına dair ferman.

[104]

Hüküm 236

Bosna beylerbeyine ve tımarları defterdarına gönderilen emirde bundan önce Pojega sancağı Zigetvar Beylerbeyiliği'ne bağlanmış, icmal ve mufassal defterleri beylerbeyi Hasan'a gönderilmesi ferman olunmuş iken nice defa Dergâh-ı Muallam çavuşları gönderilip zikr olunan defterler gönderilmemiş olduğundan dolayı mukaddema olan beylerbeyiler ve defterdarlar mesul ve muateb olmuşlardır. İcmal ve mufassal defterlerinin acilen gönderilmesine dair ferman.

[104]

Hüküm 237

Üsküdar kadısına gönderilen emirde Ali adındaki yeniçerinin arz-ı hal sunup Yanık seferine giderken Tuzla adındaki karyede Hüseyin nam yeniçeri evinde iki

sepet esbab ve nakit altmış bin akçe emanete komuşiken bunun kardeşi olan Maverdi nam zımmi bunun için mektup gönderdi diye sepetleri ve akçeyi alıp gece bir cariyenin kolundan asıp diğer esbab ve akçesi kimdedir diye işkence ve ziyade zulüm eylediğinden gayri Tuzla karyesi reayasına dahi zulüm etmekle asılması için emir çıkmışken mal kuvvetiyle kurtulup yollara inip haramilik üzere olduğundan Maverdi adındaki zımminin yakalanıp hakkında lazım gelenin yapılmasına dair ferman.

[104]

Hüküm 238

Radoscuk, İncik ve Malkara kadılarına ve Radoscuk'ta zahire hizmetine mübaşir tayin olunan çavuşa gönderilen emirde hala yeniçeri ağası olan Hasan için kazaların merkezinden arpa cetoplandığı İstanbul'a getirilmesi için gemiler ile adem gönderilip o hususda emr-i şerif talep edilmeyerek yeniçeri ağası Hasan için için tedarik olunan arpayı varan adamları gemiye yükleyip İstanbul'a getirmek istediklerinde mani olunmaması ve adamlarına dahl edilmemesine dair ferman.

[105]

Hüküm 239

Hazo Hâkimine göndeirlen emirde Hasankeyf sancağında Kürd Veli Cemaati Mir Aşireti Mehmed'i çoluk çocuğuyla tutup dokuz ay hapis ve dört hatip ile altmış nefer adam katl eden ve dokuzdan ziyade karyelerinin mal ve erzakını yağmalayıp zotbalık ve fesad her kimler ise yakalanıp kapıcılar mübâşeretiyle hasımlarıyla meclis-i şer'a gönderilip hukuk-ı nası alıverilmesine ve ehl-i fesadın haklarından gelinmesine gereği gibi dikkat edilmesine dair ferman.

[105]

Hüküm 240

Medine-i Münevvere Şeyhü'l-Haremine göndeirlen emirde Şeyhü'l-Harem olanlar Harem-i Şerif vazifesinden mahlül olanların bazısını tevcih ve bazısını tasarruf etmekte ve tevcih ve tasarruf hususlarını Mısır Divanı'na yazmakta ve tevcih olunanlar Mısır'a gidip işlerini maaşlarını almakta ziyade zorluk çekmekte olduklarından Şeyhü'l-Harem tarafından yapılması gereken tevcihat yapıldıktan sonra mutasarrıfların Mısır'a gitmeğe muhtac olmaması için yılda bir kere emir-i Hac

ile ruzname gönderip Divan-ı Mısır defterlerine kaydettirmesi ve sebepsiz yere kimsenin vazife ve dirliğinin başkalarına verilmemesine dair ferman. (Bir sureti Mısır beylerbeyine)

[106]

Hüküm 241

Medine-i Münevvere kadısına gönderilen emirde vazife ve cihattan emekli olanlar eskiden beri sadee Şeyhü'l-Harem tarafından hakkı verilirken Medine-i Münevvere mevali-i kiramı dahi cihet ve vazaif mahlullerin arz etmekle aralarında ihtilaf-ı azim olduğundan kadıların Harem-i Şerifenin işlerine karışmaması emr olduğuna dair ferman.

[106]

Hüküm 242

Galata kadısına göndeirlen emirde Galata Sarayı'na hizmet eden kasablardan Ahmed ve Dime adındaki kasaplar kendi kestikleri koyunların deri ve yağlarını Yedikule kasapları gibi kendileri işlemek için eski koyun emini Mustafa Çavuş mühürlü tezkiresiyle istedikleri ve Ahmed ve Dime adındaki kasapların Saray-ı Amire için kendi kestikleri koyunların yağ ve derilerini kendilerinin işlemesi için emr-i şerif verilmiştir. Buna göre amel edilmesine dair ferman.

[107]

Hüküm 243

Eskişehir kadısına göndeirlen emirde mektub gönderip mukaddema Dergâh-ı Muallam topçularından olan Kurd Ali adındaki eşkıyanın bazı eşkıya ile Maksud adındaki kişinin evini basıp mal ve erzakını yağmaladıklarının şer'le sabit olduğu arz olunmakla Kurd Ali adındaki eşkıyanın ulufesinin kesilip yağmaladığı mal ve erzak bade's-sübut ashabına alınır verilmiş fakat henüz hakkında gelinememiştir. Şer'le hakkında lazım geleni yerine getirilmesine dair ferman.

[107]

Hüküm 244

Eskişehir’de olan kadılara gönderilen emirde adı geçen yerde yollara inip insanları öldürüp mallarını yağmaların ehl-i fesad ve eşkıyanın çok olduğu kadıların hepsinin dikkatli olup kazadaki ehl-i fesad ve eşkıya namında olanları yakalayıp Dergâh-ı Muallam çavuşlarından Mehmed Çavuş’a getirmeleri, yeniçeri, sipahi ve acemi oğlanı olanların hapis edilip isim ve resimlerinin yazılarak arz edilmesi ve olmayanların haklarında şer‘le lazım gelenin yapılmasına dair ferman.

[107]

Hüküm 245

Revan beylerbeyine ve Eleşkird kadısına gönderilen emirde Eleşkird kadısının mektup gönderip Eleşkird sancağında Depekened adındaki karyeden üç bin akçe tımara mutasarrıf olan Budak’ın Kars’da iken haşa Kuran-ı Azim’e küfür edip firar ettikten sonra gelip ben sipahi oğlanı oldum diye reayaya salgun edip Hızır nam kişiyi sebepsiz yere tutuklayıp ve hayasından asıp helak eylediği ve bir zımminin karısını zorla bir hizmetkârına verdirdiği bildirilmiştir. Budak’ı yakalayıp şer‘le üzerine sabit olan hukuku aldıktan sonra Kuran-ı Azim’e küfür ettiği sabit olursa asla mecal vermeyip hakkında şer‘le lazım gelenin yapılmasına dair ferman.

[108]

Hüküm 246

Şam, Haleb, Trablusşam, Diyarbakır ve Bağdad beylerine gönderilen emirde Ane ve Hadise serdarbeyi olan Eburîş oğlu Ahmed’in adı geçen yerlerden ve icare ettiği yerlerden men olunmayıp kadimde ne vechile keyl ve icare edegelmiş ise öyle edip kimseye dahl ettirilmemesine dair ferman.

[108]

Hüküm 247

Trablusşam beylerbeyine gönderilen emirde Hama sakinlerinden Ahmed’in ehl-i fesad ve eşkıya olduğu kendi hallerinde olan Müslümanları ehl-i örfe gammaz edip haberleri olmayan hususlar isnad edip iftira etmekle rencide edip daima şekâvette olduğundan dolayı Ahmed’in yakalanıp arz olunduğu üzere fesad ve

zorbalığı şer'le sabit olursa ashab-ı hukukun hakları alındıktan sonra şer'le lazım gelenin yapılmasına dair ferman.

[108]

Hüküm 248

Bosna beylerbeyine gönderilen emirde bundan önce Pojega sancağının Sigetvar'a ilhak olunup zuama, erbab-ı tımar ve kale neferatının defterleri gönderilmek için defaatle evamir-i şerife gönderilip şimdiye kadar mazaretler gösterilip gönderilmemiştir. Emir mucebince defterlerin cilen gönderilmesine dair ferman.

[109]

Hüküm 249

Rum beylerbeyine ve Sivas kadısına gönderilen emirde Sivas sancağında zeamete mutasarrıf olan Dergâh-ı Muallam çavuşlarından Ahmed Çavuş ve Seydi Ali Çavuş Sivas'ta gezen eşkıyanın yardımcıları olup fesad ve şenaatten gayri fukaraya salgunlar saldıkları gibi Müslümanların karılarını zorla levendata alıverip vilayete hâkim olanlar def etmek istediklerinde haklarında yalanlar söyleyip hak olanın yerine getirilmesini engelledikleri, halkın ellerinden aciz kaldıklarından dolayı Ahmed Çavuş ve Seydi Ali Çavuş'un yakalanıp dikkatlice teftiş edilip ashab-ı hukukun şer'le müteveccih olan haklarını aldıktan sonra mezburların o diyardan alakalarının kesilip Kıbrıs Adası'na sürgün edilmelerine dair ferman.

[110]

Hüküm 250

Rodos beyine ve kadısına gönderilen emirde Rodos'da oturan Berber Hasan adındaki kişinin kendi halinde olmayıp fukaraya zarar verip evlerini bastırıp zulüm ve zorbalıktan hali olmadığından şikâyet edilmektedir. Berber Hasan'a muhkem tenbih edilip kendi halinde olup ehl-i örf yanına varmayıp fukarayı rencide etmekden feragat etmeyerek tekrar rencide ederse o vilayetten ulufesinin kesilip edip başka yere gönderilmesine dair ferman.

[110]

Hüküm 251

Malkara ve Keşan kadılarına gönderilen emirde Tersane-i Amire kethüdası Bayram'ın merkeze arz-ı hal sunup miri esirlerden beş nefer kafır firar edip bunun iki kulun dahi idlal edip doksan bin akçe ve bir altunlu bıçak ile hayli esbabın alıp firar etmişler hala adı geçen kazalarda üç nefer esir ve Ali adında bir kul tutulup subaşıya verildiğini bildirip bir adamına teslim edildiği, akçe ve esbabın şer'le müteveccih olanlardan tahsil ettirilip ademisine teslim edilip yarar adamlar koşup hapis edilerek dikkatlice gönderilmesine dair ferman.

[111]

Hüküm 252

Bolu beyine ve kadılara gönderilen emirde bundan önce Bolu'nun alaybeyi, zuama ve erbab-ı tımarı seferde olduklarından vilayetin boş kaldığı, Müyesser adındaki kişini doğancı tımarıyla mütekaid olup çavuş değil iken bir yolla mehayif teftişine emir alıp ben çavuşum elimde emrin vardır diye reaya, beraya ve fukarayı rencide ettiğinden Müyesser'in husus-ı mezburdan kovulmasına ve fukaranın haklarının alınmasına dair ferman.

[111]

Hüküm 253

Ankara beyine, Ankara ve Koçhisar kadılarına gönderilen emirde hala Sıddık ve Arslan adındaki kişilerin Hacı Piyale nam kişi ile mezraa hususunda davaları olup nice defa adı geçen kişilere hüküm olunup hüccet edilmiş iken Hacı Piyale memnun olmayıp hilaf-ı şer' dahl etmekle Hacı Piyale'ye muhkem tenbih eylesen ki bi daha dehl eylemeye geri dahl ve taarruz ederse kayd ve bend ile merkeze gönderilmesine dair ferman.

[112]

Hüküm 254

Haslar kadısına gönderilen emirde İstanbul etrafında tutulan Kaçkinkul yakalanıp Tomruklara verilip onlar dahi Müslümanların Tomruğa verilen kulların sadece başka yerlere satmak için koruyup sahibi çıktığında vermeyip başkasına

satarak Müslümanlara ğadr etmişlerdir. Tutulan kol her nerde tutuluyor ise Galata zindanına getirilip korunmasına dair ferman.

[112]

Hüküm 255

İstanbul kadısına gönderilen emirde İstanbul muhtesibinin mektup gönderip İstanbul'da çiçekçi dükkânı beş parça iken hala iki yüzden fazla olduğundan dolayı meyvenin az olmasının sebebidir diye üslub-ı sabık üzere beş parça dükkân yerinde bırakılıp geriye kalanların ref olunması istendiği ve beş parça çiçekçi dükkânının yerinde bırakılarak geriye kalanların ref edilmesine dair ferman.

[113]

Hüküm 256

Mora beyine, Balyabadra ve İnebahtı kadılarına gönderilen emirde, İngiltere elçisinin merkeze arz-ı hal gönderip mukaddema İnebahtı nazırı olan Arslan Balyabadra'da olan tacirlerinden Con Beryor adındaki tacire iki bin çuval istakdiya sattım diye dava edip üç yıldan beri adı geçen taciri rencide edip külli zarar ve zorbalık etmekle husus-ı mezbur arz olundukda vusul buldukda Arslan Con Beryor adındaki tacirden dava ederse dinlemeyip merkeze gönderilmesini ve gelip Divân-ı Hümâyûn'umda dava olunması inad ve muhalefet ederse yazıp arz edilmesine dair ferman.

[113]

Hüküm 257

Anadolu beylerbeyine Homa ve Şeyhlü kadılarına gönderilen emirde Homa kazasında Mustafa ve arkadaşları, Gülsüm ve Fatma adındaki kişilerin kendi hallerinde olmayıp İlyas adındaki kişinin kız kardeşinin oğlunu katlettikleri her nerede iseler mahall-i hadiseye getirtip hasımlarıyla murafta eyleyip şer'le haklarında lazım gelenin yapılmasına dair ferman.

[114]

Hüküm 258

Önceki Rakka Beylerbeyi olan Sinan Paşa'ya gönderilen emirde Hadd-i zatinde yarar olup müretteb ve mükemmel adamların olduğu ilam olunmağın adamlarınla ve düşman kalkıp vezirizam serdar Sinan Paşa'nın yanına gidip ona katılması munasib gördüğü üzere hizmette ve yoldaşlıkda bulunması ihmal ve müsaheleden uzak durmasına dair ferman.

[114]

Hüküm 259

Beyşehir kadısına gönderilen emirde Beyşehir ahalisinden cemm-i gafir meclis-i şer'a gelip bundan önce sohta hakkında her karyeye yigitbaşılar ve serdarlar gönderilmesi için emr-i şerifim sadır olmağla Müslümanlar asude-i hal olmuşlardı. Hala mirliva subaşıları ve esirra tayifesi Müslümanlara zulüm ve zorbalık edip şer'a davet olundukarında itaat etmeyip serdarları bunlar hakkında emir yokdur diye mukavemet etmekle Müslümanlara zaleme taifesi (Bu hüküm tamamlanmamıştır)

[115]

Hüküm 260

Rumkale kadısına gönderilen emirde Rumkale'ye bağlı Riş ve Hiş adındaki karyelerin ahalisi arz-ı hal edip bunlar mirliva hası olmağla mirliva Celil Bey'in subaşıları kırk elli sekbanla üzerlerine gidip zorla akçe ve esbablarını alıp külli zulüm ve zorbalık ettiklerinden dolayı cümlemiz vatanımızı terk ederiz diye karar verdikleribden, eşkıyaların yakalanıp husema muvacehesinde şer'le sabit olursa ashab-ı hukuka müteveccih olan hakların aliverip inad ve muhalefet ettirmeyesin zulüm ve zorbalıktan memnum olmayanların isim ve resimleriyle yazılıp arz edilmelerine dair ferman.

[115]

Hüküm 261

Radoscuk kadısına gönderilen emirde Radoscuk iskelesinden İstanbul'a gönderilmesi gereken zahireye Dergâh-ı Muallam çavuşlarından bazı çavuşlar, sipahi oğlanları ve yeniçeri tayifesi İstanbul'a zahire gönderilmeğe mani olup başka diyara

gönderdikleri ilam olunmuştur. Eğer karada eğer deryada adı geçen çavuştan ğayri kimesneyi karıştırmayıp deffedilmesi, memnum olmayanları yazıp arz adilmesi fakat bu bahane ile işçi tayifesine zulüm ve zorbalık olunmaya işçi tayifesine zulüm ve zorbalık edenlerin bir vechile hakkından gelinmesine başkalarına ibret olmasına dair ferman.

[116]

Hüküm 262

Uşak, Eney, Gököyük, Kula, Eşme, Güre ve Şeyhlü kadılarına gönderilen emirde Uşak, Eney ve Eşme kadılarının mektup gönderip Eney kazasında Adasaz adındaki mahalde Müslüman hacıların vesair Halep ve Şam’a giden tüccarların çoğunun öldürölüp esbab ve erzakları yağmalanıp haramilerle gelmeyip günden güne çok olup yakalanamamış karye halkının rencide edildiğı cihetle Eney kazasında Çan adındaki karyede oturan Dergâh-ı Muallam çavuşlarından Hacı Çavuş’un ehl-i vukuf olduğı adı geçen çavuşun mübâşeretiyle ehl-i fesadın yakalanıp meclis-i şer’a getirilmesi arz olunduğı gibi ise üzerlerine sabit olursa muhtac-ı arz olanları arz ve sairler e şer’an lazım gelenin icra edilmesine dair ferman.

[116]

Hüküm 263

Rodos beyine ve kadısına gönderilen emirde Rodos Kalesinde oturan Berber Hasan adındaki kişinin kendi halinde olmayıp aralıksız bir şekilde fukaraya zulüm ve zorbalık ve haksız yere evlerini basmaktan hali olmadığı. (Bu hüküm tamamlanmamış ve bu adam hakkında “250” numaralı tam bir hüküm daha vardır)

[116]

Hüküm 264

Hayrabolu, İncik, Malkara ve Radoscuk kadılarına gönderilen emirde ebna-yı sipahiyan ve silahdarların vesair bölük halkının Beytülmal Emmini Yusuf’un miriye ait Beytülmal vaki olduğunda miri için zapt etmede bazı yeniçeriler ve kapı halkı mani olduklarını bildirdikleri bu makulelerin hakkından gelinmek için arz olunmaları Maliye tarafından verilen hüsn-i şerifle amel olunması muhalefet edenlerin arz edilmesine dair ferman.

[117]

Hüküm 265

Vize sancağında olan kadılara hüküm ki: gönderilen emirde Vize beyi iki seneden beri Rumeli seferinde olduğu kaymakam ve kethüdası olan Perviz hıfz ve hirasetine, hırsız ve eşkıyayı yakalamakta ve şer'le haklarından gelmekte mecd ve sa'y olmağla vilayet ve memlekette ehl-i fesaddan hali iken Vize sancakdan mazul Vize'de Hürrem Paşaoğlu İskender Bey ve Hayrabolu'da oturan Süleyman Çavuş ve Berğos kazasından Mehmed Çavuş sadece celb-i mal için teftiş namına birer tarik ile emir almağla gelip fukara ve zuafayı rencide etmekden hali olmadıklarından dolayı adı geçenlere elimizde emrimiz vardır diye dahl ettirmeyip Perviz kethüda emr üzere ade geçen livayı ber-vech-i adalet zapt edip kimseye şer'-i şerife müğayir iş ettirilmemesine dair ferman.

[117]

Hüküm 266

Eski Rakka Beylerbeyi olan Osman Paşa'ya gönderilen emirde hala Divân-ı Hümâyûn'a çok fazla şikâyetçilerin gelip acilen merkeze huzurun lazım olduğu Osman Paşa'nı bir an duraksamayıp merkeze gelmesi ki ahvalinin hak üzere görüle emr-i şerife muhalefetten ziyade ihtiyat edilmesine dair ferman.

[117]

Hüküm 267

Rum beylerbeyine, hazine defterdarına, mukataat müfettişine ve Rum vilayeti kadılarına gönderilen emirde Rum vilayetinde Demirkapı seferine gitmeyen erbab-ı tımarın bedellerini iltizam eyleyen Kaya ve eşkıyaların fesadlarından dolayı ve sicil olmağla gönderilmesi lazımdır diye beylerbeyi, sancakbeyi ve kuzat arz eylediklerinden Kaya, Fethullah, Kadir Kulu, Hasan ve Halil zimmetlerinde olan mal tahsil olunmak ve reayanın haklarının alınması için Maliye tarafından emr-i şerif verilip merkezden dahi verilmesi emr olduğundan Maliye tarafından emr-i şerif verilmiş ise o emr-i şerif mucebince amel olunmasına dair ferman.

[118]

Hüküm 268

Trablusgarb beylerbeyi olup Donanma-yı Hümâyûn'da Kaptan Paşa'nın kaymakamı ve serdar olan Memi Paşa'ya gönderilen emirde Donanma-yı Hümâyûn ile varıp memur olan Memi Paşa'nın üzere iktiza ettiğine göre muhafaza vesair uğur-ı Hümâyûn-ı saadet-karine bağlı cumhur-ı umurda hizmet tamam olup Donanma-yı Hümâyûn gemilerinin içeriye girmesinin gerektiği hala Suğla sancakbeyi Memi Paşa'ya teslim edilip mecd ve say olmasına dair ferman.

[118]

Hüküm 269

Sakız ve Rodos sancakbeylerine gönderilen emirde hala Trablusşam Beylerbeyi olan Mahmud'un Trablusşam'a gidip Sakız ve Rodos'a vardığında Mahmud'un gemilerle emin ve salim ulaştırılıp uzaklaştırma ve ertelemeden ihmal ve müsaheleden ziyade dikkat edilmesine dair ferman.

[118]

Hüküm 270

Midillu Beyi Murad Bey'e gönderilen emirde Cezayir-i Ğarb beylerbeyinin Cezayir-i Ğarb'a gitmesi emredilmiş adı geçen kişinin hıfz ve hirasat hususunda bir dakika ertelemesine dair ferman.

[119]

Hüküm 271

Haslar kadısına gönderilen emirde Haramideresi adındaki mahalde bir imamın yolunu basan üç eşkıyadan birinin orda hazır olanları yakalayıp İstanbul'da mahbus olmanın sair yoldasları dahi bulunmak için Dergâh-ı Muallam çavuşlarından Osman Çavuş tayin edilip gönderilmiştir. Bu konuya dikkat edilmesi ve hapsedilen kişinin yoldaşları dahi adı geçen kazada her nerede ise çavuş mübâşeretıyla buldurulup yakalanmasına dair ferman.

[119]

Hüküm 272

Ayazmend, Bergama ve Soma kadılarına gönderilen emirde Midillu sancakbeyi Murad'ın mektup gönderip şimdiye kadar kazaların merkezinde olan mücrimler Midillu beyi olanlara verilmiştir. Bundan sonra da kazanızda ne makule cürüm ve günah sadır olursa mücrimleri sicil suretleriyle Midilli beyine gönderilip kaç nefer mücrim teslim edilirse suret-i sicillerinin merkeze gönderilmesine dair ferman.

[119]

Hüküm 273

Hezargrad kadısı olup müfettiş-i emval olan Muslihiddin ve Tırnova kadısına gönderilen emirde Vezir Hasan Paşa'nın Tırnova haslarının voyvodası Kalender varıp zapt edip mahsulünü kabzettikten sonra Tırnova kazasına bağlı Vaylut karyesine kondukda bu karyeden bazı hırsızlar sepetini bozup üç kesede doksan altı bin akçesini çaldıklarında adı geçen kişi tarafından ilam olunmağla hırsız ve harami olanlar ve sabıkası bulunanlar teftiş olup muma-ileyhin malı tahsil ve sipahi ise muhkem hapis edilip arz edilmesi ve değilse hakkından gelinmesine dair ferman.

[120]

Hüküm 274

Vezir Mehmed Paşa'ya gönderilen emirde kasap mütevellileri kasap akçelerini sakladıklarından kasap yamakları yamaklıktan çıktık diye kasaplara yardım etmediklerinden İstanbul'da et sıkıntısı çıkmıştır. Mütevellilerin muhasebesine ve yamakların teftişine sizi nazır tayin edilip mütevellilerin muhasebesine ve yamakların teftişine nazır olup Ermeni Rum ve Yahudiler yamak tayin olunup İstanbul kadısı marifetiyle kasablar hususuna intizam vermeğe dikkat edilmesine dair ferman.

[120]

Hüküm 275

Anadolu beylerbeyine ve Gekler kadısına gönderilen emirde Gekler kadısının mektup gönderip adı geçen kazaya bağlı Seyyidli karyesinden Fethi ve arkadaşlarının zulüm ve zorbalıktan hali olmadıkları hususunda karye ahalisinden bir cemm-i gafir meclis-i şer‘a gelip şikâyet ettiklerin ilam eylediğinden eşkıyaların yakalanıp dikkatlice teftiş edilip lazım gelenin yapılmasına dair ferman.

[120]

Hüküm 276

Mihaliç kadısına ve müderrislerden Mehmed’e gönderilen emirde Anadolu Beylerbeyiliği ile tuğra-yı şerif hizmetinde olan Hamza’nın Macariyyü’l-asl kulu Köpric’in Mihaliç kazasında Çarıklı adındaki karyenin mabeyninde katl eyledikleri bildirilmiştir. Bu hususa dikkat edilip nasıl öldürüldüğü ve öldürülmesinin nedeninin ne olduğuna ve bunun teftiş edilip katl hususu şer‘an üzerine sabit olan kimsenin şer‘le hakkından gelinmesine dair ferman.

[120]

Hüküm 277

Mihaliç kadısına ve müderrisinden Mehmed’e gönderilen emirde eski Anadolu Beylerbeyi hala tuğra-yı şerif hizmetinde olan Hamza’nın Rusiyyü’l-asl Ayvad adındaki kulu Mihaliç kazasında Bayezid adındaki kişinin ıdlal edip aldığı ve elinde bulunduğu istima olunmağla Bayezid’i yakalanıp kayd ve bendle merkeze gönderilmesine dair ferman.

TABLO LİSTESİ

Tablo A.2- 73 Numaralı Mühimme Defterinde (1-120) Geçen Yer Adları

Karaman	Kal'a-i Estergon	Budun	Temeşvar	Bosna
Ayazmend	Berğama	Edremid	Soma	Midillu
Vidin	Kurhil?	Anabolu	Gelibolu	Ekinlik Adası
Safnah	Siroz	Nevrekop	Medine-i Münevvere	Süveyş
Diyarbakir	Eğil	Van	Şirvan	Revan
Kars	Göri	Silifke	Filibe	Burusa
İpsala	Kefe	Biga	Karesi	Basra
Kahire	Şam	Pınarhisar	Tuman	Özi
Tatbe?	Yenişehir	Rumili	Hatvan?	Hüsam?
Tuzla	Deşişe-i Şerife	Karahisar-ı Sahib	Günyüzü	Samsun
Haslar	Silver	Küçük Aden	Niyaki	Veleğrad
Mürsel	Mar'aş	Kanğırı	Harmanyolu	Bağdad
Malatya	Darende	Gerger	Kâhta	Mıstık
Pevayic?	Kotosoril?	Niğde	Boyabad	Gündüzlü
Sayda	Beyrud	Şehr-i Zol	Göksu	Kesikköprü
Çatalca	Yanya	Ayasofya-i Kebir	Ma'lkara	Suyolu
Gerebeniş	Paparoşni	Trabzon	Rize	Habsimane
Sığla	Eskihisar	Mandıra	Aydın	Darıyeri
Dimyat	Mervan	Bâzârgân	Simon?	Boğdan
Sar	Tuht	Kayseriye	Karaağaç	Ferecik
Tunus	Kaparak?	Gümülcine	Yenice-i Karasu	Kavala
Mora	Ğureba-i Yemin	İne	Selimiye	Sidrekapsi

Giresun	Keşab	Kürtün	Kal‘acık	Çukurca
Umur	Keşan	Eriha	Niğfalon?	Lori
Prizin	Vulçitrın	Kal‘a-i Siska	Şehirköy	İznepol
Doyran Gölü	Köprülü	Kalkandelen	Kırçova	Mizistre
Kal‘a-i Breznik	Petriç	Sofya	İhtiman	Radomir
Ağustos	Vodine	Karaferye	Ustrova	Alacahisar
Teke	Zünnuabad	Batoz	Seray	Bacı
Arhus	Adbolu	Azak	Cum‘abâzârı	Karabağ
Tunca	Dadya	Begine	Forsa	Elmalu
Sa‘id	Akşehir	Hazo	Acara	Bayalu
Ergad	Beksimere	Balyabadra	‘Uşak	Begşehir
Çan	Sakız	Cezayir-i Ğarb	Güre	Hezargrâd
Anadolu	Haleb	Rakka	Ruha	Gence
Kesriye	Larende	Kıbrıs	Tarsus	İstanbul
Edirne	Mısır	Aksaray	Tebriz	Sa‘idabad
Yenbu‘	İskenderiyye	Reşid	Bulak	Yemen
Şemahi	Mekke-i Mükerrreme	Cidde	Karacalar	Dolyan
Boğazkesen	Yenice	Kocaeli	Ustrumca	Erzurum
Edirnekapusu	Hüdavendigâr	Selanik	Batum	Çemişgezek
Tiflis	Ahışa	Sivas	Galata	‘Avratbâzârı
Kocasur	Saruhan	Adala	Nasrullah	Gerdüs
Ruscuk	Bilecik	Tulba?	Baf	Şemkür
Zulkâdiriyye	Kanger Derbendi	Of	Hille	Hizan
Karahisar	‘Abalu	Develu	Ürgüb	Kula
Elbistan	Azğavil?	Esterğon	Üsküdar	Gekler
Katar	Çorum	Trablusgarb	İnebahtı	Gököyük
Sarıkavak	Moloc	Bahçecik	Kubadlı	Hama
Sonisa	Abdallu	Konya	Koçhisar	Hadise

Akdağ	İştib	Kratova	Tekviş	Ane
Kelmenler?	Menteşe	Tire	Kasaba-i Konaz	Depekened
Mekri	Karadeniz	Akdeniz	Habeş	Vize
Yanbolu	Ankara	Turğud	Koloz	Yedikule
Aynaroz	Erkili	Rodoscuk	Ereğli	Hısnıkeyf
Şiran	Cezire-i Limni	Ballukasrı	Tosya	Yanık
Kartil	Yafa	Ağrıboz	Kilidülbahr	Sigetvar
Sirişnik	Tatarbâzârı	Menlik	İvranya	Pojeğa
Yenice-i Vardar	Drama	Zihne	Razlık	Begbâzârı
Samakov	Radovişte	Manastır	Florina	Seferihisar
Dubniçe	‘Avrathisarı	Demirhisarı	Hamid	İnecik
Tırğovişte	Marmara	Yaladya	Balis	Güzelhisar
Ağçayobi‘	Ulukürek	Yerdo‘a?	Setkor Ayar	Ezine
Ermenek	Ğazavi	Sappan Deresi	Si‘ird	Belviran
Rum Kal‘a	Riş	Hiş	Enay	Eşme
Vaylut	Seyyidli	Trablusşam	Şam-ı Kazan	Nebek
Eleşkird	Kastamonu	Demirkapu	Dağıstan	Ilğun

Tablo A.3-73 Numaralı Mühimme Defterinde (1-120) Geçen Müslüman Adları

Bostancı ‘Ali Paşa	Vezir Mehmet Paşa	Veli Ağa	‘Udcuoğlu Kasım	‘Abdurrahman
Murad Beg	Mustafa Bölükbaşı	Hasan	Sipah Halife	‘Ali
Ahmed	Menteşoğlu	Durmuşoğlu Halil	‘Arab Rıdvan	Hızır
Mehmed	Süleyman	Hasan Ağa	Sultan Süleyman Han	Halil Çavuş
Hüsrev Çavuş	Mustafa Ağa	‘Abdurrahman Beg	Ca‘fer Paşa	Kabil
‘Abdi	Kâtip ‘Osman	Hazinedar Mehmed	Ca‘fer bin Dürzi Han	Ahmed Çavuş
‘Ömer	İbrahim Beg	Ca‘fer Beg	Kulezade Süleyman Çavuş	Ğazanfer Beg
Millu ‘Ali Beg	Nasır Beg	Veli Beg	Sarı Mehmed	Hızır
Hasan Paşa	Hızır Paşa	Ahmed Paşa	Mustafa Bölükbaşı	Kara Şa‘ban
‘Abdurrezak	Sinan Çavuşoğlu	Hacı ‘Ali Çavuş	Mehmed oğlu Mıstık	Mahmud
Molla Şemseddin	‘Ali Paşa	Arslan	Seyyid Hasan ibn Ebi Nevi	Mahmud Ağa
Basır	‘Ali Odabaşı	Kör Çakır	Vezir Mehmed Paşa	Musa
Hüseyin	Aydın	Ferruh Beg	Mehmed bin ‘Abdullah	Hakkı
Hürrem	Mıstık Bikar	Hoca Sefer	Mevlânâ Mustafa	Abdurrahim
İbrahim Çavuş	Kubad	Seyyid Mehmed	‘Acem Şehzade	Divane Hüseyin

Hüdaverdi	Hüsrev	Halil	Kara ‘Abdurrahman	Hacı Yeğen
‘İzzet Efendi	‘Abdi	Şa‘ban	Mehmed Kethüda	Memun Beg
Ferik	Hacı Musa	Hacı ‘Ali	Hacı Hüseyin Çavuş	Zeynel
Zulkadir	Sinan Paşa	Yusuf	Mevlana Şeyh Efendi	İlyas
Fütuhi	Ramazan	Kabil	Bahşayış Şeyh Mehmed	Sefer
İsra‘il	‘Abdülkerim	Mehmed Subaşı	Şeyh Salih Ebu’l-Kaysiye	Hamza
Yar Ahmed	İbrahim	Mesih	Kapucubaşı ‘Abdülkerim Ağa	İdris
Seyyid İbrahim	Kerime	Gerger	Şeyh ‘Ali Kadri	Müyesser
Bali	Kasım	Şahkulu	Vezir Mehmed Paşa	Ferruh Beg
İkram	Seyyid Veli	Taczade	Vezir-i Azam Sinan Paşa	Emin
Mehmedî	Gazi Giray Han	Bektaş Çavuş	Mehmed Zeyd bin ‘Ömer	Murad
Hafız Mehmed Paşa	Behram Subaşı	Haydar	Vezir Ca‘fer Paşa	Yedi ‘Ali
‘Ali Reis	Sağırinoğlu ‘Ali	Deli Ca‘fer	Müfti Hacı Mehmed	‘Ayşe
Eburişoğlu Ahmed	Polad Ahmed	Vezir Nişancı	Mevlana Hacı İbrahim	Fatma
Seyfullah	‘Atazade	Mehmed Paşa	Raziye Kadınoğlu Mehmed Beg	Piri Çelebi
Katib ‘Osman	Yahya	İskender	Sultan Bayezid	Memi

			Han	
Müslihiddin	Süleyman	Nasreddin	Tuğcuzade Mehmed Çavuş	Hacı Celal
Hacı Ebubekir	Menteş	Ferid Çavuş	Kazgancı Kartek ‘Ali	Memi Paşa
Kel İhsan	Melik Teyyari	Küçük Hızır	Yazıcı Hasan Bali	Baki
Şişto Melik	Oğlan Melik	Ahmed Reis	Davud	Durmuş
Pir Mehmed	Kara Memi	Muhyeddin	Hürrem Paşaoğlu İskender	Velihan
Süleyman Çavuş	Veli Fakih	Mutakzade Hacı Mustafa	Yeniçeri Ağası Ahmed	Ağayen
Hüseyin Köle	Ayuoğlu Mehmed	Zebani	İlvendoğlu? ‘Ali Paşa	Melikşah
Hacıoğlu Mehmed	Alanlu ‘Abdi	Ca‘fer bin ‘Abdullah	Şeyh ‘Abdolvahhab	Uluhan
Pir ‘Ali Fakihoğlu	‘Ömer bin Durmuş	Mustafa	Vezir Kapudan Halil Paşa	İsma‘il
Ramazan oğlu Mehmed	Mustafa bin Hamza	Nasuh Beg	Hüzar Ahmed Uluhan	Haydar
Eğerci Kethüdası Halil	Vezir Hızır Paşa	‘Abdülkerim	Küpeluoğlu Hüdaverdi	Kurd Bali
Hacı ‘Alaeddin Ezheri	İsrail Fakih			

Tablo A.4- 73 Numaralı Mühimme Defterinde (1-120) Geçen Gayr-i Müslim Adları

Simon Han	Dadyan Melik	Mirman Zımmi	Divane Meyron?	Yoniç
Dimo	Petri Yorgi	Yorgi Yorgi	Yorgi	Yani Dimo
Mihal Dimo	Kara Tadori	Yirvan Kethüda	İskerlen Frankis Anderi	Binbaşı Yorgi
Simon	Aleksandra Voyvoda	Miyos	Yağob	Dimitri
Karamanlu Serkis	Pive veled Tavacı	Niyaki veled Dimitri	Yurğani veled Dimitri	Todori
Yervand	Papo Yorgi			

Tablo A.5- 73 Numaralı Mühimme Defteri'nin (1-120) Hükümlerinde Geçen Olaylar

KONULAR	HÜKÜMLER
EŞKIYALIK	2, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 13, 14, 23, 24, 26, 30, 31, 41, 42, 43, 44, 46, 47, 51, 52, 53, 54, 60, 66, 73, 76, 77, 78, 79, 82, 85, 94, 95, 96, 97, 101, 104, 105, 106, 108, 110, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 140, 132, 136, 138, 139, 142, 147, 152, 153, 155, 158, 160, 162, 163, 165, 166, 170, 172, 173, 175, 177, 178, 180, 181, 189, 191, 192, 193, 194, 195, 197, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 207, 208, 210, 211, 214, 215, 216, 217, 218, 227, 231, 232, 233, 234, 235, 237, 239, 240, 243, 244, 245, 247, 249, 250, 252, 253, 254, 256, 257, 259, 260, 262, 263, 265, 267, 271, 273, 275, 276, 277
SEFER	1, 25, 50, 56, 58, 62, 63, 86, 100, 123, 130, 133, 135, 141, 143, 156, 157, 179, 182, 183, 185, 188, 198, 176, 188, 258
ZAHİRE VE ERZAK TEMİNİ	19, 33, 34, 61, 64, 65, 67, 74, 90, 125, 126, 127, 128, 129, 134, 146, 151, 168, 169, 184, 206, 212, 220, 230, 238, 241, 261

KASSAB	35, 40, 68, 69, 70, 150, 274
TEREKE	17, 39, 48, 84, 107, 164, 224
YOL-KÖPRÜ-SU YOLLARI TAMİRİ	12, 28, 75, 93, 102, 199,
CAMİ YAPIMI	3, 124, 137
VAKIF	11, 37, 38
KOYUN	16, 131, 154, 190, 225, 242
HAZİNELER	18, 22, 29, 59, 81, 92,
HALKIN EMNİYETİ	5, 103,
HASSA ÇAYIRLARI	15,
HALKIN GÜVENLİĞİ VE TAYİN	27, 32, 45, 55, 71, 72, 91, 148, 149, 171,
ASKER TEMİNİ	49,
MERKEZE GELMEK İÇİN VERİLEN İZİN	80, 228
SANCAKLARIN BİRLEŞTİRİLMESİ	87, 88, 89, 236
DÜKKÂN	98, 255

GAYR-İ MÜSLİMLERİN HAKKININ VERİLMESİ	99,
DUACILAR	111,
KANDİL	112,
HEDİYE	144, 145,
BERAT	167,
KAZAK TAYİFESİ	186, 187,
TAYİN	213, 269, 270
CİZYE, ULUFE, BEYTÜ’L-MAL	219, 223, 226, 264
DONANMA	268
VATAN TERK ETME	209
MERKEZE ÇAĞRILMA	266
DEFTER	248
GELİR	246
FİRAR	251

GÜMÜŞ	221
KÜFFAR	222, 229

SONUÇ

Mühimme Defterleri, Divân-ı Hümâyûn'da alınan kararların birer suretlerinin bir araya getirilmesiyle oluşturulan defterlerdir. Osmanlı tarihinin siyasi, ekonomik, sosyal ve askeri durumunu araştıran tarihçilerin müracaat ettikleri kaynakların başında gelen Mühimme Defterleri, tez konusu seçiminde belirleyici olmuştur. Mühimme Defterleri içerisinde 73 numaralı Mühimme Defterleri'nin transkripsiyonu ve değerlendirmesini yapılan defter, III. Murat döneminin (1574-1595) son yılını ve III. Mehmet döneminin (1595-1603) ilk yılını kapsamaktadır. H. 1003-1004, M. 1594-1595 yıllarında yazılan 73 numaralı Mühimme Defteri, döneminin olaylarının gün yüzüne çıkarılmasında önemli bir defterdir. Dönemin siyasi, askeri, ekonomik, sosyal vs. gibi olaylar hakkında fikir sahibi olmamızı sağlayan defter, XVI. yüzyılın son yıllarındaki olaylarını hakkında da bilgiler içermektedir. İncelediğimiz 73 numaralı Mühimme Defteri'nde (1-120), XVI. yüzyılın sonlarında patlak veren ve XVII. yüzyılın başlarına kadar devam eden Celali İsyanları'nın bir nevi ön ayağını oluşturan eşkıyalık olayları çok sık geçmektedir. Osmanlı Devleti, bu dönemde dışta İran ve Avusturya ile uzun ve yıpratıcı savaşlar vermekte içte ise eşkıyalık gibi birçok olayla uğraşmaktadır. Sefer ve zahire temini gibi diğer önemli konular da defterde sıkça geçmektedir.

Osmanlı Devleti XVI. yüzyılın sonlarında en geniş sınırlarına ulaşmış, fakat Celali İsyanları, Avusturya ve İran ile yapılan yıpratıcı savaşlar vb. gibi sorunlar devletin eski gücünün kırılmasına ve bu da merkezi otoritenin zayıflamasına, özellikle taşrada eşkıyalık olaylarının artmasına sebebiyet vermiştir. Eşkıyalık faaliyetleri, halkın evlerini terk ederek büyük şehirlere göç etmesine sebep olarak halkı çift-bozan durumuna sokmuştur. Göç ve çift-bozan durumu devletin sosyo-ekonomik dengesini bozmuş ve uzun yıllar boyunca halkın zor durumda kalmasına neden olmuştur.

İncelediğimiz defter, içinde dönemin genel özelliklerini barındırması, dönemdeki önemli konular olan, eşkıyalık faaliyetleri, sefere çıkma, zahire temini

gibi bilgileri ihtiva etmesi ve dönemin genel fotoğrafını ortaya koyması açısından birinci elden önemli bir kaynaktır.

KAYNAKÇA

- 44 Nolu Mühimme Defteri, (Yayına Hazırlayan: Mehmed Ali Ünal), İzmir, Akademi Kitabevi, 1995.
- Afyoncu, Erhan, “Defterhane”, *DİA*, c.IX, (1994), 100-104.
- Ahışhalı, Recep, “Divân-ı Hümâyûn Teşkilatı.” *Osmanlı*, c.VI, (1999), 24-33.
- Ahışhalı, Recep, “Ruus” *DİA*, c.XXXV, (2008), 272-273.
- Ahışhalı, Recep, *Osmanlı Devlet Teşkilatında Reisülküttablık*. İstanbul, Tatav Yay., 2001.
- Aktaş, Necati, “Amedci” *DİA*, c.V, (1991), 12.
- Alkan, Mustafa, *Osmanlı Devletinde Merkez Teşkilatı*, (ed. Tufan Gündüz, Osmanlı Teşkilat Tarihi El Kitabı), Ankara, Grafiker Yay., 2012.
- Aydın, Bilgin, *Osmanlı Bürokrasisinde Divan-ı Hümâyûn Defter Formlarının Çıkışı Çalışması*, Yayınlanmamış Doktora Tezi (Marmara Üni., Sosyal Bil. Enstitüsü) İstanbul 2003.
- Boa, Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Yusuf İhsan GENÇ, Hacı Osman YILDIRIM, Nazım YILMAZ vd., İstanbul, Başbakanlık Basımevi, II.Baskı, 2000.
- Boa Rehberi, İstanbul 2000.
- David, Geza, “XVI. Yüzyılda Osmanlı-Habsburg Mücadelesinin Bir Kaynağı Olarak Mühimme Defterleri”, *Tarih Dergisi*, S.53 (2011/1), (2012), 295-349.
- Emecen, Feridun M., “Osmanlı Divanının Ana Defter Serileri: Ahkâm-ı Mîrî, Ahkâm-ı Kuyûd-ı Mühimme ve Ahkâm Şikâyet”, *Türk Araştırmaları Literatür Dergisi*, c. III, S. 5, (2005), 107-139.
- Faroqhi ,Suraiya, *Osmanlı Tarihi Nasıl İncelenir?*, 4. Baskı, (Çev. Zeynep Altıok), İstanbul, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2011.
- “Fatih Sultan Mehmed”, *Atam Dedem Kanunu Kanunname-i Ali Osman*, (haz. Abdulkadir Özcan), İstanbul, Yitik Hazine Yay., 2013.
- Gökbilgin, M. Tayyib, *Osmanlı Paleografya ve Diplomatik İlişki*, İstanbul 1979.
- Halaçoğlu, Yusuf, *Osmanlı Devlet Teşkilatı ve Sosyal Yapı*, Ankara, TTK Yay., 1996.

- Halaçoğlu, Yusuf, *XIV. ve XVII. Yüzyıllarda Osmanlılarda Devlet Teşkilatı ve Sosyal Yapı*, Ankara, TTK Yay., 1991.
- Halaçoğlu, Yusuf, *XIV. ve XVII. Yüzyıllarda Osmanlılarda Devlet Teşkilatı ve Sosyal Yapı*, 7. Baskı, Ankara, TTK Yay., 2014.
- İnalcık, Halil, *Osmanlı İmparatorluğu Klâsik Çağ (1300-1600)*, 22. Baskı, (Çev. Ruşen Sezer), İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 2016.
- İnalcık, Halil, *Osmanlı'da Devlet, Hukuk, Adalet*, İstanbul, Eren Yay., 2000
- İpşirli, Mehmet, “Beylikçi” *DİA*, c.VI, (1992), 78-79.
- İpşirli, Mehmet, *Klasik Dönem Osmanlı Merkez Teşkilatı*, İstanbul, Zaman Yay., 1999.
- Karaca, Filiz, “Teşrifat” *DİA*, C.XL, (2011), 570-572.
- Kılıç, Mustafa, “Osmanlı Tarihi Araştırmalarında Mühimme Defterlerinin Yeri ve 137 Numaralı Mühimme Defteri” *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* c.VII / 2, (2003), 249-260.
- Kütükoğlu, Mübahat, “Arz”, *DİA*, c. III, (1991), 438-440.
- Kütükoğlu, Mübahat, “Mühimme Defteri”, *DİA*, c. XL, (2006), 520-523.
- Mumcu, Ahmed, “Divân-ı Hümayun.” *DİA*, c. IX, (1994), 430-432.
- Mumcu, Ahmed, *Divan-ı Hümayun*, Ankara, Phoneix Yay., 2017.
- Ortaylı, İlber, *Hukuk ve İdare Adamı Olarak Osmanlı Devleti'nde Kadı*, İstanbul, Kronik Yay., 2016.
- Ortaylı, İlber, *Osmanlı Sarayında Hayat*, İzmir, Yitik Hazine Yay., 2008
- Özbilgen, Erol, *Bütün Yönleriyle Osmanlı Adab-ı Osmaniyye*, İstanbul, İz Yay., 2011.
- Pakalın, Mehmet Zeki, “Nişancı”, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, c. II, (1986), 697-700.
- Pamir, Aybars, “Nişancı ve Hukuki Statüsü”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, c. 59. S. 4, (2010), 691-710.
- Sarıcaoğlu, Fikret, “Divan-ı Hümayun'un Kronolojik Toplanma ve Merasim Günleri (1153-1210 / 1740-1795).” *Osmanlı Araştırmaları Dergisi*, (2007), 87-142.
- Sertoğlu, Midhat, *Osmanlı Tarih Lugatı*, İstanbul, Enderun Kitabevi, 1986.
- Seyitdanlıoğlu, Mehmet V., *Divan-ı Hümayûn'dan Meclis-i Meb'usan'a Osmanlı İmparatorluğu'nda Yasama*, (ed. Güler Eren, Osmanlı 6 Teşkilat), Ankara, Yeni Türkiye Yay., 1999.
- Tanör, Bülent, *Osmanlı-Türk Anayasal Gelişmeleri*, İstanbul, Yapı Kredi Yay., 2009.

Uzunçarşılı, İsmail Hakkı, “ Gazi Orhan Bey Vakfiyesi”, *Bellelen V (1941)*, 289-318.

Uzunçarşılı, İsmail Hakkı, *Osmanlı Devleti'nin Merkez ve Bahriye Teşkilatı*, Ankara, TTK yay. 1998.

Uzunçarşılı, İsmail Hakkı, *Osmanlı Devletinin Saray Teşkilatı*, Ankara, TTK Yay. 1995.

Uzunçarşılı, İsmail Hakkı, *Osmanlı Teşkilâtından Kapıkulu Ocakları I*, Ankara 1943.

Ünal, Mehmet Ali, *Osmanlı Müesseseleri Tarihi*, Isparta, Fakülte Kitabevi, 2005.

İNDEKS

A

‘Abalu, 92, 292
 ‘Abdi, 57, 101, 177, 294, 295
 ‘Abdurrahman, 33, 34, 48, 51, 55, 70, 94, 294
 ‘Abdurrahman Beg, 294
 ‘Abdurrezak, 67, 294
 ‘Abdülkerim, 107, 180, 181, 182, 183, 295, 296
 ‘Acem Şehzade, 294
 ‘Ali, 294
 ‘Ali Odabaşı, 294
 ‘Ali Paşa, 294
 ‘Ali Reis, 295
 ‘Arab Rıdvan, 294
 ‘Atazade, 295
 ‘Avratbâzârı, 292
 ‘Avrathısarı, 158, 293
 ‘Ayşe, 66, 135, 295
 ‘ibâd, 52
 ‘İzzet Efendi, 92, 295
 ‘Ömer, 58, 64, 76, 105, 119, 127, 152, 162, 164, 174, 178, 294
 ‘Ömer bin Durmuş, 296
 ‘Udçuoğlu Kasım, 33, 48, 294
 ‘Uşak, 205, 292

A

Abdallu, 107, 240, 293
 Abdurrahim, 77, 294
 Acara, 176, 271, 292
 Adala, 75, 226, 292
 Adbolu, 162, 265, 292
 Ağayen, 164, 296
 Ağçayobi, 164, 293
 Ağrıboz, 139, 149, 254, 259, 293
 Ahışa, 74, 292
 Ahmed, 11, 34, 42, 51, 53, 57, 62, 63, 65, 75, 87, 91, 94, 107, 113, 120, 127, 128, 137, 141, 142, 143, 146, 147, 153, 160, 164, 171, 178, 187,

194, 196, 197, 198, 202, 214, 215, 217, 220, 227, 232, 234, 240, 243, 253, 255, 256, 258, 261, 264, 269, 277, 280, 281, 282, 294, 304

Ahmed Çavuş, 171, 269, 282, 294

Ahmed Paşa, 294

Ahmed Reis, 296

Akdağ, 113, 243, 293

Akdeniz, 251, 293, 388, 390, 391

Aksaray, 216, 224, 225, 292

Akşehir, 167, 267, 292

Alacahisar, 155, 292

Alanlu ‘Abdi, 296

Aleksandra Voyvoda, 154, 297

Amedi Kalemî, 16

Anabolu, 28, 52, 215, 291

Anadolu, III, 13, 14, 15, 24, 28, 30, 32, 48, 108, 123, 132, 144, 168, 184, 202, 211, 212, 213, 227, 232, 241, 247, 248, 251, 267, 275, 284, 290, 292, 386, 391

Ane, 196, 281, 293

Ankara, 10, 11, 12, 13, 14, 18, 28, 137, 144, 151, 160, 200, 253, 257, 260, 264, 283, 293, 303, 304, 305, 382, 386, 387

Arhus, 162, 265, 292

Arslan, 75, 120, 200, 202, 283, 284, 294

Ayasofya-i Kebir, 101, 238, 291

Ayazmend, 49, 209, 214, 289, 291

Aydın, 15, 77, 110, 187, 227, 242, 277, 291, 294, 383, 386

Aynaroz, 143, 256, 293

Ayuoğlu Mehmed, 296

Azak, 37, 163, 265, 292

Azğavil, 94, 292

B

Bacı, 160, 264, 292

Baf, 38, 85, 230, 292

Bağdad, 28, 91, 97, 143, 196, 234, 236, 247, 256, 281, 291

Bahçecik, 98, 239, 292
Bahşayış Şeyh Mehmed, 295
Baki, 160, 188, 277, 296
Bali, 120, 141, 173, 174, 191, 202, 295
Balis, 162, 265, 293
Ballukasrı, 259, 293
Balyabadra, 202, 284, 292
Basır, 75, 294
Basra, 28, 97, 102, 124, 224, 236, 238, 247, 260, 291
Batoz, 159, 292
Batum, 28, 74, 88, 138, 226, 232, 248, 254, 292
Bayalu, 167, 292
Bâzârgân, 121, 291
Begbâzârı, 188, 189, 293
Begine, 166, 267, 292
Begşehir, 203, 292
Behram Subaşı, 140, 295
Beksimere, 178, 272, 292
Bektaş Çavuş, 141, 295
Belviran, 177, 272, 293
Berğama, 49, 209, 291
Beylikçi Kalemî, 15
Beyrud, 96, 291
Bilecik, III, 84, 230, 292
Binbaşı Yorgi, 297
Boğazkesen, 66, 222, 292
Boğdan, 38, 83, 87, 123, 125, 230, 232, 247, 248, 291
Bosna, 30, 48, 50, 78, 79, 155, 156, 190, 197, 213, 214, 228, 262, 278, 282, 291
Bostancı ‘Ali Paşa, 294
Boyabad, 93, 234, 291
Budun, 28, 30, 47, 75, 78, 79, 94, 123, 126, 213, 226, 247, 291
Bulak, 28, 58, 218, 292
Bursa, 40, 65, 68, 69, 102, 113, 291

C

Ca‘fer Beg, 59, 294
Ca‘fer bin ‘Abdullah, 174, 296
Ca‘fer bin Dürzi Han, 178, 294
Ca‘fer Paşa, 55, 125, 294
Cezayir-i Garb, 209, 288, 292
Cezire-i Limni, 258, 293

Cidde, 78, 220, 227, 292
Cum‘abâzârı, 157, 292

Ç

Çan, 205, 286, 292
Çatalca, 101, 135, 238, 253, 291
Çemişgezek, 91, 292
Çorum, 99, 237, 292
Çukurca, 258, 292

D

Dadya, 165, 266, 292
Dadyan Melik, 271, 297
Dağıstan, 167, 174, 267, 271, 293
Darende, 92, 234, 291
Darıyeri, 111, 242, 291
Davud, 164, 167, 172, 174, 267, 269, 271, 296
Deli Ca‘fer, 140, 295
Demirhisarı, 158, 263, 293
Demirkapı, 207, 293
Depekened, 196, 281, 293
Deşişe-i Şerife, 218, 291
Develu, 92, 292
Dimitri, 68, 86, 231, 297
Dimo, 161, 194, 264, 297
Dimyat, 28, 119, 120, 122, 245, 246, 291
Divane Hüseyin, 41, 294
Divane Meyron?, 164, 297
Diyarbakir, 28, 59, 80, 90, 91, 112, 130, 140, 143, 162, 173, 196, 234, 291
Dolyan, 66, 222, 292
Doyran Gölü, 158, 263, 292
Drama, 28, 157, 263, 293
Dubniçe, 158, 263, 293
Durmuş, 73, 164, 174, 270, 296, 387
Durmuşoğlu Halil, 215, 294

E

Eburişoğlu Ahmed, 256, 295
Edirne, 11, 26, 28, 54, 62, 67, 86, 157, 158, 215, 220, 223, 231, 256, 260, 266, 292
Edirnekapusu, 68, 292

Eğerci Kethüdası Halil, 296
Eğil, 59, 291
Ekinlik Adası, 291
Elbistan, 94, 235, 292
Eleşkird, 87, 196, 232, 281, 293
Elmalu, 166, 167, 292
Emin, 44, 295
Enay, 205, 293
Ereğli, 39, 257, 293
Erğad, 178, 292
Eriha, 151, 260, 292
Erkili, 144, 145, 293
Ermenek, 272, 293
Erzurum, 28, 74, 125, 137, 138, 175,
226, 248, 252, 254, 271, 292, 382,
383, 384, 385, 386, 387, 388, 391
Eskihisar, 110, 242, 291
Esterğon, 94, 292
Eşme, 205, 286, 293
Ezine, 186, 277, 293

F

Fatma, 135, 202, 284, 295, 387
Ferecik, 131, 250, 291
Ferid Çavuş, 261, 296
Ferik, 98, 295
Ferruh Beg, 77, 114, 294, 295
Filibe, 65, 221, 291
Florina, 157, 263, 293
fodılası, 53, 215
Forsa, 186, 276, 292
Fütuhi, 103, 239, 295

G

Galata, 95, 235, 280, 284, 292
Gazi Giray Han, 131, 295
Gekler, 211, 290, 292
Gelibolu, 28, 53, 67, 140, 150, 215,
223, 255, 259, 291
Gence, 41, 49, 61, 70, 74, 154, 164,
213, 219, 224, 226, 266, 292
Gerdüs, 162, 265, 292
Gerebeniş, 105, 106, 240, 291
Gerger, 92, 113, 234, 243, 291, 295
Giresun, 146, 258, 292
Gököyük, 205, 286, 292
Göksu, 41, 98, 104, 237, 239, 291

Göri, 63, 74, 175, 176, 220, 226, 271,
291
Gümölcine, 28, 136, 253, 291
Gündüzlü, 93, 234, 291
Günyüzü, 167, 267, 291
Güre, 205, 286, 292
Güzelhisar, 187, 277, 293

Ğ

Ğazanfer Beg, 59, 294
Ğazavi, 169, 293
Ğureba-i Yemin, 140, 292

H

Habeş, 28, 132, 251, 293
Habsimane, 107, 291
Hacı ‘Alaeddin Ezheri, 171, 296
Hacı ‘Ali, 294, 295
Hacı ‘Ali Çavuş, 294
Hacı Celal, 152, 296
Hacı Ebubekir, 152, 296
Hacı Hüseyin Çavuş, 295
Hacı Musa, 295
Hacı Yeğen, 91, 234, 294
Hacıoğlu Mehmed, 174, 296
Hadise, 196, 281, 293
Hafız Mehmed Paşa, 295
Hakkı, 11, 13, 15, 18, 75, 160, 294,
305
Haleb, 28, 48, 97, 105, 142, 151, 196,
205, 236, 252, 256, 260, 281, 292
Halil, 10, 13, 15, 53, 89, 152, 164,
174, 175, 178, 207, 233, 260, 271,
273, 287, 294, 304, 382
Halil Çavuş, 53, 294
Hama, 197, 281, 292
Hamid, 28, 51, 158, 263, 293
Hamza, 29, 55, 57, 65, 72, 76, 80, 91,
92, 97, 99, 108, 110, 111, 120, 129,
130, 139, 141, 143, 145, 146, 147,
148, 156, 158, 159, 162, 169, 171,
173, 174, 177, 184, 185, 186, 187,
188, 189, 197, 200, 201, 202, 211,
241, 255, 270, 290, 295
Harmanyolu, 88, 232, 291
Hasan, 29, 37, 49, 51, 53, 60, 61, 68,
71, 73, 74, 75, 77, 82, 99, 105, 106,

115, 127, 132, 141, 142, 160, 163, 171, 173, 184, 187, 190, 191, 199, 205, 206, 207, 210, 214, 215, 219, 224, 225, 227, 229, 249, 251, 256, 265, 269, 270, 271, 278, 279, 282, 286, 287, 289, 294, 384
 Hasan Ağa, 294
 Hasan Paşa, 60, 219, 229, 266, 294
 Haslar, 85, 95, 201, 209, 231, 235, 283, 288, 291
 Hatvan, 75, 291
 Haydar, 93, 139, 151, 218, 235, 254, 260, 264, 295, 296
 Hazinedar Mehmed, 294
 Hazo, 173, 191, 270, 279, 292
 Hezargrâd, 210, 292
 Hısnıkeyf, 173, 191, 270, 293
 Hızır, 37, 52, 60, 61, 91, 100, 124, 149, 160, 161, 163, 196, 219, 234, 238, 259, 264, 265, 281, 294
 Hızır Paşa, 234, 294
 Hille, 91, 234, 292
 Hiş, 204, 285, 293
 Hizan, 173, 270, 292
 Hoca Sefer, 227, 294
 Hüdavendigâr, 69, 153, 188, 189, 261, 278, 292
 Hüdaverdi, 87, 107, 178, 240, 294
 Hürrem, 77, 145, 207, 227, 257, 287, 294
 Hürrem Paşaoğlu İskender, 145, 207, 257, 287, 296
 Hüsam, 75, 291
 Hüseyin, 40, 75, 86, 92, 127, 131, 135, 141, 162, 165, 173, 174, 186, 190, 191, 229, 231, 244, 249, 250, 252, 265, 270, 277, 278, 294
 Hüseyin Köle, 296
 Hüsrev, 53, 89, 233, 294
 Hüsrev Çavuş, 53, 294
 Hüzar Ahmed Uluhan, 296

I

İlğün, 167, 293

İ

İbrahim, 26, 59, 78, 87, 113, 127, 160, 187, 218, 227, 232, 235, 243, 249, 264, 277, 294, 295, 382, 386, 389
 İbrahim Beg, 59, 294
 İbrahim Çavuş, 78, 127, 227, 249, 294
 İdris, 107, 240, 295
 İhtiman, 157, 263, 292
 İkrâm, 127, 249, 295
 İlventoğlu? ‘Ali Paşa, 296
 İlyas, 236, 284, 295
 İne, 140, 255, 292
 İnebahtı, 28, 101, 139, 149, 202, 238, 254, 259, 284, 292
 İncik, 188, 191, 206, 277, 279, 286, 293
 İpsala, 67, 131, 223, 250, 291
 İskender, 143, 145, 207, 256, 257, 287, 295
 İskenderiyye, 28, 38, 58, 78, 85, 98, 119, 120, 122, 132, 155, 292
 İskerlen Frankis Anderi, 157, 297
 İsmâ‘il, 57, 107, 135, 178, 296
 İsrâ‘il, 295
 İsrail Fakih, 178, 273, 296
 İstanbul, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 17, 18, 19, 20, 23, 28, 31, 38, 39, 40, 68, 85, 86, 94, 101, 102, 117, 122, 123, 135, 157, 158, 201, 204, 211, 215, 220, 221, 222, 223, 230, 231, 232, 235, 238, 245, 246, 247, 252, 257, 261, 263, 265, 273, 279, 283, 284, 285, 288, 289, 292, 303, 304, 305, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 391, 392
 İştib, 28, 115, 158, 293
 İvranya, 158, 263, 293
 İznepol, 158, 263, 292

K

Kabil, 57, 105, 106, 217, 240, 294, 295
 Kahire, 71, 291
 Kâhta, 234, 291
 Kal‘acık, 146, 292
 Kal‘a-i Breznik, 157, 292
 Kal‘a-i Estergon, 47, 291

Kal'a-i Siska, 155, 292
Kalkandelen, 158, 263, 292
Kanger Derbendi, 88, 292
Kağırı, 28, 91, 128, 234, 249, 291
Karak, 135, 291
Kapucubaşı 'Abdülkerim Ağa, 295
Kara 'Abdurrahman, 295
Kara Memi, 165, 266, 296
Kara Şa'ban, 68, 294
Kara Tadori, 297
Karaağaç, 28, 139, 254, 291
Karabağ, 164, 292
Karacalar, 69, 224, 292
Karadeniz, 251, 293
Karaferiye, 157, 263, 292
Karahisar, 76, 92, 167, 226, 234, 267, 291, 292
Karahisar-ı Sahib, 226, 267, 291
Karaman, 28, 47, 48, 71, 130, 150, 168, 177, 213, 232, 248, 250, 252, 260, 267, 272, 291, 384
Karesi, 69, 223, 224, 291
Kars, 28, 61, 63, 70, 74, 82, 87, 125, 175, 220, 224, 225, 229, 232, 248, 271, 281, 291
Kartil, 154, 175, 176, 271, 293
Kasaba-i Konaz, 127, 249, 293
Kasım, 33, 48, 120, 187, 213, 277, 295
Kastamonu, 80, 93, 229, 234, 293
Katar, 99, 237, 292
Katib 'Osman, 295
Kâtip 'Osman, 294
Kavala, 136, 253, 291
Kayseriye, 129, 250, 291
Kazgancı Kartek 'Ali, 296
Kefe, 28, 37, 68, 163, 186, 223, 264, 265, 276, 291
Kel İhsan, 164, 266, 296
Kelmenler, 126, 293
Kerime, 113, 243, 295
Kesikköprü, 41, 98, 104, 237, 291
Kesriye, 52, 215, 292
Keşab, 28, 146, 258, 292
Keşan, 150, 199, 259, 283, 292
Kıbrıs, 28, 34, 51, 64, 72, 107, 133, 198, 214, 221, 225, 226, 240, 252, 272, 282, 292
Kırçova, 158, 263, 292
Kilidülbahr, 143, 257, 293

Kocaeli, 66, 222, 292
Kocasur, 87, 232, 292
Koçhisar, 28, 108, 129, 137, 200, 241, 253, 283, 293
Koloz, 139, 181, 254, 273, 293
Konya, 108, 241, 293
Kotosoril, 291
Köprülü, 158, 263, 292, 392
Kör Çakır, 75, 226, 294
Kratova, 28, 115, 158, 244, 263, 293
Kubad, 81, 113, 229, 243, 294
Kubadlı, 41, 98, 104, 239, 292
Kubbealtı Vezîrleri, 13
Kula, 205, 286, 292
Kulezade Süleyman Çavuş, 294
Kurd Bali, 296
Kurhil, 52, 291
Küçük Aden, 85, 291
Küçük Hızır, 296
Küpeluoğlu Hüdaverdi, 296
Kürtün, 146, 258, 292

L

Larendi, 50, 51, 55, 214, 292
Lori, 154, 261, 292

M

Ma'lkara, 191, 199, 206, 291
Mahmud, 11, 25, 223, 235, 249, 262, 266, 288, 294
Mahmud Ağa, 294
Malatya, 91, 114, 178, 234, 243, 272, 291
Malkara, 28, 103, 150, 239, 259, 277, 279, 283, 286
Manastır, 157, 263, 293
Mandıra, 110, 242, 291
Mar'aş, 89, 94, 149, 150, 291
Marmara, 15, 264, 293, 303, 382, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 391, 392
Medine-i Münevvere, 31, 57, 58, 59, 64, 192, 193, 217, 218, 220, 221, 279, 280, 291
Mehmed, 10, 11, 15, 27, 28, 31, 36, 39, 40, 47, 52, 53, 57, 64, 65, 67, 68, 71, 72, 75, 83, 84, 85, 86, 87, 93,

101, 102, 106, 107, 108, 111, 113, 117, 118, 119, 123, 126, 127, 128, 130, 132, 137, 142, 143, 144, 145, 152, 153, 154, 156, 158, 159, 160, 164, 165, 166, 168, 169, 173, 174, 177, 184, 185, 186, 188, 191, 194, 195, 202, 207, 211, 213, 215, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 230, 231, 232, 235, 238, 240, 241, 242, 243, 245, 246, 249, 251, 253, 256, 257, 260, 261, 262, 263, 264, 266, 268, 270, 272, 273, 275, 276, 277, 279, 281, 287, 289, 290, 294, 303, 304
Mehmed bin ‘Abdullah, 294
Mehmed Kethüda, 235, 295
Mehmed oğlu Mıstık, 294
Mehmed Paşa, 295
Mehmed Subaşı, 295
Mehmed Zeyd bin ‘Ömer, 295
Mehmedî, 129, 295
Mekke-i Mükerreme, 31, 62, 67, 71, 78, 224, 227, 292
Mekri, 131, 250, 293
Melik Teyyari, 164, 296
Melikşah, 164, 296
Memi, 143, 152, 153, 165, 208, 256, 260, 261, 266, 288, 295
Memi Paşa, 261, 288, 296
Memun Beg, 91, 295
men‘-u def‘, 52
Menlik, 158, 263, 293
Menteş, 160, 174, 296
Menteşe, 28, 127, 187, 249, 270, 277, 293
Menteşoğlu, 34, 51, 214, 294
Mervan, 119, 291
Mesih, 108, 241, 295
Mevlana Hacı İbrahim, 295
Mevlânâ Mustafa, 294
Mevlana Şeyh Efendi, 295
Mısır, 21, 28, 38, 39, 41, 42, 54, 57, 58, 63, 64, 67, 69, 78, 81, 85, 97, 98, 109, 110, 118, 119, 120, 122, 132, 151, 170, 192, 193, 194, 216, 217, 218, 220, 221, 223, 224, 227, 229, 230, 237, 241, 245, 246, 247, 251, 252, 268, 279, 292
Mıstık, 64, 77, 92, 221, 227, 291
Mıstık Bikar, 77, 227, 294

Midillu, 49, 209, 288, 289, 291
Mihal Dimo, 161, 297
Millu ‘Ali Beg, 294
mîrî, 18, 22, 54, 55
Mirman Zımmi, 297
Miyos, 135, 297
Mizistre, 28, 149, 259, 292
Molla Şemseddin, 294
Moloc, 41, 104, 239, 292
Mora, 28, 139, 149, 161, 202, 254, 259, 264, 284, 292
Muhyeddin, 91, 164, 296
Murad, IV, 14, 27, 31, 49, 118, 209, 214, 245, 288, 289, 294, 295, 391
Murad Beg, 294
Musa, 75, 99, 191, 237, 294, 385, 388
Mustafa, 13, 18, 120, 214, 215, 216, 218, 220, 231, 236, 242, 243, 250, 260, 265, 270, 271, 272, 280, 284, 294, 296, 303, 304, 384, 385, 389
Mustafa Ağa, 215, 220, 294
Mustafa bin Hamza, 296
Mustafa Bölükbaşı, 214, 294
Mutakzade Hacı Mustafa, 296
Müfti Hacı Mehmed, 295
Mühimme Defterleri, III, VIII, 16, 18, 19, 20, 21, 22, 24, 26, 301, 304
Mürsel, 87, 232, 291
Müslihiddin, 72, 210, 296
Müyesser, 112, 200, 242, 283, 295

N

Nasır Beg, 59, 294
Nasreddin, 152, 296
Nasrullah, 41, 98, 104, 239, 292
Nasuh Beg, 177, 296
Nebek, 87, 232, 293
Nevrekop, 56, 216, 263, 291
Niğde, 92, 129, 291
Niğfalon, 151, 292
Nişancı, 12, 13, 14, 23, 142, 256, 305
Niyaki, 68, 85, 291
Niyaki veled Dimitri, 297

O

Of, 88, 232, 292
Oğlan Melik, 164, 296

Ö

Özi, 74, 226, 291

P

Paparoşni, 105, 106, 291
Papo Yorgi, 297
Petri Yorgi, 161, 297
Petriç, 157, 263, 292
Pevayic, 92, 291
Pınarhisar, 73, 225, 291
Pir ‘Ali Fakihoğlu, 296
Pir Mehmed, 164, 296
Piri Çelebi, 295
Pojeğa, 190, 197, 293
Polad Ahmed, 142, 295
Prizin, 155, 292

R

Radomir, 157, 263, 292
Radovişte, 28, 157, 263, 293
Rakka, 33, 48, 90, 112, 162, 203, 207, 213, 233, 243, 265, 285, 287, 292
Ramazan, 103, 141, 148, 161, 174, 258, 264, 268, 295, 392
Ramazan oğlu Mehmed, 296
Raziye Kadınoğlu Mehmed Beg, 295
Razlık, 157, 263, 293
Reşid, 28, 58, 120, 122, 218, 246, 292
Revan, 32, 61, 70, 74, 82, 125, 129, 167, 196, 219, 224, 226, 229, 248, 249, 267, 281, 291
Riş, 204, 285, 293
Rize, 106, 291
Rodoscuk, 28, 145, 153, 191, 204, 206, 293
Ruha, 33, 48, 98, 112, 213, 233, 243, 292
Rum Kal’a, 204, 293
Rumili, 291
Ruscuk, 230, 247, 292
Ruus Kalemî, 16
rûsum-u sicil, 122

S

Sa‘id, 173, 191, 292

Sa‘idabad, 55, 292
Safnah, 55, 216, 291
Sağırinoğlu ‘Ali, 295
Sakız, 208, 288, 292
Samakov, 157, 263, 293
Samsun, 83, 230, 291, 385, 390
Sappan Deresi, 169, 293
Sar, 128, 291
Sarı Mehmed, 294
Sarıkavak, 41, 98, 104, 237, 239, 292
Saruhan, 292
Sayda, 96, 236, 291
Seferihisar, 167, 267, 293
Selanik, 28, 77, 141, 143, 156, 227, 255, 256, 263, 292
Selimiye, 28, 142, 256, 292
Seray, 159, 292
Setkor Ayar, 293
Seyfullah, 141, 255, 295
Seyyid Hasan ibn Ebi Nevi, 294
Seyyid İbrahim, 295
Seyyid Mehmed, 36, 230, 294
Seyyid Veli, 129, 295
Seyyidli, 211, 290, 293
Sığla, 110, 242, 291
Si‘ird, 173, 293
Sidrekapsi, 143, 256, 292
Sigetvar, 182, 183, 190, 274, 275, 282, 293
Silifke, 64, 221, 291
Silver, 291
Simon, 125, 154, 175, 176, 248, 261, 271, 291, 297
Simon Han, 175, 271, 297
Sinan Çavuşoğlu, 69, 223, 294
Sinan Paşa, 37, 123, 126, 130, 148, 203, 238, 248, 250, 258, 259, 285, 295
Sipah Halife, 34, 51, 214, 294
Sirişnik, 158, 293
Siroz, 56, 157, 216, 263, 291
Sivas, 18, 28, 74, 126, 198, 226, 240, 249, 252, 282, 292
Sofya, 28, 157, 263, 292
Soma, 49, 209, 214, 289, 291
Sonisa, 107, 240, 293
Sultan Bayezid Han, 131, 250, 295
Sultan Süleyman Han, 53, 65, 67, 221, 294

Suyolu, 103, 220, 291
Süleyman, 10, 25, 28, 52, 53, 65, 67,
149, 166, 168, 178, 202, 207, 215,
221, 223, 259, 267, 268, 287, 294,
296, 384, 386, 389, 390
Süleyman Çavuş, 168, 268, 296
Süveys, 28, 58, 78, 218, 227, 291

Ş

Şa‘ban, 94, 131, 132, 186, 295
Şahkulu, 113, 295
Şam, 28, 72, 87, 96, 196, 205, 225,
232, 236, 252, 281, 286, 291
Şam-ı Kazan, 293
Şehirköy, 158, 263, 292
Şehr-i Zol, 28, 97, 124, 236, 247, 291
Şemahi, 61, 292
Şemkür, 292
Şeyh ‘Abdulvahhab, 152, 296
Şeyh ‘Ali Kadri, 295
Şeyh Salih Ebu’l-Kaysiye, 109, 295
Şiran, 28, 147, 258, 293
Şirvan, 28, 61, 167, 172, 173, 174,
219, 248, 267, 269, 270, 271, 291
Şişto Melik, 164, 296

T

Taczade, 250, 295
Tahvil Kalemî, 16
Tarsus, 28, 34, 51, 133, 134, 214, 252,
292
Tatarbâzârı, 158, 293
Tatbe, 75, 291
Tebriz, 28, 29, 32, 55, 59, 60, 61, 74,
81, 82, 125, 216, 218, 219, 226, 229,
248, 292
Teke, 28, 158, 166, 263, 267, 292
Tekviş, 115, 293
Temeşvar, 30, 48, 213, 291
Teşrifat Kalemî, 17
Tırğovişte, 28, 157, 293
Tiflis, 74, 175, 226, 271, 292
Tire, 28, 37, 127, 163, 249, 265, 293
Todori, 68, 157, 161, 223, 297
Tosya, 128, 249, 293
Trablusgarb, 28, 99, 237, 260, 261,
288, 292

Trablusşam, 28, 86, 87, 96, 171, 196,
197, 208, 231, 236, 252, 269, 281,
288, 293
Trabzon, 240, 291
Tuğcuzade Mehmed Çavuş, 296
Tuht, 128, 249, 291
Tulba, 84, 292
Tuman, 74, 291
Tunca, 164, 292
Tunus, 135, 185, 252, 276, 291
Turğud, 139, 167, 254, 293
Tuzla, 186, 190, 277, 278, 291

U

Uluhan, 164, 296
Ulukürek, 293
Umur, 150, 259, 292
Ustrova, 157, 263, 292
Ustrumca, 66, 157, 222, 263, 292

Ü

Ürgüb, 92, 234, 292
Üsküdar, 95, 102, 190, 235, 238, 278,
292

V

Van, 59, 82, 218, 229, 291, 387, 388,
390
Vaylut, 210, 289, 293
Veleğrad, 85, 291
Veli Ağa, 36, 47, 213, 294
Veli Beg, 59, 294
Veli Fakih, 177, 272, 296
Velihan, 164, 296
Vezir Ca‘fer Paşa, 295
Vezir Hızır Paşa, 296
Vezir Kapudan Halil Paşa, 296
Vezir Mehmed Paşa, 245, 294, 295
Vezir Mehmet Paşa, 294
Vezir Nişancı, 295
Vezir-i Âzam, 13
Vezir-i Azam Sinan Paşa, 295
Vidin, 52, 291
Vize, 28, 144, 145, 195, 206, 257, 287,
293
Vodine, 157, 166, 215, 263, 267, 292

Vulçitrın, 155, 292

Y

Yafa, 132, 251, 293
Yağob, 102, 297
Yahudi, 102, 161, 238, 264
Yahya, 258, 295, 390
Yaladya, 161, 264, 293
Yanbolu, 28, 108, 136, 241, 253, 293
Yanık, 190, 278, 293
Yani Dimo, 161, 264, 297
Yanya, 101, 238, 291
Yar Ahmed, 295
Yazıcı Hasan Bali, 296
Yedi ‘Ali, 295
Yedikule, 194, 280, 293
Yemen, 28, 78, 132, 227, 251, 292
Yenbu‘, 28, 58, 292
Yenice, 66, 136, 156, 222, 253, 263, 291, 292
Yenice-i Karasu, 136, 253, 291

Yenice-i Vardar, 293
Yeniçeri Ağası Ahmed, 296
Yenişehir, 40, 85, 101, 231, 238, 291
Yerdo‘a, 293
Yervand, 40, 65, 222, 297
Yirvan Kethüda, 157, 297
Yoniç, 297
Yorgi, 52, 68, 157, 161, 215, 297
Yorgi Yorgi, 161, 297
Yurğani veled Dimitri, 68, 297
Yusuf, 11, 12, 18, 101, 140, 152, 206, 255, 286, 295, 303, 304, 389

Z

Zebani, 177, 272, 296
Zeynel, 91, 173, 270, 295
Zihne, 157, 263, 293
Zulkadir, 295
Zulkâdiriyye, 292
Zünnuabad, 159, 264, 292

EKLER

1- 73 Numaralı Mühimme Defterinin Orijinal Metni (1-120)

T.C. BAŞBAKANLIK OSMANLI ARŞİVİ DAİRE BAŞKANLIĞI (BOA) ©

T.C.
BAŞBAKANLIK
DEVLET ARŞİVLERİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı
DEFTER BİLGİ FORMU

BDA-17-FR-10

02-12-2015

KOD:	SIRA NU:	ORJİNAL NU:
A.ÇDVNSMHM	73	
Bab-ı Asaî/Divan-ı Hümayun Sicilleri/Mühimme Defterleri		
BAŞLANGIÇ TARİHİ:	BİTİŞ TARİHİ:	
1003	1004	
☒ Ciltli ☐ Ciltsiz	EBADİ:	
☒ Ebrulu ☐ Ebrusuz	23 x 29	
NUMARALAMA USULÜ	TOPLAM SAYFA/VARAK SAYISI :	
☐ Varak Usulü ☒ Sayfa Usulü	590 /	
Numaralı Boş Sayfalar : Numarasız Boş Sayfalar a) Başta: b) Sonda: 2		
Mükerrer Sayfa Numaraları:		
Ekler:		
AÇIKLAMA:		

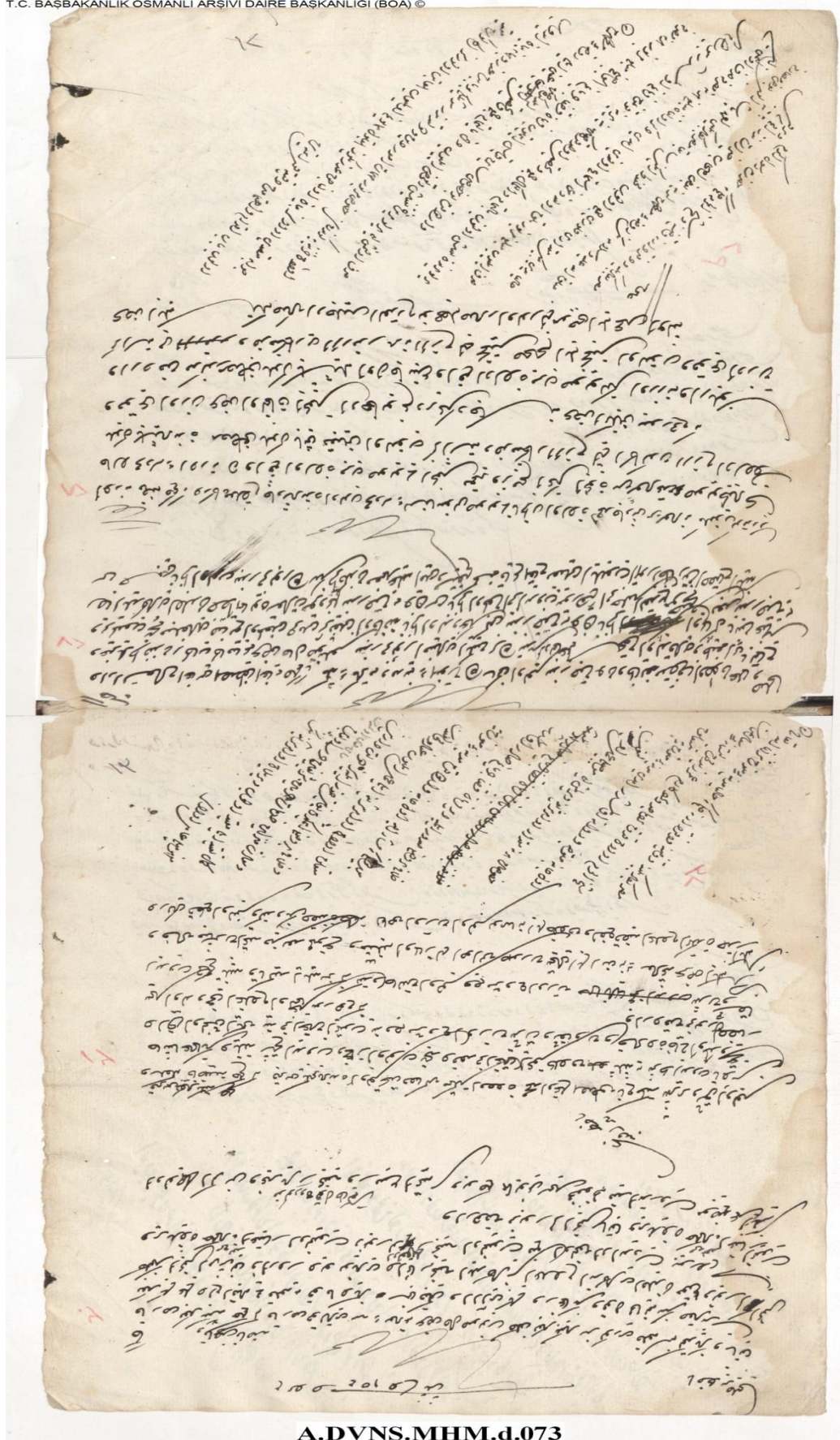
Kamera:

Operator: ARSIVISTDIZAYN

A.DVNS.MHM.d.073

Handwritten text in Tamil script, likely a historical document or manuscript. The text is written in a cursive style and is partially obscured by a large, dark, irregular mark or stain in the center. The visible text is arranged in several lines, with some characters appearing to be in a different script or dialect. The document is aged and shows signs of wear, including creases and discoloration.

A.DVNS.MHM.d.073

Handwritten Ottoman Turkish text, likely a legal or administrative document. The text is written in a cursive script (Rika) and is arranged in several lines. There are some red markings and a small number '20' visible on the right side of the page.

Handwritten Ottoman Turkish text, likely a legal or administrative document. The text is written in a cursive script (Rika) and is arranged in several lines. There are some red markings and a small number '21' visible on the left side of the page.

والتی فی ذلک الوقت من المملکة العثمانیة
والتي فی ذلک الوقت من المملکة العثمانیة
والتي فی ذلک الوقت من المملکة العثمانیة
والتي فی ذلک الوقت من المملکة العثمانیة
والتي فی ذلک الوقت من المملکة العثمانیة

والتي فی ذلک الوقت من المملکة العثمانیة
والتي فی ذلک الوقت من المملکة العثمانیة
والتي فی ذلک الوقت من المملکة العثمانیة
والتي فی ذلک الوقت من المملکة العثمانیة
والتي فی ذلک الوقت من المملکة العثمانیة

والتي فی ذلک الوقت من المملکة العثمانیة
والتي فی ذلک الوقت من المملکة العثمانیة
والتي فی ذلک الوقت من المملکة العثمانیة
والتي فی ذلک الوقت من المملکة العثمانیة
والتي فی ذلک الوقت من المملکة العثمانیة

والتي فی ذلک الوقت من المملکة العثمانیة
والتي فی ذلک الوقت من المملکة العثمانیة
والتي فی ذلک الوقت من المملکة العثمانیة
والتي فی ذلک الوقت من المملکة العثمانیة
والتي فی ذلک الوقت من المملکة العثمانیة

والتي فی ذلک الوقت من المملکة العثمانیة
والتي فی ذلک الوقت من المملکة العثمانیة
والتي فی ذلک الوقت من المملکة العثمانیة
والتي فی ذلک الوقت من المملکة العثمانیة
والتي فی ذلک الوقت من المملکة العثمانیة

17

Handwritten Ottoman Turkish text on page 17, featuring dense script and several red ink markings.

19

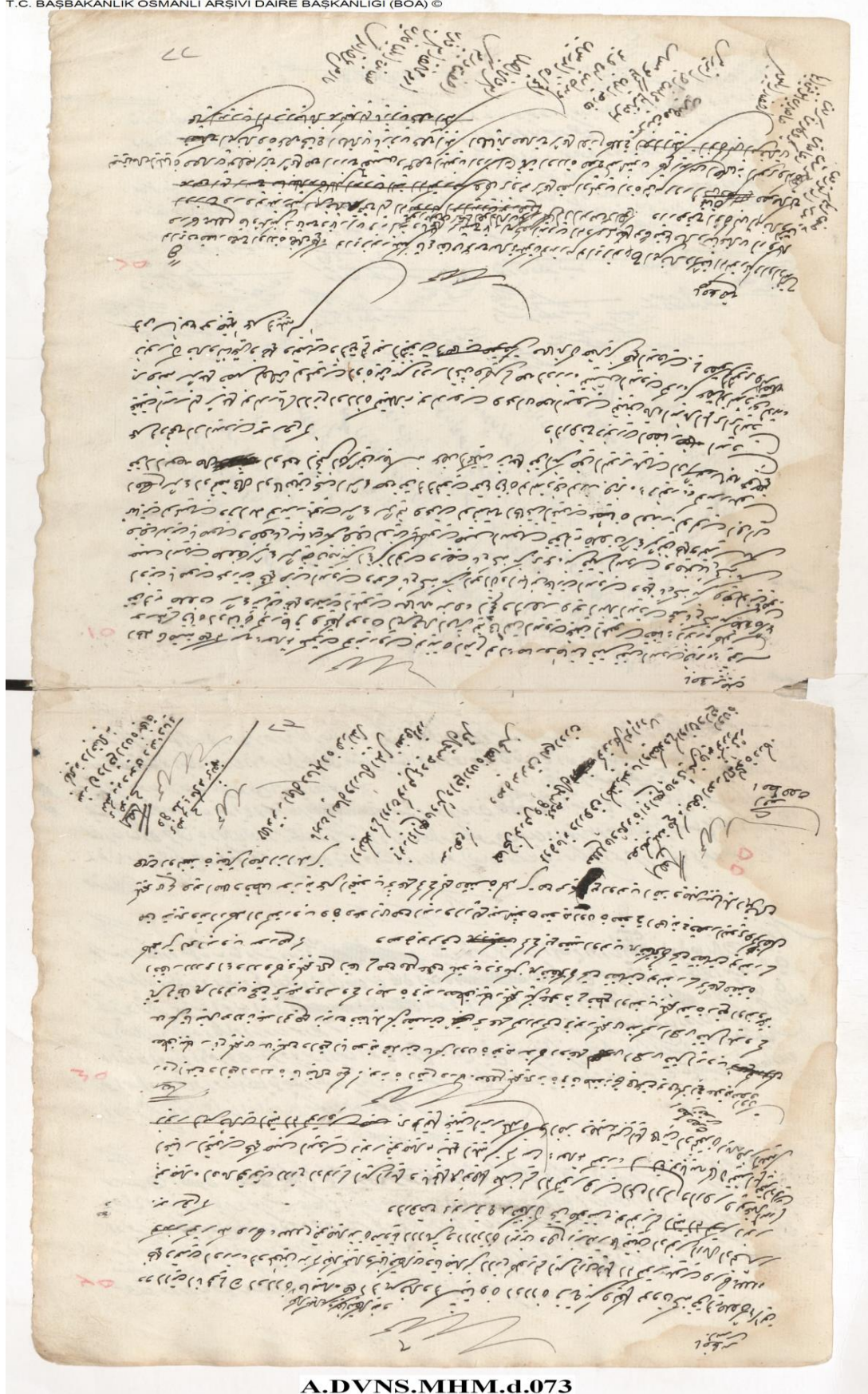
Handwritten Ottoman Turkish text on page 19, featuring dense script and several red ink markings.

A.DVNS.MHM.d.073

✓3

A3

19

A.DVNS.MHM.d.073

Handwritten Ottoman Turkish text in Rika script, consisting of several paragraphs. The text is written on aged, slightly stained paper. There are red marginalia on the left side, including the number '۷۵' (75) and a red 'L' mark. The script is dense and cursive, typical of the period.

Handwritten Ottoman Turkish text in Rika script, continuing from the previous page. The text is written on aged, slightly stained paper. There are red marginalia on the left side, including the number '۷۵' (75) and a red 'L' mark. The script is dense and cursive, typical of the period.

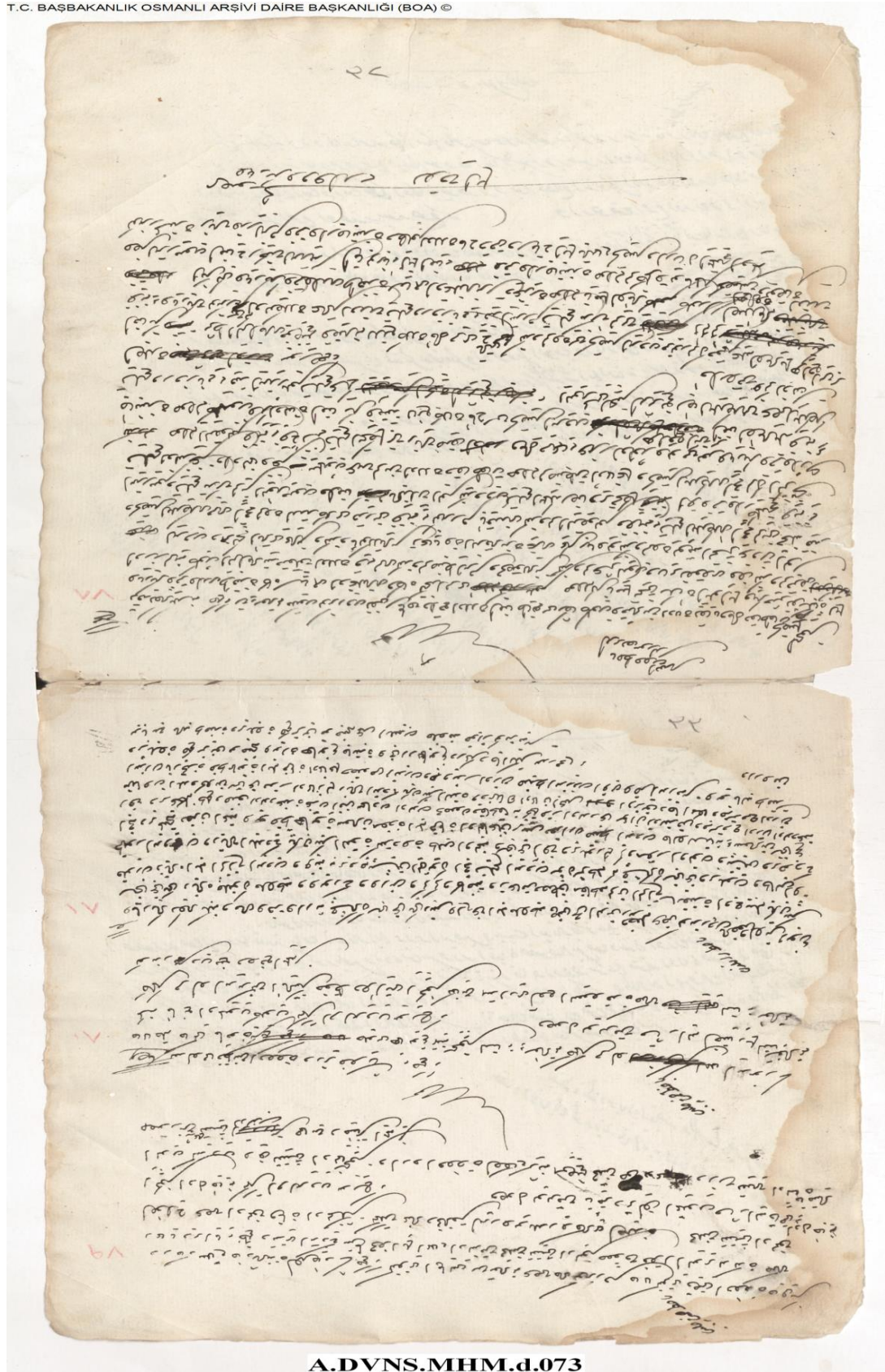
A.DVNS.MHM.d.073

والتی فی ۱۵۵۵
والتی فی ۱۵۵۵
والتی فی ۱۵۵۵

والتی فی ۱۵۵۵
والتی فی ۱۵۵۵
والتی فی ۱۵۵۵

والتی فی ۱۵۵۵
والتی فی ۱۵۵۵
والتی فی ۱۵۵۵

والتی فی ۱۵۵۵
والتی فی ۱۵۵۵
والتی فی ۱۵۵۵

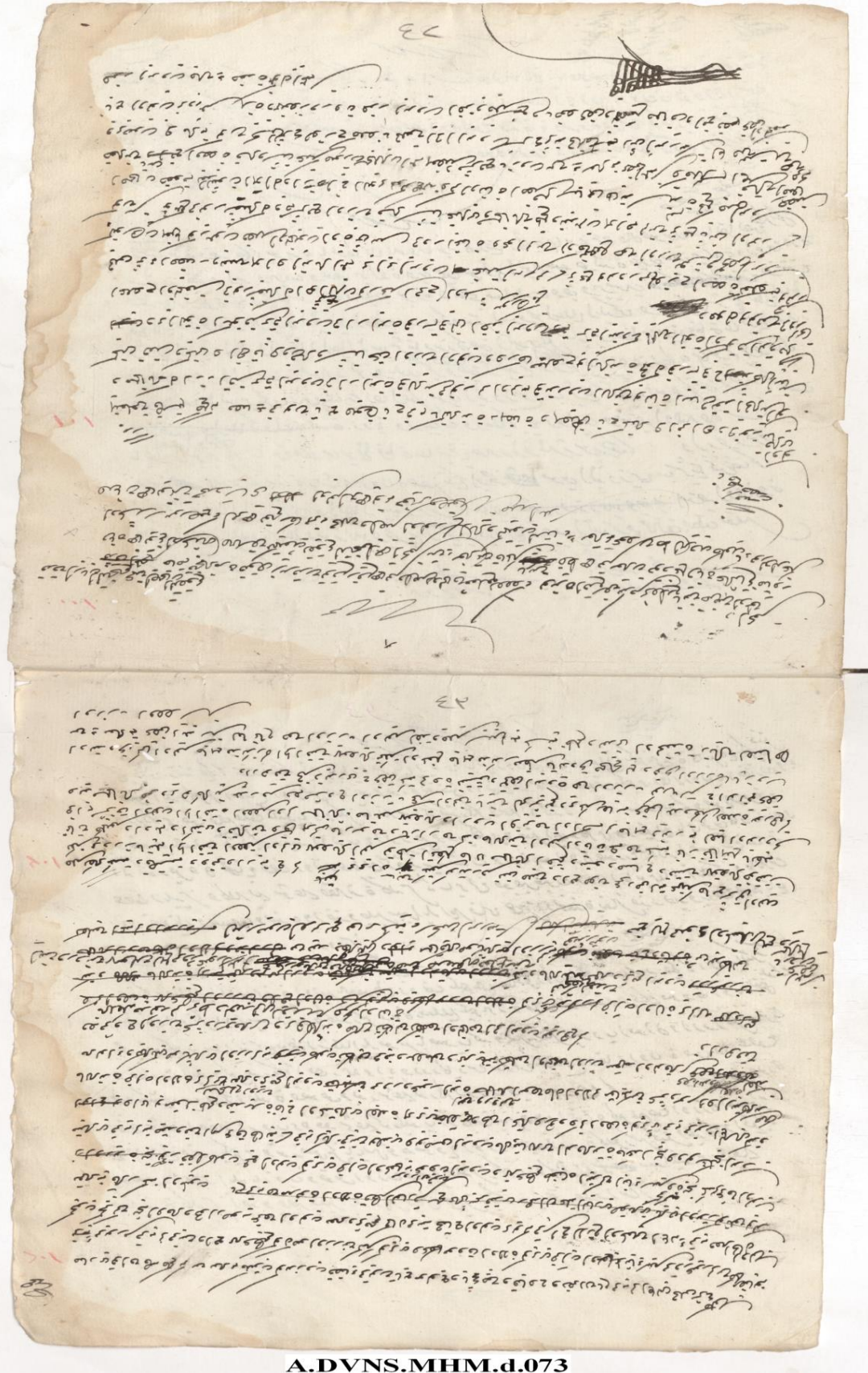
A.DVNS.MHM.d.073

۱۰۰
 ۱۰۱
 ۱۰۲
 ۱۰۳
 ۱۰۴
 ۱۰۵
 ۱۰۶
 ۱۰۷
 ۱۰۸
 ۱۰۹
 ۱۱۰
 ۱۱۱
 ۱۱۲
 ۱۱۳
 ۱۱۴
 ۱۱۵
 ۱۱۶
 ۱۱۷
 ۱۱۸
 ۱۱۹
 ۱۲۰
 ۱۲۱
 ۱۲۲
 ۱۲۳
 ۱۲۴
 ۱۲۵
 ۱۲۶
 ۱۲۷
 ۱۲۸
 ۱۲۹
 ۱۳۰
 ۱۳۱
 ۱۳۲
 ۱۳۳
 ۱۳۴
 ۱۳۵
 ۱۳۶
 ۱۳۷
 ۱۳۸
 ۱۳۹
 ۱۴۰
 ۱۴۱
 ۱۴۲
 ۱۴۳
 ۱۴۴
 ۱۴۵
 ۱۴۶
 ۱۴۷
 ۱۴۸
 ۱۴۹
 ۱۵۰
 ۱۵۱
 ۱۵۲
 ۱۵۳
 ۱۵۴
 ۱۵۵
 ۱۵۶
 ۱۵۷
 ۱۵۸
 ۱۵۹
 ۱۶۰
 ۱۶۱
 ۱۶۲
 ۱۶۳
 ۱۶۴
 ۱۶۵
 ۱۶۶
 ۱۶۷
 ۱۶۸
 ۱۶۹
 ۱۷۰
 ۱۷۱
 ۱۷۲
 ۱۷۳
 ۱۷۴
 ۱۷۵
 ۱۷۶
 ۱۷۷
 ۱۷۸
 ۱۷۹
 ۱۸۰
 ۱۸۱
 ۱۸۲
 ۱۸۳
 ۱۸۴
 ۱۸۵
 ۱۸۶
 ۱۸۷
 ۱۸۸
 ۱۸۹
 ۱۹۰
 ۱۹۱
 ۱۹۲
 ۱۹۳
 ۱۹۴
 ۱۹۵
 ۱۹۶
 ۱۹۷
 ۱۹۸
 ۱۹۹
 ۲۰۰
 ۲۰۱
 ۲۰۲
 ۲۰۳
 ۲۰۴
 ۲۰۵
 ۲۰۶
 ۲۰۷
 ۲۰۸
 ۲۰۹
 ۲۱۰
 ۲۱۱
 ۲۱۲
 ۲۱۳
 ۲۱۴
 ۲۱۵
 ۲۱۶
 ۲۱۷
 ۲۱۸
 ۲۱۹
 ۲۲۰
 ۲۲۱
 ۲۲۲
 ۲۲۳
 ۲۲۴
 ۲۲۵
 ۲۲۶
 ۲۲۷
 ۲۲۸
 ۲۲۹
 ۲۳۰
 ۲۳۱
 ۲۳۲
 ۲۳۳
 ۲۳۴
 ۲۳۵
 ۲۳۶
 ۲۳۷
 ۲۳۸
 ۲۳۹
 ۲۴۰
 ۲۴۱
 ۲۴۲
 ۲۴۳
 ۲۴۴
 ۲۴۵
 ۲۴۶
 ۲۴۷
 ۲۴۸
 ۲۴۹
 ۲۵۰
 ۲۵۱
 ۲۵۲
 ۲۵۳
 ۲۵۴
 ۲۵۵
 ۲۵۶
 ۲۵۷
 ۲۵۸
 ۲۵۹
 ۲۶۰
 ۲۶۱
 ۲۶۲
 ۲۶۳
 ۲۶۴
 ۲۶۵
 ۲۶۶
 ۲۶۷
 ۲۶۸
 ۲۶۹
 ۲۷۰
 ۲۷۱
 ۲۷۲
 ۲۷۳
 ۲۷۴
 ۲۷۵
 ۲۷۶
 ۲۷۷
 ۲۷۸
 ۲۷۹
 ۲۸۰
 ۲۸۱
 ۲۸۲
 ۲۸۳
 ۲۸۴
 ۲۸۵
 ۲۸۶
 ۲۸۷
 ۲۸۸
 ۲۸۹
 ۲۹۰
 ۲۹۱
 ۲۹۲
 ۲۹۳
 ۲۹۴
 ۲۹۵
 ۲۹۶
 ۲۹۷
 ۲۹۸
 ۲۹۹
 ۳۰۰
 ۳۰۱
 ۳۰۲
 ۳۰۳
 ۳۰۴
 ۳۰۵
 ۳۰۶
 ۳۰۷
 ۳۰۸
 ۳۰۹
 ۳۱۰
 ۳۱۱
 ۳۱۲
 ۳۱۳
 ۳۱۴
 ۳۱۵
 ۳۱۶
 ۳۱۷
 ۳۱۸
 ۳۱۹
 ۳۲۰
 ۳۲۱
 ۳۲۲
 ۳۲۳
 ۳۲۴
 ۳۲۵
 ۳۲۶
 ۳۲۷
 ۳۲۸
 ۳۲۹
 ۳۳۰
 ۳۳۱
 ۳۳۲
 ۳۳۳
 ۳۳۴
 ۳۳۵
 ۳۳۶
 ۳۳۷
 ۳۳۸
 ۳۳۹
 ۳۴۰
 ۳۴۱
 ۳۴۲
 ۳۴۳
 ۳۴۴
 ۳۴۵
 ۳۴۶
 ۳۴۷
 ۳۴۸
 ۳۴۹
 ۳۵۰
 ۳۵۱
 ۳۵۲
 ۳۵۳
 ۳۵۴
 ۳۵۵
 ۳۵۶
 ۳۵۷
 ۳۵۸
 ۳۵۹
 ۳۶۰
 ۳۶۱
 ۳۶۲
 ۳۶۳
 ۳۶۴
 ۳۶۵
 ۳۶۶
 ۳۶۷
 ۳۶۸
 ۳۶۹
 ۳۷۰
 ۳۷۱
 ۳۷۲
 ۳۷۳
 ۳۷۴
 ۳۷۵
 ۳۷۶
 ۳۷۷
 ۳۷۸
 ۳۷۹
 ۳۸۰
 ۳۸۱
 ۳۸۲
 ۳۸۳
 ۳۸۴
 ۳۸۵
 ۳۸۶
 ۳۸۷
 ۳۸۸
 ۳۸۹
 ۳۹۰
 ۳۹۱
 ۳۹۲
 ۳۹۳
 ۳۹۴
 ۳۹۵
 ۳۹۶
 ۳۹۷
 ۳۹۸
 ۳۹۹
 ۴۰۰
 ۴۰۱
 ۴۰۲
 ۴۰۳
 ۴۰۴
 ۴۰۵
 ۴۰۶
 ۴۰۷
 ۴۰۸
 ۴۰۹
 ۴۱۰
 ۴۱۱
 ۴۱۲
 ۴۱۳
 ۴۱۴
 ۴۱۵
 ۴۱۶
 ۴۱۷
 ۴۱۸
 ۴۱۹
 ۴۲۰
 ۴۲۱
 ۴۲۲
 ۴۲۳
 ۴۲۴
 ۴۲۵
 ۴۲۶
 ۴۲۷
 ۴۲۸
 ۴۲۹
 ۴۳۰
 ۴۳۱
 ۴۳۲
 ۴۳۳
 ۴۳۴
 ۴۳۵
 ۴۳۶
 ۴۳۷
 ۴۳۸
 ۴۳۹
 ۴۴۰
 ۴۴۱
 ۴۴۲
 ۴۴۳
 ۴۴۴
 ۴۴۵
 ۴۴۶
 ۴۴۷
 ۴۴۸
 ۴۴۹
 ۴۵۰
 ۴۵۱
 ۴۵۲
 ۴۵۳
 ۴۵۴
 ۴۵۵
 ۴۵۶
 ۴۵۷
 ۴۵۸
 ۴۵۹
 ۴۶۰
 ۴۶۱
 ۴۶۲
 ۴۶۳
 ۴۶۴
 ۴۶۵
 ۴۶۶
 ۴۶۷
 ۴۶۸
 ۴۶۹
 ۴۷۰
 ۴۷۱

[illegible][illegible]

Handwritten Ottoman Turkish text on the top page of a manuscript. The text is written in a cursive script (Rika script) and is arranged in several lines. There are some red ink markings and a signature at the bottom right.

Handwritten Ottoman Turkish text on the bottom page of a manuscript. The text continues from the top page and is written in the same cursive script. There are some red ink markings and a signature at the bottom right.

10

11
 12
 13
 14
 15
 16
 17
 18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48
 49
 50
 51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 60
 61
 62
 63
 64
 65
 66
 67
 68
 69
 70
 71
 72
 73
 74
 75
 76
 77
 78
 79
 80
 81
 82
 83
 84
 85
 86
 87
 88
 89
 90
 91
 92
 93
 94
 95
 96
 97
 98
 99
 100

۱۱۱
 ۱۱۲
 ۱۱۳
 ۱۱۴
 ۱۱۵
 ۱۱۶
 ۱۱۷
 ۱۱۸
 ۱۱۹
 ۱۲۰
 ۱۲۱
 ۱۲۲
 ۱۲۳
 ۱۲۴
 ۱۲۵
 ۱۲۶
 ۱۲۷
 ۱۲۸
 ۱۲۹
 ۱۳۰
 ۱۳۱
 ۱۳۲
 ۱۳۳
 ۱۳۴
 ۱۳۵
 ۱۳۶
 ۱۳۷
 ۱۳۸
 ۱۳۹
 ۱۴۰
 ۱۴۱
 ۱۴۲
 ۱۴۳
 ۱۴۴
 ۱۴۵
 ۱۴۶
 ۱۴۷
 ۱۴۸
 ۱۴۹
 ۱۵۰
 ۱۵۱
 ۱۵۲
 ۱۵۳
 ۱۵۴
 ۱۵۵
 ۱۵۶
 ۱۵۷
 ۱۵۸
 ۱۵۹
 ۱۶۰
 ۱۶۱
 ۱۶۲
 ۱۶۳
 ۱۶۴
 ۱۶۵
 ۱۶۶
 ۱۶۷
 ۱۶۸
 ۱۶۹
 ۱۷۰
 ۱۷۱
 ۱۷۲
 ۱۷۳
 ۱۷۴
 ۱۷۵
 ۱۷۶
 ۱۷۷
 ۱۷۸
 ۱۷۹
 ۱۸۰
 ۱۸۱
 ۱۸۲
 ۱۸۳
 ۱۸۴
 ۱۸۵
 ۱۸۶
 ۱۸۷
 ۱۸۸
 ۱۸۹
 ۱۹۰
 ۱۹۱
 ۱۹۲
 ۱۹۳
 ۱۹۴
 ۱۹۵
 ۱۹۶
 ۱۹۷
 ۱۹۸
 ۱۹۹
 ۲۰۰
 ۲۰۱
 ۲۰۲
 ۲۰۳
 ۲۰۴
 ۲۰۵
 ۲۰۶
 ۲۰۷
 ۲۰۸
 ۲۰۹
 ۲۱۰
 ۲۱۱
 ۲۱۲
 ۲۱۳
 ۲۱۴
 ۲۱۵
 ۲۱۶
 ۲۱۷
 ۲۱۸
 ۲۱۹
 ۲۲۰
 ۲۲۱
 ۲۲۲
 ۲۲۳
 ۲۲۴
 ۲۲۵
 ۲۲۶
 ۲۲۷
 ۲۲۸
 ۲۲۹
 ۲۳۰
 ۲۳۱
 ۲۳۲
 ۲۳۳
 ۲۳۴
 ۲۳۵
 ۲۳۶
 ۲۳۷
 ۲۳۸
 ۲۳۹
 ۲۴۰
 ۲۴۱
 ۲۴۲
 ۲۴۳
 ۲۴۴
 ۲۴۵
 ۲۴۶
 ۲۴۷
 ۲۴۸
 ۲۴۹
 ۲۵۰
 ۲۵۱
 ۲۵۲
 ۲۵۳
 ۲۵۴
 ۲۵۵
 ۲۵۶
 ۲۵۷
 ۲۵۸
 ۲۵۹
 ۲۶۰
 ۲۶۱
 ۲۶۲
 ۲۶۳
 ۲۶۴
 ۲۶۵
 ۲۶۶
 ۲۶۷
 ۲۶۸
 ۲۶۹
 ۲۷۰
 ۲۷۱
 ۲۷۲
 ۲۷۳
 ۲۷۴
 ۲۷۵
 ۲۷۶
 ۲۷۷
 ۲۷۸
 ۲۷۹
 ۲۸۰
 ۲۸۱
 ۲۸۲
 ۲۸۳
 ۲۸۴
 ۲۸۵
 ۲۸۶
 ۲۸۷
 ۲۸۸
 ۲۸۹
 ۲۹۰
 ۲۹۱
 ۲۹۲
 ۲۹۳
 ۲۹۴
 ۲۹۵
 ۲۹۶
 ۲۹۷
 ۲۹۸
 ۲۹۹
 ۳۰۰
 ۳۰۱
 ۳۰۲
 ۳۰۳
 ۳۰۴
 ۳۰۵
 ۳۰۶
 ۳۰۷
 ۳۰۸
 ۳۰۹
 ۳۱۰
 ۳۱۱
 ۳۱۲
 ۳۱۳
 ۳۱۴
 ۳۱۵
 ۳۱۶
 ۳۱۷
 ۳۱۸
 ۳۱۹
 ۳۲۰
 ۳۲۱
 ۳۲۲
 ۳۲۳
 ۳۲۴
 ۳۲۵
 ۳۲۶
 ۳۲۷
 ۳۲۸
 ۳۲۹
 ۳۳۰
 ۳۳۱
 ۳۳۲
 ۳۳۳
 ۳۳۴
 ۳۳۵
 ۳۳۶
 ۳۳۷
 ۳۳۸
 ۳۳۹
 ۳۴۰
 ۳۴۱
 ۳۴۲
 ۳۴۳
 ۳۴۴
 ۳۴۵
 ۳۴۶
 ۳۴۷
 ۳۴۸
 ۳۴۹
 ۳۵۰
 ۳۵۱
 ۳۵۲
 ۳۵۳
 ۳۵۴
 ۳۵۵
 ۳۵۶
 ۳۵۷
 ۳۵۸
 ۳۵۹
 ۳۶۰
 ۳۶۱
 ۳۶۲
 ۳۶۳
 ۳۶۴
 ۳۶۵
 ۳۶۶
 ۳۶۷
 ۳۶۸
 ۳۶۹
 ۳۷۰
 ۳۷۱
 ۳۷۲
 ۳۷۳
 ۳۷۴
 ۳۷۵
 ۳۷۶
 ۳۷۷
 ۳۷۸
 ۳۷۹
 ۳۸۰
 ۳۸۱
 ۳۸۲
 ۳۸۳
 ۳۸۴
 ۳۸۵
 ۳۸۶
 ۳۸۷
 ۳۸۸
 ۳۸۹
 ۳۹۰
 ۳۹۱
 ۳۹۲
 ۳۹۳
 ۳۹۴
 ۳۹۵
 ۳۹۶
 ۳۹۷
 ۳۹۸
 ۳۹۹
 ۴۰۰
 ۴۰۱
 ۴۰۲
 ۴۰۳
 ۴۰۴
 ۴۰۵
 ۴۰۶
 ۴۰۷
 ۴۰۸
 ۴۰۹
 ۴۱۰
 ۴۱۱
 ۴۱۲
 ۴۱۳
 ۴۱۴
 ۴۱۵
 ۴۱۶
 ۴۱۷
 ۴۱۸
 ۴۱۹
 ۴۲۰
 ۴۲۱
 ۴۲۲
 ۴۲۳
 ۴۲۴
 ۴۲۵
 ۴۲۶
 ۴۲۷
 ۴۲۸
 ۴۲۹
 ۴۳۰
 ۴۳۱
 ۴۳۲
 ۴۳۳
 ۴۳۴
 ۴۳۵
 ۴۳۶
 ۴۳۷
 ۴۳۸
 ۴۳۹
 ۴۴۰
 ۴۴۱
 ۴۴۲
 ۴۴۳
 ۴۴۴
 ۴۴۵
 ۴۴۶
 ۴۴۷
 ۴۴۸
 ۴۴۹
 ۴۵۰
 ۴۵۱
 ۴۵۲
 ۴۵۳
 ۴۵۴
 ۴۵۵
 ۴۵۶
 ۴۵۷
 ۴۵۸
 ۴۵۹
 ۴۶۰
 ۴۶۱
 ۴۶۲
 ۴۶۳
 ۴۶۴
 ۴۶۵
 ۴۶۶
 ۴۶۷
 ۴۶۸
 ۴۶۹
 ۴۷۰
 ۴۷۱
 ۴۷۲
 ۴۷۳
 ۴۷۴
 ۴۷۵
 ۴۷۶
 ۴۷۷
 ۴۷۸
 ۴۷۹
 ۴۸۰
 ۴۸۱
 ۴۸۲

۱۱
 ۱۲
 ۱۳
 ۱۴
 ۱۵
 ۱۶
 ۱۷
 ۱۸
 ۱۹
 ۲۰
 ۲۱
 ۲۲
 ۲۳
 ۲۴
 ۲۵
 ۲۶
 ۲۷
 ۲۸
 ۲۹
 ۳۰
 ۳۱
 ۳۲
 ۳۳
 ۳۴
 ۳۵
 ۳۶
 ۳۷
 ۳۸
 ۳۹
 ۴۰
 ۴۱
 ۴۲
 ۴۳
 ۴۴
 ۴۵
 ۴۶
 ۴۷
 ۴۸
 ۴۹
 ۵۰
 ۵۱
 ۵۲
 ۵۳
 ۵۴
 ۵۵
 ۵۶
 ۵۷
 ۵۸
 ۵۹
 ۶۰
 ۶۱
 ۶۲
 ۶۳
 ۶۴
 ۶۵
 ۶۶
 ۶۷
 ۶۸
 ۶۹
 ۷۰
 ۷۱
 ۷۲
 ۷۳
 ۷۴
 ۷۵
 ۷۶
 ۷۷
 ۷۸
 ۷۹
 ۸۰
 ۸۱
 ۸۲
 ۸۳
 ۸۴
 ۸۵
 ۸۶
 ۸۷
 ۸۸
 ۸۹
 ۹۰
 ۹۱
 ۹۲
 ۹۳
 ۹۴
 ۹۵
 ۹۶
 ۹۷
 ۹۸
 ۹۹
 ۱۰۰

Handwritten text in Arabic script, likely a continuation of the manuscript. The text is dense and covers the lower half of the page, with some lines written in a different script or dialect. The ink is dark and the handwriting is cursive.

۵۶
مجلسه در روز دوشنبه ۱۲۸۴
حاضرین: ...
موضوع: ...
قرارداد ...
تاریخ: ...

۵۷
مجلسه در روز دوشنبه ۱۲۸۴
حاضرین: ...
موضوع: ...
قرارداد ...
تاریخ: ...

بسم الله الرحمن الرحيم

[illegible]

[illegible][illegible]

[illegible]

محکم دکن کی ایک اور جگہ پر ایک اور قلعہ ہے جس کا نام ہے قلعہ خاقانیہ جس کا نام ہے قلعہ خاقانیہ جس کا نام ہے قلعہ خاقانیہ

و صواب
میں کیا کہنے دے دوں گے ورنہ تیرے لئے
خاک بن جائے گا ورنہ تیرے لئے

[illegible]

ایمان و ایمان و عقود و تاجیه و زینب و علی
بر صورتی
توالتیه
بر صورتی
بر صورتی
بر صورتی
بر صورتی

[illegible][illegible][illegible][illegible]

[illegible]

Handwritten text in Arabic script, likely a manuscript or a page from a book. The text is dense and covers most of the page, with some marginalia on the left and right sides. The script is cursive and appears to be from a historical period.

Handwritten Ottoman Turkish text, likely a legal or administrative document. The text is written in a cursive script (Rika script) and is arranged in several paragraphs. There are some red ink markings and a signature at the bottom right.

۱۷۲

۱۷۳

۱۷۴

Handwritten Ottoman Turkish text, likely a legal or administrative document. The text is written in a cursive script (Rika script) and is arranged in several paragraphs. There are some red ink markings and a signature at the bottom right.

۱۷۵

۱۷۶

۱۷۷

۱۷۲
 ۱۷۳
 ۱۷۴
 ۱۷۵
 ۱۷۶
 ۱۷۷
 ۱۷۸
 ۱۷۹
 ۱۸۰
 ۱۸۱
 ۱۸۲
 ۱۸۳
 ۱۸۴
 ۱۸۵
 ۱۸۶
 ۱۸۷
 ۱۸۸
 ۱۸۹
 ۱۹۰
 ۱۹۱
 ۱۹۲
 ۱۹۳
 ۱۹۴
 ۱۹۵
 ۱۹۶
 ۱۹۷
 ۱۹۸
 ۱۹۹
 ۲۰۰
 ۲۰۱
 ۲۰۲
 ۲۰۳
 ۲۰۴
 ۲۰۵
 ۲۰۶
 ۲۰۷
 ۲۰۸
 ۲۰۹
 ۲۱۰
 ۲۱۱
 ۲۱۲
 ۲۱۳
 ۲۱۴
 ۲۱۵
 ۲۱۶
 ۲۱۷
 ۲۱۸
 ۲۱۹
 ۲۲۰
 ۲۲۱
 ۲۲۲
 ۲۲۳
 ۲۲۴
 ۲۲۵
 ۲۲۶
 ۲۲۷
 ۲۲۸
 ۲۲۹
 ۲۳۰
 ۲۳۱
 ۲۳۲
 ۲۳۳
 ۲۳۴
 ۲۳۵
 ۲۳۶
 ۲۳۷
 ۲۳۸
 ۲۳۹
 ۲۴۰
 ۲۴۱
 ۲۴۲
 ۲۴۳
 ۲۴۴
 ۲۴۵
 ۲۴۶
 ۲۴۷
 ۲۴۸
 ۲۴۹
 ۲۵۰
 ۲۵۱
 ۲۵۲
 ۲۵۳
 ۲۵۴
 ۲۵۵
 ۲۵۶
 ۲۵۷
 ۲۵۸
 ۲۵۹
 ۲۶۰
 ۲۶۱
 ۲۶۲
 ۲۶۳
 ۲۶۴
 ۲۶۵
 ۲۶۶
 ۲۶۷
 ۲۶۸
 ۲۶۹
 ۲۷۰
 ۲۷۱
 ۲۷۲
 ۲۷۳
 ۲۷۴
 ۲۷۵
 ۲۷۶
 ۲۷۷
 ۲۷۸
 ۲۷۹
 ۲۸۰
 ۲۸۱
 ۲۸۲
 ۲۸۳
 ۲۸۴
 ۲۸۵
 ۲۸۶
 ۲۸۷
 ۲۸۸
 ۲۸۹
 ۲۹۰
 ۲۹۱
 ۲۹۲
 ۲۹۳
 ۲۹۴
 ۲۹۵
 ۲۹۶
 ۲۹۷
 ۲۹۸
 ۲۹۹
 ۳۰۰
 ۳۰۱
 ۳۰۲
 ۳۰۳
 ۳۰۴
 ۳۰۵
 ۳۰۶
 ۳۰۷
 ۳۰۸
 ۳۰۹
 ۳۱۰
 ۳۱۱
 ۳۱۲
 ۳۱۳
 ۳۱۴
 ۳۱۵
 ۳۱۶
 ۳۱۷
 ۳۱۸
 ۳۱۹
 ۳۲۰
 ۳۲۱
 ۳۲۲
 ۳۲۳
 ۳۲۴
 ۳۲۵
 ۳۲۶
 ۳۲۷
 ۳۲۸
 ۳۲۹
 ۳۳۰
 ۳۳۱
 ۳۳۲
 ۳۳۳
 ۳۳۴
 ۳۳۵
 ۳۳۶
 ۳۳۷
 ۳۳۸
 ۳۳۹
 ۳۴۰
 ۳۴۱
 ۳۴۲
 ۳۴۳
 ۳۴۴
 ۳۴۵
 ۳۴۶
 ۳۴۷
 ۳۴۸
 ۳۴۹
 ۳۵۰
 ۳۵۱
 ۳۵۲
 ۳۵۳
 ۳۵۴
 ۳۵۵
 ۳۵۶
 ۳۵۷
 ۳۵۸
 ۳۵۹
 ۳۶۰
 ۳۶۱
 ۳۶۲
 ۳۶۳
 ۳۶۴
 ۳۶۵
 ۳۶۶
 ۳۶۷
 ۳۶۸
 ۳۶۹
 ۳۷۰
 ۳۷۱
 ۳۷۲
 ۳۷۳
 ۳۷۴
 ۳۷۵
 ۳۷۶
 ۳۷۷
 ۳۷۸
 ۳۷۹
 ۳۸۰
 ۳۸۱
 ۳۸۲
 ۳۸۳
 ۳۸۴
 ۳۸۵
 ۳۸۶
 ۳۸۷
 ۳۸۸
 ۳۸۹
 ۳۹۰
 ۳۹۱
 ۳۹۲
 ۳۹۳
 ۳۹۴
 ۳۹۵
 ۳۹۶
 ۳۹۷
 ۳۹۸
 ۳۹۹
 ۴۰۰
 ۴۰۱
 ۴۰۲
 ۴۰۳
 ۴۰۴
 ۴۰۵
 ۴۰۶
 ۴۰۷
 ۴۰۸
 ۴۰۹
 ۴۱۰
 ۴۱۱
 ۴۱۲
 ۴۱۳
 ۴۱۴
 ۴۱۵
 ۴۱۶
 ۴۱۷
 ۴۱۸
 ۴۱۹
 ۴۲۰
 ۴۲۱
 ۴۲۲
 ۴۲۳
 ۴۲۴
 ۴۲۵
 ۴۲۶
 ۴۲۷
 ۴۲۸
 ۴۲۹
 ۴۳۰
 ۴۳۱
 ۴۳۲
 ۴۳۳
 ۴۳۴
 ۴۳۵
 ۴۳۶
 ۴۳۷
 ۴۳۸
 ۴۳۹
 ۴۴۰
 ۴۴۱
 ۴۴۲
 ۴۴۳
 ۴۴۴
 ۴۴۵
 ۴۴۶
 ۴۴۷
 ۴۴۸
 ۴۴۹
 ۴۵۰
 ۴۵۱
 ۴۵۲
 ۴۵۳
 ۴۵۴
 ۴۵۵
 ۴۵۶
 ۴۵۷
 ۴۵۸
 ۴۵۹
 ۴۶۰
 ۴۶۱
 ۴۶۲
 ۴۶۳
 ۴۶۴
 ۴۶۵
 ۴۶۶
 ۴۶۷
 ۴۶۸
 ۴۶۹
 ۴۷۰
 ۴۷۱
 ۴۷۲
 ۴۷۳
 ۴۷۴
 ۴۷۵
 ۴۷۶
 ۴۷۷
 ۴۷۸
 ۴۷۹
 ۴۸۰
 ۴۸۱
 ۴۸۲
 ۴۸۳
 ۴۸۴
 ۴۸۵
 ۴۸۶
 ۴۸۷
 ۴۸۸
 ۴۸۹
 ۴۹۰
 ۴۹۱
 ۴۹۲
 ۴۹۳
 ۴۹۴
 ۴۹۵
 ۴۹۶
 ۴۹۷
 ۴۹۸
 ۴۹۹
 ۵۰۰
 ۵۰۱
 ۵۰۲
 ۵۰۳
 ۵۰۴
 ۵۰۵
 ۵۰۶
 ۵۰۷
 ۵۰۸
 ۵۰۹
 ۵۱۰
 ۵۱۱
 ۵۱۲
 ۵۱۳
 ۵۱۴
 ۵۱۵
 ۵۱۶
 ۵۱۷
 ۵۱۸
 ۵۱۹
 ۵۲۰
 ۵۲۱
 ۵۲۲
 ۵۲۳
 ۵۲۴
 ۵۲۵
 ۵۲۶
 ۵۲۷
 ۵۲۸
 ۵۲۹
 ۵۳۰
 ۵۳۱
 ۵۳۲
 ۵۳۳
 ۵۳۴
 ۵۳۵
 ۵۳۶
 ۵۳۷
 ۵۳۸
 ۵۳۹
 ۵۴۰
 ۵۴۱
 ۵۴۲
 ۵۴۳

[illegible][illegible]

Handwritten text in Arabic script, likely a manuscript or a collection of notes. The text is written in a cursive style and is organized into several distinct sections, separated by horizontal lines. The handwriting is dense and fills most of the page. There are some marginalia and corrections visible. The text appears to be a mix of prose and possibly some technical or scientific content, given the use of certain symbols and the structure of the sentences. The overall appearance is that of an old, well-used manuscript.

۱۰۰
 ۱۰۱
 ۱۰۲
 ۱۰۳
 ۱۰۴
 ۱۰۵
 ۱۰۶
 ۱۰۷
 ۱۰۸
 ۱۰۹
 ۱۱۰
 ۱۱۱
 ۱۱۲
 ۱۱۳
 ۱۱۴
 ۱۱۵
 ۱۱۶
 ۱۱۷
 ۱۱۸
 ۱۱۹
 ۱۲۰
 ۱۲۱
 ۱۲۲
 ۱۲۳
 ۱۲۴
 ۱۲۵
 ۱۲۶
 ۱۲۷
 ۱۲۸
 ۱۲۹
 ۱۳۰
 ۱۳۱
 ۱۳۲
 ۱۳۳
 ۱۳۴
 ۱۳۵
 ۱۳۶
 ۱۳۷
 ۱۳۸
 ۱۳۹
 ۱۴۰
 ۱۴۱
 ۱۴۲
 ۱۴۳
 ۱۴۴
 ۱۴۵
 ۱۴۶
 ۱۴۷
 ۱۴۸
 ۱۴۹
 ۱۵۰
 ۱۵۱
 ۱۵۲
 ۱۵۳
 ۱۵۴
 ۱۵۵
 ۱۵۶
 ۱۵۷
 ۱۵۸
 ۱۵۹
 ۱۶۰
 ۱۶۱
 ۱۶۲
 ۱۶۳
 ۱۶۴
 ۱۶۵
 ۱۶۶
 ۱۶۷
 ۱۶۸
 ۱۶۹
 ۱۷۰
 ۱۷۱
 ۱۷۲
 ۱۷۳
 ۱۷۴
 ۱۷۵
 ۱۷۶
 ۱۷۷
 ۱۷۸
 ۱۷۹
 ۱۸۰
 ۱۸۱
 ۱۸۲
 ۱۸۳
 ۱۸۴
 ۱۸۵
 ۱۸۶
 ۱۸۷
 ۱۸۸
 ۱۸۹
 ۱۹۰
 ۱۹۱
 ۱۹۲
 ۱۹۳
 ۱۹۴
 ۱۹۵
 ۱۹۶
 ۱۹۷
 ۱۹۸
 ۱۹۹
 ۲۰۰
 ۲۰۱
 ۲۰۲
 ۲۰۳
 ۲۰۴
 ۲۰۵
 ۲۰۶
 ۲۰۷
 ۲۰۸
 ۲۰۹
 ۲۱۰
 ۲۱۱
 ۲۱۲
 ۲۱۳
 ۲۱۴
 ۲۱۵
 ۲۱۶
 ۲۱۷
 ۲۱۸
 ۲۱۹
 ۲۲۰
 ۲۲۱
 ۲۲۲
 ۲۲۳
 ۲۲۴
 ۲۲۵
 ۲۲۶
 ۲۲۷
 ۲۲۸
 ۲۲۹
 ۲۳۰
 ۲۳۱
 ۲۳۲
 ۲۳۳
 ۲۳۴
 ۲۳۵
 ۲۳۶
 ۲۳۷
 ۲۳۸
 ۲۳۹
 ۲۴۰
 ۲۴۱
 ۲۴۲
 ۲۴۳
 ۲۴۴
 ۲۴۵
 ۲۴۶
 ۲۴۷
 ۲۴۸
 ۲۴۹
 ۲۵۰
 ۲۵۱
 ۲۵۲
 ۲۵۳
 ۲۵۴
 ۲۵۵
 ۲۵۶
 ۲۵۷
 ۲۵۸
 ۲۵۹
 ۲۶۰
 ۲۶۱
 ۲۶۲
 ۲۶۳
 ۲۶۴
 ۲۶۵
 ۲۶۶
 ۲۶۷
 ۲۶۸
 ۲۶۹
 ۲۷۰
 ۲۷۱
 ۲۷۲
 ۲۷۳
 ۲۷۴
 ۲۷۵
 ۲۷۶
 ۲۷۷
 ۲۷۸
 ۲۷۹
 ۲۸۰
 ۲۸۱
 ۲۸۲
 ۲۸۳
 ۲۸۴
 ۲۸۵
 ۲۸۶
 ۲۸۷
 ۲۸۸
 ۲۸۹
 ۲۹۰
 ۲۹۱
 ۲۹۲
 ۲۹۳
 ۲۹۴
 ۲۹۵
 ۲۹۶
 ۲۹۷
 ۲۹۸
 ۲۹۹
 ۳۰۰
 ۳۰۱
 ۳۰۲
 ۳۰۳
 ۳۰۴
 ۳۰۵
 ۳۰۶
 ۳۰۷
 ۳۰۸
 ۳۰۹
 ۳۱۰
 ۳۱۱
 ۳۱۲
 ۳۱۳
 ۳۱۴
 ۳۱۵
 ۳۱۶
 ۳۱۷
 ۳۱۸
 ۳۱۹
 ۳۲۰
 ۳۲۱
 ۳۲۲
 ۳۲۳
 ۳۲۴
 ۳۲۵
 ۳۲۶
 ۳۲۷
 ۳۲۸
 ۳۲۹
 ۳۳۰
 ۳۳۱
 ۳۳۲
 ۳۳۳
 ۳۳۴
 ۳۳۵
 ۳۳۶
 ۳۳۷
 ۳۳۸
 ۳۳۹
 ۳۴۰
 ۳۴۱
 ۳۴۲
 ۳۴۳
 ۳۴۴
 ۳۴۵
 ۳۴۶
 ۳۴۷
 ۳۴۸
 ۳۴۹
 ۳۵۰
 ۳۵۱
 ۳۵۲
 ۳۵۳
 ۳۵۴
 ۳۵۵
 ۳۵۶
 ۳۵۷
 ۳۵۸
 ۳۵۹
 ۳۶۰
 ۳۶۱
 ۳۶۲
 ۳۶۳
 ۳۶۴
 ۳۶۵
 ۳۶۶
 ۳۶۷
 ۳۶۸
 ۳۶۹
 ۳۷۰
 ۳۷۱
 ۳۷۲
 ۳۷۳
 ۳۷۴
 ۳۷۵
 ۳۷۶
 ۳۷۷
 ۳۷۸
 ۳۷۹
 ۳۸۰
 ۳۸۱
 ۳۸۲
 ۳۸۳
 ۳۸۴
 ۳۸۵
 ۳۸۶
 ۳۸۷
 ۳۸۸
 ۳۸۹
 ۳۹۰
 ۳۹۱
 ۳۹۲
 ۳۹۳
 ۳۹۴
 ۳۹۵
 ۳۹۶
 ۳۹۷
 ۳۹۸
 ۳۹۹
 ۴۰۰
 ۴۰۱
 ۴۰۲
 ۴۰۳
 ۴۰۴
 ۴۰۵
 ۴۰۶
 ۴۰۷
 ۴۰۸
 ۴۰۹
 ۴۱۰
 ۴۱۱
 ۴۱۲
 ۴۱۳
 ۴۱۴
 ۴۱۵
 ۴۱۶
 ۴۱۷
 ۴۱۸
 ۴۱۹
 ۴۲۰
 ۴۲۱
 ۴۲۲
 ۴۲۳
 ۴۲۴
 ۴۲۵
 ۴۲۶
 ۴۲۷
 ۴۲۸
 ۴۲۹
 ۴۳۰
 ۴۳۱
 ۴۳۲
 ۴۳۳
 ۴۳۴
 ۴۳۵
 ۴۳۶
 ۴۳۷
 ۴۳۸
 ۴۳۹
 ۴۴۰
 ۴۴۱
 ۴۴۲
 ۴۴۳
 ۴۴۴
 ۴۴۵
 ۴۴۶
 ۴۴۷
 ۴۴۸
 ۴۴۹
 ۴۵۰
 ۴۵۱
 ۴۵۲
 ۴۵۳
 ۴۵۴
 ۴۵۵
 ۴۵۶
 ۴۵۷
 ۴۵۸
 ۴۵۹
 ۴۶۰
 ۴۶۱
 ۴۶۲
 ۴۶۳
 ۴۶۴
 ۴۶۵
 ۴۶۶
 ۴۶۷
 ۴۶۸
 ۴۶۹
 ۴۷۰
 ۴۷۱

Handwritten text in Arabic script, likely a continuation of the previous page, written in a cursive style.

[The page contains dense handwritten text in Arabic script, organized into several columns. The handwriting is cursive and appears to be from a historical manuscript. There are some marginal notes and corrections visible.]

761

22

360

113

Handwritten text in Ottoman Turkish script, likely a historical document or letter. The text is written in a cursive style, with some words highlighted in red ink. The page is numbered '113' in the top right corner.

[illegible]

[illegible]

۱۰۲
۲۵۴
۲۵۵
۲۵۶
۲۵۷
۲۵۸
۲۵۹
۲۶۰
۲۶۱
۲۶۲
۲۶۳
۲۶۴
۲۶۵
۲۶۶
۲۶۷
۲۶۸
۲۶۹
۲۷۰
۲۷۱
۲۷۲
۲۷۳
۲۷۴
۲۷۵
۲۷۶
۲۷۷
۲۷۸
۲۷۹
۲۸۰
۲۸۱
۲۸۲
۲۸۳
۲۸۴
۲۸۵
۲۸۶
۲۸۷
۲۸۸
۲۸۹
۲۹۰
۲۹۱
۲۹۲
۲۹۳
۲۹۴
۲۹۵
۲۹۶
۲۹۷
۲۹۸
۲۹۹
۳۰۰
۳۰۱
۳۰۲
۳۰۳
۳۰۴
۳۰۵
۳۰۶
۳۰۷
۳۰۸
۳۰۹
۳۱۰
۳۱۱
۳۱۲
۳۱۳
۳۱۴
۳۱۵
۳۱۶
۳۱۷
۳۱۸
۳۱۹
۳۲۰
۳۲۱
۳۲۲
۳۲۳
۳۲۴
۳۲۵
۳۲۶
۳۲۷
۳۲۸
۳۲۹
۳۳۰
۳۳۱
۳۳۲
۳۳۳
۳۳۴
۳۳۵
۳۳۶
۳۳۷
۳۳۸
۳۳۹
۳۴۰
۳۴۱
۳۴۲
۳۴۳
۳۴۴
۳۴۵
۳۴۶
۳۴۷
۳۴۸
۳۴۹
۳۵۰
۳۵۱
۳۵۲
۳۵۳
۳۵۴
۳۵۵
۳۵۶
۳۵۷
۳۵۸
۳۵۹
۳۶۰
۳۶۱
۳۶۲
۳۶۳
۳۶۴
۳۶۵
۳۶۶
۳۶۷
۳۶۸
۳۶۹
۳۷۰
۳۷۱
۳۷۲
۳۷۳
۳۷۴
۳۷۵
۳۷۶
۳۷۷
۳۷۸
۳۷۹
۳۸۰
۳۸۱
۳۸۲
۳۸۳
۳۸۴
۳۸۵
۳۸۶
۳۸۷
۳۸۸
۳۸۹
۳۹۰
۳۹۱
۳۹۲
۳۹۳
۳۹۴
۳۹۵
۳۹۶
۳۹۷
۳۹۸
۳۹۹
۴۰۰
۴۰۱
۴۰۲
۴۰۳
۴۰۴
۴۰۵
۴۰۶
۴۰۷
۴۰۸
۴۰۹
۴۱۰
۴۱۱
۴۱۲
۴۱۳
۴۱۴
۴۱۵
۴۱۶
۴۱۷
۴۱۸
۴۱۹
۴۲۰
۴۲۱
۴۲۲
۴۲۳
۴۲۴
۴۲۵
۴۲۶
۴۲۷
۴۲۸
۴۲۹
۴۳۰
۴۳۱
۴۳۲
۴۳۳
۴۳۴
۴۳۵
۴۳۶
۴۳۷
۴۳۸
۴۳۹
۴۴۰
۴۴۱
۴۴۲
۴۴۳
۴۴۴
۴۴۵
۴۴۶
۴۴۷
۴۴۸
۴۴۹
۴۵۰
۴۵۱
۴۵۲
۴۵۳
۴۵۴
۴۵۵
۴۵۶
۴۵۷
۴۵۸
۴۵۹
۴۶۰
۴۶۱
۴۶۲
۴۶۳
۴۶۴
۴۶۵
۴۶۶
۴۶۷
۴۶۸
۴۶۹
۴۷۰
۴۷۱
۴۷۲
۴۷۳
۴۷۴
۴۷۵
۴۷۶
۴۷۷
۴۷۸
۴۷۹
۴۸۰
۴۸۱
۴۸۲
۴۸۳
۴۸۴
۴۸۵
۴۸۶
۴۸۷
۴۸۸
۴۸۹
۴۹۰
۴۹۱
۴۹۲
۴۹۳
۴۹۴
۴۹۵
۴۹۶
۴۹۷
۴۹۸
۴۹۹
۵۰۰
۵۰۱
۵۰۲
۵۰۳
۵۰۴
۵۰۵
۵۰۶
۵۰۷
۵۰۸
۵۰۹
۵۱۰
۵۱۱
۵۱۲
۵۱۳
۵۱۴
۵۱۵
۵۱۶
۵۱۷
۵۱۸
۵۱۹
۵۲۰
۵۲۱
۵۲۲
۵۲۳
۵۲۴
۵۲۵
۵۲۶
۵۲۷
۵۲۸
۵۲۹
۵۳۰
۵۳۱
۵۳۲
۵۳۳
۵۳۴
۵۳۵
۵۳۶
۵۳۷
۵۳۸
۵۳۹
۵۴۰
۵۴۱
۵۴۲
۵۴۳
۵۴۴
۵۴۵
۵۴۶
۵۴۷
۵۴۸
۵۴۹
۵۵۰
۵۵۱
۵۵۲
۵۵۳
۵۵۴
۵۵۵
۵۵۶
۵۵۷
۵۵۸
۵۵۹
۵۶۰
۵۶۱
۵۶۲
۵۶۳
۵۶۴
۵۶۵
۵۶۶
۵۶۷
۵۶۸
۵۶۹
۵۷۰
۵۷۱
۵۷۲
۵۷۳
۵۷۴
۵۷۵
۵۷۶
۵۷۷
۵۷۸
۵۷۹
۵۸۰
۵۸۱
۵۸۲
۵۸۳
۵۸۴
۵۸۵
۵۸۶
۵۸۷
۵۸۸
۵۸۹
۵۹۰
۵۹۱
۵۹۲
۵۹۳
۵۹۴
۵۹۵
۵۹۶
۵۹۷
۵۹۸
۵۹۹
۶۰۰
۶۰۱
۶۰۲
۶۰۳
۶۰۴
۶۰۵
۶۰۶
۶۰۷
۶۰۸
۶۰۹
۶۱۰
۶۱۱
۶۱۲
۶۱۳
۶۱۴
۶۱۵
۶۱۶
۶۱۷
۶۱۸
۶۱۹
۶۲۰
۶۲۱
۶۲۲
۶۲۳
۶۲۴
۶۲۵
۶۲۶
۶۲۷
۶۲۸
۶۲۹
۶۳۰
۶۳۱
۶۳۲
۶۳۳
۶۳۴
۶۳۵
۶۳۶
۶۳۷
۶۳۸
۶۳۹
۶۴۰
۶۴۱
۶۴۲
۶۴۳
۶۴۴
۶۴۵
۶۴۶
۶۴۷
۶۴۸
۶۴۹
۶۵۰
۶۵۱
۶۵۲
۶۵۳
۶۵۴
۶۵۵
۶۵۶
۶۵۷
۶۵۸
۶۵۹
۶۶۰
۶۶۱
۶۶۲
۶۶۳
۶۶۴
۶۶۵
۶۶۶
۶۶۷
۶۶۸
۶۶۹
۶۷۰
۶۷۱
۶۷۲
۶۷۳
۶۷۴
۶۷۵
۶۷۶
۶۷۷
۶۷۸
۶۷۹
۶۸۰
۶۸۱
۶۸۲
۶۸۳
۶۸۴
۶۸۵
۶۸۶
۶۸۷
۶۸۸
۶۸۹
۶۹۰
۶۹۱
۶۹۲
۶۹۳
۶۹۴
۶۹۵
۶۹۶
۶۹۷
۶۹۸
۶۹۹
۷۰۰
۷۰۱
۷۰۲
۷۰۳
۷۰۴
۷۰۵
۷۰۶
۷۰۷
۷۰۸
۷۰۹
۷۱۰
۷۱۱
۷۱۲
۷۱۳
۷۱۴
۷۱۵
۷۱۶
۷۱۷
۷۱۸
۷۱۹
۷۲۰
۷۲۱
۷۲۲
۷۲۳
۷۲۴
۷۲۵
۷۲۶
۷۲۷
۷۲۸
۷۲۹
۷۳۰
۷۳۱
۷۳۲
۷۳۳
۷۳۴
۷۳۵
۷۳۶
۷۳۷
۷۳۸
۷۳۹
۷۴۰
۷۴۱
۷۴۲
۷۴۳
۷۴۴
۷۴۵
۷۴۶
۷۴۷
۷۴۸
۷۴۹
۷۵۰
۷۵۱
۷۵۲
۷۵۳
۷۵۴
۷۵۵
۷۵۶
۷۵۷
۷۵۸
۷۵۹
۷۶۰
۷۶۱
۷۶۲
۷۶۳
۷۶۴

۱۰۴
بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله رب العالمين
والصلاة والسلام على سيدنا محمد
الذي ولد في مكة المكرمة
في يوم الاثنين من شهر ربيع الثاني
سنة الف وستمائة
وكان له من الفضل والكرامات
ما لا يحصى ولا يعد
وكان له من الخصال والصفات
ما لا يوصف ولا يمدح
وكان له من القدر والجاه
ما لا يرقى ولا يدرج
وكان له من الشرف والكرامات
ما لا يصفى ولا يدرج
وكان له من الخصال والصفات
ما لا يوصف ولا يمدح
وكان له من القدر والجاه
ما لا يرقى ولا يدرج
وكان له من الشرف والكرامات
ما لا يصفى ولا يدرج

۱۰۵
الحمد لله رب العالمين
والصلاة والسلام على سيدنا محمد
الذي ولد في مكة المكرمة
في يوم الاثنين من شهر ربيع الثاني
سنة الف وستمائة
وكان له من الفضل والكرامات
ما لا يحصى ولا يعد
وكان له من الخصال والصفات
ما لا يوصف ولا يمدح
وكان له من القدر والجاه
ما لا يرقى ولا يدرج
وكان له من الشرف والكرامات
ما لا يصفى ولا يدرج
وكان له من الخصال والصفات
ما لا يوصف ولا يمدح
وكان له من القدر والجاه
ما لا يرقى ولا يدرج
وكان له من الشرف والكرامات
ما لا يصفى ولا يدرج

۱۰۶
الحمد لله رب العالمين
والصلاة والسلام على سيدنا محمد
الذي ولد في مكة المكرمة
في يوم الاثنين من شهر ربيع الثاني
سنة الف وستمائة
وكان له من الفضل والكرامات
ما لا يحصى ولا يعد
وكان له من الخصال والصفات
ما لا يوصف ولا يمدح
وكان له من القدر والجاه
ما لا يرقى ولا يدرج
وكان له من الشرف والكرامات
ما لا يصفى ولا يدرج
وكان له من الخصال والصفات
ما لا يوصف ولا يمدح
وكان له من القدر والجاه
ما لا يرقى ولا يدرج
وكان له من الشرف والكرامات
ما لا يصفى ولا يدرج

170
رویس بک و قاضی کمال رحیم پاشا بیو حسن وکیل مودو کنگه و حالته اویسی
معه و مصلحه امیر خواجه و درون دیوئی بخارا و درون تاجیک و اویسی و درون
از کنگه قاضی و درون دیوئی بخارا و درون تاجیک و اویسی و درون
اولور و درون دیوئی بخارا و درون تاجیک و اویسی و درون
معه و مصلحه امیر خواجه و درون دیوئی بخارا و درون تاجیک و اویسی و درون
از کنگه قاضی و درون دیوئی بخارا و درون تاجیک و اویسی و درون
اولور و درون دیوئی بخارا و درون تاجیک و اویسی و درون

بیشتر و کنگه قاضی کمال رحیم پاشا بیو حسن وکیل مودو کنگه و حالته اویسی
معه و مصلحه امیر خواجه و درون دیوئی بخارا و درون تاجیک و اویسی و درون
از کنگه قاضی و درون دیوئی بخارا و درون تاجیک و اویسی و درون
اولور و درون دیوئی بخارا و درون تاجیک و اویسی و درون
معه و مصلحه امیر خواجه و درون دیوئی بخارا و درون تاجیک و اویسی و درون
از کنگه قاضی و درون دیوئی بخارا و درون تاجیک و اویسی و درون
اولور و درون دیوئی بخارا و درون تاجیک و اویسی و درون

171
رویس بک و قاضی کمال رحیم پاشا بیو حسن وکیل مودو کنگه و حالته اویسی
معه و مصلحه امیر خواجه و درون دیوئی بخارا و درون تاجیک و اویسی و درون
از کنگه قاضی و درون دیوئی بخارا و درون تاجیک و اویسی و درون
اولور و درون دیوئی بخارا و درون تاجیک و اویسی و درون
معه و مصلحه امیر خواجه و درون دیوئی بخارا و درون تاجیک و اویسی و درون
از کنگه قاضی و درون دیوئی بخارا و درون تاجیک و اویسی و درون
اولور و درون دیوئی بخارا و درون تاجیک و اویسی و درون

رویس بک و قاضی کمال رحیم پاشا بیو حسن وکیل مودو کنگه و حالته اویسی
معه و مصلحه امیر خواجه و درون دیوئی بخارا و درون تاجیک و اویسی و درون
از کنگه قاضی و درون دیوئی بخارا و درون تاجیک و اویسی و درون
اولور و درون دیوئی بخارا و درون تاجیک و اویسی و درون
معه و مصلحه امیر خواجه و درون دیوئی بخارا و درون تاجیک و اویسی و درون
از کنگه قاضی و درون دیوئی بخارا و درون تاجیک و اویسی و درون
اولور و درون دیوئی بخارا و درون تاجیک و اویسی و درون

Handwritten text in Ottoman Turkish script, likely a continuation from the previous page. The text is written in a cursive style and includes various words and phrases.

Handwritten text in Ottoman Turkish script, continuing the narrative. The text is written in a cursive style and includes various words and phrases.

Handwritten text in Ottoman Turkish script, continuing the narrative. The text is written in a cursive style and includes various words and phrases.

Handwritten text in Ottoman Turkish script, continuing the narrative. The text is written in a cursive style and includes various words and phrases.

Handwritten text in Ottoman Turkish script, continuing the narrative. The text is written in a cursive style and includes various words and phrases.

Handwritten text in Ottoman Turkish script, continuing the narrative. The text is written in a cursive style and includes various words and phrases.

Handwritten text in Ottoman Turkish script, continuing the narrative. The text is written in a cursive style and includes various words and phrases.

Handwritten text in Ottoman Turkish script, continuing the narrative. The text is written in a cursive style and includes various words and phrases.

Handwritten text in Ottoman Turkish script, continuing the narrative. The text is written in a cursive style and includes various words and phrases.

Handwritten text in Ottoman Turkish script, continuing the narrative. The text is written in a cursive style and includes various words and phrases.

2- Yayınlanmış, Tez Olarak Hazırlanmış Veya Hazırlanmakta Olan Mühimme Defterleri

Topkapı Sarayı Arşivi H.951-952 Tarihli ve E-12321 Numaralı Mühimme Defteri, haz. Halil Sahillioğlu, İstanbul 2002.

Abid Yaşaroğlu, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi koğuşlar 888 Numaralı Mühimme Defteri (1a-260a. tahlil ve transkripsiyon), Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1995.

3 Numaralı Mühimme Defteri 966-968/1558-1560, I-II, yay. Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Ankara 1993.

5 Numaralı Mühimme Defteri 973/1565-156, I-II, yay. Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Ankara 1994.

6 Numaralı Mühimme Defteri 972/1564-1565, I-III, yay. Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Ankara 1995.

7 Numaralı Mühimme Defteri 975-976/1567-1569, I-IV, yay. Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Ankara 1997.

Orhan Paşazâde, 9 Numaralı Mühimme Defteri (977-978/1569, Özet ve Transkripsiyon), Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 2006.

Zülfıye Kaygusuz, 10 Numaralı Mühimme Defterinin Tahlil ve Transkripsiyonu (s. 1-178), Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2006.

İbrahim Etem Çakır, 10 Numaralı Mühimme Defterinin Transkripsiyon ve Değerlendirmesi (s. 179-356), Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2006.

12 Numaralı Mühimme Defteri 978-979/1570-1572, I-III, yay. Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Ankara 1994.

Gökhan KARATAŞ, 14 Numaralı Mühimme Defteri (s. 1-140) Transkripsiyon, Özet ve Değerlendirme, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2006.

İlkay ŞENER, 16 numaralı Mühimme Defteri'nin transkripsiyon ve değerlendirilmesi (1-119), Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2015

Kazım Kürşat Yücel, *18 Numaralı Mühimme Defteri (Tahlil-metin)*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2002.

Muharrem Bostancı, *19 Numaralı Mühimme Defteri*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2002.

Sıtkı Çelik, *21 Numaralı Mühimme Defteri (Tahlil-metin)*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1997.

Aziz Altı, 22 numaralı Mühimme Defteri'nin (h.981/ m.1573) transkripsiyon ve değerlendirilmesi (s. 215-351), Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2013.

Rahman Şahin, *22 numaralı Mühimme Defterinin (H.981/ M.1573) transkripsiyon ve değerlendirilmesi (s. 1-107)*, Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri 2014

Teslime Yüksel, 22 numaralı Mühimme Defterinin (H.981/ M.1573) transkripsiyon ve değerlendirilmesi (s. 108-214),Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri 2014

23 Numaralı Mühimme Defteri Fırat Üniversitesinde çalışılmaktadır.
Hatice Çağlıkeçecigil, 24 numaralı Mühimme Defteri'nin (H. 981-982/M. 1573-1574 1-80 s.) transkripsiyonu ve değerlendirmesi, Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri 2014

26 Numaralı Mühimme Defteri Nevşehir Hacı Bayramı Veli Üniversitesinde Çalışılmaktadır.

Ömer Döşemetaş, *27 numaralı Mühimme Defteri'nin özet, transkripsiyon ve değerlendirmesi (1-140)*, Yüksek Lisans Tezi ,Atatürk Üniversitesi , Sosyal Bilimler Enstitüsü Erzurum 2014

Yasemin Aydın, *27 Numaralı Mühimme Defteri'nin transkripsiyonu ve değerlendirilmesi (sayfa 280-408)*, Yüksek Lisans Tezi ,Atatürk Üniversitesi , Sosyal Bilimler Enstitüsü Erzurum 2014

Gülay Kahveci, *29 Numaralı Mühimme Defteri*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1998.

Telhan Aslan, *30 Numaralı Mühimme Defteri [s.248-370] (Transkripsiyon, belge özetleri ve dizin)*, Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ 2016

31 numaralı mühimme defteri Fırat Üniversitesi'nde Çalışılmaktadır.

Şuayib İzgi, *986 (1578) Tarihli 32 Numaralı Mühimme Defteri: [s. 201-400] Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 2006.

Yunus Eren, *34 numaralı ve H. 986/1578 tarihli Mühimme Defteri [s. 1-164] İnceleme-Metin*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 2011.

Süleyman Nacak, *34 numaralı mühimme defteri (h.986/m.1578) transkripti ve değerlendirmesi (s.164-326 arası)*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 2011.

Hasan Karaman, *38 Numaralı Mühimme Defteri*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1997.

Mustafa Özata, *38 Numaralı Mühimme Defteri*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1997.

Erhan Akçelik, *39 Numaralı Mühimme Defterinin Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi*, (s. 1-118), Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2013.

Murat Yazıcı, *39 Numaralı Mühimme Defterinin Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi*, (s. 119-240), Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2013.

Mühimme 43- (Erciyes Üniversitesi'nde yüksek lisans tezi olarak çalışılıyor).

44 Numaralı Mühimme Defteri, haz. Mehmet Ali Ünal, İzmir 1995.

48 Numaralı Mühimme Defteri, Erciyes Üniversitesi'nde çalışılmaktadır

Hasan Yıldız, *49 numaralı Mühimme Defteri (Tahlil-metin)*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1996.

Meltem Karababa, *50 Numaralı Mühimme Defteri (991-993/1583-1585), Değerlendirme-Transkripsiyon (s. 1-80)*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 2004.

Halime Çukuryurt, *50 Numaralı Mühimme Defteri (993/1585, Değerlendirme-Transkripsiyon, s. 84-166)*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 2005.

Sultanın Emir Defteri (51 Nolu Mühimme), haz. Hikmet Ülker, İstanbul 2003.

Fatime Yazıcı, *54 Numaralı Mühimme Defteri'nin Transkripsiyon ve Değerlendirmesi (1-154)*, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2010.

Özgür Sevilmiş, *54 Numaralı Mühimme Defteri'nin Transkripsiyon ve Değerlendirmesi (153-220)*, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2012.

Bayram Karabıyık, *54 Numaralı Mühimme Defteri'nin Transkripsiyonu ve Değerlendirmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2012.

Musa Günay, *55 Numaralı Mühimme Defteri*, Yüksek Lisans Tezi, On Dokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun 1996.

Oğuzhan Yüce, *59 Numaralı Mühimme Defterinin Özetli Transkripsiyonu ve Değerlendirmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2007.

Recep Burhan Ertaş, *60 Numaralı Mühimme Defteri (s. 105-208)*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1997.

Cevat Yıldız, *60 Numaralı Mühimme Defteri (s. 209-314, hüküm 492-942, tarih 993-994/1585-1586)*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1998.

M. Ali Atıcı, *61 Numaralı Mühimme Defteri (994-995/1586-1587), metin-tahlil (s. 1-100, hüküm 1-243)* Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1997.

Serdar Kar, *63 Numaralı Mühimme Defteri*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2002.

Reyhan Aytaç, *66 numaralı (H.997/998-M.1589/1590) Mühimme Defteri (İnceleme-Metin)*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi ,Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 2014

Mustafa Karaca, *68 Numaralı Mühimme Defteri (tasnif-transkripsiyon)*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2000.

Fatih Çiçek, *69 Numaralı Mühimme Defterinin Transkripsiyon ve Değerlendirilmesi*, (s. 169-336), Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2011.

Muhammed Samet Kaya, *69 Nolu mühimme defterinin transkripsiyonu ve değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2013.

Zafer Şahin, *72 Numaralı Mühimme Defteri, H. 2002-1003, vr.231-473, inceleme-metin*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 2015

Özdemir YILMAZ, *72 Numaralı Mühimme Defterinin Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi*, (s. 1-159), Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2013.

İbrahim CANPOLAT, *72 Numaralı Mühimme Defterinin Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi*, (s. 160-320), Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2013.

Abdullah Tanrıvermiş, *72 Numaralı Mühimme Defteri; H. 1002-1003, vr. 1-230, inceleme-metin*, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 2014

Cihat Taşkesenlioğlu, *74 numaralı Mühimme Defteri'nin transkripsiyonu ve değerlendirilmesi (I-117)*, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2012.

Aydın Acar, *74 Numaralı Mühimme Defteri'nin transkripsiyonu ve değerlendirilmesi: 121-241*, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2015

Selçuk Demir, *75 Numaralı Mühimme Defterinin Transkripsiyon ve Değerlendirilmesi*, (s. 1-170), Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2008.

Adem Keleş, *75 numaralı Mühimme Defteri'nin transkripsiyonu ve değerlendirilmesi (s. 172-331)*, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2011.

Mühimme 76 (Süleyman Demirel Üniversitesinde çalışılıyor).

Ayşe Erol, *78 numaralı Mühimme Defteri'nde(H.1018/m.1609-1610) yer alan Anadolu Eyaleti'ne ait hükümlerin tasnif ve tahlili*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2016.

82 Numaralı Mühimme Defteri 1026-1027/1617-1128, yay. Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Ankara 2001.

83 Numaralı Mühimme Defteri 1036-1037/1626-1628, yay. Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Ankara 2001.

Neşat Süt, 83 Numaralı Mühimme Defteri (M. 1627-1628 / H. 1036-1037), Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2000.

Durmuş Kandıra, 84 Numaralı Mühimme Defteri (tahlil-metin), Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1995.

85 Numaralı Mühimme Defteri 1040-1042/1630-11632, I-II, yay. Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Ankara 2002.

Murat Alanoğlu, 86 Numaralı Mühimme Defterinin Özetli Transkripsiyonu ve Değerlendirmesi, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2010.

Hülya Yüksel, 86 Numaralı Mühimme Defteri (Transkripsiyon, özet ve değerlendirme), Gazi Üniversitesi SBE, Ankara 2010.

Murat Ateş, 88 Numaralı Mühimme Defteri'nin Transkripsiyon ve Değerlendirmesi, 1637-1638 (H. 1046-1048), Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van 2008.

Fatma Kaytaz, 88 Numaralı Mühimme Defteri (Transkripsiyon-Özet), Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 2006.

Eren Bahri Gök, 89 Numaralı Mühimme Defteri, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 2003.

90 Numaralı Mühimme Defteri, haz. Nezih Aykut vd., İstanbul 1993.

91 numaralı mühimme defteri (H.1056 / M.1646-1647): Özet - çeviri yazı - tıpkıbasım. - İstanbul: T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, 2015. - 518 s.

Selçuk Osmanoğlu, 92 Numaralı Mühimme Defteri (Özet ve Transkripsiyon), Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 2004.

Murat Yıldız, 92 Numaralı ve 1657-1658 Tarihli Mühimme Defteri, Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ 2004.

Azize Gelir Çelebi, 93 Numaralı Mühimme Defteri (1069-1071/1658-1660), Tahlil, Transkripsiyonu ve Özet, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2008.

Müjge Karaca, *94 Numaralı Mühimme Defterinin Özeti, Transkripsiyon ve Değerlendirmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2008.

Ercan Alan, *95 Numaralı Mühimme Defteri (Tahlil, Transkripsiyonu ve Özeti)*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 2008.

Yunus Mercimek, *96 numaralı Mühimme Defteri'nin transkripsiyonu ve değerlendirilmesi (s. 1-99)*, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep 2013.

Musa Alper Yayvan, *96 numaralı Mühimme Defteri'nin transkripsiyonu ve değerlendirilmesi (H. 1089-1090/M. 1678-1679)*, Yüksek Lisans Tezi ,Gaziantep Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep 2014

Ulviyenur Pakize Eskin, *97 Numaralı Mühimme Defteri (Tahlil, Transkripsiyon, Özet)*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2009.

Abdulvahit Çelik, *97 Numaralı Mühimme Defterinin Transkripsiyonu (hicri 1090–1092/miladi 1679–1681)*, Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van 2008.

98 numaralı defter Atatürk Üniversitesi'nde çalışılmaktadır

Reşat Çelik, *99 numaralı mühimme defteri transkripsiyonu ve değerlendirilmesi(1-90)*, Yüksek Lisans Tezi, Bitlis Eren Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bitlis 2015

Mehmet Ali Tan, *99 numaralı mühimme defteri transkripsiyonu ve değerlendirilmesi (91-180)*, Yüksek Lisans Tezi, Bitlis Eren Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bitlis 2015

Muzaffer Fehmi Şakar, *1101-1102 (1690-1691)Tarihli 100 Numaralı Mühimme Defteri Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 2007.

Tuba Meryem Yıldız Karacan, *101 no'lu Mühimme Defteri'nin transkripsiyonu ve değerlendirilmesi*, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya 2010.

102 numaralı defter Atatürk Üniversitesi'nde çalışılmaktadır

103 numaralı *Mühimme Defteri*, Ersin Kırca ve İlhan Gök tarafından yayına hazırlanıyor.

104 numaralı defter Atatürk Üniversitesi'nde çalışılmaktadır

Bekir Gökbunar, *105 numaralı Mühimme Defteri (özet-transkripsiyon)*, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2002. (tarihli)

Mustafa Kılıç, *107 numaralı Mühimme Defteri*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 1996.

Necati Gültepe, *H.1106-1107 Tarihli Mühimme Defterine Göre Devlet Kararları*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1992.

Muhammet Hanefi Demirsoy, *109 Numaralı Mühimme Defteri'nin Transkripsiyonu ve Değerlendirmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 2001.

110 numaralı Mühimme Defteri- (Marmara Üniversitesi'nde hazırlanıyor) (1108- tarihli)

Yusuf İhsan Genç, *Mühimme Defteri*, Başbakanlık Osmanlı Arşivi 113 Numaralı ve H. 1113-1115/M. 1701-1703 Tarihli, Uzmanlık Tezi, Başbakanlık Osmanlı Arşivi, İstanbul 1987.

Ayşegül Özer, *113 Numaralı Mühimme Defterinin* (H. 1112-1115/M. 1701-1703) *Transkripsiyon ve Değerlendirmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2003.

Mühimme 122- (Süleyman Demirel Üniversitesinde İhsan Ergin tarafından yüksek lisans tezi olarak hazırlanıyor).

İbrahim Şimşek, *123 Numaralı Mühimme Defteri (1127/1715) inceleme - çeviriyazı – dizin*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2015

Ömer Bıyık, *124 Numaralı Mühimme Defteri* (H. 1128-1130), Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2001.

Leyla Toraman, *128 Numaralı ve 1717-1718 Tarihli Mühimme Defteri (Değerlendirme-Transkripsiyon-Dizin)*, Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Elazığ 2005.

İlker Külbilge, *141 Numaralı Mühimme Defteri (H. 1128)*, Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 2002.

Mühimme 143 (İstanbul Üniversitesinde yüksek lisans tezi olarak hazırlanıyor).

Mühimme 146 (Süleyman Demirel Üniversitesinde çalışılıyor).

Yahya Koç, *149 numaralı Mühimme Defteri (1155-1156/1742-1743) inceleme-çeviriyazı-dizin*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2011.

Ersin Kırca, Başbakanlık Osmanlı Arşivi 168 Numaralı Mühimme Defteri (1183-1185-1769-1771), Transkripsiyon, Değerlendirme (s. 1-200), Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 2007.

İlhan Gök, Başbakanlık Osmanlı Arşivi 168 Numaralı Mühimme Defteri (1183-1185-1769-1771), Transkripsiyon, Değerlendirme (s. 200-376), Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 2007.

Tuğba Kara, 170 No'lu Mühimme Defteri (H 1185-1188'M. 1771-1774)'nin Transkribi ve Değerlendirmesi (Değerlendirme-Transkripsiyon-Dizin), Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun 2007.

Kadir Özbay, *177 Numaralı Mühimme Defteri'nin Transkripsiyon ve Tahlili*, Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van 2008.
178 Numaralı Mühimme Defteri (19 Mayıs Üniversitesi'nde çalışılıyor).

Kadir Güney, 190 numaralı Mühimme Defteri'nin özetli transkripsiyonu ve değerlendirilmesi: H. 1203-1204, M. 1789-1790; sayfa 1-97, Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep 2012.

Erbuğ Erçelebi, *190 numaralı Mühimme Defteri'nin transkripsiyonu ve değerlendirilmesi*, s. 98-198, Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep 2012.

Hatice Çetin Durgun, *197 Numaralı Mühimme Defterinin Transkripsiyonu ve Değerlendirmesi*, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya 2009.

Vedat Turgut, *208 Numaralı Mühimme Defterinin Transkripsiyon ve Değerlendirmesi 1798-1800 (1213-1215)*, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya 2006.

Nurullah Nehir, *219 numaralı Mühimme Defterinin transkripsiyonu ve değerlendirilmesi (1-60 sayfalar)*, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2015

Fatih Akarsu, *213 Numaralı Mühimme Defterinin Transkripsiyon ve Değerlendirmesi 1801-1802 (1215-1217)*, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya 2006.

Hatice Çiftçi, *248 numaralı Mühimme Defteri'nin özetli transkripsiyonu ve değerlendirilmesi (s. 145-297)*, Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya 2016

4.1. Mühimme Zeyli Defterleri

Osman Karataş, *3 Numaralı ve Rebiülevvel-Cemâziyelevvel 984 (Haziran-Ağustos 1576) Tarihli Mühimme Zeyli* (s. 176-351), Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 2010.

Murat Torun, *III Numaralı (H. 983-984/M. 1575-1576) Tarihli Mühimme Zeyli Defteri'nin transkripsiyon ve değerlendirilmesi: S. 1-175*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi / Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 2014

Harun Bingöl, *Mühimme Zeyli Kataloğu'ndaki 5 Numaralı Mühimme Defterinin Transkripsiyon ve Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 2002. (999-1591 tarihli).

Osman Okumuş, *Hicrî 1000(1591/1592) Tarihli 6 Numaralı Mühimme Zeyli Defteri*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 2012.

Mehmet Şahin, *Kuyucu Murad Paşa'nın Celali Mühimmesi (8 numaralı Mühimme zeyli)*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2002. (1016-1607 tarihli).

Dilek Şahin, *XVII. Yüzyılın İlk Yarısında Anadolu'da Celali Hareketleri (8 Numaralı Mühimme Zeyli'ne Göre)*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2003. (1016-1607 tarihli).

Ayşe Kavak, *12 Numaralı Mühimme Zeyli, H. 1117 / m. 1705, inceleme-metin*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi / Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 2014

Zeynep Kurt, *13 Numaralı ve 1727-1730 Tarihli Mühimme Zeyli Defteri (Değerlendirme-Transkripsiyon-Dizin)*, Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ 2005.

4.2.Mühimme-i Mektume Defterleri

Songül Yılmaz Derin, *2 numaralı Mühimme-i Mektume Defteri transkripsiyon ve değerlendirilmesi (s. 61-90) (H.1208-1211/M.1793-1797)*,Yüksek Lisans Tezi Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ 2016

Hacer Yılmaz, *2 numaralı Mühimme-i Mektume Defteri transkripsiyon ve değerlendirilmesi (s. 1-30) (H.1208-1211/M.1793-1797)*,Yüksek Lisans Tezi Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ 2016

4.3.Mühimme Tasnifi Dışında Kalan Defterler

Mesut Demir, *1686-1687 (H. 1097-1098), Tarihli Atık Şikâyet Defteri'nin Transkripsiyon Ve Değerlendirilmesi*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 2010.

Hadariye Defterleri, nr. 5 (İstanbul Üniversitesi'nde yüksek lisans tezi olarak hazırlanıyor)

1734-1735 Osmanlı-İran Savaşı, Mühimme Defteri (Ramazan 1146-Zilhicce 1147), haz. Kemal Erkan, İstanbul 2011 (Köprülüzade Abdullah Paşa'nın Şark seferi Seraskerliği Esnasında Tutulan Sefer Mühimmesidir-Köprülü Kütüphanesi, II, 0364 numarada kayıtlıdır).